

การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อ
ประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การจัดการมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ)
คณะการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2564

การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อ

ประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

จิตติวรภรณ์ พูลทรัพย์

คณะกรรมการการท่องเที่ยว

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุกเพชร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ)

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์มาดา วิชาศิลป์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชคชัย สุเวชวัฒน์กุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุกเพชร)

..... คณบดี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

____ / ____ / ____

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษาขององค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง
ชื่อผู้เขียน	นางสาว ฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์
ชื่อปริญญา	การจัดการมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ)
ปีการศึกษา	2564

งานวิจัยเรื่องการศึกษาขององค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง 3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลางต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีประชากรกลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง ได้แก่ 1. ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ. อ่างทอง 2. ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สิงห์บุรี 3. ชุมชนบ้านหนองโหลง จ.สิงห์บุรี 4. ชุมชนเสาไห้ จ. สระบุรี 5. ชุมชนหนองแขง จ. สระบุรี 6. ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ. สุพรรณบุรี 7. ชุมชนชุมชนคลองจิก จ. พระนครศรีอยุธยา 8. ชุมชนคลองโยง จ. นครปฐม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาขององค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง

ผลการศึกษาพบว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง พบว่าผ่านทุกเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่าโมเดลการวัดของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกดัชนี จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง ประกอบด้วย การจัดการด้านคน

(CBT_HUM) การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) และการจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) โดยการจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดเท่ากับ 0.96 รวมถึงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลของการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลางพบว่าผ่านทุกเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง ประกอบด้วย ประสิทธิภาพทางด้านรายได้ (BSC_REV) ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) ประสิทธิภาพทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายใน (BSC_PRO) และประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนา (BSC_LRN) โดยประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนา (BSC_LRN) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดเท่ากับ 0.89 นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง พบว่าการจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.40 การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.45 การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง (BSC_PRO) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.52 การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง (BSC_LRN) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.39

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง ได้ทั้งหมด 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลทางด้านรายได้โดยการพัฒนาการจัดการด้านพื้นที่ แนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยวโดยการพัฒนาการจัดการด้านบริหารจัดการ แนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในโดยการพัฒนาการจัดการด้านพื้นที่ และแนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชวามาภาคกลางโดยการพัฒนาการจัดการด้านพื้นที่

ABSTRACT

Title of Thesis	THE STUDY OF COMMUNITY BASED-TOURISM CONFIRMED ELEMENTS AFFECTING THE TOURISM PERFORMANCE OF THE CENTRAL FARMER COMMUNITIES
Author	Miss Thitiwaraporn Poosub
Degree	Master of Management (Integrated Tourism and Hospitality Management)
Year	2021

Research on the study of confirmatory factor of participation management of the central regional rice cultivation community-based tourism on the operational performance of rice cultivation community-based tourism in the central region aimed at 1) to analyze the confirmatory factor of the central regional rice cultivation community-based tourism management 2) to analyze the confirmatory factor of the operational performance of rice cultivation community-based tourism in the central region and 3) to examine the congruence of the Structural Equation Model of participation management of the central regional rice cultivation community-based tourism on the operational performance of rice cultivation community-based tourism in the central region. This study was quantitative research with a sample population of people involved in community-based tourism in the central region, namely 1. Bang Chao Cha Community, Ang Thong Province 2. Royal Project Learning Center, Singburi Province 3. Ban Nong Klong Community, Singburi Province 4. Sao Hai

Community, Saraburi Province 5. Nong Saeng Community, Saraburi Province 6. Ban Bang Mae Mai Community, Suphan Buri Province 7. Khlong Chik Community, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 8. Khlong Yong Community, Nakhon Pathom Province.

The statistics used in the data analysis were descriptive statistics, Confirmatory Factor Analysis: CFA and path analysis of the structural equation model.

The results of the study revealed that the confirmatory factor analysis of the central regional rice cultivation community-based tourism management found that all criteria were met, therefore it can be concluded that the measurement model of latent variables in the structural equation model developed by the researcher is consistent with the empirical data which the index values pass all the specified criteria. As a result, it can be concluded that factors related to community-based tourism management in the central region include people management (CBT_HUM), area management (CBT_AREA), management (CBT_MAN), and participation management (CBT_PAR). The area management (CBT_AREA) had the highest factor loading of 0.96. Including the results of a confirmatory factor analysis of the measurement model of the operational performance of rice cultivation community-based tourism in the central region, it was found that all criteria were met, therefore it can be concluded that the factors related to the operational performance of rice cultivation community-based tourism in the central region include revenue performance (BSC_REV), tourist performance (BSC_TOUR), internal operating process

performance (BSC_PRO), and learning and development performance (BSC_LRN) which had the highest factor loading of 0.89. In addition, the results of the path analysis of the structural equation model found that the area management (CBT_AREA) had the most positive direct influence on revenue performance (BSC_REV) with a direct influence of 0.40. Management (CBT_MAN) had the highest positive direct influence on tourist performance (BSC_TOUR) with a direct influence of 0.45. Area management (CBT_AREA) had the highest positive direct influence on internal operating process performance (BSC_PRO) with a direct influence of 0.52. Area management (CBT_AREA) had the highest positive direct influence on the learning and development performance (BSC_LRN) with a direct influence of 0.39.

From the results of the study, the researcher therefore presents four guidelines for building the performance of tourism operations of the central regional rice cultivation community-based tourism, which are: guidelines for generating revenue performance by improving area management; Guidelines for enhancing tourist performance by improving management. Approaches for creating internal operating process performance by improving area management and guidelines for creating learning and development performance of people in the central regional rice cultivation community-based tourism by developing area management.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุกเพชร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักที่
กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำทางด้านวิชาการ แนวคิดในการทำงานวิจัย และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์มาดา วิชาติศิลป์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชค
ชัย สุเวชวัฒนกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไข
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้เขียน และขอขอบคุณนายกฤติเดช อนันต์ รวมทั้งพี่และเพื่อน ๆ
นักศึกษาปริญญาโท ภาคพิเศษ รุ่นที่ 13 ทุกคน และศูนย์วิจัยภาคบริการและการท่องเที่ยว สำหรับ
กำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้มาโดยตลอด

ท้ายนี้ขอขอบคุณและขอมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แต่คุณพ่อพัช
ระ คุณแม่รัชฎาพร พูลทรัพย์ และครอบครัว รวมทั้งนางสาว รัฐทิติยา หิรัณยหาต ผู้ซึ่งเป็นกำลังใจ
สำคัญจนทำให้การศึกษาครั้งนี้ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งใจ

ฐิติวารภรณ์ พูลทรัพย์

กรกฎาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ	ต
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามงานวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.4 ขอบเขตการศึกษา	6
1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	6
1.4.2 ขอบเขตด้านเวลา.....	7
1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร	7
1.4.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน	10
2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	11
2.1.2 กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	13

2.1.3	หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	20
2.2	แนวคิดทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A'S.....	23
2.2.1	แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว	23
2.3	แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	24
2.3.1	ความหมายของการมีส่วนร่วม	24
2.3.2	ขั้นตอนในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม.....	30
2.3.3	ลักษณะการมีส่วนร่วม.....	31
2.3.4	รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน	33
2.3.5	กระบวนการมีส่วนร่วม.....	34
2.3.6	เงื่อนไขการมีส่วนร่วม.....	38
2.3.7	ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	40
2.4	แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ.....	41
2.4.1	ความหมายของการบริหารและการจัดการ	41
2.5	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงาน	49
2.5.1	แนวคิดการประเมินประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์ (The Multiple Criteria of Effectiveness).....	52
2.6	แนวคิดทฤษฎี Balanced Scorecard (BSC).....	57
2.6.1	ประโยชน์ที่ได้จากการนำ Balance Scorecard ไปใช้.....	63
2.6.2	ข้อควรระวังในการจัดทำ Balance Scorecard	65
2.6.3	ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนและเป็นอุปสรรคในการนำ Balance Scorecard ไปปฏิบัติ..	67
2.7	ตัวบ่งชี้ของการศึกษาครั้งนี้.....	68
2.7.1	การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง การจัดการด้านคน	70
2.7.2	การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง การจัดการด้าน พื้นที่	71

2.7.3 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลาง ด้านการจัดการด้านบริหาร จัดการ.....	74
2.7.4 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลาง ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม.....	76
2.7.5 ประสิทธิภาพการดำเนินการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลาง	78
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	80
บทที่ 3 กรอบแนวคิดและวิธีการวิจัย.....	88
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	88
3.2 นิยามเชิงปฏิบัติการ	88
3.3 ระเบียบวิธีวิจัย	89
3.3.1 ประชากร	90
3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	90
3.3.3 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	91
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	92
3.4.1 แบบสอบถาม	92
3.4.2 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ	95
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	97
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	97
3.7 จริยธรรมและจรรยาบรรณในการวิจัย	101
บทที่ 4 การวิเคราะห์และผลการวิจัย	102
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	104
4.1.1 ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง	104
4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลางและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลาง	111

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	111
จากการเก็บรวบรวม	111
4.2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาค กลาง.....	129
4.3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง	134
4.3.1 ผลการวิเคราะห์การแจกแจงข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง.....	134
4.3.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้	135
4.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาค กลาง.....	137
4.4.1 การตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาค กลาง.....	137
4.4.2 การตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง.....	141
4.5 ผลการวิเคราะห์เส้นทางของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการ จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถี ชวานาภาคกลาง.....	145
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	154
5.1 สรุปผลการศึกษา และอภิปรายผล	155
5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	155
5.1.2 ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	155
5.1.3 ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	162
5.1.4 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยองค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง.....	164
5.1.5 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยองค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลของ การดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง.....	165

5.1.6 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง ของ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลางต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง.....	165
5.2 อภิปรายผล.....	166
5.2.1 องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	166
5.2.2 องค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา ภาคกลาง	174
5.2.3 โมเดลสมการโครงสร้าง ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลางต่อ ประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	177
5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้	178
5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	181
บรรณานุกรม.....	183
ภาคผนวก.....	204
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	205
ภาคผนวก ข แบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC).....	216
ภาคผนวก ค หนังสือแจกแบบสอบถาม.....	226
ภาคผนวก ง หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	234
ภาคผนวก จ เอกสารการรับรองจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการ วิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.....	238
ประวัติผู้เขียน.....	241

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1	การทบทวนช่องว่างทางวิชาการเกี่ยวกับวิไลชานา	3
ตารางที่ 2.1	ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง	69
ตารางที่ 2.2	ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านคน	70
ตารางที่ 2.3	สรุปผลการจัดลำดับตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง การจัดการด้านคน	71
ตารางที่ 2.4	ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง การจัดการด้านพื้นที่ ..	72
ตารางที่ 2.5	สรุปผลการจัดลำดับตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านพื้นที่	73
ตารางที่ 2.6	ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง การจัดการด้านบริหารจัดการ	74
ตารางที่ 2.7	ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง การจัดการด้านบริหารจัดการ	76
ตารางที่ 2.8	ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม	76
ตารางที่ 2.9	สรุปผลการจัดลำดับตัวบ่งชี้ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วมที่ถูกอ้างอิงมากที่สุดจากการทบทวนวรรณกรรม ..	77
ตารางที่ 2.10	ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลการดำเนินการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานา ภาคกลาง	78
ตารางที่ 2.11	สรุปผลการจัดลำดับตัวบ่งชี้ประสิทธิผลการดำเนินงานที่ถูกอ้างอิงมากที่สุดจากการทบทวนวรรณกรรม	80
ตารางที่ 3.1	หัวข้อคำถามสำหรับวัดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง	93
ตารางที่ 3.2	หัวข้อคำถามสำหรับวัดประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง	94
ตารางที่ 3.3	สรุประเบียบวิธีการวิจัย	99
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทของข้อมูลทั่วไป	104
ตารางที่ 4.2	ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิไลชานาภาคกลาง	111

ตารางที่ 4.3	ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลางของปัจจัย การจัดการด้านคน.....	112
ตารางที่ 4.4	ผลการศึกษา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้าน ภาวะผู้นำ ในปัจจัยการจัดการด้านคน.....	112
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านเครือข่าย/ เชื่อมโยง ในปัจจัยการจัดการด้านคน	113
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านทักษะและ ความรู้ ในปัจจัยการจัดการด้านคน	114
ตารางที่ 4.7	ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลาง ของ ปัจจัย การจัดการด้านพื้นที่.....	115
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่.....	116
ตารางที่ 4.9	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ความสะดวกใน การเดินทาง (Accessibility) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่.....	117
ตารางที่ 4.10	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง สิ่งอำนวยความสะดวก สะดวก (Amenities) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่	118
ตารางที่ 4.11	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านที่พัก (Accommodation)ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่.....	119
ตารางที่ 4.12	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการ ท่องเที่ยว (Activities) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่.....	119
ตารางที่ 4.13	ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลางของการ จัดการด้านบริหารจัดการ.....	121
ตารางที่ 4.14	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการ วางแผนปฏิบัติงาน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ.....	121
ตารางที่ 4.15	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการปฏิบัติ ตามแผน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ	122
ตารางที่ 4.16	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบ หรือการประเมิน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ	123
ตารางที่ 4.17	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุง ใน ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ	124

ตารางที่ 4.18 ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลางของการจัดการด้านการมีส่วนร่วม.....	124
ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม	125
ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม	126
ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม.....	127
ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม.....	128
ตารางที่ 4.23 ผลการศึกษาระดับปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	129
ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพทางด้านรายได้ ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	130
ตารางที่ 4.25 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง.....	131
ตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่ประสิทธิผลทางด้านการบริการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชวานาภาคกลาง ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	132
ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่ ประสิทธิผลทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง ใน ปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง	133
ตารางที่ 4.28 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	134
ตารางที่ 4.29 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้	136
ตารางที่ 4.30 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง.....	138
ตารางที่ 4.31 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง.....	139

ตารางที่ 4.32 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง.....	140
ตารางที่ 4.33 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขององค์ประกอบประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง	142
ตารางที่ 4.34 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลการดำเนินงาน ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง.....	143
ตารางที่ 4.35 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลการดำเนินงาน ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง.....	144
ตารางที่ 4.36 ดัชนีความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาขององค์ประกอบเชิงยืนยัน การ จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชน วิชิชาวนาภาคกลาง (ก่อนปรับโมเดล).....	147
ตารางที่ 4.37 ดัชนีความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาขององค์ประกอบเชิงยืนยัน การ จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชน วิชิชาวนาภาคกลาง (หลังปรับโมเดล).....	149
ตารางที่ 4.38 ผลการวิเคราะห์เส้นทางของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาขององค์ประกอบเชิงยืนยัน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผล การดำเนินงานท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง.....	150

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1 กระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกันของการบริหารจัดการ (Management).....	45
ภาพที่ 2.2 ทฤษฎี Balance Scorecard	61
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	88
ภาพที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชานาภาคกลาง.....	139
ภาพที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลการดำเนินงาน ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง	142
ภาพที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ภาคกลาง (ก่อนปรับโมเดล).....	146
ภาพที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ภาคกลาง (ก่อนปรับโมเดล).....	148

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็น ‘เจ้าบ้าน’ ในทุกแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น แต่ความท้าทายที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบันที่ทำให้ชุมชนไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจาก 2 ปัจจัยหลักคือ 1) ชุมชนไม่เข้าใจว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทำไม เพื่อประโยชน์ใด ตนเองอยู่ตรงไหนของการท่องเที่ยว และ 2) ชุมชนไม่รู้ว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร สิ่งที่สำคัญที่สุดในการก้าวข้ามปัจจัยท้าทายทั้ง 2 ประการนั้นได้คือการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการรู้เท่าทันข้อดีและข้อเสียของการท่องเที่ยว การบริหารจัดการและการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่น การเป็นเจ้าของที่ดี การเล็งเห็นถึงโอกาสในการเชื่อมโยงชุมชนกับการท่องเที่ยว เป็นต้น ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนนั้นมีภาคส่วนต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหลากหลาย ภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง หรือภาควิชาการทั้งสถาบันการศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGOs ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมายการมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากมายหลากหลายเช่นนี้ ทำให้ทิศทางการพัฒนา มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามภารกิจหรือแนวทางของแต่ละหน่วยงาน (พจนา สนวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ, 2556; สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 2550) ดังนั้น ภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนจึงจำเป็นต้องหันหน้าเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ (ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา, 2544) ทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่จะเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นสูงสุดเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ เพราะเมื่อทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น เมื่อเกิดผลประโยชน์หรือผลเสีย ทุกฝ่ายจะได้ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ในระยะยาวร่วมกันการร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อให้เกิดทิศทางการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ จึงก่อให้เกิด แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง

ยั้งยืน พ.ศ. 2559-2563 (CBT Thailand) ที่ผ่านมามีภาครัฐให้สนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน ภายใต้หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542; พจนา สอนศรี, 2541; ภราเดช พยัฆวิเชียร, 2544) ทั้งนี้การท่องเที่ยวถือเป็นเรื่องราวของการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้มาเยือน รวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชน โดยการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552)

นอกจากนี้การท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวชุมชนตามวิถีวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชุมชนตามวิถีชีวิตของชุมชนภายในพื้นที่ และการท่องเที่ยวในรูปแบบวิถีชานา ถือเป็นวิถีการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่โดยการนำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรมหรือวิถีชานา จากนโยบายการท่องเที่ยววิถีไทยพบว่า แนวคิดการส่งเสริมให้มีการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านการเปิดประสบการณ์และการสร้างการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้รับความนิยมน้อยอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยววิถีชานาไทย เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based Tourism: CBT) ที่นำเสนออัตลักษณ์วิถีชานาท้องถิ่นไทย ช่วยรักษารัฐธรรมนูญให้คงอยู่ รวมถึงการสืบสานภูมิปัญญา วัฒนธรรมข้าว ประเพณี อาหาร และวิถีชีวิตคนไทยที่สัมพันธ์กับข้าว เน้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยกลุ่มชานาและคนในชุมชนท้องถิ่น ช่วยสนับสนุนการพัฒนาคน พัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมกัน ขณะเดียวกันยังทำให้ประชาชนไทยและต่างชาติได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของชานาไทย เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน หรือระหว่างผู้บริโภครักชานากับผู้ปลูกข้าว การท่องเที่ยววิถีชานาไทยจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ และกระตุ้นเศรษฐกิจของชานา เป็นทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การท่องเที่ยววิถีชานา จึงเป็นโอกาสและความหวังหนึ่งในการปรับตัวของเกษตรกรในชนบทไทยให้พออยู่ได้ มีรายได้ อีกทั้งยังจะช่วยให้มีการรักษาวิถีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ที่เรียบง่าย ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการให้ความสำคัญกับเกษตรไม่ใช่ในฐานะผู้ผลิตข้าวหรือพืชอาหารเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผู้ดูแลผืนนา ผืนไร่ ที่ดิน พืชพันธุ์ไม้ ปศุสัตว์ และเป็นผู้สืบสานวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของไร่นา อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรให้คงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

การท่องเที่ยววิถีชานา จึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถเสนอขายเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวแบบ Exclusive โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มคู่รัก กลุ่มนักเดินทางสูงวัย ที่ชื่นชอบการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมการปั่นจักรยานชมวิวข้าง

แปลงนาข้าว การท่องเที่ยวในลักษณะนี้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือเน้นปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชนด้วยพื้นหลังเป็นทุ่งนาเป็นฉากหลัง ไม่ว่าจะนาข้าวจะเขียวขจีหรือนาข้าวที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วที่เหลือทุ่งฟางข้าว (เนชั่นออนไลน์, 2563) นอกจากนี้ยังเห็นถึงแนวคิดที่ให้ความสำคัญของ “ข้าว” พืชอาหารประจำชาติไทยของเราที่มีตำนานประวัติศาสตร์มายาวนานไม่น้อยกว่า 5,500 ปี และอาชีพชาวนาก็นับเป็นอาชีพแรกของบรรพบุรุษไทยที่ยังสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ และประเทศไทยของเรารวมถึงภาคกลางตอนบนก็ยังเป็นแหล่งปลูกข้าวคุณภาพดีที่ผลิตออกสู่ตลาดโลกมากที่สุด และยังเป็นศูนย์กลางการศึกษาวิจัยพันธุ์ข้าวอีกด้วย จึงควรส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้คนได้เห็นคุณค่าของข้าวและชาวนาไทยมากขึ้นเพื่อเชื่อมโยงวิถีชาวนาให้เข้ากับการท่องเที่ยว เพื่อตอบโจทย์กับไลฟ์สไตล์ของผู้คนในยุคปัจจุบันนี้ให้มากขึ้น ผ่านการบอกเล่าถึงการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวนาในรูปแบบใหม่ซึ่งไม่ได้พานักท่องเที่ยวไปทำนา ดำนา เกี่ยวข้าว หรือกระบวนการทำนา แต่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส ได้เรียนรู้ ได้ลองชม วิถีชีวิตชาวนาอีกด้านหนึ่งที่นอกเหนือจากการทำนา ทั้งช่วงหลังฤดูการทำนา ช่วงว่างเว้นจากการทำนา หรือระหว่างรอการเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2563)

จากการทบทวนวรรณกรรมประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวนามีการศึกษาไว้ในหลายประเด็นตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 การทบทวนช่องว่างทางวิชาการเกี่ยวกับวิถีชาวนา

นักวิจัย	ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชาวนา								
	การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการปัญหาของวิสาหกิจ/กระบวนการในการทำนา	วิถีชาวนากับความมั่นคงทางอาหาร	การยกระดับวิถีชีวิตชาวนาไทยด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์	ท่องเที่ยววิถีชาวนา	การเปลี่ยนแปลงวิถีชาวนา	การจัดการเชิงธุรกิจของ	ทัศนคติต่อการทำนา	เครือข่ายวิถีชาวนา	
อาสา คงวิทยากุล และคณะ (2529)	×								
ชุลีกร คงศรีทอง (2553)		×							
กฤษฎา นาโสภ (2552)		×							
ชนัญญา สัจจวาลย์ (2558)			×						
รัฐจวน ประวัตเมือง;ปรมัตต์ ปัญปรัชญ์ ต้องประสงศ์;					×				

นักวิจัย	ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชาวนา								
	การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการปัญหาของวิถีชาวนา/กระบวนการในการทำ	วิถีชาวนากับความมั่นคงทางอาหาร	การยกระดับวิถีชีวิตชาวนาไทยด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์	ท่องเที่ยววิถีชาวนา	การเปลี่ยนแปลงวิถีชาวนา	การจัดการเชิงธุรกิจของ	ทัศนคติต่อการทำนา	เครือข่ายวิถีชาวนา	
ลักษณะสุภา บัวบางพลู; เมธาพร ชไนเตอร์ (2560)									
เกศรา สุขเพชร (2561)					×				
เทพรัฐ สวนแก้ว (2556)						×			
สุรศักดิ์ เชื้องาม (2555)		×							
อำพน แสงดี (2546)						×			
อรุณทัย อุ่นไธสง (2560)		×							
ธริศตรี ธนรัตน์พิมลกุล (2555)			×						
พินิจทิพภา สนธิสุวรรณกุล (2561)	×								
ไพศาล พากเพียร (2550)	×								
พิทยา อรุณพงษ์ (2551)		×							
สุทัศน์า สุทธิกุลสมบัติ (2543)							×		
สมศักดิ์ เจริญพันธ์ (2546)								×	
อุษา โชติกะสิริ (2547)						×			
สิริวิมล ตันติถนอมวงศ์ (2547)						×			
มยุลี พิมพ์พาท (2546)				×					
พรรณนัทธ์ ใจเอื้อ(2551)									×
ธารารัตน์ บำรุงศรี (2553)						×			
	3	5	2	2	1	5	1	1	1

หมายเหตุ: ประเด็นวิถีชาวนา ได้แก่ 1= การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการปัญหาของชาวนา, 2 = วิถีชาวนา/กระบวนการในการทำนา, 3 = วิถีชาวนากับความมั่นคงทางอาหาร, 4 = การยกระดับวิถีชีวิตชาวนาไทย, 5 = ท่องเที่ยววิถีชาวนา, 6 = การเปลี่ยนแปลงวิถีชาวนา, 7 = การจัดการเชิงธุรกิจของชาวนา, 8 = ทัศนคติต่อการทำนา, 9 = เครือข่ายวิถีชาวนา

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวนาส่วนใหญ่มีการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการจัดการปัญหาของชาวนา (ไพศาล พากเพียร, 2550; พินธ์ทิพภา สนธิสุวรรณกุล, 2561; อาสา คงวิทยากุล และคณะ, 2529) กระบวนการในการทำนาและวิถีชีวิตของชาวนา (กฤษฎา นาโสภ, 2552; ชุติกร คงศรีทอง, 2553; พิทยา อรุณพงษ์, 2551; สุรศักดิ์ เชื้องาม, 2555; อรุณทัย อุ๋นไธสง, 2560) วิถีชานากับความมั่นคงทางด้านอาหาร (ชนัญญา สังวาลย์ และอุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2557; ธริษตรี ธนรัตน์พิมลกุล, 2555) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาไปในด้านเกี่ยวกับความมั่นคงในเรื่องของอาหารที่สอดคล้องกับวิถีชานา การเปลี่ยนแปลงของวิถีชานา (เทพรัฐสวนแก้ว, 2556; สิริวิมล ตันดิถนอมวงศ์, 2547; อำพน แสงดี, 2546; อุษา โชติกะสิริ, 2547) ซึ่งนักวิจัยส่วนใหญ่จะทำการศึกษาวถีชีวิตของชาวนาและกระบวนการในการทำนา และการยกระดับวิถีชานาด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ร่วมไปถึงการนำมาปรับใช้กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (มยุลีพิมพ์พาท, 2546; รัญจวน ประวัตินเมือง, ปรมัตถ์ปัญปรัชญ์ ต้องประสงค์, ลักษณะสุภา บัวบางพลู และเมธาพร ชไนเดอร์, 2559)

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชานาที่มุ่งเน้นไปในเรื่องของ เครือข่ายวิถีชานา (พรรณภักทร ใจเอื้อ และคณะ, 2552), การพัฒนาชาวนาไทยรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย (สุริยะ หาญพิชัย และพิรพล ไทยทอง, 2561) ทศนคติต่อการทำนา (สมศักดิ์ เจริญพันธ์, 2546) และการท่องเที่ยววิถีชานา (เกศรา สุขเพชร, 2562) ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาดังกล่าวมีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีชานาค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยววิถีชานาเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของประเทศ ซึ่งจะต้องเร่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวนาด้วยการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยววิถีชานาถือว่าเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติทั้งทางด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ และนอกจากนี้ยังสามารถมุ่งสร้างความเข้มแข็งของคนในท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนได้อีกระดับหนึ่ง

ดังนั้นจากการศึกษาพบว่าชุมชนที่ต้องการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืนควรเริ่มต้นจากความต้องการของคนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อวางแผนและตัดสินใจร่วมกัน พยายามดึงจุดแข็งของชุมชนออกมา ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีการดำรงชีวิต ให้เป็นจุดเด่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยที่ชุมชนต้องรักและหวงแหนในทรัพยากรของชุมชนทำสิ่งที่ตนเองถนัด ไม่ฝืนธรรมชาติและไม่ทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิม องค์ประกอบสำคัญในการทำให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีความยั่งยืนขึ้นกับองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ศักยภาพด้านคน พื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วม ดังนั้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการจัดการทางการตลาด การมุ่งเน้นการพัฒนาเกี่ยวกับทรัพยากรภายในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการคนภายในพื้นที่ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมใน

ชุมชน แต่จะเห็นได้ว่าการศึกษาเกี่ยวประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ยังมีค่อนข้างน้อย ซึ่งการจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจำเป็นต้องมี ประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ ดังนั้น จึงเกิดเป็นการศึกษางานวิจัยขึ้น นี้ขึ้น เพื่อเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ศักยภาพของบุคคลภายในพื้นที่ ศักยภาพภายในพื้นที่การท่องเที่ยว โดยชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถนำไปปรับ ใช้กับพื้นที่ที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เป็นอย่างดี

1.2 คำถามงานวิจัย

- 1) องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง
- 2) องค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลของการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชานาภาคกลางประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง
- 3) ความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถี ชานาภาคกลางต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ภาคกลาง
- 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชานาภาคกลาง
- 3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง ของการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชานาภาคกลางต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้วางแผนเกี่ยวกับขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ภาคกลาง โดยใช้การศึกษาภายในพื้นที่ 8 ชุมชน ได้แก่

- 1) ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง
- 2) ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สิงห์บุรี
- 3) ชุมชนบ้านหนองโหลง จ.สิงห์บุรี
- 4) ชุมชนเสาไห้ จ.สระบุรี
- 5) ชุมชนหนองแขง จ.สระบุรี
- 6) ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี
- 7) ชุมชนชุมชนคลองจิก จ.อยุธยา
- 8) ชุมชนคลองโยง จ.นครปฐม

1.4.2 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัยนี้วางแผนใช้เวลาดำเนินการ 2 ปี

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประกอบด้วย คนในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง จำนวน 400 คน

1.4.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง วัด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการด้านคน 2) การจัดการด้านพื้นที่ 3) การจัดการด้านบริหารจัดการ 4) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม และศึกษา ประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพทางด้านรายได้ 2) ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว 3) ประสิทธิภาพด้านกระบวนการดำเนินงานภายใน 4) ประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ผลจากการวิจัยจะนำไปสู่ทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการประเมินผลการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลางผ่านการมีส่วนร่วม ทั้ง 8 ชุมชนสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพในการประเมินผลการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับชุมชนและไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการ การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่นได้

2) ชุมชนสามารถนำการวิจัยไปพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวและ การเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการและการท่องเที่ยวรวมทั้ง สามารถนำผลการวิจัยจากการพัฒนาประสิทธิภาพในการประเมินผลการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้า และการให้บริการสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว

3) บริษัทเอกชนในนิคมอุตสาหกรรมที่รายล้อมพื้นที่วิจัย สามารถจัดกิจกรรม CSR ของหน่วยงานกับพื้นที่ชุมชนที่ถูกพัฒนาขึ้นดังกล่าว ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของภาคอุตสาหกรรมกับชุมชน อาจทำให้เกิดกิจกรรมทางสังคมหรือความเคลื่อนไหวใหม่ๆทางสังคมของพื้นที่ เช่น ประเด็นสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4) สาขาวิชาการท่องเที่ยวของทุกมหาวิทยาลัยสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้ท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนาและท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำหรับนักศึกษา นักเรียน และบุคคลที่สนใจทั่วไป

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง โดยชุมชนเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ของตนเพื่อให้ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล ประกอบด้วย 4 ด้าน 1) การจัดการด้านคน 2) การจัดการด้านพื้นที่ 3) การจัดการด้านบริหารจัดการ 4) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การจัดการด้านคน หมายถึง กระบวนการ สร้างคน ด้านภาวะผู้นำ ทักษะและความรู้เครือข่าย ซึ่งเป็นการเริ่มที่คนในชุมชนจำเป็นที่จะต้องรู้จักรักเหง้าตัวตนของตนเองให้ดี เพื่อสำหรับการบอกกล่าวข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน รวมไปถึงคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะทำงานร่วมกันได้ทุกภาคส่วน มีความสามัคคี เรียนรู้ และ เปิดใจ (อุบลวรรณ ประดับสุขุม, 2549)

การจัดการด้านพื้นที่ หมายถึง กระบวนการจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ ประกอบไปด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น 2) กิจกรรม (Activities) การท่องเที่ยว 3) การเข้าถึง (Accessibility) ประกอบไปด้วยความสะดวกสบายของการคมนาคม ที่มุ่งเน้นเรื่องของเวลา ระยะทางที่จะไปถึงจุดหมายปลายทาง 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ ร้านอาหาร การขนส่งสาธารณะภายในชุมชน การสื่อสาร 5) ด้านที่พัก (Accommodation) ได้แก่ โฮมสเตย์ โรงแรม ภายในชุมชนและที่พักใกล้เคียงชุมชน (Dickman, 1996)

การจัดการด้านบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานของชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาภาคกลางให้เป็นไปตามขั้นตอนการบริหารจัดการที่สำคัญ 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดการชุมชน การนำไปปฏิบัติ และการควบคุมประเมินผล

การจัดการด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่คนในชุมชนที่ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง มีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายในการจัดการการท่องเที่ยวให้บรรลุผลสำเร็จ โดยอาศัยรูปแบบการมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประสิทธิผลการดำเนินงาน หมายถึง ผลสำเร็จ หรือการทำงานให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการดำเนินของชุมชนที่ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ซึ่งการวัดประสิทธิผลการดำเนินงานประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพด้านผลประโยชน์ 2) ประสิทธิภาพด้านนักท่องเที่ยว 3) ประสิทธิภาพด้านกระบวนการดำเนินงานภายใน 4) ประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชน (Kaplan & Norton, 1999)

ประสิทธิผลด้านผลประโยชน์ หมายถึง การลดลงของต้นทุน และการที่รายได้เพิ่มขึ้น หรือผลิตผลเพิ่มขึ้น ซึ่งประกอบด้วยการใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ตัวชี้วัด (KPI) ที่สำคัญของมุมมองด้านผลประโยชน์ เช่น การเพิ่มขึ้นของรายได้ การเพิ่มขึ้นของกำไร หรือยอดขาย และการลดลงของต้นทุน เป็นต้น

ประสิทธิผลด้านนักท่องเที่ยว หมายถึง ข้อมูลจริงจากนักท่องเที่ยวจะช่วยให้ชุมชนสามารถปรับกลยุทธ์ในการทำงานให้เท่าทันคู่แข่ง เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงนักท่องเที่ยวมากขึ้น ตัวชี้วัด (KPI) มุมมองด้านนักท่องเที่ยว เช่น ส่วนแบ่งตลาด การรักษานักท่องเที่ยวเก่า การทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวใหม่ เป็นต้น

ประสิทธิผลด้านกระบวนการดำเนินงานภายใน หมายถึง การบริหารจัดการภายในชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาภาคกลางจะต้องมีกระบวนการที่ดีในการสร้างความพึงพอใจให้แก่คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเพื่อจะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น ตัวชี้วัด (KPI) ด้านมุมมองด้านกระบวนการภายใน เช่น การเก็บรักษาและวงจรเวลา ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของชุมชน และกระบวนการขนส่งภายใน เป็นต้น

ประสิทธิผลด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชน หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาภาคกลาง ได้แก่ ความสามารถของบุคลากรที่เพียงพอ (Skill) การพัฒนาทักษะ การลาออก

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป หลักการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A'S
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงาน
- 2.6 แนวคิดทฤษฎี Balanced Scorecard (BSC)
- 2.7 ตัวบ่งชี้ของการศึกษาครั้งนี้
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม (2546) กล่าวถึง การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการด้านโฮมสเตย์ที่ต้องมีชุมชนเข้ามามีส่วนสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ซึ่งใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขรวมไปถึงการสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยกระนั้นชุมชนต้องมีการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยให้มีการสร้างเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน กระจายอำนาจการตัดสินใจ และการบริหารจัดการทรัพยากร โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อม รวมไปถึงการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ถือได้ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว ทางเลือกชนิดหนึ่งที่เน้น การเรียนรู้

ระหว่างเจ้าบ้าน และผู้มาเยือน (นักท่องเที่ยว) เป็นสำคัญการท่องเที่ยว ชนิดนี้เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมนอกจากกลุ่มนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา จนกลายเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่เป็นกระแสอีกลักษณะหนึ่ง โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism: CBT) นั้นมีความหมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (Asker, Boronyak, Carrard, & Paddon, 2010) ดังนั้นความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีหลากหลายคำจำกัดความดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community- Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีการจัดการทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งชุมชนผู้เป็นเจ้าของในทรัพยากรนั้น มีสิทธิในการจัดการพัฒนาดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่ผู้มาเยือน นอกจากนี้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community- Based Tourism) ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากความหมายที่สื่อออกมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การสร้างการเรียนรู้และประสบการณ์แก่ผู้มาเยือนในชุมชน Lucchetti and Font (2013) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการให้คำนิยาม การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community- Based Tourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งมีจุดประสงค์ในการสร้างผลประโยชน์ให้กับชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น โดยให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนในแหล่งชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน และสภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นการนำสภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน สังคมและวัฒนธรรม ความยั่งยืน ซึ่งคนในชุมชนมีการจัดการภายในชุมชนด้วยตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน และวิถีชีวิตในชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community- Based Tourism) กลายเป็นปรัชญาในด้านการจัดการที่มุ่งเน้นไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสิทธิของคนในชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ตามที่คนในชุมชนต้องการที่จะให้เป็น รวมไปถึงการได้รับผลกำไรจากทรัพยากรในชุมชนท่ามกลางการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งในอุดมการณ์ การวางแผนทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ การพัฒนาจากส่วนล่าง (คนในชุมชน) ไปยัง ส่วนบน (หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน) ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้ถึงจุดมุ่งหมายหรือประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนให้เกิดการอนุรักษ์ให้ดีขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนา และแบ่งปันผลประโยชน์ กำไร ให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เท่ากัน (Manyara & Jones, 2007) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้จัดการทิศทางการท่องเที่ยวเพื่อสนองความ

ต้องการของชุมชน ซึ่งคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (สินธุ์ สโรบล, 2546) โดยอยู่บนรากฐานความคิดว่าชาวบ้านคนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และวิธีการผลิตของชุมชนโดยการนำมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คนในท้องถิ่นในพื้นที่ (พจนา สวนศรี, 2546; วีระพล ทองมา, 2547) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คิดถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยการกำหนดแบบแผนและทิศทางโดยชุมชนเอง ซึ่งชุมชนจะเป็นศูนย์กลางหรือฐานในการจัดการเพื่อให้การกำหนดทิศทาง แผนปฏิบัติการของตนเอง แผนงาน ชุมชนมีสามารถมีหน้าที่เป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการควบคุมดูแลเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนรวมถึงนักท่องเที่ยว ซึ่งจะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องมีกระบวนการจัดการทำงานให้ครอบคลุม 5 ด้าน คือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ (สินธุ์ สโรบล, 2546) ได้ให้คำนิยามการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ การจัดการที่เป็นทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการวางแผน ระเบียบ การท่องเที่ยว กำหนดทิศทาง บนรากฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ทั้งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เป็นตัวหนุนหรือใช้เป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงมีการกำหนดการพัฒนาศักยภาพของคนภายในชุมชน ซึ่งจะมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืน และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งคนในท้องถิ่น ซึ่งในความหมายดังกล่าว สอดคล้องกับอุบลวรรณ ประดับสุข (2549, น. 2) ที่ให้คำนิยามการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเรื่องในส่วนของความร่วมมือกันระหว่างผู้มาเยือนและคนในท้องถิ่น ซึ่งในการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ รวมไปถึงยังเป็นเป็นเครื่องมือในการจัดการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สอดคล้องกับดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ และสรุเชษฐ์ เชษฐมาส (2539) กล่าวว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีในพื้นที่ สามารถนำมาจัดการเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและการจัดการดูแลรักษาโดยทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน รวมไปถึงนักท่องเที่ยวได้ และรัชพร จันทรสว่าง (2546) ได้ให้ความหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชน พื้นฐานสำคัญ คือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่ การท่องเที่ยวชุมชนมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่น ด้วยการสร้างงานและกระจายรายได้ขณะเดียวกันก็มีส่วนในการช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมไปถึง มิ่งสรรพ ขาวสอาด, นุกูล เครือฟู และอักรพงศ์ อันทอง (2548)

กล่าวถึง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึงการท่องเที่ยวที่มี ชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญทั้ง ในด้านการดำเนินการ การบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการ จัดการผลประโยชน์โดยอาศัยปัจจัย เกื้อหนุนจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติประเพณีวัฒนธรรม และกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น มีความหมาย สอดคล้องกับ พจนานุกรม (2546) ให้คำนิยาม การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยการกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการ โดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ ผู้มาเยือน ซึ่งแตกต่างจากความหมายที่ พรเพ็ญ วัจักษณ์ประเสริฐ (2555) กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดย ชุมชน เป็นการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมอันดี ของชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยังเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้และ ความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างความสามัคคีในชุมชน การเรียนรู้และแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านและยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2.1.2 กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกชนิดหนึ่ง ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาทาง ธุรกิจที่เจริญเติบโตรวดเร็วมากในแวดวงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อันเป็นผลจากกระแสอนุรักษ์ นิยม และสภาวะการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก (Dulani, 2003; Hart, 1992; Pretty, 1994; Rifkin, 1985) อาทิเช่น สภาวะโลกร้อน การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้ง ซึ่งการท่องเที่ยวโดย ชุมชนก็เป็นแนวคิดใหม่ที่ยัง มีความสับสน มีการถกเถียงและนำเสนอมุมมองที่ต่างกันในหลาย ด้าน (Díaz Bordenave, 1994; White, 1994) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่ง ธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเรียนรู้หา ความ เข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรม และ สภาพแวดล้อม ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบ นิเวศที่จะก่อให้เกิดความ เสียหายหรือการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว (Cornwall, 2002; Pretty, 1994) อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่น ได้รับประโยชน์ โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม และจะต้องนำไปสู่การจัดการเขตอนุรักษ์ของ ชุมชน ท้องถิ่นรวมทั้งชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงจะต้องเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวและเน้น ความสำคัญของการวางแผน และการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Giddens, 2001; Pretty & Pimbert, 1995) โดยเน้นการสร้างหลักประกันว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องอยู่ภายใน ขอบเขตของศักยภาพใน การรองรับ (Carrying Capacity) ตามธรรมชาติของระบบนิเวศท้องถิ่นอีก ทั้งการให้ศึกษาแก่นักท่องเที่ยวให้ ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมและ วัฒนธรรม นอกจากนี้ รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวจะต้องตกอยู่กับท้องถิ่น และประเทศผู้ เป็น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้เองสินค้าและบริการต่าง ๆ ในกิจกรรมท่องเที่ยวจึงเน้นการใช้

ผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ และจะต้องให้ความสำคัญกับการใช้จากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนฐานคิด (Cornwall, 2002; Pretty, 1994) โดยเน้นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดละการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง อนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน และจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ ธรรมชาติแวดล้อมอย่างแท้จริง (Mayo & Craig, 1995) รวมไปถึงบทบาทและการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น เพราะความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การผสมผสานการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม การพัฒนาชุมชน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้เป็นเรื่องเดียวกัน (S. R. Brown, 1980) การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ควรมีสูตรสำเร็จรูปแบบที่ตายตัวหรือนโยบายมาตรฐานเดียว หากแต่การควรเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกในการพัฒนา และก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้เอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรได้รับการพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดหลัก 5 ประการ คือ 1) การมองการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง เศรษฐกิจ การเมืองและสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เนื่องจากชุมชนเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่หยุดนิ่งหรือไร้ความ เคลื่อนไหว (Etzioni, 1968; Friedman & Friedman, 1979) แต่มีการปรับตัวโดยสัมพันธ์กับเงื่อนไขภายนอก ในระดับมหภาค (Etzioni, 1968) 2) การมองการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากมิติของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในฐานะเป็นวิถีชีวิตในระบบนิเวศเดียวกัน โดยไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาดโดยตระหนักว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ภายใต้หลักการว่าคนที่ดูแลรักษาทรัพยากรย่อมสมควรได้รับประโยชน์จากการดูแลนั้น (Healey, 1997; Lückenkötter, 1999) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็น การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติให้เป็นการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเข้มแข็งยิ่งขึ้น (Fetterman & Wandersman, 2005) 3) การมองการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากมิติทางวัฒนธรรม โดยให้ความเคารพแก่ อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งมีวิถีชีวิต จารีตประเพณีแตกต่างกัน การท่องเที่ยวโดยชุมชนมุ่งเน้นให้ชุมชนมีสำนึกและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประเพณีสามารถอธิบายให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว ได้รับรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Cornwall, 2002; Gould, 1996) ว่ามีคุณค่าและงดงาม อย่างไร บนกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันเป็นบ่อเกิดแห่งความเข้าใจ และเอกภาพในความ หลากหลายทางวัฒนธรรมของมนุษย์ (Kyessi, 2002) 4) การมองการท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคม จากความพยายาม ของชุมชนในการปรับตัวภายในบริบทและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง (Rondinelli & Cheema, 1983) เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรและการประกอบอาชีพของชาวบ้านกับระบบนิเวศ (Hettne, 1990; Korten, 1981) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงไม่จำกัดตัวเองอยู่แต่เพียงชุมชนหมู่บ้านแห่ง ใดแห่งหนึ่ง หากแต่มีการรวมตัวกันของหลายชุมชนเป็นลักษณะเครือข่าย เพื่อจัดการทรัพยากรหรือจัดโปรแกรม

การท่องเที่ยวยุบรวมกันและสร้างอำนาจต่อรองกับภายนอกอย่างเป็นระบบ (Friedman & Friedman, 1979) 5) การมองการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์ฟื้นฟู ธรรมชาติแวดล้อมอย่างยั่งยืน กระบวนการแสวงหาทางเลือก เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาของ ตนเอง บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และ ยังเป็นความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมไป (Giddens, 2001) การท่องเที่ยว โดยชุมชนจึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาอันพึงได้รับการส่งเสริมสนับสนุน การมอง การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Fekade, 1994; Kyessi, 2002; อุบล วรธรณ ประดับสุข, 2549) อ้างถึงกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องคำนึงถึงความ ยั่งยืนของ สังคม และวัฒนธรรม รวมไปถึง สิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดการจัดการทิศทางการ ท่องเที่ยวผ่านชุมชนเพื่อชุมชน และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ชุมชนจำเป็นต้องมียังบทบาท ความเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยควรคำนึงว่าการท่องเที่ยว ต้องมีการจัดการที่ครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม โดยมีส่วนร่วมในการจัดการซึ่งมีชุมชนเป็นเจ้าของในทรัพยากรในท้องถิ่น โดย กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ มีดังนี้

1) ศักยภาพของคน โดยการเริ่มที่คนในชุมชนจำเป็นที่จะต้องรู้จักรักเหง้าตัวตน ของตนเองให้ดี เพื่อสำหรับในการบอกกล่าวข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน รวมไปถึงคนในชุมชนต้องมีความ พร้อมที่จะทำงานร่วมกันได้ทุกภาคส่วน มีความสามัคคี เรียนรู้ และ เปิดใจ

2) ศักยภาพของพื้นที่ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีการสืบสานต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งคนในชุมชนต้องรู้จัก รัก และหวงแหนในความเป็น ตัวตนของตนเองในด้านศักยภาพของพื้นที่และจะต้องเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน และ สามารถนำมาจัดการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและยั่งยืนของทรัพยากรที่มีอยู่

3) การจัดการ ชุมชนที่สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ต้องเป็น ชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิด ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนและมีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทางหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการ จัดการพูดคุยกำหนดทิศทาง เพื่อการเตรียมความพร้อมของชุมชนชุมชน เพื่อให้ทราบว่าในพื้นที่ของ ตนจะมีการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวได้อย่างไร ควรมีการจัดการกิจกรรมอะไรบ้าง อย่งไรบ้าง และควรจะมีการจัดสรรรายได้ กระจายภายในท้องถิ่นได้อย่างไร

4) การมีส่วนร่วม เป็นการแสดงออกถึงคิดเห็น การถกปัญหา และการสื่อความให้ เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่ม รวมไปถึงการหาหนทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากการระดมออกความคิดเห็น จากประสบการณ์ของนักวิจัยหรือผู้ที่มีความรู้ในท้องถิ่น โดยชุมชนมีการจัดการการจัดให้มีเวทีพูดคุย

ร่วมกันคิด วางแผนดำเนินการจัดการ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการสร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชน รวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม องค์ประกอบ 4 ด้านของความสำเร็จในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2) องค์กรชุมชนชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3) การจัดการ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4) การเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม (กนกรัตน์ เนตรล้อมวงษ์, 2558) ภาพรวมของการท่องเที่ยวนั้นจะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชน เนื่องจาก ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินงานเดียวกัน โดยมีพื้นฐาน ทางวัฒนธรรม และฐานทางสังคมเป็นกลไกในการช่วยขับเคลื่อนในเรื่องของการความเป็นตัวตนของ ชุมชนในการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน การเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละด้าน ชุมชนเองก็ควรจะได้รับการพัฒนาให้ครบทุกด้าน โดยจะแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดกองทุนในการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างงานและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านชุมชนในท้องถิ่น

2) ด้านสังคม คุณภาพชีวิต ภาคภูมิใจในตนเอง แบ่งบทบาทการทำงาน หนุ่มสาว ผู้อาวุโส เกิดองค์กรชุมชนในการจัดการ

3) ด้านการเมือง ชาวบ้านมีส่วนร่วม สามารถต่อรองกับภายนอก มีสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชน

4) ด้านวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เติบโตจากรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง

5) ด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่มีการจัดการของเสีย สร้างสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กนกรัตน์ เนตรล้อมวงษ์ (2558) กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดการสร้างรายได้ ช่วยในการแก้ไขปัญหาความยากจน ทำให้คนในชุมชนมีศักดิ์ศรี เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง ทำให้เกิดการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากร โดยใช้ต้นทุนทางสังคมของตนเอง อีกทั้งยังก่อให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน และยังได้ให้ข้อควรระวังในการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชนไว้ดังนี้

1) ต้องมีความชัดเจนในเรื่องทิศทางการท่องเที่ยวร่วมกันไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชน ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ชี้้นำในการเดินทางไปตามเป้าหมายให้ถูกต้องว่าจะให้ชุมชนเดินทางไปในรูปแบบใด และต้องมีความชัดเจน

2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่แท้จริง ต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการคิด การร่วมมือในการดำเนินงาน ชุมชนจะได้เห็นความสำคัญของตนเองด้วย

3) การจัดสรรผลประโยชน์ที่ครอบคลุมและลงตัว ต้องมีความชัดเจนในเรื่องของผลประโยชน์ที่สามารถตรวจสอบได้ และต้องบริหารจัดการให้ลงตัว

4) การบริหารจัดการที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ อาจจะต้องมีคณะกรรมการในการดูแลเรื่องของการดำเนินงานเรื่องการเงินทุนเพื่อความโปร่งใส

5) การแทรกแซงจากภายนอกที่ขาดความเข้าใจในเรื่องรากฐานท่องเที่ยวชุมชนที่แท้จริง ต้องระมัดระวังในเรื่องนี้ เพราะบุคคลภายนอกมีความเข้าใจไม่เท่ากับคนในชุมชน อาจจะทำให้ทิศทางการบริหารงานไม่ชัดเจน

6) ขีดความสามารถของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยว ชุมชนจะต้องไม่เห็นแก่รายได้มากจนลืมนึกไปว่าชุมชนมีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด หากรับนักท่องเที่ยวเข้ามามากเกินไปก็อาจจะเป็นผลเสียของชุมชนได้ ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นในการดำเนินงานทางด้านการท่องเที่ยวชุมชน ที่ต้องทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวก็คือการเคารพกฎ – กติกาในการเดินทางท่องเที่ยวชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว จะต้องให้ความสำคัญกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และเรียนรู้วิถีชีวิต เรียนรู้เรื่องของ วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องศึกษาหาความรู้ก่อนเดินทางท่องเที่ยวในสิ่งที่ ต้องห้าม ศึกษาเรื่องของการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละชุมชน หรือทางชุมชนเองต้องทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว หรือแจ้งนักท่องเที่ยวในระหว่างที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปยังชุมชน เพื่อให้เกิด ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2543) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งซึ่งสามารถกระทำได้โดยอาศัยกระบวนการที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับอุบลวรรณ ประดับสุข (2549) ดังนี้

1) การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำและประชาชนในชุมชน เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาด้วยการพัฒนาให้มีความสามารถพึ่งตนเอง มีความเสถียร รวมไปถึงการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม

2) เนื้อหาสาระ เป็นการกำหนดเกี่ยวกับเนื้อหาข้อมูลที่ใช้สำหรับการนำเสนอให้คนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจตัวตนของชุมชนร่วมกัน เช่น สภาพชุมชน วิถีชีวิตของชุมชน ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต ความรู้สุขภาพและคุณภาพชีวิต และการส่งเสริมอุดมการณ์ วัฒนธรรมของชุมชน

3) วิธีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความรู้อุดมการณ์วัฒนธรรมของชุมชน การถ่ายทอดทักษะทางสังคม ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพ และเกี่ยวกับด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต

จากหลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งชุมชนได้มีการคิดคำนึง วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่มีในชุมชน ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านแล้ว โดยชุมชนร่วมกัน ออกความคิดเห็น ตัดสินใจในการลงมติที่จะจัดการดำเนินการตามทิศทางที่ชุมชนเห็นสมควรในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทั้งการคิด วางแผน ทำกิจกรรม ติดตามประเมินผลร่วมกันในทุกๆ กระบวนการ และนอกจากนี้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันและรับประโยชน์ร่วมกัน ชุมชนต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร เพื่อเป็นกลไกที่จะทำหน้าที่แทนสมาชิกสำหรับคนในชุมชน และการดำเนินการจัดการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบาย การบริหาร การจัดการ การประสานงาน เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของคนในชุมชนที่เห็นร่วมกัน เนื้อหา กิจกรรม รูปแบบ ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงการอยู่ร่วมกัน มีความเป็นธรรม มีความเท่าเทียมกัน และก่อให้เกิดผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ในเชิงสร้างสรรค์ และเพื่อลดผลกระทบในเชิงลบ โดยมีความคิดเห็นร่วมจากชุมชน กฎ กติกา สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามทิศทางที่กำหนดวางไว้ โดยชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวกลุ่มสมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไป และนักท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีกระบวนการเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังเพื่อให้เกิดการพัฒนาการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เหมาะสม และถูกต้อง การท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นจะต้องมีมาตรฐาน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมาตรฐานจะต้องมาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชนด้วยกัน การท่องเที่ยวจะไม่ใช้

อาชีพหลักของชุมชน และชุมชนจะต้องทำอาชีพหลักของตนเอง ถือได้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นเพียงอาชีพเสริมของคนในชุมชน ทั้งนี้หากอาชีพของคนในชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายวิถี ชีวิต วัฒนธรรมอันเป็นดั้งเดิมของชุมชน นอกจากนี้องค์กรของชุมชนควรมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะจัดการกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้นและพร้อมจะหยุดเมื่อเกินขีดความสามารถในการจัดการของชุมชน หากมองในแง่ความพร้อมในส่วนของการท่องเที่ยวของชุมชน และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมุมมองของชุมชน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมุมมองภายนอก ได้แก่ นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน การตลาด และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (สินธุ์ สโรบล, 2546) ภาระงานการทำงานของชุมชนเป็นภาระงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน หากมองในมิติของชุมชนจะเห็นได้ว่าไม่ได้มองเรื่องรายได้เป็นเรื่องหลัก ซึ่งมีความแตกต่างกับนโยบายการท่องเที่ยว โดยมักจะให้ความสำคัญในภาคส่วนของการท่องเที่ยวเรื่องรายได้เป็นอันดับแรก หากนำกระบวนการคิดที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนในชุมชนในสังคมไทย อันได้แก่ ความเอื้ออาทร การมีน้ำใจ รวมไปถึงการมีวิถีชีวิต ที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ รักในศิลปวัฒนธรรมของตน และเพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มิติการจัดการแหล่งอันเป็นทุนทางสังคมของคนไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เป็นการเริ่มต้นและการท่องเที่ยวจะได้ถูกกำหนดเป็นไปในทิศทางดียิ่งขึ้น นพดล ภาคพรต (2548) กล่าวถึง การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ต้องมีการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาควบคู่ไปพร้อมกัน รวมไปถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความจำเป็นในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกในสังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ไว้ให้นาน ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เดิมให้อยู่ในการดูแลของทางภาครัฐโดยใช้อาศัยหลักการและวิชาการ เพื่อใช้สำหรับการจัดการแหล่งธรรมชาติให้มีความยั่งยืน และสามารถที่จะรองรับการท่องเที่ยวควบคู่ไปพร้อมกันไปได้ หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวคิดของ วีระพล ทองมา (2547) การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลาง หรือฐานเพื่อเป็นการกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเองโดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงสามารถทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมและเกี่ยวกับกลุ่มคนต่าง ๆ มากมาย เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาให้คำแนะนำจากหน่วยงาน หรือบุคคลภายนอกชุมชน และการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นจากการริเริ่มของคนภายในชุมชน (กรวรรณ สังขกร, 2552) การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเป็นการจัดการการท่องเที่ยวในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งมีบทบาทต่อคนใน

ชุมชนและชุมชนเพิ่มมากขึ้น เพราะกระบวนการจัดการการดำเนินการที่สามารถตอบสนอง รวมไปถึงแนวทางไปสู่กระบวนการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนได้ภายใต้ 4 ด้าน (พจนานุกรม, 2546)

1) ด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับด้านสิ่งแวดล้อม ควรเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงการจำกัดให้เกิดผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

2) ด้านการเมือง กิจกรรมที่มีความสัมพันธ์ด้านการเมือง ควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างการวางแผนและตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรมีการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มความเข้าใจและสามารถมองเห็นถึงคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงการเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่มีการเจริญเติบโตแล้ว

4) ด้านเศรษฐกิจ คือ ผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง และการกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชน โดยประชาชนในพื้นที่ร่วมกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่และรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นของตนเอง

2.1.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเพื่อในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ
- 2) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
- 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต
- 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
- 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540) ได้อ้างถึงผลประโยชน์ในสิ่งที่ชุมชนพึงจะได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และยั่งยืน เป็นประโยชน์แก่การเรียนรู้ สร้างความรู้ เกิดการพัฒนาชุมชนซึ่งจะเป็นไปตามศักยภาพของชุมชนแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความ

เข้าใจถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นหลัก ไม่มุ่งเน้นที่เศรษฐกิจ เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในส่วนเรื่องผลประโยชน์ภายในชุมชน และยังก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชนในที่สุด

การจัดการการท่องเที่ยวโดยการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งชุมชนกับการท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกันใน 2 ลักษณะ (บุญณินดา โสตา, 2544) ดังนี้

1) ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กลายเป็นแหล่งรายได้ ระบบตลาด ระบบผลผลิตวัตถุดิบ การสร้างงาน การพัฒนาอาชีพการท่องเที่ยว และครอบครัวชุมชนก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งผลประโยชน์ทางสังคมเกี่ยวกับการพัฒนาทางสร้างสรรค์ในสังคม เกิดการสร้างสิทธิหน้าที่ การติดต่อมีรูปแบบมากขึ้น และความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การมีระเบียบ ความปลอดภัย และการเอาใจใส่ในสังคมเพิ่มมากขึ้น

2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนทั้งทางบวกและลบ โดยผลกระทบทางบวกที่จะเกิดผลทางเศรษฐกิจ สังคม และผลกระทบทางลบที่เกิดความทรุดโทรมของสังคมเนื่องจากการจัดการที่ยังไม่ดีทำให้โครงสร้างการบริหารชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิม

ภราเดช พยัฆวิเชียร (2543) อ้างถึง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยไว้ 8 ประการ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมซึ่งมีบุคคลหรือคนเป็นผู้ดำเนินการเป็นอุตสาหกรรมเพื่อให้คนมีการจัดการบริหารโดยใช้มิติทางสังคม มิติทางวัฒนธรรม และ มิติทางจิตวิญญาณโดยมีการจัดการบริหารรูปแบบของอุตสาหกรรมบริการระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน

2) การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องประกอบด้วย

(1) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงการรักษาต้นทุนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

(2) มิติด้านคนต้องจัดการการเรียนรู้เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความ

ยากจน

(3) STEP (Sustainable Tourism Eliminating Poverty)

(4) เพื่อก่อให้เกิดการบรรลุในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

3) การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการให้ชุมชนได้สร้างโอกาสในการแสวงหาการประสบความสำเร็จโดยการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตัวของชุมชนเองซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันสามารถจะเป็นไปได้หรือไม่

4) นโยบายด้านการท่องเที่ยวของชุมชนโดยรัฐ ซึ่งนโยบายของรัฐด้านการท่องเที่ยวของ ชุมชนยังเป็นไปในซึ่งลักษณะการมุ่งเน้นการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยภาพรวม โดยมีการมุ่งเน้นกิจกรรมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในการตลาดและมองชุมชนเป็นสินค้าการท่องเที่ยวถึงมี

นโยบายภาพรวมแต่ก็ยังคงขาดการจัดการบูรณาการและความชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นภาครัฐควรจะมีการพัฒนาชุมชนก่อให้เกิดเป็นชุมชนความรู้มีการจัดการการวางแผนพัฒนาแผนภายในชุมชนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนของตนเอง

5) การดำรงวิถีของชุมชนในสภาพของความเป็นจริงภายในชุมชนไทยนั้นยังมีความยากจน ยากไร้วินัยการเกษตรยังไม่มีการเชื่อมต่อผสมผสานรวบรวมวิถีโลกเดิมกับโลกาภิวัตน์ ซึ่งหากมีการจัดการการท่องเที่ยวก็จะก่อให้เกิดความคาดหวังการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น

6) การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน เป็นสิ่งหนึ่งที่มีการพูดถึงกันมากในปัจจุบัน แต่ความเป็นจริงนั้น ในส่วนประชาชนยังมีการจัดการมีส่วนร่วมแบบสมยอม ที่ต้องจำเป็นต้องมีการทำกันไปหรือมีส่วนร่วมเพียงการรับประโยชน์ที่หยิบยื่นให้เท่านั้น ซึ่งเห็นได้ว่าจะทำอย่างไร ชุมชนจึงจะมีการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนเท่าเทียมกัน และสามารถเลือกได้ตามความประสงค์ของชุมชนเอง

7) การเตรียมความพร้อมของชุมชน จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของชุมชน ซึ่งจะเป็นไปด้วยเหตุผลที่ว่าชุมชนของไทยนั้นยังมีช่องว่างและขาดภูมิคุ้มกันโดยมีจุดอ่อนด้านเศรษฐกิจที่ยังไม่มั่นคง รวมไปถึงจุดอ่อนทางด้านสังคมและจุดอ่อนด้านวิชาการที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ซึ่งควรที่จะมีการจัดการการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน รวมไปถึงการหาที่ปรึกษา หรือพี่เลี้ยงในการจัดการพัฒนาอันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันได้ในที่สุด

8) ผลประโยชน์สภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันเห็นว่า ยังมีการจัดการแบ่งผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมอยู่ในสังคม ซึ่งการพัฒนาเป็นเพียงการมองถึงผลประโยชน์ในระยะเวลาสั้น ซึ่งในกระบวนการผลิตไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของลูกค้า โดยคิดเพียงความต้องการของผู้ขายแต่เพียงด้านเดียวที่สำคัญ ไม่ได้จัดการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ทางเลือกของการจัดการท่องเที่ยวควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับสินค้าการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นๆ มีการจัดการเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางด้านวัฒนธรรม รวมไปถึงความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยสิ่งสำคัญของการค้าขายจะต้องมีความเป็นธรรม นอกจากนี้ควรจะคำนึงถึงการนำความรู้ด้านสื่อสารสนเทศมาใช้ในการเผยแพร่และการขาย

นอกจากนี้ บุชบา สิทธิการ (2551) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะสามารถประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ การตัดสินใจ (Decision Making) ว่าชุมชนต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองหรือไม่ โดยชุมชนจะต้องได้รับข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในการใช้ประกอบในการตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว (Planning) จากความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่น ๆ การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดำเนินการ (Implementation) จากแผนการพัฒนานำไปสู่การปฏิบัติ การตรวจสอบ

(Auditing) เพื่อติดตามผลการจัดการและ ประเมินผลการดำเนินการ (Evaluation) เพื่อให้เห็นถึง ประสิทธิภาพในการดำเนินการรวมถึงสามารถมองเห็นถึง ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการร่วมกันกำหนดการแก้ไขปัญหา (Problem Resolution) ที่เกิดขึ้น เพื่อจะสามารถทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดประสพ ความสำเร็จตามแนวทางวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ Fornaroff (1980) เสนอเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะมีความคล้ายคลึงกับ หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งมีขั้นตอน การมีส่วนร่วม ได้แก่ การวางแผน รวมไปถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์ทรัพยากรที่ ต้องใช้ตลอดจนการติดตามประเมินผล การดำเนินการ การใช้บริการจากโครงการ การมีส่วนร่วมใน การรับผลประโยชน์ สอดคล้องกับ อภิญา กังสนารักษ์ (2544) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายใน ชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและ ร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธี การ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากร การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำ ประโยชน์ให้แก่โครงการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการเพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงาน บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะมองชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือฐาน เพื่อกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเองโดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น ในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้นจึงควรต้องมีหลักการร่วมกัน (ณรงค์ ธิ เชียงใหม่, 2545) สอดคล้องกับ วีระพล ทองมา (2547) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะส่งผลทำให้ ชุมชนตระหนักในความเป็นชุมชน สามารถมองเห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วม สามารถ มองเห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่น และยังสามารถตอบสนอง ความต้องการของชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความต้องการของนักท่องเที่ยว ภายใต้ ขีดความสามารถที่ชุมชนจะรองรับได้ และให้ชุมชนรักและหวงแหนความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ ให้ได้นานที่สุด

2.2 แนวคิดทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A'S

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ใช้สินค้าและบริการที่หลากหลายประเภท ผสมผสานเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ นักท่องเที่ยวจะสัมผัสและรับรู้ได้ถึงความพึงพอใจต่อสินค้าและบริการนั้น ๆ การที่จะพัฒนาการ ท่องเที่ยวจึงมีการปรับปรุงองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมซึ่งจะส่งผลต่อความพึงพอใจ

ของนักท่องเที่ยว โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้อย่างหลากหลาย โดย Dickman (1996) กำหนดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourist Destination and Tourism Product) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่พักรวม (Accommodation) และกิจกรรม (Activities) ซึ่งมีความแตกต่างจาก Cooper et al (1998) ที่ได้กำหนดไว้ว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 4 ด้าน ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และการบริการเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Ancillary Service) ในขณะที่ Buhalis (2000) มีแนวคิดที่แตกต่างจาก Dickman และ Cooper et. al. ที่กำหนดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวมี 6 ด้านด้วยกัน คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) รายการเดินทางท่องเที่ยว (Available packages) กิจกรรม (Activities) และบริการเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Ancillary Service) ในขณะที่ Pelasol, Tayoba, Mondero, Jugado, and Lahaylahay (2012) ที่มีความเห็นสอดคล้องกับ Buhalis ว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 6 ประการ แต่แตกต่างกับ Pelasol et al. (2012) ที่ใช้องค์ประกอบด้านที่พักแรม (Accommodation) แทนรายการเดินทางท่องเที่ยว (Available Packages)

2.3 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ในการพัฒนานักวิชาการทั่วไปได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมายแต่สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางใหญ่ ๆ คือ “การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา” และ “การมีส่วนร่วมโดยนัยทางการเมือง” (ศจีรัตน์ เจตนารธรรมจิต, 2546) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการพัฒนา กล่าวคือเริ่มตั้งแต่การศึกษาชุมชนการวางแผนการตัดสินใจการดำเนินงานการบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล ไปจนถึงการจัดสรรผลประโยชน์ (นเรศ สงเคราะห์สุข, 2541) สอนความหมายของการมีส่วนร่วมโดยนัยทางการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาจากการพัฒนาโดยรัฐหรือสวนกลางมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักสำคัญในการกำหนดแผนการพัฒนา สามารถพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาออกมาในรูปแบบของการตัดสินใจและจัดการทรัพยากรของชุมชนด้วยตนเอง มีอิสระทางการเมืองในการบริหารจัดการและการต่อรองต่าง ๆ ทั้งนี้ ลักษณะของการมีส่วนร่วมจะแทรกซึมอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การคนหาสาเหตุ และกำหนดปัญหาการวางแผนการจัดการ การ

ตัดสินใจการดำเนินการการจัดสรรผลประโยชน์ และการติดตามผล ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบดังต่อไปนี้ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2526)

- 1) กระบวนการคิด คือ ร่วมกันกำหนดปัญหาพิจารณาสาเหตุและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- 2) กระบวนการตัดสินใจ คือ ตัดสินใจร่วมกันเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาการคิดค้นและวางแผนการดำเนินการร่วมกัน
- 3) กระบวนการดำเนินงานจะต้องร่วมกันทำในสิ่งที่ได้ตัดสินใจร่วมกันตามแผนงาน มีการแบ่งงานกันทำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
- 4) กระบวนการรับผิดชอบ คือ รับผิดชอบต่อร่วมกันในสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งผลดีและผลเสีย มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่ยุติธรรมและลงตัว มีการติดตามประเมินผลเพื่อแก้ไขจุดบกพร่องการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจถือได้ว่าเป้นหัวใจของการพัฒนาโดยประชาชนเพราะผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยตรงคือประชาชน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในการพัฒนาจะเป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความรู้งบอถึงสิ่งที่ต้องการและกำหนดปัญหาที่ชัดเจน และที่สำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องอยู่ควบคู่กับความรู้เป็นเงาของชุมชนอยู่เสมอ (โกวิท พวงงาม, 2542) กล่าวโดยสรุป คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการจัดการและควบคุมการใช้จ่ายทรัพยากรปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์และแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยประชาชนเอง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การหารือการวางแผนการตัดสินใจการปฏิบัติ การประเมินผล และการรับผลกระทบทั้งดานบวกและดานลบ โดยในสวนของการปฏิบัติจะรวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตั้งแต่การจัดโครงสร้างของกลุ่ม การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการจัดสรรงบประมาณ การประสานงาน การดำเนินการ การประเมินผล และรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคลชุมชนหรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย (ยุพาพร รูปงาม, 2545) การให้ความหมายคำจำกัดความการมีส่วนร่วมมีมากมายหลายทัศนะมีทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบ ในบริบทของลักษณะงานในแง่มุมประเด็นต่าง ๆ แต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในแง่ของการพัฒนา “การมีส่วนร่วม” (Participation) หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชน ทั้งส่วนบุคคลกลุ่มชนชมรมสมาคมมูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการ

ดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่องแล้วแต่กรณี (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527) ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ให้ความหมายว่าเป็นกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาการตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันเป็นผลกระทบมาถึงตน ยุพาพร รุ่งงาม (2545) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ไขปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ปรัชญา เวสารัชช (2528) ได้สรุปความหมายด้านการดำเนินงานโครงการการมีส่วนร่วมหมายถึงการทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจโดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ โดยให้ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความคิดความรู้ความสามารถ แรงงานสนับสนุน หรือจัดการทรัพยากรเช่นเงินทุนวัสดุในกิจกรรมการพัฒนา ส่วนความหมายในด้านการจัดการ หมายถึง การที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม ในประเด็นการตัดสินใจหมายถึง เป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง และโดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ Lisk (1985) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วม รับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมีอิสรภาพเสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้นจักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน สฤชดี ธัญกิจจานุกิจ (2547) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาในลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการตั้งแต่การเข้าร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามการประเมินผลในรูปของชุมชนที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

ความหมายของการมีส่วนร่วมมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540) ให้ความหมายไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สุริย์ จันทรมาลี (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ร่วม ความคิด ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมทุนทรัพย์ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมแสดงความคิดสร้างสรรค์และร่วมพัฒนา

จุฬารัตน์ โสตะ (2543) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติภารกิจต่างๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจและองค์กรในที่สุด

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

อรทัย ก๊กผล (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่

เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ, การรับรู้, การเรียนรู้, การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนแบ่งในอำนาจการจัดสินใจในระดับต่าง ๆ ของการดำเนินงานในหน่วยงาน เป็นผลให้เกิดสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแท้จริง ซึ่งหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมได้เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเอง ที่จะดำเนินการตามที่ริเริ่มนั้น และการมีส่วนร่วมคือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายาม ที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

วันชัย วัฒนศัพท์ (2549) การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้น ไม่ว่าจะในระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนรวม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ, เต็มใจและสบายใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด, จิตใจ, อารมณ์และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense and Belonging) การมีส่วนร่วมมีความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and Qualitative) การมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ (Action) จึงมีทั้งผู้กระทำ (The Actor) ผู้ถูกกระทำหรือผู้รับผล (The Recipient) และสาธารณชน (The Public) ผู้เป็นบริบทของการกระทำ

มธุรดา ศรีจันทร์ (2554) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การวางแผน ปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดจากการบริหารงานในองค์กร

คณินิจ อนุโรจน์ (2548) ให้แนวคิดว่าการสร้างความตระหนักในการพัฒนาในเรื่องใดก็ตามนั้น ยิ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด โอกาสความสำเร็จก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย แต่เป็นไปได้ที่องค์กรขนาดใหญ่จะนำบุคลากรทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์กร แต่การนำผู้บริหารระดับกลางเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่เรื่องยาก (คนกลุ่มนี้จะเป็นตัวแทนของเราไปสร้าง

การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการต่อไป) การสร้างความตระหนักรู้ต้องเริ่มจากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงขององค์กร (นำเขาเข้ามาร่วม SWOT องค์กร) ทุกคนต้องร่วมรับรู้ปัญหาขององค์กรทุกคนร่วมกัน วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ร่วมสร้างพันธมิตรศาสตร์ (Strategic Partner) ร่วมกันหาตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จร่วมกัน (Key Performance Indicator: KPI) เราจะทำอย่างไร และติดตามประเมินอย่างไร การมีส่วนร่วมเป็นกรนำเขาเข้ามาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และร่วมกันที่จะนำพาองค์กรสู่เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือต้องรวมใจคนขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้ (Engagement) การมีส่วนร่วมจึงเป็นเองที่มีความสำคัญยิ่ง

Richardson (1983) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตามจำนวนมากที่สุดที่จะมากได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด เป็นต้นว่า การยอมให้ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแม้กระทั่งเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

Koontz et al. (1986) กล่าวว่า การให้มีส่วนร่วมเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการให้ได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็ง อันมีผลมาจากการวิจัยและทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจที่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และการสร้างการยอมรับนับถือ

Putti, Aryee, and Phua (1990) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมมี 4 ประการ คือ

- 1) เป็นความพยายามที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและความรู้สึก
- 2) เป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ
- 3) เป็นการให้บุคคลรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน
- 4) เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งคำนึงถึงความสมดุล การมีส่วนร่วมที่แท้จริงกับการมีส่วนร่วมมากเกินไป

การมีส่วนร่วมมากเกินไป

K. Davis and Newstrom (1989) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคน ที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility)

ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง เป็นเทคนิคอย่างหนึ่ง ที่ผู้บริหารต้องการ เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน

รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.3.2 ขั้นตอนในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ขั้นตอนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พจนานุกรม, 2546)

- 1) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาคำหนดปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและความต้องการวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
- 2) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์เป้าหมายและวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อให้ได้แผนงานกิจกรรมโครงการที่เป็นของประชาชนในท้องถิ่นอันจะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาของชุมชนและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ตรงจุดและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว
- 3) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
- 4) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการลงทุนในการจัดการท่องเที่ยวตามขีดความสามารถของตนเองหรืออาจร่วมลงทุนในรูปแบบสหกรณ์หรือการรวมกลุ่มเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการต่างๆจนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 6) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเองการจัดการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวควรต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนรวมถึงการเพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกให้อำนาจในการศึกษาเรียนรู้และตัดสินใจด้วยตนเองหากชุมชนมีส่วนร่วมเพียงพอในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนก็จะช่วยให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเกิดการ

จัดสรรผลประโยชน์ที่เหมาะสมเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้นยกระดับคุณภาพชีวิตและมีทุนหมุนเวียนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

2.3.3 ลักษณะการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถจำแนกตามลักษณะงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการได้หลายลักษณะทั้งในด้านบริหารจัดการด้านการเมืองการพัฒนาชุมชนรวมถึงด้านบริบทของการมีส่วนร่วมซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายประการได้แก่ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านการเมือง แบ่งกรณีการมีส่วนร่วมเป็น 3 ประเภทคือ

1) การมีส่วนร่วมในระดับแนวนอน (Horizontal Forms of Participation) เป็นการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิมที่กำหนดโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือพฤติกรรมทางการเมืองเช่นการเลือกตั้งการรณรงค์หาเสียงกิจกรรมกลุ่มผลประโยชน์การแนะนำชักชวนการมีส่วนร่วมแบบนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่างๆ

2) การมีส่วนร่วมในแนวตั้ง (Vertical Forms of Participation) เกิดในช่วงต่อจากแบบที่1การมีส่วนร่วมในแนวตั้งเป็นการที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ กับผู้นำหรือเจ้าหน้าที่เพื่อได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน

3) การมีส่วนร่วมในการบริหาร (Participation in Administrative Process) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งแนวนอนและแนวตั้งอาจเป็นการออกแบบของกิจกรรมที่กลุ่มผลประโยชน์กำหนดการตัดสินใจในการบริหารหรือแลกเปลี่ยนแต่มีการเข้าไปร่วมมากกว่า 2 แบบข้างต้นเช่นการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีการวางแผนทำกิจกรรมมุ่งหลังคาบ้านร่วมกันการวางแผนการตลาดการเข้าร่วมรับการฝึกอบรมลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมี (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527) ดังนี้

(1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งความต้องการของชุมชน

(2) ร่วมคิดหาสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

(3) ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

(4) ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

(8) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษา

โครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและ (อคิน รพีพัฒน์, 2547) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับคือ

1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชนตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม (Organizer)

2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางต่างๆที่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

3) ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม

4) ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา

5) ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม

ในขณะเดียวกัน ซาติชาย ฌ เชียงใหม่ (2533) ได้กล่าวถึงลักษณะหรือมิติของการมีส่วนร่วมไว้ 4 รูปแบบดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหมายถึงการร่วมคิดค้นหาและตัดสินใจหรือการกำหนดรายละเอียดของสิ่งที่จะดำเนินการ

2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการในกิจกรรมโครงการหมายถึงการที่มีส่วนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินโครงการร่วมแรงร่วมสมทบค่าใช้จ่ายการให้ข้อมูลที่จำเป็นตลอดจนการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการร่วมในการบริหารงานหรือการประสานงาน

3) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์หมายถึงการได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเช่นมีรายได้เพิ่มขึ้นมีการกระจายโอกาสทางการพัฒนาการรับความรู้แนวความคิดและการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ มากขึ้น เป็นต้น

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลหมายถึงการที่ประชาชนเข้าร่วมเพื่อการประเมินผลการดำเนินโครงการโดยอาจดำเนินการผ่านกระบวนการทางการเมืองหรือสื่อสารมวลชนต่าง ๆ

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถแบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เป็นแนวทางไปสู่การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมแล้วเมื่อมองในมิติของการมีส่วนร่วม Cohen and Uphoff (1980) ได้

เสนอแนวคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมว่ามี 3 มิติ (Dimensions) โดยมีมิติการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

- 1) มีส่วนร่วมอะไรบ้าง (What) (Cohen & Uphoff, 1980) แบ่งเป็น
 - (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
 - (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation)
 - (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
 - (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)
- 2) มีส่วนร่วมกับใครบ้าง (Whose) ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับชาวบ้านผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเจ้าหน้าที่ต่างชาติ (จากองค์กรที่ให้ทุน) เป็นต้นทั้งนี้ให้พิจารณาคุณลักษณะทางประชากรสังคมและเศรษฐกิจของผู้เข้ามีส่วนร่วมในเรื่องอายุเพศสถานภาพครอบครัวระดับการศึกษา ระดับชั้นทางสังคมอาชีพระดับรายได้ระยะเวลาที่อยู่อาศัยการถือครองที่ดิน
- 3) มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง (How) โดยพิจารณาจาก
 - (1) การมีส่วนร่วมเกิดจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง
 - (2) ถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือแรงจูงใจ
 - (3) โครงสร้างชุมชน
 - (4) ช่องทางการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้น
 - (4.1) การมีส่วนร่วมโดยผ่านปัจเจกชนหรือผ่านกลุ่ม-การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม (ผ่านตัวแทน)
 - (4.2) การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
 - (5) ระยะเวลา (Duration) ความต่อเนื่องของกิจกรรม
 - (6) ขอบข่าย (Scope) ความครอบคลุมของกิจกรรม
 - (7) ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม

2.3.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามมิติระดับการมีส่วนร่วมใน 3 รูปแบบดังนี้ (เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, 2545)

- 1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือฝ่ายหนึ่งรู้สึกต้ออำนาจกว่ามีทรัพยากรหรือความรู้ต้อกว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐโดยไม่รู้ความต้องการของประชาชนดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่ายจัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชนเมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพรูปแบบการมีส่วนร่วม

United Nations (1981, p. 8) ได้จำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) ซึ่งโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันเองเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองโดยเป็นการกระทำไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นรูปแบบทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercive) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาลภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรงรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันทีแต่จะไม่ได้ผลในระยะยาวและมักจะมีผลเสียตรงที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน (Inclusive Organization) การรวมกลุ่มเยาวชนต่าง ๆ

2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

3) การมีประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-Representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ตลอดเวลา

2.3.5 กระบวนการมีส่วนร่วม

โครงการพัฒนาใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการสาธารณะในกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมดำเนินงานทั้งกระบวนการถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้โครงการนั้นประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้นซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นขั้นตอนที่แสดงวิธีการและแนวทางการดำเนินงานที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

ชุมชนทั้งนี้เมืองค์กรหน่วยงานนักวิชาการได้เสนอแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ในประเด็นต่างๆ หลายทัศนะแต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการทั้งนี้องค์การอนามัยโลก (World Health Organisation & United Nations Childrens Fund, 1978) ได้เสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การวางแผนประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดอันดับความสำคัญตั้งเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากรกำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการที่สำคัญคือต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

2) การดำเนินกิจกรรมประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากรมีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

3) การใช้ประโยชน์ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

4) การได้รับประโยชน์ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวสังคมหรือในรูปวัตถุก็ได้

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีกระบวนการขั้นตอนดังนี้ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2526; อคิน รพีพัฒน์, 2547)

1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนร่วมกันตัดสินใจและปฏิบัติงาน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลนอกจากนี้ในแง่การพัฒนาท้องถิ่น

สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต (2531, น. 43-44) กล่าวว่าประชาชนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นได้ 5 ลักษณะ คือ

1) การค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข

2) การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา

3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา

4) การได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

5) ประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

ตามนี้นักวิชาการได้ให้แนวทางกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ในประเด็นต่างๆสรุปได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลสาเหตุของปัญหาการพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหาการดำเนินการหรือปฏิบัติงานและสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผลโดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในฐานะเจ้าของชุมชนหรือทรัพยากรได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรทรัพยากรและมีส่วนร่วมตามกระบวนการในทุกขั้นตอน

หรือมากขึ้นตอนให้มากที่สุดมิใช่มีส่วนร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาไปในทางที่ดีประสบผลสำเร็จได้และเกิดผลดีต่อชุมชน กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา (2549) ได้นำแนวคิดของไพร์ตัน เตชะรินทร์ มาสรุปถึงการมีส่วนร่วมว่า บุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิด และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดปัญหาและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- 8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อคิน รพีพัฒน์ (2547) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมประมวลได้เป็น 3 ส่วนคือ

- 1) ส่วนของการวางแผนพัฒนา จะเริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการศึกษาชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน จัดลำดับความสำคัญของ

ความต้องการนั้นๆ ตลอดจนการกำหนดพิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปสนับสนุนการจัดและพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ

2) ส่วนของการจัดและดำเนินการตามแผนงานโครงการ เป็นส่วนที่ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในโครงการ โดยการร่วมมือช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหาร และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

3) ส่วนของการประเมินผลโครงการ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การติดตามประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินความก้าวหน้าหรือผลสรุปรวมทั้งโครงการ

Fornaroff (1980) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย

- 1) การวางแผน ซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล
- 2) การดำเนินงาน
- 3) การใช้บริการจากโครงการ
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Cohen and Uphoff (1980) ได้จำแนกชนิดของการมีส่วนร่วมเอาไว้ 4 ประเภท ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่ต้องดำเนินไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจำทำประโยชน์ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงานและงบประมาณ และการขอความช่วยเหลือ

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ อันเกิดจากโครงการนั้นๆ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาการกระจายผลประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลโครงการ (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องสังเกต คือ ความคิดเห็น (Views) ความชอบ

(Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

2.3.6 เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าร่วมนั้นมีเงื่อนไขหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งอาจเป็นไปด้วยความเต็มใจหรือถูกบีบบังคับหรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วมดังนั้นเงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับหลายลักษณะด้วยกันโดยนักวิชาการได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วม เงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการคือ

- 1) รัฐบาลจะต้องมีการยอมรับในแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในเบื้องต้นและได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในแผนหรือนโยบายในระดับต่าง ๆ ด้วย
- 2) ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์การประชาชนที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่น ๆ ได้
- 3) ประชาชนต้องมีอิสระในความคิดริเริ่มและในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเอง
- 4) ชุมชนต้องมีการไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ๆ โดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนาเทคนิควิธีการในการจัดสรรทรัพยากรและความรู้ทางการบริหารงาน
- 5) ชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและความคิดเทคนิคที่จำเป็น (โดยเฉพาะในระยะแรก)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, น. 183-184) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนในแนวทางกว้าง ๆ ไว้ว่ามีอย่างน้อย 3 ประการคือ

- 1) ประชาชนจะต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม
- 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
- 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

อนุภาพ ธีรลาภ (2528, น. 21-22) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขพื้นฐานของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนามี 4 ประการคือ

- 1) ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วมกล่าวคือประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่นประชาชนจะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการวางแผนจัดการตลอดจนบริหารองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด
- 2) ประชาชนต้องมีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมกล่าวคือประชาชนจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมและกายภาพที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม

3) ประชาชนจะต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกล่าวคือประชาชนจะต้องมีความเต็มใจเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมจะต้องมิใช่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วมโดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในนัยหนึ่งนัยใด

4) ประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วมกล่าวคือประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วมซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมพัฒนาที่ต้องการในระดับที่เหมาะสมประชาชนจะต้องมีโอกาสและความเป็นไปได้อย่างจัดการด้วยตนเองในระบบพื้นฐานทางการเมืองเป็นสำคัญ

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543, น. 130-132) ได้สรุปเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแบ่งได้ 6 ประเภทคือ

- 1) เงื่อนไขทางการเมืองการปกครองสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรม
- 2) เงื่อนไขของโครงการพัฒนา
- 3) เงื่อนไขของนักพัฒนา
- 4) เงื่อนไขของผู้นำ
- 5) เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ
- 6) เงื่อนไขทางสังคมและจิตวิทยา

เงื่อนไขที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควรนั้นเป็นเพราะเหตุ (วุฒิสาร ตันไชย, 2544, น. 105-112) ดังนี้

1) ทักษะของประชาชนที่มีต่อการเมืองคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวไม่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นมองการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองไม่ใช่เรื่องของประชาชน

2) ความรู้สึกรู้สีกของประชาชนที่มีต่อท้องถิ่นและความเป็นท้องถิ่นกล่าวคือคนไทยขาด Civic Culture ขาดความรู้สึกรู้สีกผูกพันกับท้องถิ่นไม่สนใจติดตามตรวจสอบกำกับดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการและพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้า

3) วิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นคือชาวบ้านจะมีความประณีประนอมสูงเพราะมีความสัมพันธ์ในเครือญาติและมีความเกรงใจประกอบกับชาวบ้านมีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหา

4) วัฒนธรรมการยึดตัวบุคคลเป็นผลมาจากสังคมไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ประชาชนขาดความรู้ที่แท้จริงทำให้ถูกชี้นำและขาดอิสระในการตัดสินใจ

จากแนวคิดทักษะดังกล่าวข้างต้นกล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไข

3 ประการคือ

- 1) เงื่อนไขตัวบุคคลได้แก่ทัศนคติค่านิยมความเชื่อส่วนบุคคลวิถีชีวิตความรู้สึกและความผูกพันกับท้องถิ่นความรู้ความสามารถและศักยภาพของประชาชนความพึงพอใจความเต็มใจและอิสระในการเข้ามีส่วนร่วม
- 2) เงื่อนไขเกี่ยวกับโครงการได้แก่ลักษณะของกิจกรรมโครงการพัฒนาการเข้าถึงการบริหารจัดการโครงการผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับระบบบริหารจัดการความยืดหยุ่นของโครงการความต่อเนื่องของโครงการความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีทรัพยากรที่ต้องการ
- 3) เงื่อนไขสภาพแวดล้อมได้แก่เศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมการเมืองการปกครองชุมชนผู้นำผู้มีอิทธิพลการไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ๆ ในชุมชนการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงาน เป็นต้น

2.3.7 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยทั่วไปแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควรอย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วมคือการก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2545)

- 1) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้นๆ
- 2) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงานสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้
- 3) การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่ 2. จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่มลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
- 4) ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้นซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน
- 5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง
- 6) ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรมการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการพัฒนาชุมชนหลายประการได้แก่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับปรัชญาแนวความคิดและหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลใน

เรื่องการกระจายอำนาจนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความ ต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชนเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลกลุ่มและองค์กรในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพเป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกันทำให้การพัฒนาที่มีความชอบธรรมทำให้เกิดความรัก ห่วงแหนงรับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชนถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการ เรียนรู้ร่วมกันของชุมชนให้ประสบผลสำเร็จเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเพราะการพัฒนาแบบมี ส่วนร่วมเป็นการพัฒนาของคนในชุมชนโดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริงรัฐบาลเป็น เพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนเท่านั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายทั้ง ด้านตัวบุคคลสังคมชุมชนและหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ โดยเป็นไปตามวิธีการมีส่วนร่วมแต่ละประเด็น ซึ่งในภาพรวมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคลในการพัฒนาศักยภาพสังคมชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเองเกิด ความรักห่วงแหนงรับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชนเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจสร้างฉันทามติลดกระแส การต่อต้านหลีกเลี่ยงความขัดแย้งลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาที่มีการรวมพลังเกิดความสามัคคี เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลซึ่งจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการส่องถ่ายกระจายอำนาจสู่ ประชาชนท้องถิ่น

2.4 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ

2.4.1 ความหมายของการบริหารและการจัดการ

องค์กรต่าง ๆ มักใช้คำสองคำสลับกันไปมา คือ “การบริหาร” (Administration) กับคำว่า “การจัดการ” (Management) ทั้งนี้เนื่องจากทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกันจึงใช้แทนกันได้ โดยมีข้อแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย คือ การบริหาร มักใช้ในวงราชการหรือราชการ ในขณะที่คำว่า การจัดการ มักใช้ในวงธุรกิจหรือเอกชนเป็นหลัก (ตุลา มหาพสุธานนท์, 2547, น. 48)

ลองเนคเคอร์ และพริงเกอร์ (Longenecker & Pringle, 1981, p. 3) นิยามว่าการจัดการ เป็น กระบวนการของการได้มาและการผนวก มนุษย์งบประมาณ และ ทรัพยากรทางกายภาพเข้าหากัน เพื่อที่จะบรรลุถึงเป้าหมายพื้นฐานขององค์กรในการผลิตสินค้าและบริการที่พึงปรารถนาของ หน่วยสังคมบางส่วน

สมพงษ์ เกษมสิน (2521, น. 6) ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารเป็นการใช้ ศาสตร์และศิลป์ เพื่อนำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาดำเนินการตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2527, น. 3) กล่าวว่า การบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ ตลอดจนใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

สโตนเนอร์ และฟรีแมน (Stoner & Freeman, 1989, p. 5); บาร์โท และมาติน (Bartol & Martin, 1991, pp. 6-9) กล่าวว่าการจัดการ เป็นกระบวนการทำให้เป้าหมายขององค์การบังเกิดผลสัมฤทธิ์โดยการวางแผน การจัดองค์การการนำและการควบคุมงานของสมาชิกองค์การ เป็นการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ

สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ (2545, น. 4) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารคือ 1) จะต้องมียุทธศาสตร์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 2) จะต้องมีการกระทำอย่างร่วมแรงร่วมใจของกลุ่มบุคคลนั้นและ 3) จะต้องมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตั้งไว้ร่วมกันอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งได้นิยามการบริหารว่าหมายถึงการกระทำร่วมกันด้วยความตั้งใจของกลุ่มบุคคลอย่างร่วมแรงร่วมใจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างมีเหตุผล

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการโดยนำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาประกอบตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหาร จึงรวมถึงกลุ่มของกิจกรรมประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ และการสั่งการหรืออำนวยการและการควบคุม

การจัดการ (Management) หมายถึง ขบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์การ (Certo, 2003; Decenzo & Robbins, 2004) ซึ่งตามความหมายนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ ขบวนการ (Process) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ขบวนการ (Process) ในความหมายของการจัดการนี้หมายถึงหน้าที่ต่างๆด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การโน้มนำองค์การ และการควบคุมขบวนการจัดการ สมยศ นาวิก (2536, น. 23) กล่าวว่าไว้ว่า กระบวนการจัดการว่าเป็นกิจกรรมของการบริหารที่สำคัญ 4 อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม รูปแบบของการบริหารดังกล่าวนี้ ได้รับการพัฒนาขึ้นเมื่อประมาณปลายศตวรรษที่สิบเก้า (สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ, 2545) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการหมายถึงกระบวนการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไรที่ไหน เมื่อใด โดยใคร นอกจากจะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยังทำให้สมาชิกในองค์กรมีความมั่นใจในการทำงานทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับการทำงานที่ดีไม่ควรจะมีลักษณะตายตัว

ต้องยึดหยุ่น ได้ตามสถานการณ์อาจมีการปรับปรุงแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย สุรัสวดี ราชกุลชัย (2543, น. 3) กล่าวว่าไว้ว่า “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อยโดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม ในตำราหรือ

หนังสือส่วนใหญ่ทั้ง 2 คำนี้มีความหมายไม่ แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, น. 18-19) กล่าวไว้ว่า ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ไว้ดังนี้ การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูงโดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร ส่วนการจัดการ (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้ ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการ

ธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2546) และ สุรัสวดี ราชกุลชัย (2543) กล่าวว่า การจัดการ (Management) ใช้ในแวดวงของภาคเอกชน หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหาร จารุพงศ์ พลเดช (2546) ที่กล่าวว่า การบริหารภาครัฐแนวใหม่ว่าเป็นการบริหารที่มุ่งเน้นในการปรับปรุงทั้งกระบวนการ รูปแบบ และคุณภาพของการปฏิบัติงานและการให้บริการต่างๆ ให้สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนและสังคมได้อย่างแท้จริง

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2546) ได้กล่าวถึงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพว่าการคิดเชิงระบบ (Systematic Thinking) จะนำไปสู่การจัดการอย่างเป็นระบบ (Systematic Management) ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการบริหารงานเป็น อย่างยิ่ง เนื่องจากระบบเป็นรากฐานของประสิทธิภาพที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร และสอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2550) ที่มีความเห็นว่าการจัดการคือศิลปะในการใช้คนเงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545) ได้เสนอความหมายของการบริหารว่า เป็นการดำเนินงานหรือกระบวนการของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันทำงาน เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ ธีรวิทย์ บุญยโสภณ และวิรพงษ์ เฉลิมจิระวัฒน์ (2537, น. 12) ได้เสนอว่าการบริหารหรือการจัดการ คือกระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอนมีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ ด้วยนอกเหนือจากนี้การบริหารจัดการนั้น สามารถจำกัออกมาตามความเข้าใจได้โดยคำว่า “Management” อาจแปลว่า การจัดการหรือการบริหารหรือการบริหารจัดการก็ได้ซึ่งใน

หนังสือองค์การและการจัดการฉบับสมบูรณ์ โดย ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, น. 18-19) ได้รวบรวม ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ได้ดังนี้

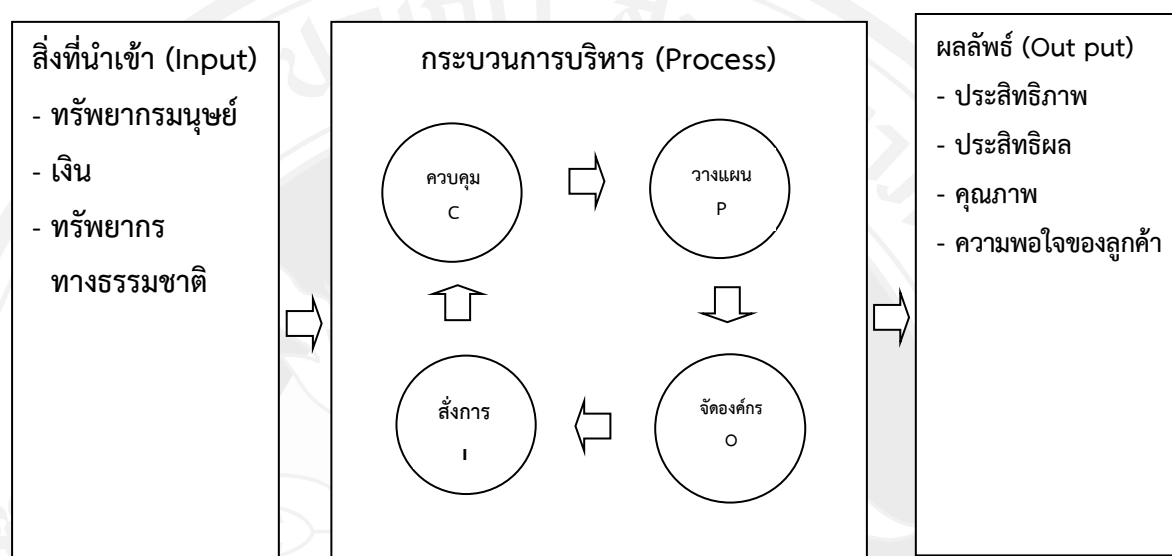
1) การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร การบริหาร คือกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/Directing) หรือการอำนวย และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6 M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

2) การจัดการ (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้) ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business Management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กรการบริหารจัดการ (Management) หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่าง ๆ (A Set of Functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า (Cost-Effective) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) นั้นหมายถึงการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Right Decision) และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่ กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน ในอีกแนวหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการนำงวนร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย โดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาค เอกชน อย่างไรก็ตาม ในตำราหรือหนังสือส่วนใหญ่ทั้ง 2 คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น การบริหารจัดการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ประเด็นสำคัญของการบริการจัดการ (Management) มีดังนี้

- (1) การบริหารจัดการสามารถประยุกต์ใช้กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งได้
- (2) เป้าหมายของผู้บริหารทุกคนคือ การสร้างกำไร

(3) การบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิต (Productivity) โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพ (Efficiency) (วิธีการใช้ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุด) และประสิทธิผล (Effectiveness) (บรรลุเป้าหมายคือประโยชน์สูงสุด)

(4) การบริหารจัดการสามารถนำมาใช้สำหรับผู้บริหารในทุกระดับชั้นขององค์กร

ภาพที่ 2.1 กระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกันของการบริหารจัดการ

(Management)

แหล่งที่มา: Bovisualize (2013).

จากแผนภาพแสดงกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกันของการบริการจัดการพบว่า สิ่งนำเข้า (INPUT) คือ ทรัพยากรทางการบริหาร (Management Resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วย ดังนี้คือ คน (Man) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาปริมาณคุณภาพ เกี่ยวกับความเพียงพอของบุคลากร รวมถึงการพัฒนาบุคลากร ขวัญกำลังใจ ความก้าวหน้า ความรู้ความสามารถ และทักษะของบุคลากร ฯลฯ เงิน (Money) เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาปริมาณต้นทุนที่ต้องใช้จ่ายในการลงทุน เพื่อใช้ในการจัดซื้อจัดจ้าง อุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นในด้านต่าง ๆ ในการประกอบธุรกิจวัตถุดิบ (Material) เป็นการวิเคราะห์ในเรื่องความเพียงพอของสื่อวัสดุครุภัณฑ์คุณภาพของสื่อ การใช้และการบำรุงรักษาสื่อ เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้ ฯลฯ วิธีการ/จัดการ (Method/Management) ถูกนำเข้าในระบบเพื่อการประมวผลผลหรือการบริการที่เติบโตและพัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิต ในด้านการจัดการดังกล่าวนี้

เป็นการวิเคราะห์ในเรื่องระบบการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของบุคลากร การกระจายอำนาจ การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร การประชาสัมพันธ์ การระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน ฯลฯ เนื่องจากว่าการบริการที่เติบโตขึ้นไปอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการเริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2M's เป็น 6M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และการตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานที่มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนที่ติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลกทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว ใครไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลย่อม เสียเปรียบในเชิงธุรกิจจึงได้เพิ่ม ข้อมูลข่าวสาร (Message) เข้าไปในทรัพยากรกระบวนการผลิต รวมเป็น 8M' ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุดทราบเท่าที่ระบบอุตสาหกรรมการผลิต การจัดจำหน่าย และการบริการยังคงพัฒนาและก้าวไปไม่หยุดยั้ง กระบวนการบริหาร (PROCESS) คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำ ในปัจจุบันมีหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ POLC

การวางแผน (Planning: P) เป็นหน้าที่แรกของการจัดการโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การและวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การวางแผนจะต้องอาศัยประสบการณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต การวางแผนมีความสำคัญ เพราะทำให้ลดความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินการ ไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการประหยัดทำให้เกิดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์การ การวางแผนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ระดับสูงผู้บริหารระดับกลาง หรือผู้บริหารระดับต้น แผนที่ดีจะต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีความยืดหยุ่น สามารถปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นที่ยอมรับของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

การจัดองค์การ (Organizing: O) คือ การกำหนดโครงสร้างขององค์การ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระเบียบ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โครงสร้างขององค์การ ปกติจะแสดงในรูปของแผนภูมิขององค์การการกำหนดโครงสร้างขององค์การจะต้องสอดคล้องกับลักษณะของกิจการดั่งนั้น โครงสร้างของแต่ละองค์การจึงอาจไม่เหมือนกัน ในโครงสร้างขององค์การ จะต้องระบุหน้าที่และความรับผิดชอบ สายบังคับบัญชา ทำให้สมาชิกในองค์การได้รู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นถึงการติดต่อประสานงานระหว่างแผนกงานต่าง ๆ ในองค์การหลักการในการจัดโครงสร้างองค์การ พิจารณาวัตถุประสงค์ขององค์การ แบ่งงานกันทำ โดยอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแยกสายการปฏิบัติงานจากสายงานที่ปรึกษาที่กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจากระดับบนไปยังระดับล่าง กำหนดจำนวนคนใต้บังคับบัญชาในอัตราที่

เหมาะสม โครงสร้างองค์การควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลา พิจารณาการทำงานที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องของเวลา

การชี้นำ (Leading: L) คือ การสั่งการและการจูงใจให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจ โดยมีจุดหมายปลายทางที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การการควบคุม (Controlling: C) คือ การพยายามนำให้ผลของการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่ได้ กำหนดไว้ ระบบการควบคุมประกอบด้วย

- 1) การกำหนดมาตรฐานของผลงานในด้านปริมาณ คุณภาพ การใช้ต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายที่เสียไป ระยะเวลาที่ใช้
- 2) การสังเกตการปฏิบัติงานและการวัดผล โดยการเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานของ คนงาน และนำข้อมูลที่ได้รับประเมินผลการปฏิบัติงาน

โดยการประเมินผลควรทำทั้งแบบไม่เป็นทางการและแบบเป็นทางการ การประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ คือ การสังเกตการณ์และประเมินผลการปฏิบัติตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติงาน ส่วนการประเมินผลแบบเป็นทางการ คือ การประเมินผลที่กำหนดระยะเวลาการประเมินผลซึ่งอาจจะกำหนดปีละครั้งปีละ 2 ครั้ง หรือปีละ 3 ครั้ง ตามความเหมาะสมตามสภาพของงานที่จะต้องทำการประเมินซึ่งต่อมามีการพัฒนาแนวคิดที่เห็นว่าหน้าที่การจัดการ ประกอบด้วย POCCC ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing), การสั่งการ (Commanding), การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

แผนภาพในขั้นตอนกระบวนการบริหารจัดการ จะพบว่า กระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing), การอำนวยการ (Directing), การประสานงาน (Coordinating), การรายงานผล (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งนิยมเรียกว่า POCD CORB ผลลัพธ์ (OUT PUT) คือ เป้าหมาย (Goals) หรือ วัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การที่ นำออกมาจากกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนที่สอง เป้าหมายขององค์การสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ องค์การที่มีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหากำไร (Profit) และองค์การมีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non-profit หรืออาจแบ่งเป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้า กับองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (Services) ก็ได้ รวมถึงการมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) ที่สามารถกำหนดเป้าหมายที่ดี และสามารถบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายนั้น ๆ ได้และ การมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ที่สามารถทำสำเร็จในเป้าหมายเหล่านั้น โดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุดด้วย หรือ ถ้ากล่าวอย่างสรุป กลยุทธ์การบริหารที่ทรงประสิทธิภาพนั้นจะต้องสร้าง ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นได้ทุกแง่มุม คือ ทั้งในแง่ของรายบุคคล กลุ่ม (ทีมงาน) และตลอดทั้งองค์การด้วยกระบวนการจัดการมี 5 ประการ เป็นหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การโน้มนำ

นำ (Leading/Influencing) และการควบคุม (Controlling) อย่างไรก็ตามในงานแต่ละส่วนของ ขบวนการจัดการที่กล่าวข้างต้นนี้มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย

การวางแผน (Planning) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายขององค์การ สร้าง กลยุทธ์ เพื่อแนวทางในการดำเนินไปสู่เป้าหมาย และการกระจายจากกลยุทธ์ไปสู่แผนระดับ ปฏิบัติการ โดยกลยุทธ์และแผนในแต่ละระดับและแต่ละส่วนงานต้องสอดคล้องประสานกัน เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายในส่วนงานของตนและเป้าหมายรวมขององค์การด้วย

การจัดองค์การ (Organizing) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างขององค์การ โดย พิจารณาว่า การที่จะทำให้ได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น ต้องมีงานอะไรบ้าง และงานแต่ละ อย่างจะสามารถจัดแบ่งกลุ่มงานได้อย่างไร มีใครบ้างเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงานนั้นและมีการ รายงานบังคับบัญชาตามลำดับชั้นอย่างไร ใครเป็นผู้มีอำนาจใน

การตัดสินใจการโน้มนำพนักงาน (Leading/Influencing) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการให้ พนักงานทำงาน อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งต้องใช้การประสานงาน การติดต่อสื่อสารที่ดี การจูงใจในการทำงาน ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม ลดความขัดแย้งและความตึงเครียดใน องค์การ

การควบคุม (Controlling) เมื่อองค์การมีเป้าหมาย และได้มีการวางแผนแล้วก็ทำการจัด โครงสร้างองค์การ ว่าจ้างพนักงาน ฝึกอบรม และสร้างแรงจูงใจให้ทำงาน และเพื่อให้แน่ใจว่า สิ่ง ต่างๆจะดำเนินไปตามที่ควรจะเป็น ผู้บริหารก็ต้องมีการควบคุมติดตามผลการปฏิบัติการ และ เปรียบเทียบผลงานจริงกับเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ หากผลงานจริงเบี่ยงเบนไปจาก เป้าหมายก็ต้องทำการปรับให้เป็นไปตามเป้าหมายซึ่งขบวนการติดตามประเมินผล เปรียบเทียบ และ แก้ไขนี้ก็คือขบวนการควบคุมบทบาทของ

การจัดการ (Managerial Roles) Bateman and Snell (2009, pp. 19-21) ได้สรุปแนว การจัดการพื้นฐาน 4 ด้าน คือ P-O-L-C ดังนี้

1) การวางแผน (Planning) คือ การถ่ายทอดแผนงานและกลยุทธ์ จากการ ตัดสินใจของระดับบริหารในการกำหนดเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และ ถ่ายทอดแผนและเป้าหมายนี้ทั่วทั้งองค์การตั้งแต่ระดับผู้บริหารสูงสุด ระดับกลาง ระดับฝ่าย แผนก จนถึงระดับปฏิบัติการ

2) การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดองค์การให้มีชีวิต (Dynamic Organization) ไม่หยุดนิ่ง โดยการจัดโครงสร้างองค์การ จากการกำหนดการประชุมและการ ประสานงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรบุคคล (Human) การเงิน (Financial) โครงสร้างทางกายภาพ (Physical) และข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้ การจัดองค์การนี้รวมถึง

การดึงดูบุคคลากรให้มาทำงานจัดสรรงาน มอบหมายงานให้กับบุคคลากรหรือทีมงาน รวมถึงจัดสรรทรัพยากรให้กับทีมงานหรือบุคคลากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) การนำ (Leading) คือ ความสามารถของผู้บริหารในการกระตุ้น หรือส่งเสริมให้พนักงานหรือลูกน้องให้มีประสิทธิภาพการทำงานที่อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้รวมถึงการสร้างแรงจูงใจ การสื่อสารกับพนักงานในแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือให้คำแนะนำและสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานสามารถทำงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

4) การควบคุม (Controlling) คือ หน้าที่ของผู้บริหารในการกำกับดูแลและควบคุมแผนงานว่าได้ตามผลลัพธ์ที่วางแผนไว้หรือไม่ และอาจปรับเปลี่ยนแผนได้เมื่อประเมินแล้วว่าผลงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ทั้งนี้ผู้บริหารต้องแน่ใจแล้วว่าทรัพยากรขององค์กรได้ถูกนำมาใช้ตามแผนงานแล้ว การควบคุมนี้นับเป็นกระบวนการสำคัญ หากขาดกระบวนการนี้แผนงานจะไม่ถูกประเมินผล และองค์กรไม่รู้ว่าจะผลงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านคุณภาพและความปลอดภัย

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ โดยการนำ แนวคิด P-O-L-C ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการพื้นฐาน ประกอบไปด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุม (Controlling) ทำให้เห็นถึงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับองค์กรและบุคคลากร ทำให้เห็นการทำงานในเชิงปฏิบัติการและทำให้เห็นถึงกระบวนการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้การทำงานสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี มาใช้และเพื่อให้สอดคล้อง การศึกษาในการในงานวิจัยผู้วิจัยจึงแนวคิดนี้มาเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษางานวิจัย

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงาน

การประเมินผลเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารพัฒนาประเทศและเป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ประสิทธิภาพในการทำงานมีความหมายต่างกันไปสำหรับแต่ละคน บางคนหมายถึงผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นในขณะที่พยายามรักษาต้นทุนให้คงที่ หรือหมายถึงการทำงานให้ถูกต้อง อย่างฉลาดและหนักขึ้น

ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานขององค์การที่สามารถกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ องค์การใดที่จะเรียกได้ว่ามีประสิทธิผลจะต้องมีความสามารถกระทำภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จในเวลาที่กำหนดไว้ได้ (ยูทธนา ทาตายุ, 2543, น. 5-19) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้หลากหลาย ดังนี้

กันตยา เพิ่มผล (2551, น. 3) ประสิทธิภาพ หมายถึง การบรรลุตามผลหรือหมายถึงผลผลิตหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

ตุลา มหาพสุชานนท์ (2547, น. 42-43) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพไว้ว่า แนวทางหรือวิธีการ กระบวนการ หรือตัววัดนั้น สามารถตอบสนองจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดีเพียงใด การประเมินประสิทธิภาพต้องประเมินว่าสามารถบรรลุความต้องการได้ดีเพียงใด ด้วยการใช้แนวทางที่เลือกการนำไปปฏิบัติหรือตัววัดที่ใช้

รีดดิน (Reddin, 1970) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพพิจารณาได้ 3 ระดับ คือระดับองค์การ (Corporate) ระดับหน่วยงาน (Departmental) และระดับบุคคล (Managerial)

1) ประสิทธิภาพระดับองค์การ จะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ กำไร ตำแหน่งในการแข่งขัน การเจริญเติบโตและขยายตัวขององค์การ ผลิตภาพ ความยืดหยุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และความสัมพันธ์กับส่วนราชการ

2) ประสิทธิภาพระดับหน่วยงาน เป็นเรื่องที่หน่วยงานในระดับย่อยขององค์การสามารถทำ ผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่องค์การใหญ่ในภาพรวมได้

3) ประสิทธิภาพระดับบุคคล เป็นเรื่องของผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์การ

พิทยา บวรวัฒนา (2530) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การเป็นเรื่องของการพิจารณาว่าองค์การประสบความสำเร็จเพียงใดในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือสภาพขององค์การที่ตั้งไว้หรือปรารถนาให้บังเกิดขึ้น ในขณะที่ อรุณ รักธรรม (2525) ได้ให้ความหมาย ประสิทธิภาพหมายถึง ความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย 4 ประการ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ (Integration) การปรับตัวของ องค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (Adaptability) การปรับตัวขององค์การให้ สอดคล้องกับสังคม (Social Relevance) และผลผลิตขององค์การ (Productivity) สอดคล้องกับภรณ์ (กีร์ติบุตร) มหานนท์ (2529) ให้ทัศนะว่า ประสิทธิภาพขององค์การ (Organizational Effectiveness) หมายถึง ความมากน้อย (Extent) ของการที่องค์การ ในฐานะเป็นระบบทางสังคมสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ ได้โดยทรัพยากรและหนทางที่มีอยู่ โดยไม่ทำให้ทรัพยากรและหนทางเสียหายและ โดยไม่สร้างความตึงเครียดที่ไม่สมควรแก่สมาชิก ซึ่งมาตรการที่ใช้ในการวัดประสิทธิภาพ ขององค์การตั้งอยู่บนวิธีการและเป้าหมาย (Means and Ends) โดยเกณฑ์บ่งชี้ในการวัดประสิทธิภาพ คือ ความสามารถในการผลิตขององค์การ ความยืดหยุ่นขององค์การในรูป ของความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงภายในองค์การและ ความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขนนอกองค์การ และการปราศจากความกดดัน หรือการขัดแย้งรุนแรงระหว่างกลุ่มย่อยในองค์การระหว่างหน่วยงานในองค์การ

สมพงษ์ เกษมสิน (2514) ได้ให้ความหมายว่าประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง การพิจารณาผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงตั้งประสงค์หรือคาดหวังไว้เป็นหลัก และความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพนี้อาจเกิดจากการปฏิบัติงานที่ไม่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพก็ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการปฏิบัติงานให้ได้ผลสูงสุด ส่วนประสิทธิผลเป็นเรื่องของการนำเอาผลงานที่สำเร็จตั้งที่คาดหวังไว้มาพิจารณา

Moorhead and Griffin (2001, p. 46) ให้ความหมายประสิทธิผลว่า ประสิทธิภาพที่สูงจะอยู่ที่ความหลากหลายของผลลัพธ์ของบุคคล ผลลัพธ์กลุ่ม และผลลัพธ์ขององค์การ ซึ่งบางครั้งความแตกต่างของประเภทก็จะทำให้ผลลัพธ์ขององค์การแตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละผลลัพธ์ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญของประสิทธิผลองค์การ

Mosley (1996, อ้างถึงใน อิศระ บุญฤทธิ, 2557, น. 15) ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้จัดการที่จะตั้งเป้าหมายและบรรลุผลสำเร็จของเป้าหมายนั้น ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานให้มีผลสำเร็จในแง่ของการจัดการ หมายถึงการบรรลุเป้าหมายขององค์การนั้น คือการทำถูกต้องตามสิ่งที่ควรทำ ซึ่งบางครั้งการบรรลุเป้าหมายขององค์การในแง่มุมมองของประสิทธิผลอาจไม่คำนึงถึงทุนหรือทรัพยากรที่ใช้ไปว่าจะมากหรือน้อยเพียงใดในภาพรวม และประสิทธิภาพจะเกี่ยวข้องกับวิธีการ ส่วนประสิทธิผลจะเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย

สกลิต บัวขวัญ (2543, น. 8) ได้สรุปว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การพิจารณาการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตั้งประสงค์ หรือที่คาดหวังไว้เป็นหลัก หรือเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของเป้าหมายหรือเป็นเครื่องตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าการบริหารองค์การจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ตุลา มหาพสุธานนท์ (2547, น. 42-43) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ว่า แนวทางหรือวิธีการ กระบวนการ หรือตัววัดนั้น สามารถตอบสนองจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดีเพียงใด การประเมินประสิทธิผลต้องประเมินว่าสามารถบรรลุความต้องการได้ดีเพียงใด ด้วยการใช้แนวทางที่เลือกการนำไปปฏิบัติหรือตัววัดที่ใช้

ธงชัย สันติวงษ์ (2534, น. 30) กล่าวไว้ว่า ความมีประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ขนาดของความสามารถขององค์การในการที่จะสามารถทำงานบรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ ความมีประสิทธิภาพขององค์การนี้ จะมีขึ้นย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าองค์การสามารถทำประโยชน์จากสภาพแวดล้อมจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ แต่สิ่งที่อยู่เบื้องหลังควบคู่กันกับประสิทธิผลคือ ความมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึง การมีสมรรถนะสูง สามารถมีระบบการทำงานสร้างสมทรัพยากรและความมั่งคั่งเก็บไว้ภายในไว้เพื่อการขยายตัวต่อไป และเพื่อเอาไว้สำหรับรองรับสถานการณ์ที่อาจเกิดวิกฤตการณ์จากภายนอกได้ด้วย

จากการศึกษาความหมายของประสิทธิผลที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์การคือการพิจารณาว่าองค์การประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยบรรลุเป้าหมายหรือ

สภาพขององค์การที่ตั้งไว้ คือการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างสมดุล คือ ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา ใช้คนให้ เหมาะสมกับงาน ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้คุ้มค่าด้วยวิธีการที่เหมาะสมในการทำงาน อันเป็นผลทำให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด บรรลุเป้าหมายขององค์การ

2.5.1 แนวคิดการประเมินประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์ (The Multiple Criteria of Effectiveness)

แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า ตัวแปรที่ใช้ในการวัดประสิทธิผลขององค์การไม่ได้มีเพียงตัวเดียวเท่านั้น หากมีหลายปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงวิธีนี้มีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับกว้างขวางทั้งในแง่ของนักวิชาการ และสามารถนำไปใช้วัดประสิทธิผลขององค์การในทางปฏิบัติ เช่น มาโฮนีและวิทเซล (Mahoney & Weitzel, 1969) พบว่าฝ่ายบริหารขององค์การสามารถนำเกณฑ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เพื่อประเมินประสิทธิผลของหน่วยงานตนเองได้ คือ

- 1) ความสามารถในการผลิตและประสิทธิภาพโดยวัดจากผลผลิต
- 2) ลักษณะขององค์การ เช่น บรรยากาศขององค์การ สไตล์การอำนวยความสะดวกและสมรรถนะขององค์การในการปฏิบัติงาน
- 3) พฤติกรรมในการผลิต เช่น ความร่วมมือร่วมใจ การพัฒนาการปฏิบัติงานที่เชื่อถือได้

แนวคิดนี้ได้มีนักวิชาการนำไปใช้ เพื่อประเมินประสิทธิผลขององค์การ เช่น แบบจำลองของกิบสัน (Gibson, 1979, อ้างถึงใน ยุทธนา ทาตายุ, 2543) ซึ่งเป็นแนวทางการประเมินประสิทธิผลขององค์การในแนวทางกว้างเป็นที่ยอมรับทั้งในแง่วิชาการ และเมื่อนำไปปฏิบัติแนวทางในการประเมินประสิทธิผลขององค์การของนักวิชาการข้างต้น ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้คือการประเมินประสิทธิผลขององค์การจะต้องวิเคราะห์กระบวนการ ตั้งแต่การนำปัจจัยตัวป้อน

มาจัดให้เป็นผลผลิต กลับสู่สภาพแวดล้อมในระยะเวลาหนึ่งด้วย โดยเครื่องบ่งชี้ที่จะประเมินประสิทธิผลขององค์การ และมีมาตรการทดสอบความน่าจะเป็นที่องค์การจะอยู่รอดหรือไม่ โดยแบ่งแยกตามระยะเวลาดังนี้

- 1) เครื่องบ่งชี้ในระยะสั้น (Short Run) พิจารณาจาก
 - (1) การผลิต (Production)
 - (2) ประสิทธิภาพ (Efficiency)
 - (3) ความพึงพอใจ (Satisfaction)
- 2) เครื่องบ่งชี้ในระยะกลาง (Intermediate) พิจารณาจาก
 - (1) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptiveness)
 - (2) การพัฒนา (Development)

3) เครื่องบ่งชี้ในระยะยาว (Long Run) พิจารณาจาก ความอยู่รอดขององค์กรการ (Survival)

โดยที่สามารถอธิบายได้ว่าองค์กรนี้อาจจะถูกประเมินว่ามีประสิทธิผลในระยะสั้น กล่าวคือการผลิตมีประสิทธิภาพและพนักงานมีความพึงพอใจในงาน แต่หากขาดการปรับตัวและการพัฒนา ก็ถือได้ว่าในระยะกลางองค์กรนี้ไม่มี หรืออาจจะกล่าวได้อีกว่าองค์กรอาจมีประสิทธิผลในระยะสั้นแต่มีโอกาสน้อยที่จะอยู่รอด เนื่องจากไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินประสิทธิผลในระยะต่อมาเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลขององค์กรในระยะต่าง ๆ ช่างตัน กีบสัน (Gibson, 1979, อ้างถึงใน ยุทธนา ทาตายุ, 2543, น. 9) ได้สรุปความหมายไว้ดังนี้

(1) การผลิต (Production) หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการผลิต สามารถเพิ่มผลผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพ ตามที่สภาพแวดล้อมต้องการความสามารถในการผลิต ถือได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่จะวัดประสิทธิผลในแง่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้การที่องค์กร จะมีความสามารถในการผลิตสูงได้ก็ขึ้นอยู่กับตัวแปรที่เกี่ยวกับกระบวนการภายใน และผลกระทบที่มี ต่อสังคม ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมขององค์กร

(2) ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง อัตราส่วนระหว่างค่าใช้จ่าย และ ผลประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยค่านึงว่าจำเป็นจะต้องใช้ ปัจจัยหรือตัวป้อนต่าง ๆ เช่น วัตถุดิบ เงิน คน เทคโนโลยี จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมาย หรือระดับของ ผลผลิตที่ต้องการได้ ประสิทธิภาพถือว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของประสิทธิผลขององค์กร โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบัน ซึ่งคาดหวังให้องค์กรมีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล โดยการผลิตสินค้า และบริการภายใต้เงื่อนไขของความจำกัดของทรัพยากร ดังนั้นการวัดประสิทธิผลจึงเป็นการวัดในแง่ ของการบรรลุเป้าหมายภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด แนวคิดทั้ง 2 มีความสัมพันธ์กัน แต่มีความ แตกต่างกัน เช่น องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยไม่มี ประสิทธิภาพก็ได้ กล่าวโดยสรุปได้ว่าประสิทธิภาพขององค์กรก็คือความมากน้อยของการที่องค์กร สามารถบรรลุเป้าหมายได้โดยใช้ทรัพยากรที่น้อยที่สุด

(3) ความพึงพอใจ หมายถึง การที่องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของ พนักงานได้มากน้อยเพียงใด ลักษณะของงานอาจเป็นเงื่อนไขที่จะช่วยจูงใจ และสร้างความพึงพอใจ ให้กับผู้ปฏิบัติงานให้สูงขึ้น โดยการตอบสนองความต้องการบางประการของผู้ปฏิบัติงานได้ โดยเฉพาะการได้รับมอบหมายงานที่มีความสำคัญให้ประสบการณ์ที่คุ้มค่า งานที่ผู้ปฏิบัติมีความเป็น อิสระสูงสามารถกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ตลอดงานที่มีข้อมูลป้อนเกี่ยวกับ ความก้าวหน้าในผลสำเร็จของงาน หากผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วงไปได้ จะรู้สึกว่าการตนเอง ประสบผลสำเร็จมีความภูมิใจ อันจะเป็นพื้นฐานที่จะตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานได้ นอกจากลักษณะงานแล้ว ตัวแปรที่ใช้วัดความพึงพอใจจะรวมถึงทัศนคติของพนักงานในด้านต่าง ๆ

เช่นความรู้สึกเป็นทุกข์ ความเฉื่อยชา และการเปลี่ยนแปลงงาน เป็นต้น การประเมินประสิทธิผลขององค์กร โดยพิจารณาความพึงพอใจของพนักงาน มีพื้นฐานจากแนวคิดที่องค์กรเป็นระบบสังคม จึงจำเป็นต้องพิจารณาประโยชน์ของผู้มีส่วนร่วมในองค์กร เช่นเดียวกับประโยชน์ที่ลูกค้าขององค์กรจะได้รับ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการอื่น ๆ เช่น แบลค และมอตตันส์ (Blake & Mouton, อ้างถึงใน ยุทธนา ทาตายุ, 2543) ที่เห็นว่าประสิทธิผลขององค์กรจะบรรลุถึงได้ ก็ต่อเมื่อฝ่ายบริหารมุ่งผสมผสานความสนใจในการผลิตเท่า ๆ กับความสนใจต่อคน หรืออีกนัยหนึ่ง ประสิทธิภาพขององค์กรจะบรรลุถึงได้ ก็ต่อเมื่อฝ่ายบริหารประสบความสำเร็จในการมุ่งทั้งการผลิตและคน

(4) การปรับตัว หมายถึง ความสามารถขององค์กรที่จะสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กร เกณฑ์นี้เป็นเกณฑ์การวัดประสิทธิผลในระยะกลาง ถึงแม้ว่าการปรับตัวขององค์กรอาจจะทำให้ประสิทธิภาพลดลงไปบ้าง เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานขององค์กรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม หรืออาจทำให้ขวัญและกำลังใจของคนในองค์กรตกต่ำไปก็ตาม การปรับตัวขององค์กรถือว่ยังเป็นสิ่งจำเป็น และในที่สุดจะมีประโยชน์แก่องค์กร ดังเช่นแนวคิดของ เบนนีส์ (Bennis, 1971) เชื่อว่าการรักษาระดับของประสิทธิภาพขวัญและกำลังใจภายใต้สภาพการณ์ใหม่ ๆ อาจเป็นโทษต่อองค์กรได้ ทั้งนี้โดยอาศัยแนวคิดตามทฤษฎีระบบเปิด อาจกล่าวได้ว่าองค์กรที่มีประสิทธิผล คือ องค์กรที่มีโครงสร้างที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงได้โดยสรุปแล้วความสามารถในการปรับตัว ก็คือความสามารถในการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาขององค์กร เพื่อให้้องค์กรสามารถดำรงตนอยู่ได้ภายใต้เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กร

(5) การพัฒนาเพื่อประสิทธิผลขององค์กร หมายถึง การที่้องค์การเพิ่มพูนสมรรถนะที่จะอยู่รอดได้ในระยะยาว หรือหมายถึงกระบวนการที่้องค์การพยายามจะเพิ่มประสิทธิผลด้วยการผสมผสานความปรารถนาของบุคคลที่จะเจริญก้าวหน้า และพัฒนาเข้ากับเป้าหมายของ้องค์การวิธีการปกติในการพัฒนา้องค์การจะกระทำในรูปของโครงการฝึกอบรม พัฒนาบุคคล ตลอดจนวิถีทางจิตวิทยาต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการพัฒนา้องค์การโดยทั่วไปจะริเริ่มวางแผนเป็นระบบโดยฝ่ายบริหารของ้องค์การ และมีเป้าหมายที่จะทำให้้องค์การสามารถปรับตัวให้มากขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะนั้นหรือในอนาคต ทั้งนี้เพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ ทศนคติ พฤติกรรมและโครงสร้าง เพื่อช่วยให้การผสมผสานวัตถุประสงค์ของบุคคลและ้องค์การได้ง่าย โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาอยู่ที่การเพิ่มพูนความเจริญของ้องค์การและความมีประสิทธิผลต่อไป

(6) การอยู่รอด หมายถึง การที่้องค์การสามารถดำรงตนอยู่ต่อไปได้ในสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ้องค์การนั้น การอยู่รอดของ้องค์การถือได้ว่าเป็นเครื่องบ่งชี้ตัวสุดท้ายที่จะทดสอบได้ว่า้องค์การนั้นมีประสิทธิผลในระยะยาวหรือไม่ ซึ่งเกณฑ์การอยู่รอดของ้องค์การนั้น

สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบบที่ว่า การอยู่รอดขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยการตอบสนองข้อเรียกร้องดังกล่าว การพิจารณาถึงความอยู่รอดขององค์กร ก็คือการประเมินว่าองค์กรนั้นมีคุณค่าต่อสมาชิกและสังคมส่วนใหญ่หรือไม่เพียงใด ทั้งนี้เพราะการที่สังคมยอมรับองค์กรและคนขององค์กรว่ามีคุณค่าต่อสังคม ย่อมเป็นการบรรลุเป้าหมายทางสังคมขององค์กรที่จะนำสู่ผลกำไร ตลอดจนการผลิตและความมั่นคงในระยะยาวขององค์กรเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นโยบายที่ต่อองค์กรในแง่ของความสามารถอยู่รอดในสังคมต่อไปได้ในระยะยาว

ในขณะที่ตัวแบบที่สำคัญในการประเมินประสิทธิผลขององค์กรโดยประเมินแบบตัวบ่งชี้ ดังนี้

1) ตัวแบบหน้าที่ทางสังคม (Social-Function Models) ของ Parsons (2002, อ้างถึงใน อรุณ รัชธรรม, 2534, น. 10-17) ตัวแบบหน้าที่ทางสังคมนี้เป็นผลงานที่สำคัญของเพียร์สัน ตัวแบบนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าองค์กรได้ทำอะไรให้กับสังคมบ้าง เพียร์สัน มีความเชื่อว่าระบบสังคมทุกระบบจำเป็นต้องแก้ปัญหาพื้นฐาน 4 ประการ หรือความอยู่รอดของระบบสังคมขึ้นอยู่กับทำหน้าที่หลัก 4 ประการ ดังนั้น ประสิทธิภาพขององค์กรจึงวัดจากการที่องค์กรได้แก้ปัญหาพื้นฐาน 4 ประการได้ดีเพียงใด หน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ การปรับตัว (Adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Achievement) การบูรณาการ (Integration) การคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยม (Latency) (Hoy & Miskel, 1991) ได้ขยายแนวความคิดของเพียร์สันออกไปโดยเสนอแนะตัวบ่งชี้ในการวัดหน้าที่หลัก 4 ประการ ดังต่อไปนี้

(1) การปรับตัว (Adaptation) หมายถึง การที่องค์กรจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานภายในองค์กรให้สนองต่อสภาพการณ์ใหม่ ๆ ที่มีผลกระทบต่อองค์กร ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัดได้แก่

(1.1) ความสามารถในการปรับเปลี่ยน (Adaptability)

(1.2) นวัตกรรม (Innovation)

(1.3) ความเจริญเติบโต (Growth)

(1.4) การพัฒนา (Development)

(2) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Achievement) หมายถึง กำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรการจ้ดหา และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หมายถึง ผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes) ตามที่คาดหมายว่าจะได้รับหรือมีข้อกำหนดล่วงหน้าที่จะให้เกิดขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน หรือแก้ปัญหาสาธารณสุขที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง และสามารถติดตามวัดประเมินผลได้อีกทั้งก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกอย่างสำคัญ และยัง

อาจหลีกเลี่ยงหรือป้องกันผลกระทบเชิงลบต่าง ๆ ได้อีกด้วยคุณภาพ (Quality) คือ ระดับของคุณลักษณะที่อยู่ในผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าได้อย่างสมบูรณ์การแสวงหาทรัพยากร (Resource Acquisition)

ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การใช้ความสามารถและความเพียรพยายาม เพื่อให้กระบวนการดำเนินกิจกรรมได้ผลตรงตามมาตรฐานของขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยมีต้นทุนในการปฏิบัติงานตามเกณฑ์ความประหยัดที่กำหนดไว้

(3) การบูรณาการ (Integration) หมายถึง การประสานความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในองค์การเพื่อการรวมพลังให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่

(3.1) ความพึงพอใจ (Satisfaction)

(3.2) บรรยากาศ (Climate)

(3.3) การติดต่อสื่อสาร (Communication)

(3.4) ความขัดแย้ง (Conflict)

(4) การคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยม (Latency) หมายถึง การดำรงและรักษาระบบค่านิยมขององค์การ ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบทางด้านวัฒนธรรมขององค์การ และแรงจูงใจในการทำงานให้คงอยู่ในองค์การ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่

(4.1) ความจงรักภักดีต่อองค์การ (Loyalty)

(4.2) ศูนย์กลางความสนใจของชีวิต (Central Life Interest)

(4.3) แรงจูงใจ (Motivation)

(4.4) เอกลักษณ์ (Identity)

2) ตัวแบบของ Bass (The Bass Model) ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลขององค์การแบบเก่าที่ใช้กันอยู่คือ ผลผลิตหรือกำไร ซึ่งไม่กว้างมากพอที่จะใช้วัดความสำเร็จขององค์การได้ ทั้งนี้ เพราะประสิทธิผลขององค์การควรจะสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าขององค์การที่มีต่อสมาชิกแต่ละคน และคุณค่าของสมาชิกแต่ละคน รวมทั้งองค์การที่มีต่อสังคม ดังนั้น ตัวบ่งชี้ในการประเมินประสิทธิผลควรพิจารณาจาก

(1) ระดับของผลผลิต กำไร การรักษาสภาพตนเองขององค์การ

(2) ระดับคุณค่าขององค์การที่มีต่อสมาชิกขององค์การ

(3) ระดับคุณค่าขององค์การและสมาชิกขององค์การที่มีต่อสังคม

3) ตัวแบบระบบ - ทรัพยากร (System-Resource Model) ของ Yuchtman & Seashore (1984, อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม, 2534, น. 10-17) ตัวแบบนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ตัวแบบ Yuchtman-Seashore (The Yuchtman Seashore Model) ตัวแบบนี้เป็นตัวแบบที่

พัฒนาขึ้นมาโดย Yuchtman-Seashore ซึ่งเห็นว่าประสิทธิผลขององค์การก็คือ ความสำเร็จขององค์การในการแสวงหาทรัพยากรที่ขาดแคลนและมีคุณค่า ดังนั้น ตัวบ่งชี้ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การควรมี 2 ประการ คือ

- (1) ความสำเร็จในการแสวงหาทรัพยากรที่ขาดแคลน และมีคุณค่า
- (2) การควบคุมสิ่งแวดล้อม

4) ตัวแบบของ Bennis (1982, อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม, 2534, น. 10-17) (The Bennis Model) ประสิทธิภาพขององค์การเป็นความสามารถในการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงปัญหาสำคัญที่องค์การต้องเผชิญ ก็คือการอยู่รอดและการปรับตัวในสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ตัวบ่งชี้ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การควรจะเป็นความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหา

5) ตัวแบบของ Peters & Waterman (2000, อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม, 2534, น. 10-17) ประสิทธิภาพขององค์การจะต้องวัดจาก

- (1) ความสามารถในการได้ผลกำไร
- (2) ความเติบโต
- (3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยน
- (4) นวัตกรรม

จากตัวแปรที่ใช้ในการวัดประสิทธิผลของและตัวแบบเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลขององค์การ ผู้วิจัย ขอสรุปได้ว่าการประเมินประสิทธิผลขององค์การควรจะเป็นแบบการวัดประสิทธิผลโดยใช้ตัวบ่งชี้หลายตัว ซึ่งจะมีจะมีความครอบคลุมในการประเมินประสิทธิผลขององค์การได้ดีกว่าการวัดประสิทธิผลขององค์การโดยใช้ตัวบ่งชี้เดียว ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงสนใจใช้การวัดประสิทธิผล โดยใช้ตัวบ่งชี้หลายตัวในการวัดประสิทธิผล และเพื่อให้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยศึกษา จึงเลือก เครื่องมือในการวัดประสิทธิผล Balanced Scorecard มาใช้ในการศึกษานี้ซึ่งจะกล่าวถึงใน แนวคิด ต่อไป

2.6 แนวคิดทฤษฎี Balanced Scorecard (BSC)

ภาพรวมของแนวคิด Balanced Scorecard (BSC) เป็นเครื่องมือทางการจัดการสมัยใหม่ที่มีจุดเริ่มต้นจาก Professor Robert Kaplan อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย Harvard และ Dr. David Norton ที่ปรึกษาทางด้านการจัดการซึ่งได้ศึกษาถึงสาเหตุของการที่ตลาดหุ้นอเมริกาประสบปัญหาในปี 1987 และได้พบว่าองค์กรส่วนใหญ่ ในขณะนั้นนิยมใช้แต่การวัดผลทางด้านการเงินเป็นหลักซึ่งมีข้อจำกัดหลายประการเช่นการวัดผลทางด้านการเงินแสดงให้เห็นเฉพาะสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตเหมือนกับ

การขับรถโดยมองแต่กระจกหลังเพียงอย่างเดียวไม่สามารถวัดผลปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อองค์กรได้ และไม่สามารถวัดสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible Assets) ซึ่งส่งผลทางการแข่งขันในระยะยาวทั้งสองจึงได้เสนอแนวคิดในเรื่องของการประเมินผลองค์กรโดยแทนที่จะพิจารณาเฉพาะตัวชี้วัดทางการเงิน (Financial Indicators) แต่เพียงอย่างเดียวทั้งสองเสนอว่าองค์กรควรใช้ระบบการวัดผลที่มีคุณภาพมากขึ้นโดยแยกตัวชี้วัดออกเป็น 4 มุมมองแทนที่จะพิจารณาเฉพาะในด้านของการเงินเพียงอย่างเดียวโดยมุมมองทั้ง 4 ประกอบด้วย

มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective)

มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective)

มุมมองด้านกระบวนการภายในองค์กร (Internal Business Process Perspective)

มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective)

Thompson (2003, อ้างถึงใน อัจฉรา จันทร์ฉาย, 2549) กล่าวว่า Balanced Scorecard (BSC) เป็นเครื่องมือทางการบริหารที่เชื่อมโยงการวัดผลกับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กรโดย Balanced Scorecard (BSC) จะมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์เป็นจุดเริ่มต้นในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันทั้งในระยะสั้น (Short-Term) และระยะยาว (Long-Term) และการถ่ายทอดกลยุทธ์วิสัยทัศน์สามารถกำหนดลงไปได้ในกลุ่มตัวชี้วัดด้านศักยภาพการปฏิบัติงาน (Performance Indicators) โดยควรที่จะกระจายไปยัง 4 มุมมองและการจัดทำระบบการวัดผลการดำเนินการ Balanced Scorecard (BSC) องค์กรจะต้องมีการติดตามในด้านการปฏิบัติการแรงจูงใจและการให้ความรู้แก่พนักงานและส่งเสริมการข้อมูลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและบทความได้กล่าวถึงผู้บริหารควรหาคำตอบในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ในการวัดความสำเร็จ (Amartunga, Baldry, & Saushar, 2001) อีกความหมายหนึ่งของ Balanced Scorecard (BSC) คือเป็นการวัดผลการปฏิบัติงานการดำเนินการขององค์กรโดยมีการปรับแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่องค์กรวางไว้มากำหนดกรอบให้คณะผู้บริหารให้เป็นวัตถุประสงค์และการวัดผลการปฏิบัติงานซึ่งกำหนดกรอบเป็นมุมมอง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายในและ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาจัดทำเป็นตารางกรอบการประเมิน (Scorecard) แต่ละมุมมองจะต้องกำหนดรายละเอียดให้ลึกลงไปอีก 4 รายการได้แก่ วัตถุประสงค์ (Objective) เป้าหมาย (Target) การริเริ่ม (Initiatives) และการวัด (Measures) เพื่อใช้เป็นขอบเขตการบริหารจัดการในองค์กรและประเมินผลการทำงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ของ ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2544) ได้ให้ความหมายของคำว่า Balanced Scorecard ว่าหมายถึงการประเมินองค์กรแบบสมดุลเป็นตัวช่วยที่ใช้แปลงวิสัยทัศน์ให้เข้าสู่เป้าหมายการปฏิบัติงานรวมถึงใช้เป็นเครื่องมือควบคุมและติดตามผลการดำเนินการทางธุรกิจในทุก ๆ ขั้นตอน (พสุ เดชะรินทร์, 2546) และ วีระเดช เชื้อนาม (2547) ได้กล่าวว่าประเด็นหลักของ Balance Scorecard ประกอบด้วยมุมมอง 4 ด้านคือมุมมองด้านการเงินมุมมองด้านลูกค้ามุมมอง

ด้านกระบวนการภายในมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนาขององค์กรมุมมองแต่ละด้านจะมีตัวชี้วัดที่สำคัญหรือ Key Performance Indicators (KPIs) เป็นชุดที่มีความสัมพันธ์กันตัวอย่างคือ

1) มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ด้านได้แก่การลดลงของต้นทุน (Cost Reduction) และการที่รายได้เพิ่มขึ้น (Revenue Growth) หรือผลิตผลเพิ่มขึ้น (Productivity Improvement) ซึ่งประกอบด้วยการใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดองค์กรจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ว่าองค์กรมีแนวทางในทำอย่างไรให้รายได้เพิ่มขึ้นตัวชี้วัด (KPI) ที่สำคัญมุมมองด้านการเงินเช่นการเพิ่มขึ้น ของรายได้การเพิ่มขึ้นของกำไรหรือยอดขายและการลดลงของต้นทุนเป็นต้น

2) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) ข้อมูลจริงจากลูกค้าจะช่วยให้องค์กรสามารถปรับกลยุทธ์ในการทำงานให้เท่าทันคู่แข่งปัจจุบันทุก ๆ องค์กรจะให้ความสำคัญกับลูกค้าและสอบถามความต้องการจากลูกค้าจริงเห็นได้จากการวางแผนระบบลูกค้าสัมพันธ์ (Customer Relationship Management) เพื่อให้องค์กรเข้าถึงลูกค้ามากขึ้นโดยจะเน้นไปที่การสร้างคามพึงพอใจในการให้บริการไม่ว่าจะเป็นคุณภาพสินค้าที่ได้มาตรฐานเวลาที่รวดเร็วราคาสินค้าที่เหมาะสมกลยุทธ์รักษาลูกค้าเดิมและหาลูกค้าใหม่ เป็นต้น ตัวชี้วัด (KPI) มุมมองด้านลูกค้าเช่นส่วนแบ่งตลาดการรักษาลูกค้าเก่าทำให้ลูกค้าพึงพอใจการเพิ่มขึ้นของลูกค้าใหม่ เป็นต้น

3) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) คือการบริหารจัดการภายในองค์กรจะต้องมีกระบวนการที่ดีในการสร้างความพึงพอใจให้แก่บุคลากรและพนักงานในองค์กรและลูกค้าเพื่อจะสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรมากขึ้นตัวชี้วัด (KPI) ด้านมุมมองด้านกระบวนการภายในเช่นการเก็บรักษาและวงจรเวลา (Cycle Time) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรและกระบวนการขนส่งภายในเป็นต้น

4) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) เป็นมุมมองของการพัฒนาในอนาคตมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนาจะประกอบด้วยด้านทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรได้แก่ความสามารถของบุคลากรที่เพียงพอ (Skill) การพัฒนาทักษะอัตราการลาออกของบุคลากร (Turnover) ทศคติและความพึงพอใจของบุคลากร (Attitude and Employee Satisfaction)

นอกจากนี้งานวิจัยของ Kutucuoglu, Hamali, Irani, and Sharp (2001) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ Balanced Scorecard (BSC) ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องสามารถตอบคำถามต่าง ๆ เหล่านี้ได้

- 1) จุดมุ่งหมายในการวัดผลการปฏิบัติการ? (Purpose)
- 2) ต้องการจะวัดอะไร? (Finding Factors that are Important)
- 3) จะวัดได้อย่างไร? (Methods)

- 4) เมื่อไหร่ที่จะทำการวัดและนานแค่ไหน? (Timing and Time Frame)
- 5) ใครจะเป็นผู้วัด? (Owner of the Process Versus Independent Party)
- 6) ผลที่ได้จากการวัดจะนำไปใช้อย่างไร? (Assessment, Improvement Purposes)

นับตั้งแต่ปี 1992 ที่มีการนำเสนอแนวความคิดของ Balanced Scorecard (BSC) และองค์กรต่าง ๆ ได้มีการตื่นตัวในการทดสอบและนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ในระดับที่แตกต่างกันถึงแม้หลักการพื้นฐาน Balanced Scorecard (BSC) จะไม่ต่างจากระบบควบคุมทางการจัดการในรูปแบบเดิมๆสักเท่าไรแต่ Balanced Scorecard (BSC) ก็สร้างความสำเร็จและประโยชน์อย่างมหาศาลต่อภาคธุรกิจโดยเป็นการกระตุ้นแนวคิดและนำเสนอวิธีการใหม่ๆซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการควบคุมทางการจัดการ (Management Control) ในมิติเชิงกลยุทธ์ (Strategic Dimension) การสื่อสารให้สมาชิกในองค์กรเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำงานของแต่ละคนการอธิบายความสำคัญของการพัฒนาความสามารถ (Competencies) และความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationship) การสร้างโอกาสในการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาของธุรกิจด้วยการวัดปัจจัยต่างๆอย่างเป็นระบบจากผลการศึกษาวิจัยด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้งาน Balanced Scorecard (BSC) ในประเทศแถบสแกนดิเนเวียพบว่าในปี ค.ศ. 2000 มี 27% ของหน่วยธุรกิจตัวอย่างได้นำ Balanced Scorecard มาประยุกต์ใช้แล้วและคาดว่าในปี 2002 จะมีอีกธุรกิจถึง 61% ที่จะนำหลักการนี้มาใช้ (Olve, Petri, Roy, & Roy, 2003) ดังนั้นจะเห็นว่า Balanced Scorecard (BSC) เป็นแนวความคิดที่เหมาะสมกับการนำมาประยุกต์ใช้ต่อกับองค์กรได้เป็นอย่างดีทั้งนี้การประยุกต์ใช้ Balanced Scorecard (BSC) จะเกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงลงมาจะมีการเน้นให้ดำเนินการจัดทำตัววัดผลการปฏิบัติงานให้ครอบคลุม 4 ด้านไม่ควรเฉพาะเจาะจงไปเพียงด้านใดด้านหนึ่ง (Kaplan & Norton, 1992) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยที่กล่าวถึงการปรับปรุงรูปแบบการวัดผลจากปัจจุบันที่มีการจัดทำตัววัดผลที่ไม่ใช่เฉพาะการปฏิบัติการที่เน้นกระบวนการปฏิบัติภายในเพียงอย่างเดียวแต่ให้เป็นการวัดผลที่ครอบคลุมและส่งเสริมให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ได้มากขึ้นและสุดท้ายแล้วมุมมองด้านต่าง ๆ ก็จะช่วยให้องค์กเห็นผลลัพธ์ที่ต้องการ Return of investment (ROI) ได้ชัดเจนมากขึ้น (Kaplan & Norton, 1999) นอกจากนี้ประสิทธิภาพของ Balanced Scorecard (BSC) ไม่ใช่เฉพาะแค่การวัดผลแต่สามารถบ่งบอกความเป็นมาของกลยุทธ์ได้โดยอาศัยความสัมพันธ์เหตุและผล (Cause-and-effect relationship) ตัวขับเคลื่อนกลยุทธ์ (Performance Driver) เป็นการดีควรจะต้องมีตัววัดทั้งตัวชี้วัดนำ (Lead Indicators) และตัวชี้วัดตาม (Lag Indicators) โดยตัวชี้วัดตามจะเป็นตัววัดที่ใช้วัดผลทั่วไปในขณะที่ตัวชี้วัดนำจะเสมือนตัวขับเคลื่อนและบ่งบอกทิศทางในการวัดผลจะเป็นตัวสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Renaissance, 1998)

ในงานวิจัย Kutucuoglu et al. (2001) ได้อ้างถึงแนวคิดของ (Kaplan & Norton, 1992) ว่าในอนาคตมุมมองในการดำเนินการวัดผลการดำเนินการสามารถมีได้มากกว่า 4 มุมมองโดยเพิ่มเป็น 6 มุมมอง ได้แก่

ด้านความพึงพอใจลูกค้า (Customer Satisfaction Measures)

ด้านการเงิน (Financial Measures)

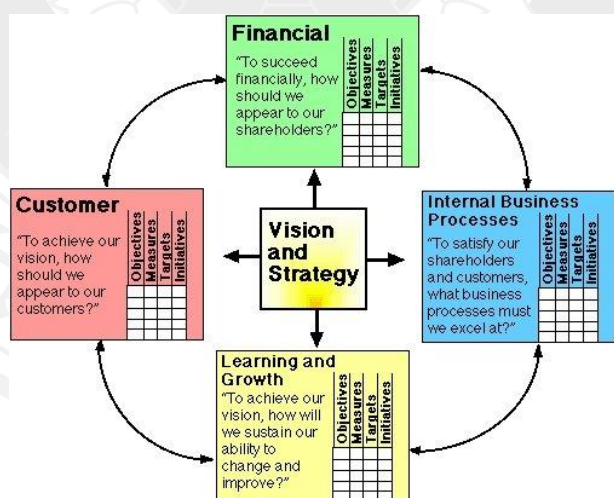
ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการ (Product/Service Quality Measures)

ด้านความพึงพอใจของพนักงาน (Employee Satisfaction Measures),

ด้านการปฏิบัติงาน (Operational Measures)

ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Public Responsibility Measure)

โดยรวมจะเห็นว่าการองค์กรต่าง ๆ ได้นำ Balanced Scorecard (BSC) มาเพื่อวัดประสิทธิผลการดำเนินงานองค์กรว่าบรรลุผลสำเร็จ ได้มากน้อยแค่ไหนและมีการใช้งานอย่างไรแพร่หลายในองค์กรในกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น Cable, Beer หรือในกลุ่ม Service นอกจากนี้องค์กรควรจะศึกษาถึงความสามารถและแนวคิดของการวัดผลแบบ Balanced Scorecard (BSC) แล้วองค์กรควรจะมาพิจารณาเพิ่มอีกว่าเมื่อนำมาใช้แล้วองค์กรจะได้อะไรจากการใช้ Balanced Scorecard (BSC) และกว่าที่จะได้มาซึ่งตัวชี้วัดในแต่ละด้านนั้นองค์กรจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนหรือวางหลักเกณฑ์ต่างๆในการปฏิบัติอย่างไรบ้างและต้องอาศัยเครื่องมือหรือแนวคิดใดเพิ่มเติมอีกหรือไม่เมื่อนำ Balanced Scorecard (BSC) มาใช้งาน

ภาพที่ 2.2 ทฤษฎี Balance Scorecard
แหล่งที่มา: Kaplan and Norton (1996)

จากรูปจะแสดงให้เห็นว่า Balanced Scorecard เป็นการกำหนดวิธีการทำงานตามแผนกลยุทธ์ โดยแบ่งออกเป็น 4 มุมมองแต่ละมุมมองจะมีเป้าหมายและการวัดผลรวมถึงวิธีการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายซึ่งมุมมองทั้ง 4 จะมีความสัมพันธ์และต่อกันเพื่อที่จะสร้างความเหมาะสมในการทำงานและสามารถตรวจสอบได้ง่ายอย่างเป็นระบบ

เอกวินิต พรหมรักษา (2555) กล่าวว่า การจัดทำ Balance Scorecard มีขั้นตอนที่ประกอบด้วย

- 1) ขั้นการวิเคราะห์องค์กรเพื่อให้รู้สถานะพื้นฐานขององค์กรคือการวิเคราะห์หาจุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคหรือที่เรียกว่าการวิเคราะห์ SWOT
- 2) ขั้นการพัฒนาวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้บริหารองค์กรจะมีส่วนสำคัญและเป็นส่วนหลักในการกำหนดทิศทางวิสัยทัศน์ขององค์กรวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ได้มาจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้บริหารความสามารถและความรู้
- 3) ขั้นการกำหนดมุมมอง (Perspective) การกำหนดมุมมองการประเมินผลองค์กรและการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กรมีความสำคัญและอาจจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจการ
- 4) ขั้นการวัตถุประสงค์ (Objective) และกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) เพื่อให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กรโดยมีมุมมองหลักต่างๆของ BSC ดังกล่าวคือมุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายในและมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา
- 5) ขั้นการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ด้านต่างๆว่ามีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือไม่เพื่อนำมาสร้างเป็นแผนกลยุทธ์ (Strategy Map)
- 6) ขั้นการกำหนดตัวชี้วัด KPIs และเป้าหมาย (Target) สำหรับแต่ละมุมมองและเรียงลำดับความสำคัญ
- 7) ขั้นการจัดทำแผนปฏิบัติงาน (Action Plan)

โกศล ดีศีลธรรม (2547) ได้กล่าวอีกว่าการประเมินองค์กรแบบสมดุล (Balanced Scorecard) ทำให้เกิดผลลัพธ์ต่อการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรดั่งนี้ภายในองค์กรเกิดความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างผู้บริหารระดับสูงและทีมงานแต่ละฝ่ายรวมทั้งความมีส่วนร่วมจากพนักงานทุกระดับองค์กรได้มี การเปิดเผยข้อมูลภายในองค์กรให้รับรู้อย่างโปร่งใสและเกิดการสื่อสารทั่วทั้งองค์กรทำให้พนักงานทุกระดับทราบถึงแผนพัฒนาองค์กร

दनัย เทียนพุด (2537) กล่าวถึงนิยามของ Balanced Scorecard หรือ BSC ว่าเป็นการนำความสมดุลเข้าสู่ระบบธุรกิจ ซึ่งหมายถึงการสร้างกลยุทธ์มิติใหม่ ในวัฏจักรธุรกิจโดยให้คิดกลยุทธ์ด้านลูกค้าด้านการเงินด้านการเรียนรู้กับนวัตกรรมและด้านกระบวนการภายใน

นอกจากนี้ จิระประภา อัครบวร (2549) ยังได้กล่าวถึง Balanced Scorecard ไว้ว่านอกจากจะเป็นการบริหารเชิงวัตถุประสงค์ (Management by Objective: MBO) ที่หัวหน้าและผู้ใต้บังคับบัญชาต้องทำการตกลงกันก่อนว่าเป้าหมายการทำงานจะมีอะไรบ้างเพื่อให้สัมพันธ์กับกลยุทธ์ขององค์กรซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมาย (Goal Setting) ร่วมกันแล้วการบริหารตามแนวคิด Balanced Scorecard ยังเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการคิดวางแผนเชิงกลยุทธ์ให้กับองค์กรโดยมีตัวชี้วัดผลงาน (Key Performance Indicator: KPI) เป็นตัวช่วยในการติดตามผลซึ่งการจัดทำ KPI นั้นต้องมีความสมดุลทั้ง KPI ด้านการเงิน (Financial Perspective) และด้านที่ไม่ใช่การเงิน (Non-Financial Perspective) สมดุลทั้งเป้าหมายระยะสั้น (Short-term Goal) และระยะยาว (Long-term Goal) สมดุลทั้งผลงาน (Lagging Indicator) และเหตุที่ทำให้เกิดผลงาน (Leading Indicator)

จากที่นักวิชาการข้างต้นได้กล่าวไว้ได้สรุปความหมายของ Balance Scorecard คือ Balance Scorecard เป็นเครื่องมือการจัดการที่ช่วยในการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่องค์กรวางแผนไว้เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติ จริงและใช้ควบคุมการดำเนินต่างๆในองค์กรรวมไปถึงการวัดผลประเมินผลด้วยโดย Balance Scorecard จะให้ความสำคัญใน 4 มุมมองคือ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการและมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนาทั้งนี้การวัดผลการดำเนินการจะต้องมีความสมดุลกันระหว่างตัวชี้วัดกับมุมมองของทั้ง 4 ด้าน

2.6.1 ประโยชน์ที่ได้จากการนำ Balance Scorecard ไปใช้

สำหรับการนำ Balance Scorecard ไปปฏิบัติบางองค์กรอาจจะใช้ Balance Scorecard เป็นเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานเท่านั้นแต่บางองค์กรก็สามารถนำ Balance Scorecard ไปประยุกต์ใช้ในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติได้ วัฒนา พัฒนพงศ์ (2546) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของ Balance Scorecard ดังนี้

- 1) ช่วยให้ผลการดำเนินงานขององค์กรดีขึ้น
- 2) บุคลากรทั้งองค์กรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ขององค์กรมากขึ้นและเป็นเครื่องมือหนึ่งซึ่งช่วยในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ
- 3) ช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวัฒนธรรมขององค์กรโดยอาศัยการกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่
- 4) ทำให้พนักงานเกิดการรับรู้และเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง

ณรงค์ศักดิ์ บุญยมาลิก (2551) กล่าวว่าว่าประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการใช้ Balanced Scorecard ทำให้ทุกส่วนในองค์กรปฏิบัติงานได้สอดคล้องกันตามแผนและช่วยให้องค์กรมองเห็นวิสัยทัศน์ขององค์กรได้ชัดเจนขึ้นการใช้ Balanced Scorecard เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการทำงานทุกส่วนทั้งองค์กรเป็นการรวมแผนกลยุทธ์ของทุกหน่วยงานเข้ามาไว้ด้วยกันทำให้แผนกลยุทธ์

ทั้งหมดมีความสอดคล้องกันและจะทำให้ให้มีการจัดแบ่งงบประมาณและทรัพยากรต่างๆสำหรับแต่ละกิจกรรมได้อย่างชัดเจนเหมาะสมและยังสามารถนำมาวัดผลได้ทั้งลักษณะเป็นกลุ่มและตัวบุคคล

นอกจากนี้ สราญ ประมวลวรชาติ (2544) ได้สรุปประโยชน์ของการนำแนวคิด Balanced Scorecard มาใช้ดังนี้

- 1) เป็นการแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติโดยใช้การกำหนดเป้าหมายเป็นสำคัญ
- 2) เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงเป้าหมายให้มีความสอดคล้องในการปรับปรุงเป้าหมายให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กรพร้อมกันนั้นทุกคนในองค์กรยังสามารถเห็นทิศทางในการดำเนินธุรกิจที่ชัดเจนอันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ขององค์กรและสามารถลดความขัดแย้งภายในองค์กรได้
- 3) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้วิสัยทัศน์ขององค์กรมีความชัดเจนและเรียบง่ายขึ้นอันนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารให้ดียิ่งขึ้น
- 4) ช่วยให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านเวลา (Time) และขอบเขต (Space) กล่าวคือในด้านของเวลาเป็นการสร้างสมดุลระหว่างสถานะในปัจจุบันกับสิ่งที่จะเป็นในอนาคตเกิดสมดุลในเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวในด้านของขอบเขตเป็นการสร้างสมดุลระหว่างลักษณะภายในองค์กรกับภายนอกหรือภาพลักษณ์ที่ลูกค้ามองเข้ามาพร้อมทั้งวัดผลลัพธ์ได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ
- 5) ช่วยให้กิจการสามารถเชื่อมโยงตัววัดผลการปฏิบัติงานหลายๆด้านเข้าด้วยกันอันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง
- 6) ช่วยให้ผู้บริหารเห็นภาพรวมหรือผลการปฏิบัติงานหลาย ๆ ด้านในเวลาเดียวกันได้อย่างชัดเจนและรวดเร็วช่วยให้เข้าใจความเกี่ยวเนื่องระหว่างมุมมองต่างๆได้ดียิ่งขึ้น
- 7) เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรม
- 8) ช่วยให้สามารถระดมความรู้ความสามารถจากผู้บริหารทุกระดับให้เป็นหนึ่งเดียวกัน
- 9) การใช้ตัววัดผลในระดับปฏิบัติการร่วมกับตัววัดผลที่เป็นตัวเงินจะช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นได้ชัดเจนขึ้นกว่าการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งซึ่งอาจทำให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานด้านอื่นลดลงรวมทั้งการวัดผลการปฏิบัติงานทางการเงินเพียงด้านเดียวนั้นไม่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถและทักษะของพนักงานแต่อย่างใด
- 10) ช่วยให้เกิดการติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 11) ช่วยสร้างให้เกิดความสามัคคีและการทำงานเป็นทีมระหว่างหน่วยงานต่างๆภายในองค์กรซึ่งการบริหารงานในอดีตแต่ละหน่วยงานจะมีการดำเนินงานที่แยกจากกันมักจะขัดแย้งกันเองและมีอุปสรรคในการประสานงานข้ามหน่วยงาน

12) เป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจสามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและยังมีความเหมาะสมต่อสภาพการณ์ในปัจจุบันที่มีความยืดหยุ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและการแข่งขันที่สูงส่งผลให้องค์กรพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและมีการปรับตัวทั้งองค์กรไปพร้อมๆกันได้

13) ช่วยให้ได้รับข้อมูลในการบริหารที่ไม่มากเกินไปเป็นการลดข้อมูลที่มีปริมาณมากเกินไปจนเกิดความจำป็น (Information Overload) ให้เหลือน้อยที่สุดโดยจำกัดจำนวนของตัวชี้วัดที่จะนำมาใช้ซึ่งช่วยให้องค์กรไม่ต้องรับภาระงานที่มีมากเกินไปจากความจำป็นจากการกำหนดตัวชี้วัดเป็นจำนวนมากและยังสามารถกำหนดตัวชี้วัดเพิ่มเติมได้หากเห็นว่ามีเหมาะสม

14) ช่วยสร้างระบบข่าวสารที่สื่อกลับให้ผู้บริหารทราบถึงกระบวนการที่เลือกใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ขององค์กรว่ามีปัญหาหรือมีข้อบกพร่องหรือไม่อย่างไรได้อย่างรวดเร็วทำให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้มีความเหมาะสมมากขึ้นได้นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างระบบการสื่อสารภายในองค์กรระหว่างผู้บริหารและพนักงานตลอดจนสร้างความสามารถในการแข่งขันของกิจการเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.6.2 ข้อควรระวังในการจัดทำ Balance Scorecard

พสุ เดชะรินทร์ (2546) ได้กล่าวถึงข้อควรระวังและข้อคิดในการจัดทำ Balanced Scorecard จำนวน 11 ข้อประกอบด้วย

1) ผู้บริหารระดับสูงจะต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ถ้าขาดการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากผู้บริหารระดับสูงสุดแล้วยากที่จะประสบความสำเร็จโอกาสจะประสบความสำเร็จจะสูงมากขึ้นถ้าผู้บริหารระดับสูงลงมาคลุกกับการทำทั้งนี้เนื่องจากการจัดทำระบบ Balanced Scorecard และตัวชี้วัดจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากภายในองค์กร

2) ทุกคนภายในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมรับรู้และให้การสนับสนุนในการนำระบบการประเมินไปใช้ทั้งนี้เนื่องจากการนำ Balanced Scorecard ไปใช้จะต้องเกี่ยวข้องกับทุกคนภายในองค์กรไม่ใช่เพียงแค่เจ้าหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งองค์กรต่างๆมักจะเข้าใจว่าการนำระบบ Balanced Scorecard มาใช้ภายในองค์กรเป็นหน้าที่ของฝ่ายบุคคลหรือฝ่ายวางแผนเท่านั้น ดังนั้นการทำหน้าที่ในการสื่อสารให้กับพนักงานเข้าใจถึงหลักการและความสำคัญของการทำ Balanced Scorecard จึงเป็นสิ่งสำคัญ

3) การเริ่มนำระบบ Balanced Scorecard มาใช้ภายในองค์กรจะต้องระวังว่าเมื่อทำแล้วควรรีบทำให้เห็นผลในระดับหนึ่งโดยเร็วไม่ควรรีรอหรือทำให้การนำ Balanced Scorecard ไปใช้ช้าเกินไปเนื่องจากเมื่อเริ่มการนำ Balanced Scorecard ไปใช้แล้วไม่เห็นผลในระดับหนึ่งในระยะเวลาอันใกล้ย่อมจะส่งผลต่อขวัญกำลังใจของพนักงานโดยทั่วไปสาเหตุที่ทำให้การนำ Balanced

Scorecard ไปใช้อย่างล่าช้าเนื่องจากผู้บริหารต้องการทำให้ Balanced Scorecard มีความสมบูรณ์ก่อนค่อยนำมาใช้ซึ่งเป็นการยากมากที่จะทำให้ Balanced Scorecard มีความสมบูรณ์เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา

4) ต้องระวังอย่าให้ระบบ Balanced Scorecard กลายเป็นเครื่องมือในการจับผิดพนักงานรวมทั้งเป็นเครื่องมือที่ใช้ลดเงินเดือนหรือให้พนักงานลาออกการนำระบบ Balanced Scorecard มาใช้จะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าจะทำไปเพื่ออะไรและต้องการผลลัพธ์ใด

5) ต้องระวังไม่ให้เกิดการจัดทำระบบ Balanced Scorecard เป็นเพียงแคโครงการที่กำหนดระยะเวลาเนื่องจาก Balanced Scorecard เป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาไม่มีการสิ้นสุดและเป็นที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

6) ต้องระวังไม่ให้เกิดการจัดทำตัวชี้วัดและเป้าหมายมีความง่ายหรือยากเกินไปในบางครั้งผู้บริหารจะหาทางเลี่ยงโดยการหาตัวชี้วัดและเป้าหมายที่บรรลุง่ายแต่ไม่ใช่ตัวชี้วัดที่ดีหรือทำลายหรือจัดทำตัวชี้วัดและเป้าหมายที่ยากเกินไปไม่สามารถที่จะบรรลุได้ก็จะทำให้การทำ Balanced Scorecard ยากที่จะประสบความสำเร็จ

7) ในการนำเครื่องมือหรือสิ่งใหม่ๆมาใช้ภายในองค์กรย่อมต้องเจอกับการต่อต้านจากผู้บริหารหรือพนักงานบางกลุ่มซึ่งการต่อต้านและเกิดข้อสงสัยเป็นเหตุการณ์ปกติของการนำสิ่งใหม่ๆมาใช้ไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีเพียงใดฉะนั้นขั้นตอนของการสื่อสารและการทำความเข้าใจกับพนักงานจึงเป็นขั้นตอนสำคัญสำหรับการจัดทำ Balanced Scorecard

8) การนำระบบ Balanced Scorecard ไปผูกกับระบบการจ่ายค่าตอบแทนขององค์กรไม่ควรจะเร่งรีบทำตั้งแต่การเริ่มพัฒนา Balanced Scorecard ได้ใหม่ๆควรรอให้ระบบทั้งหมดนิ่งก่อนทั้งในด้านของตัวชี้วัดเป้าหมายหรือข้อมูลที่ใส่เข้าไป

9) ในบางครั้งผู้บริหารชอบที่จะกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญใส่เข้าไปในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือตัวชี้วัดเพื่อเป็นการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยแต่ความเป็นจริงค่าน้ำหนักเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยในการสื่อสารให้ทุกคนเห็นความสำคัญของปัจจัยแต่ละตัวเท่านั้น

10) ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการทำ Balanced Scorecard ต้องระลึกไว้เสมอว่าสิ่งที่กำลังทำเป็นเพียงสมมติฐาน (Assumption) เท่านั้นทุกสิ่งสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงและแก้ไขได้ตลอดเวลา

11) การจัดทำ Balanced Scorecard หรือตัวชี้วัดหากมีตัวอย่างของวัตถุประสงค์หรือตัวชี้วัดที่ได้มีการจัดทำไว้แล้วจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเนื่องจากจะช่วยให้ผู้ที่จัดทำขึ้นใหม่ได้มีโอกาสเห็นตัวอย่างและประหยัดเวลาในการจัดทำ

2.6.3 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนและเป็นอุปสรรคในการนำ Balance Scorecard ไปปฏิบัติ

Kaplan and Norton (1999) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนให้การนำแนวคิด Balanced Scorecard มาใช้ประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยด้านผู้นำผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุนเห็นคุณค่าและความสำคัญของแนวคิด Balanced Scorecard รวมถึงการสนับสนุนด้านทรัพยากรอย่างพอเพียง
- 2) ปัจจัยด้านการสื่อสารการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเป้าหมายองค์กรวิสัยทัศน์กลยุทธ์ขององค์กรตัวชี้วัดของมุมมองด้านต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมจะช่วยให้พนักงานทุกระดับในองค์กรเกิดความเข้าใจและสามารถนำเป้าหมายองค์กรไปใช้ในทางปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้นโดยมีความคิดว่าแนวคิด Balanced Scorecard เป็นส่วนหนึ่งของงานประจำที่ทำอยู่
- 3) ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศซึ่งมีส่วนช่วยในการติดต่อสื่อสารในองค์กรทั้งในระดับบุคคลกลุ่มและส่วนงานรวมถึงบทบาทที่สำคัญคือการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบสามารถวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) การกำหนดระยะเวลากลุ่มบุคคลในการจัดทำ Balanced Scorecard ที่เหมาะสมตลอดจนมีการจัดทำโครงการนำร่อง (Pilot Project) เพื่อหาข้อผิดพลาดและสามารถปรับปรุงได้เมื่อมีการนำแนวคิด Balanced Scorecard มาใช้จริง
- 5) การจัดทำเป้าหมายองค์กรเป้าหมายระดับแผนกและบุคคลควรมีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันองค์กรควรมีการกำหนดเป้าหมายทั้งในระยะยาวและสั้นเพื่อให้ตัวชี้วัดสามารถทำการวัดผลการปฏิบัติงานของมุมมองในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) องค์กรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมการรับรู้ของพนักงานและการกระจายอำนาจในกระบวนการตัดสินใจแก่พนักงานในระดับต่างๆ โดยการให้ความสำคัญในด้านการฝึกอบรมการสัมมนาการจัดทำคู่มือแนวคิด Balanced Scorecard และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานเป็นไปตามเป้าหมายในระดับต่างๆที่ได้กำหนดไว้ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำให้พนักงานมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด Balanced Scorecard แล้วยังทำให้พนักงานมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด Balanced Scorecard แล้วยังทำให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จขององค์กรซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาองค์กรและบุคลากรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

นอกจากนี้ Kaplan and Norton (1999) กล่าวว่าในการนำแนวคิดการวัดผลองค์กรตามแนวคิด Balanced Scorecard มาประยุกต์ใช้ในองค์กรอาจพบอุปสรรคซึ่งอาจทำให้องค์กรไม่ประสบผลสำเร็จดังนี้

- 1) ผู้บริหารระดับสูงไม่ให้การสนับสนุน (Lack of Senior Management Commitment)
- 2) มีผู้เกี่ยวข้องหรือสนใจเพียงไม่กี่คน (Too Few Individuals Involved)
- 3) มีเพียงผู้บริหารระดับสูงเท่านั้นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Keeping the Scorecard at the Top) แต่พนักงานระดับกลางและระดับล่างไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวคิดนี้
- 4) ในการจัดทำการวัดผลองค์กรตามแนวคิด Balanced Scorecard ใช้ระยะเวลา มากเกินไป (Too Long a Development Process) และอาจเริ่มใช้ช้าเกินไป
- 5) องค์กรดำเนินการจัดทำการวัดผลองค์กรตามแนวคิด Balanced Scorecard โดยคิดว่าเป็นโครงการที่มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน (Treating the Balance Scorecard as a Systems Project) มิได้ทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง
- 6) การจ้างที่ปรึกษาที่ไม่มีประสบการณ์ (Hiring Inexperienced Consultants)
- 7) การนำแนวคิดการวัดผลองค์กรตามแนวคิด Balanced Scorecard มาใช้เพียง เพื่อการจ่ายผลตอบแทน (Introducing the Balanced Scorecard Only for Compensation)

กล่าวโดยสรุป Balanced Scorecard คือ การบริหารจัดการแบบสมดุลเป็นเหมือนตาชั่ง โดยเป็น ระบบการบริหารกลยุทธ์และเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแปลงวิสัยทัศน์กลยุทธ์สู่แนวปฏิบัติงาน

2.7 ตัวบ่งชี้ของการศึกษาครั้งนี้

การท่องเที่ยวโดยชุมชน “Community-based Tourism: CBT” เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2557)

กระบวนการเรียนรู้ของ CBT มีองค์ประกอบที่สำคัญ โดยอ้างอิงจาก พจนา สวนศรี (2546) ซึ่งสรุปกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ไว้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเรื่องของการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ไว้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น และผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยว ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้วตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากความยั่งยืน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์ มีองค์ประกอบ ดังนี้

การจัดการด้านคน ต้องเริ่มที่คนในชุมชนที่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้

การจัดการด้านพื้นที่ หมายรวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องแนวคิด พื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย

การจัดการด้านบริหารจัดการ เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะทำอะไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืน สมดุลในกลุ่มคนหมู่มาก ดังนั้นชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน: “Community-based Tourism: CBT” ได้ต้องเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนรู้ว่าพื้นที่ของตนเองมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างไร ควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง และจะมีการกระจาย จัดสรร รายได้อย่างไร ทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมานั้น สิ่งสำคัญที่สุดของชุมชนก็คือการมีส่วนร่วม อันหมายรวมถึง ร่วมในทุก ๆ สิ่ง ทุกอย่างเพื่อส่วนรวม

การจัดการด้านการมีส่วนร่วม มีได้อย่างไร การสื่อสารพูดคุย เป็นการสื่อความคิดเห็น การถูกปัญหา รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากการระดมความคิดจากประสบการณ์ของนักวิจัย ท้องถิ่นพบว่าชุมชนจัดให้มีเวทีพูดคุย ร่วมกันคิดวางแผนดำเนินการ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่างๆเพื่อให้คนในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม

ตารางที่ 2.1 ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง

ผู้ศึกษา ชื่อผู้แต่ง	การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง			
	การจัดการ ด้านคน	การจัดการด้าน พื้นที่	การจัดการด้าน บริหารจัดการ	การจัดการด้าน การมีส่วนร่วม
1) พจนา สวนศรี (2546)	✓	✓	✓	✓
2) พิฑูรย์ ทองฉิม (2558)	✓	✓	✓	✓
3) วีระพล ทองมา (2547)	✓	✓	✓	✓
รวม	3	3	3	3

จากการรวบรวมตัวบ่งชี้องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามตาราง พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงถึงมากที่สุดในงานวิจัยประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การจัดการด้านคน 2) การจัดการด้านพื้นที่ 3) การจัดการด้านบริหารจัดการ 4) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม

2.7.1 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง การจัดการด้านคน

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการและนักวิจัยจำนวนมากได้นำเสนอมิติหรือตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงตัวบ่งชี้ของ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ในด้านการจัดการด้านคน โดยจากการทบทวนผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวจะพบมิติหรือตัวชี้วัดที่แสดงถึง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง การจัดการด้านคนจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยแสดงดังตาราง การรวบรวมตัวบ่งชี้ของการจัดการด้านคน

ตารางที่ 2.2 ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านคน

การจัดการด้านคน				
ลำดับที่	ผู้ศึกษา	ภาวะผู้นำ (Leadership)	เครือข่าย (Partnership)	ทักษะและความรู้ (Skill and Knowledge)
1.	Bopp, Germann, Bopp, Baugh Littlejohns, and Smith (2000)	✓	✓	✓
2.	Labonte and Leverack (2001)	✓	✓	✓
3.	Laverack (2005)	✓	✓	✓
4.	MacLellan et al. (2007)	✓	✓	✓
5.	Lverack and Thangphet (2007)	✓	✓	✓
6.	Parker, Patton, Madden, and Sinclair (2010)	✓	✓	✓
7.	Liberato, Brimblecombe, Ritchie, Ferguson, and Coveney (2011)	✓	✓	✓
8.	Suwanbamrung, Dumkan, Thammapalo, Sumrongtong, and Phedkeang (2011)	✓	✓	✓
9.	O'Meara, Sandmann, Saltmarsh, and Giles (2011)	✓	✓	✓
10.	ภราเดช พยัมิเชียร (2543)	✓	✓	✓

การจัดการด้านคน				
ลำดับ ที่	ผู้ศึกษา	ภาวะผู้นำ (Leadership)	เครือข่าย (Partnership)	ทักษะและ ความรู้ (Skill and Knowledge)
11.	สินธุ์ สโรบล (2546)	✓	✓	✓
12.	อุบลวรรณ ประดับสุข (2549)	✓	✓	✓
13.	จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540)	✓	✓	✓
14.	บุษบา สิทธิการ (2551)	✓	✓	✓
15.	วีระพล ทองมา (2547)	✓	✓	✓

จากการรวบรวมตัวบ่งชี้ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง การจัดการด้านคน ตามตาราง พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงถึงมากที่สุดในงานวิจัยประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ภาวะผู้นำ เครือข่าย และทักษะและความรู้

ตารางที่ 2.3 สรุปผลการจัดลำดับตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง การจัดการด้านคน

อันดับ	ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด	จำนวนครั้ง
1	ภาวะผู้นำ (Leadership)	15
2	เครือข่าย (Partnership/Lingages/Networking)	15
3	ทักษะและความรู้ (Skill and Knowledge)	15

2.7.2 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง การจัดการด้านพื้นที่

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการและนักวิจัยจำนวนมาก ได้นำเสนอมิติหรือตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงตัวบ่งชี้ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง ในด้านการจัดการด้านพื้นที่ โดยจากการทบทวนผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวจะพบมิติหรือตัวชี้วัดที่แสดงถึง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง การจัดการด้านพื้นที่ จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยแสดงดังตาราง การรวบรวมตัวบ่งชี้ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านพื้นที่

ตารางที่ 2.4 ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง การจัดการด้านพื้นที่

ลำดับ ที่	ผู้ศึกษา	การจัดการด้านพื้นที่				
		สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	กิจกรรม (Activities)	ด้านการเข้าถึง (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	ด้านที่พัก (Accommodation)
1	Burkart & Medil (1985)	✓		✓	✓	✓
2	Laws (1995)	✓	✓	✓	✓	✓
3	Dickman (1996)	✓	✓	✓	✓	✓
4	Kozak and Rimington (1999)	✓	✓	✓	✓	✓
5	Murphy, Pritchard, and Smith (2000)	✓	✓	✓	✓	✓
6	Lafferty and van Fossen (2001)	✓	✓	✓	✓	✓
7	Hall, Sharples, Mitchell, Macionis, and Cambourne (2004)	✓	✓	✓	✓	✓
8	Swanson and Horridge (2004)	✓	✓	✓	✓	✓
9	Deriter, J., & Choy, L., (2007)	✓	✓	✓	✓	✓

การจัดการด้านพื้นที่						
ลำดับ ที่	ผู้ศึกษา	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	กิจกรรม (Activities)	ด้านการเข้าถึง (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	ด้านที่พัก (Accommodation)
10	McIntosh and Goeldner Charles (2007)	✓	✓	✓	✓	✓
11	Chi and Qu (2008)	✓	✓	✓	✓	✓
12	Ezeani Johnpaul. E (2016)	✓	✓	✓	✓	✓
13	สุรีย์ บุญญานู พงศ์ (2539)	✓	✓	✓	✓	✓
14	บุญเลิศ จิตตั้ง วัฒนา (2542)	✓	✓	✓	✓	✓
15	พะยอม ธรรม บุตร (2549)	✓	✓	✓	✓	✓

จากการรวบรวมตัวบ่งชี้ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลาง ด้านการจัดการด้านพื้นที่ ตามตาราง พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงถึงมากที่สุดในงานวิจัยประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) กิจกรรม (Activities) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ด้านที่พัก (Accommodation) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้นำตัวบ่งชี้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลาง การจัดการด้านพื้นที่

ตารางที่ 2.5 สรุปผลการจัดลำดับตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลาง ด้านการจัดการด้านพื้นที่

อันดับ	ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด	จำนวนครั้ง
1	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	15
2	กิจกรรม (Activities)	14
3	ด้านการเข้าถึง (Accessibility)	15

อันดับ	ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด	จำนวนครั้ง
4	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	15
5	ด้านที่พัก (Accommodation)	15

2.7.3 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านบริหารจัดการ

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการและนักวิจัยจำนวนมากได้นำเสนอมิติหรือตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการไว้อย่างหลากหลาย โดยจากการทบทวนผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวจะพบมิติหรือตัวชี้วัดที่แสดง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านบริหารจัดการจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยแสดงดังตาราง การรวบรวมตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการ

ตารางที่ 2.6 ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง การจัดการด้านบริหารจัดการ

ลำดับที่	ผู้ศึกษา	การจัดการด้านบริหารจัดการ			
		การวางแผน (Planning)	การจัดองค์การ (Organizing)	การนำ (Leading)	การควบคุม (Controlling)
1	Howard and Hine (1997)	✓	✓	✓	✓
2	Fulop (2002)	✓	✓	✓	✓
3	Hine and Howard (2003)	✓	✓	✓	✓
4	Bayat and Ferreira (2008)	✓	✓	✓	✓
5	Dyck and Neubert (2009)	✓	✓	✓	✓
6	Daft, Murphy, and Willmott (2010)	✓	✓	✓	✓
7	Jianhui (2009)	✓	✓	✓	✓
8	Kaifi and Noori (2010)	✓	✓	✓	✓
9	Vyas-Doorgapersad (2011)	✓	✓	✓	✓

การจัดการด้านบริหารจัดการ					
ลำดับที่	ผู้ศึกษา	การวางแผน (Planning)	การจัดองค์การ (Organizing)	การนำ (Leading)	การควบคุม (Controlling)
10	Ismail and Sarif (2011)	✓	✓	✓	✓
11	Lukovic (2014)	✓	✓	✓	✓
12	Pelser and Van Wyk (2016)	✓	✓	✓	✓
13	Sarif and Ismail (2010)	✓	✓	✓	✓
14	สมยศ นาวิการ (2536)	✓	✓	✓	✓
15	ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และ วีรพงษ์ เฉลิม จิระวัฒน์ (2537)	✓	✓	✓	✓
16	ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ คณะ (2545)	✓	✓	✓	✓
17	สมคิด บางโม (2550)	✓	✓	✓	✓

จากการรวบรวมตัวบ่งชี้ของบ่งชี้ของ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสวนนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านบริหารจัดการ ตามตาราง พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงถึงมากที่สุดในงานวิจัย ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุม (Controlling) แต่อย่างไรก็ตาม ทางทฤษฎีกล่าวถึงตัวบ่งชี้ของบ่งชี้ของการบริหารจัดการส่วนใหญ่จะเป็นไปตามหลักทฤษฎี แต่ทั้งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ในส่วนของตัวชี้วัด การนำ (Leading) และ จากที่สกัดมานั้นมีความหมายคล้ายกับตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษา จากตัวบ่งชี้ การจัดองค์การ (Organizing) เปลี่ยนเป็นการปฏิบัติตามแผน การนำ (Leading) เปลี่ยนไปเป็นตัวบ่งชี้เกี่ยวกับ การตรวจสอบหรือการประเมิน เพื่อไม่ให้เกิดการทับซ้อนของตัวแปร และ การควบคุม (Controlling) เปลี่ยนเป็นการปรับปรุงตัวบ่งชี้ดังกล่าวจึงต้องเปลี่ยนแปลงตัวแปรบ่งชี้ดังกล่าว ดังนั้นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นในการศึกษาตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ประกอบไปด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบหรือการประเมิน และ การปรับปรุง

ตารางที่ 2.7 ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง การจัดการด้านบริหาร
จัดการ

อันดับ	ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด	จำนวนครั้ง
1	การวางแผน	17
2	การปฏิบัติตามแผน	17
3	การตรวจสอบหรือการประเมิน	17
4	การปรับปรุง	17

2.7.4 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการและนักวิจัยจำนวนมาก ได้นำเสนอมิติหรือตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงตัวบ่งชี้ของ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม ไว้อย่างหลากหลาย โดยจากการทบทวนผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวจะพบมิติหรือตัวชี้วัดที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยแสดงดังตาราง การรวบรวมตัวบ่งชี้ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 2.8 ตัวบ่งชี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ลำดับที่	ผู้ศึกษา	ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม			
		การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ	การมีส่วนร่วม ในการ ปฏิบัติการ	การมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์	การมีส่วนร่วม ในการ ประเมินผล
1	World Health Organisation and United Nations Childrens Fund (1978)	✓	✓	✓	✓
2	Fornaroff (1980)	✓	✓	✓	✓
3	Cohen and Uphoff (1980)	✓	✓	✓	✓

ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม					
ลำดับที่	ผู้ศึกษา	การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ	การมีส่วนร่วม ในการ ปฏิบัติการ	การมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์	การมีส่วนร่วม ในการ ประเมินผล
4	Cohen and Uphoff (1986)	✓	✓	✓	✓
5	อคิน รพีพัฒน์ (2525)	✓	✓	✓	✓
6	ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527)	✓	✓	✓	✓
7	เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526)	✓	✓		✓
8	อคิน รพีพัฒน์ (2547)	✓	✓		✓
9	สมศักดิ์ เจริญพันธ์ (2546)	✓	✓	✓	✓
10	ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2533)	✓	✓	✓	✓
11	ประภัสสร เตชะประเสริฐ วิทยา (2544)	✓	✓	✓	✓
12	พจนา สวนศรี 2544)	✓	✓	✓	✓
13	อคิน รพีพัฒน์ (2547)	✓	✓		✓
14	นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550)		✓		✓
15	มธุรดา ศรีรัตน์ (2554)	✓	✓	✓	✓

จากการรวบรวมตัวบ่งชี้ของการมีส่วนร่วม ตามตาราง พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงถึงมากที่สุดในงานวิจัยประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตารางที่ 2.9 สรุปผลการจัดลำดับตัวบ่งชี้ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง
ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วมที่ถูกอ้างอิงมากที่สุดจากการทบทวนวรรณกรรม

อันดับ	ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด	จำนวนครั้ง
1	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	14
2	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	15
3	การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	11
4	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	15

2.7.5 ประสิทธิภาพการดำเนินการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลาง

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการและนักวิจัยจำนวนมากได้นำเสนอมิติหรือตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงตัวบ่งชี้ของประสิทธิผลการดำเนินงาน Balanced Scorecard ไว้อย่างหลากหลาย โดยจากการทบทวนผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวจะพบมิติหรือตัวชี้วัดที่แสดงถึงประสิทธิผลการดำเนินงาน Balanced Scorecard จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยแสดงดังตาราง การรวบรวมตัวบ่งชี้ของประสิทธิผลการดำเนินงาน Balanced Scorecard

ตารางที่ 2.10 ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลการดำเนินการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลาง

ประสิทธิผลการดำเนินการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลาง					
ลำดับที่	ผู้ศึกษา	มุมมองด้านการเงิน	มุมมองด้านลูกค้า	มุมมองด้านกระบวนการภายในองค์กร	มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา
1	Kaplan and Norton (1999)	✓	✓	✓	✓
2	Norreklit (2000)	✓	✓	✓	✓
3	Johnsen (2001)	✓	✓	✓	✓
4	Möller and Schaltegger (2005)	✓	✓	✓	✓
5	Hu and Huang (2005)	✓	✓	✓	✓
6	Othman (2006)	✓	✓	✓	✓
7	Gumbus and Lussier (2006)	✓	✓	✓	✓
8	Bible, Kerr, and Zanini (2006)	✓	✓	✓	✓
9	Wu and Hung (2007)	✓	✓	✓	✓
10	Gurd and Gao (2007)	✓	✓	✓	✓
11	Neely (2008)	✓	✓	✓	✓
12	Sharma (2009)	✓	✓	✓	✓
13	Chavan (2009)	✓	✓	✓	✓

ประสิทธิผลการดำเนินการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลาง					
ลำดับที่	ผู้ศึกษา	มุมมองด้านการเงิน	มุมมองด้านลูกค้า	มุมมองด้านกระบวนการภายในองค์กร	มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา
14	Dumitrescu and Fuciu (2009)	✓	✓	✓	✓
15	Bostan and Grosu (2011)	✓	✓	✓	✓
16	Soderberg, Kalagnanam, Sheehan, and Vaidyanathan (2011)	✓	✓	✓	✓
17	Boscia and McAfee (2014)	✓	✓	✓	✓
18	Fooladvand, Yarmohammadian, and Shahtalebi (2015)	✓	✓	✓	✓
19	Heginbotham et al. (2015)	✓	✓	✓	✓
20	Tan, Zhang, and Khodaverdi (2017)	✓	✓	✓	✓

จากการรวบรวมตัวบ่งชี้ของประสิทธิผลการดำเนินงาน Balance Scorecard ตามตารางพบว่า ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงถึงมากที่สุดในงานวิจัยประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) มุมมองด้านกระบวนการภายในองค์กร (Internal Business Process Perspective) และมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) แต่ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในบริบทของการบริหารจัดการประสิทธิผลการดำเนินงานผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อให้เข้ากับบริบทการศึกษานั้น จึงได้ทำการปรับตัวบ่งชี้ของประสิทธิผลการดำเนินงาน Balance Scorecard ให้เข้ากับบริบทโดยใช้การศึกษาตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้ มุมมองทางด้านผลประโยชน์ มุมมองด้านนักท่องเที่ยว มุมมองด้านกระบวนการดำเนินการภายในกลุ่ม และมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

ตารางที่ 2.11 สรุปผลการจัดลำดับตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ถูกอ้างอิงมากที่สุดจากการ
ทบทวนวรรณกรรม

อันดับ	ตัวบ่งชี้ที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด	จำนวนครั้ง
1	มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective)	20
2	มุมมองด้านนักท่องเที่ยว (Customer Perspective)	20
3	มุมมองด้านกระบวนการดำเนินการภายในกลุ่ม (Internal Business Process Perspective)	20
4	มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Growth Perspective)	20

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกวรรณ ดุจศรีแก้ว (2542) ได้ทำการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนบ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พบว่ามีการจัดการท่องเที่ยวใน 5 ด้านด้วยกัน คือ 1) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางเว็บไซต์และการแนะนำไปแบบปากต่อปาก 2) การต้อนรับ มีการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญ มีศูนย์ประสานงานเพื่อคอยต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวให้บริการด้านข้อมูลและการสำรองที่พักต่าง ๆ 3) ด้านการบริการมีที่พักทั้งสวนกลางและพักกับชาวบ้าน ไร่คอยบริการมีการรักษาความปลอดภัยในชุมชน 4) ด้านกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตและธรรมชาติในชนบท 5) ด้านการมีส่วนร่วมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนกระบวนการตั้งแต่การตัดสินใจการดำเนินการการรับผลประโยชน์และการประเมินผล ซึ่งศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเกิดจากการรวมทุนทางสังคม ดังต่อไปนี้ 1) ทุนทางจิตวิญญาณ 2) ทุนทางภูมิปัญญา 3) ทุนทรัพยากรมนุษย์ 4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติและต้องมีปัจจัยทางด้านการตลาดเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน

ดวงใจ หล่อธนวิชัย (2550) ศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้การพัฒนาและการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ในระดับรัฐท้องถิ่นชุมชนและระดับปัจเจก โดยศึกษาบทบาทของรัฐทุกชุมชนเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า 1) รัฐท้องถิ่นไทยมีความสัมพันธ์กับชุมชนค่อนข้างต่ำและมีตรรกะแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับรัฐสวนกลาง ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดขึ้นได้ยาก ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นรัฐท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีความ

สัมพันธ์กับชุมชนค่อนข้างสูง ยึดหลักการท้องถิ่นนิยมเป็นแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงมีบทบาทในการต่อรองกับรัฐส่วนกลางได้ดีกว่า 2) กลุ่มทุนของชุมชนท่องเที่ยวในญี่ปุ่นเป็นทุนขนาดใหญ่ที่มีเครือข่ายมั่นคงและเข้มแข็ง และสามารถเชื่อมประสานกับทุนขนาดเล็กภายในท้องถิ่นได้ โดยอาศัยแผนงานที่วางไว้ ในขณะที่ประเทศไทยกลุ่มทุนที่เข้ามาในท้องถิ่นเป็นกลุ่มทุนต่างถิ่นขนาดกลางและขนาดเล็กที่มองหาโอกาสทางธุรกิจเข้ามาเบียดเบียนทุนขนาดเล็กในท้องถิ่นออกไป 3) ชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันให้ความสำคัญผูกพันเหนียวแน่นและสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชนรวมกันได้ง่ายกว่า

ญาณวุดมิ อภิวงค์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างผลประโยชน์ต่อคนในชุมชนของบ้านม้งดอยปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างผลประโยชน์ต่อคนในชุมชน เพื่อศึกษาบริบทและทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านม้งดอยปุย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ แต่เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากับกลุ่มผู้นำ และแบบสอบถาม กลุ่มประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ กลุ่มผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ กลุ่มชาวบ้าน องค์กรและกลุ่มภายนอกที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า บริบทและทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านม้งดอยปุยมีความได้เปรียบชุมชนชาวเขาที่อยู่บนพื้นที่สูงอื่น ๆ อย่างมาก และยังมีที่ตั้งใกล้กับตัวเมืองเชียงใหม่ อีกทั้งยังตั้งอยู่ใกล้กับพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศกับวัดพระธาตุดอยสุเทพ และยังสามารถรับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จนเปลี่ยนวิถีชีวิตให้อยู่กับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี และชุมชนเกิดการพัฒนาในการสร้างรายได้กับการค้าขายของให้กับนักท่องเที่ยว ผลกระทบทางด้านจากการท่องเที่ยว วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป มีการบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปน้อยลง นักท่องเที่ยวประทับใจที่ได้เดินทางไปสัมผัสบรรยากาศที่สดชื่น แต่อยากให้ปรับปรุงเรื่องการแต่งกายชุดม้งที่มีน้อยเกินไป การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าอยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่ ส่วนศักยภาพการจัดการชุมชนยังขาดการจัดการที่เป็นระบบที่ดี พอที่จะทำให้ชุมชนพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม ได้สรุปเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การ

พัฒนาคน 2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ต้องพัฒนาให้เชื่อมโยงกับต้นทุนของชุมชนให้เข้ากับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โฆษิต ไชยประสิทธิ์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติการพัฒนาจากภายใน กรณีศึกษาชุมชนในสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพของคนและพื้นที่ในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนที่อยู่ในบริเวณสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทาง และวิธีการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการพึ่งตนเองของชุมชนในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research: PAR) โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจงแก่น นำชาวบ้าน ผู้บริหาร ผู้อำนวยการศูนย์เกษตรหลวงอ่างขาง โดยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาสรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพของชุมชนและทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ด้านบริบทของชุมชน ชุมชนมีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ มีความเป็นเอกลักษณ์ตามชนเผ่าตนเอง ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนศักยภาพของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว มีทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น แหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมบนพื้นที่สูง ทรัพยากรความงามทางธรรมชาติ ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นเมือง ภูมิปัญญาท้องถิ่นงาน หัตถกรรม ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพิธีกรรมและประเพณี ประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ ชนเผ่า 2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ชุมชนเกิดความขัดแย้งค่อนข้างน้อยเพราะพื้นที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของสถานีเกษตรหลวงอ่างขางที่ดูแลอย่างใกล้ชิด 3) กระบวนการเรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรท่องเที่ยวชุมชนยังหาคำตอบไม่ได้ จากการศึกษาเป็นการกระตุ้นและมุ่งหวังให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวให้เกิดความเข้มแข็ง ทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ดังนี้ ชุมชนควรสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้มีความชัดเจน สถานีเกษตรหลวงอ่างขางควรส่งเสริมและสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสินค้าชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความมั่นใจที่จะพัฒนาตนเอง ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนควรส่งเสริมดำเนินการด้านอาชีพให้กับคนในชุมชน

ศุภวรรษ เชื้อเมืองพาน, ปารณีย์ เผ่าภูธร, สังคม แสนบุตรดี, and จักรพงษ์ พวงงามชื่น (2556) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านไร่กองขิง ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านไร่กองขิง โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การสำรวจพื้นที่ การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการจัดเวทีแลกเปลี่ยน โดยการใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดการข้อมูลชุมชน เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต สำรวจพื้นที่ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 25 คน ด้านการพัฒนาศักยภาพชุมชน จัดเวที

แลกเปลี่ยนจำนวน 25 คน ประเมินผล Pre – test and Post-test เพื่อประเมิน วิเคราะห์ SWOT นำข้อมูลมากำหนดรูปแบบโครงสร้างการดำเนินงานด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน วิเคราะห์เนื้อหา พิจารณาความเหมาะสม นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ผลจากการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนบ้านไร่ กองจึงมีบริบทชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่น 2) การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนมีความพร้อมที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในระยะเริ่มต้นต้องมีหน่วยงานพี่เลี้ยงในการช่วยขับเคลื่อน กำหนดการวางแผนให้ชัดเจน 3) การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม จัดได้ 2 รูปแบบการท่องเที่ยว รูปแบบที่ 1 เป็นการท่องเที่ยวสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนตลอดระยะเวลา 12 เดือน รูปแบบที่ 2 เป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นบางเดือน จุดที่น่าสนใจของชุมชนประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมและสิ่งปลูกสร้าง ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิมที่งดงาม ด้านสินค้าและบริการ และด้านประวัติศาสตร์

สุนันทา สังขทัตน์ (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยบนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงระบบและการบริหารตามแนวคิด Balanced Scorecard (BSC2) ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) 3) ตรวจสอบและสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) 4) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 340 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลคือผู้อำนวยการสถานศึกษาการพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) ใช้รูปแบบสัมภาษณ์เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบวิเคราะห์เอกสารแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์องค์ประกอบสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for The Social Science) ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ PCA (Principal Component Analysis) และการหมุนแกนปัจจัยหลักด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Rotation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interviews) จากการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ (1) มติด้านผู้เรียน (2) มติด้านกระบวนการภายใน (3) มติด้านการเงินและ (4) มติด้านการเรียนรู้และการเติบโต 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย ภาคภูมิ นันทปรีชา (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานโดยตัวชี้วัดตามแนวคิด Balanced Scorecard: กรณีศึกษาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาขั้นตอนกระบวนการจัดทำตัวชี้วัดขององค์กร ตามแนวคิด Balanced Scorecard 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานโดยตัวชี้วัดขององค์กร ตามแนวคิด Balanced Scorecard 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กรตามแนวคิด Balanced Scorecard การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) 10 ท่านจากแต่ละหน่วยงานในสถาบันฯ ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความรับผิดชอบในการดำเนินการโดยตัวชี้วัดตามแนวคิด Balanced Scorecard ในสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการทบทวนวรรณกรรมมาวิเคราะห์ผลการศึกษาค้นคว้าที่ได้พบว่ามีสถาบันฯ มีการจัดทำตัวชี้วัด 2 ลักษณะคือ 1) ตัวชี้วัดที่สำนักงาน ก.พ.ร. กำหนดเพื่อวัดผลการดำเนินงานขององค์กรและ 2) ตัวชี้วัดที่สถาบันฯ จัดทำเพื่อวัดผลการดำเนินงานในระดับส่วนงานของสถาบันฯ ซึ่งขั้นตอนและกระบวนการจัดทำแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) การจัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานประจำปีขององค์กร 2) การจัดทำตัวชี้วัดของสำนักงาน ก.พ.ร. 3) การจัดทำตัวชี้วัดระดับส่วนงาน ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานที่สนับสนุนต่อประสิทธิผลการดำเนินงานโดยตัวชี้วัดตามแนวคิด Balanced Scorecard ประกอบด้วย 7 ปัจจัยได้แก่ปัจจัยด้านผู้นำนโยบายของผู้บริหารองค์กร ด้านการจัดการข้อมูล การสื่อสารภายในส่วนงาน การติดตามประเมินผลการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในองค์กร และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิผลการดำเนินงานโดยตัวชี้วัดตามแนวคิด Balanced Scorecard ประกอบด้วย 7 ปัจจัยได้แก่ ความไม่เข้าใจ และความวิตกกังวลของบุคลากร ความซับซ้อนของการจัดทำตัวชี้วัดระดับส่วนงาน การตั้งตัวชี้วัดส่วนงานระยะเวลาในการจัดทำ ศรัทธาของบุคลากรต่อหัวหน้างาน การกำหนดตัวชี้วัดของสำนักงาน ก.พ.ร.และความรู้สึกรู้สีกของบุคลากรโดยปัจจัยต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องและเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการดำเนินงานโดยตัวชี้วัดตามแนวคิด Balanced Scorecard

Hussain (2005) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนำระบบการชี้วัดผลองค์กรมาใช้วัดความสำเร็จด้านอื่นนอกเหนือจากการเงินของธนาคารในประเทศสวีเดน โดยการศึกษากลุ่มธนาคาร

ต่าง ๆ ได้ผลออกมาว่าธนาคารต่าง ๆ มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า ความสำคัญของความสำเร็จด้านอื่นที่ไม่ใช่ด้านการเงินนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แต่กลับไม่เห็นถึงความสำคัญของการนำระบบชีวิตความสำเร็จเข้ามาเพื่อวัดความสำเร็จด้านอื่นที่ไม่ใช่การเงินโดยให้เหตุผลที่แตกต่างกัน จากการศึกษาได้ทำการสรุปไว้ว่า ธนาคารในประเทศสวีเดนเล็งเห็นถึงความสำคัญของความสำเร็จด้านอื่นที่ไม่ใช่การเงินเป็นอย่างยิ่ง แต่ผู้บริหารของกลุ่มธนาคารในสวีเดนมีความเชื่อว่าระบบการวัดผลองค์กรไม่สามารถที่จะนำมาใช้วัดความสำเร็จด้านอื่นนอกเหนือจากการเงินได้ และเลือกที่จะใช้ตัวชี้วัดที่องค์กรทำการกำหนดขึ้นเองเป็นการภายในมากกว่าที่จะใช้ดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลซึ่งเป็นระบบชีวิตองค์กรที่ได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลาย และยังได้เสนอความคิดเห็นไว้อีกว่า หากสภาพเศรษฐกิจและการแข่งขันมีความมั่นคงแล้ว การเล็งเห็นถึงความสำคัญของการวัดผลความสำเร็จด้านอื่นที่ไม่ใช่การเงินก็จะมีผลสำคัญมากยิ่งขึ้น เพราะมีส่วนไปช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูงต่อการวางแผนระยะยาวให้กับองค์กรเป็นอย่างยิ่ง ซึ่ง Kaplan and Norton (1992) ได้กล่าวสนับสนุนไว้ว่า ดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลมีส่วนช่วยให้ความสำเร็จทางด้านอื่นที่ไม่ใช่การเงินพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้

S. Davis and Albright (2004) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ผลกระทบของการนำดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลที่ต่อผลการปฏิบัติงานทางด้านการเงิน โดยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเป็นธนาคารภายใต้สังกัดเดียวกันแต่ต่างสาขา โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่มและนำมาเปรียบเทียบกัน โดยกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีการนำดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลไปใช้ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งไม่ได้มีการนำไปใช้แต่อย่างไร โดยมีสมมติฐานว่า สาขาที่มีการนำดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลไปใช้ จะมีผลการปฏิบัติงานทางด้านการเงินเหนือกว่ากลุ่มที่ไม่ได้นำไปใช้ ในการนำดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลไปใช้นั้น ได้กำหนดเอาตัวชี้วัดทางการเงินด้วยกัน ซึ่งได้แก่ Loan Volume, Non-Interest Deposit Volume, Loan Yield, Non-Interest Income, Net Charge-Offs, Cost of Fund (%), Non-Interest Expense, Documents Exceptions และ Revenue/Salary Expense เนื่องด้วยตัวชี้วัดทางการเงินดังที่กล่าวมานี้ เป็นสิ่งที่ทางธนาคารกลุ่มเป้าหมายใช้เพื่อการพิจารณาโบนัสแก่พนักงาน และทางธนาคารกลุ่มเป้าหมายมีความเชื่อว่าตัวชี้วัดทั้งเก้านี้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จ จึงได้นำตัวชี้วัดทั้งเก้าตัวนี้มาเพื่อเป็นตัวชี้วัดผลทางการเงินในดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุล สรุปผลการวิจัยของพวกเขาไว้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนำไปใช้ของดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุล แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีผลสำเร็จทางด้านการเงินดีกว่ากลุ่มที่ตัวอย่างที่ไม่ได้นำไปใช้และสามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี สามารถนำมาใช้วัดผลสำเร็จทางด้านการเงินได้ และสามารถทำได้ดียิ่งกว่าตัวชี้วัดแบบดั้งเดิม ที่ยิ่งไปกว่านั้นผลการวิจัยของ S. Davis and Albright (2004) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยทำมาแล้ว เช่น งานวิจัยในอุตสาหกรรมการผลิตของ Hoque and

James (2000) งานวิจัยในธุรกิจโรงแรมของ Banker, Potter, and Srinivasan (2000) แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็ยังมีงานวิจัยของ Banker, Chang, Janakiraman, and Konstans (2004) ที่ได้ผลสรุปออกมาว่า การนำดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลไปใช้นั้น ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อความเปลี่ยนแปลงของ ROA

วีระชัย เอตะนาม (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน: กรณีศึกษาการอนุรักษ์ป่าชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การดำเนินการกิจกรรมป่าชุมชนในปัจจุบัน ทำให้สมาชิกในชุมชนได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากป่าชุมชน จึงทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม มีความรัก และหวงแหนในป่าชุมชนของตน ส่งผลให้มีการร่วมมือกันในการช่วยดูแลรักษาป่าชุมชนของตนเป็นอย่างดี การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าชุมชนของบ้านถ้ำผิงนั้นอยู่ในระดับสูง โดยประชาชนเป็นฝ่ายคิดริเริ่ม ตัดสินใจ และดำเนินโครงการนั้น ๆ ซึ่งน่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพสูง โดยการจัดการโครงการป่าชุมชนของบ้านถ้ำผิงนั้นเป็นการริเริ่มเสนอความต้องการจัดตั้งป่าชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนเอง ทั้งยังมีการบริหารจัดการโดยชุมชนผ่านการร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจเองภายในชุมชน ออกมาเป็นระเบียบ กติกา บทลงโทษบังคับใช้ทั่วไปภายในหมู่บ้าน โดยผ่านการเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ป่าชุมชน จนทำให้เป็นป่าชุมชนที่มีความสำเร็จเป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ การที่ให้ป่าชุมชนมีความสำเร็จ และยั่งยืนตลอดไปได้นั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐในด้านต่อไปนี้ 1) ด้านนโยบาย รัฐต้องจัดทำนโยบายที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมป่าชุมชนเป็นรูปธรรม และมีความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติได้จริง และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ ด้วย 2) ด้านงบประมาณ รัฐจะต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการอย่างต่อเนื่อง เพราะในการจัดการป่าชุมชนนั้นจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน รวมทั้งเพื่อเป็นแรงจูงใจแก่ชุมชนในการจัดการป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านกฎหมาย รัฐจะต้องมีการออกกฎหมายที่มีความชัดเจนในการใช้ประโยชน์ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน 4) ด้านความรู้ความเข้าใจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมป่าชุมชนต้องมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับป่าชุมชนและให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการมีป่าชุมชน

สหทัย ติวีเศษ (2540) ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ ศึกษากรณีกลุ่มฮักป่าศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า กลุ่มฮักป่าศรีถ้อยมีการพัฒนาการมาจากการร่วมกันคัดค้านการสัมปทานป่าไม้และการประมงปล้ำที่เกิดขึ้นมาจากการตัดไม้ทำลายป่า จึงเกิดกิจกรรมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าที่มีทั้งกิจกรรมที่เกิดจากความรู้ ประสบการณ์ และกิจกรรมที่เกิดจากการประยุกต์ประเพณีทางศาสนา โดยมีแนวคิดในการอนุรักษ์ คือ การให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คือการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาป่าโดยใช้กิจกรรมที่มีความ

สอดคล้องกับชีวิต วัฒนธรรม และระบบนิเวศน์ของชุมชน เป็นวิธีการกระตุ้นหรือชี้แนะแนวทางใน ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติจากการทำกิจกรรมทำให้ป่าฟื้นฟูตัว มีความอุดมสมบูรณ์

สุรงค์ เมรานนท์ (2545) ได้ศึกษาแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาการผลิตการเป่าจักสานไม้ไผ่ ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมู่ที่ 8 ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน มีการสะสมภูมิปัญญา การจักสานไม้ไผ่จากบรรพบุรุษมานาน แต่ขาดการบันทึกภูมิปัญญาลงสื่อ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การบริหารจัดการ และเครือข่ายขององค์กร การผลิต เทคโนโลยี และการตลาด การนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการผลิต การออกแบบให้เป็นเอกลักษณ์ของไทย ภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติจากพืชการตัดเย็บผ้ากรองกระเป่า จักสานไม้ไผ่ การพัฒนาและสืบสานภูมิปัญญา การบันทึกลงสื่อ การตรวจสอบและการพิสูจน์ การแพร่กระจายของผลิตภัณฑ์ และพัฒนาระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น

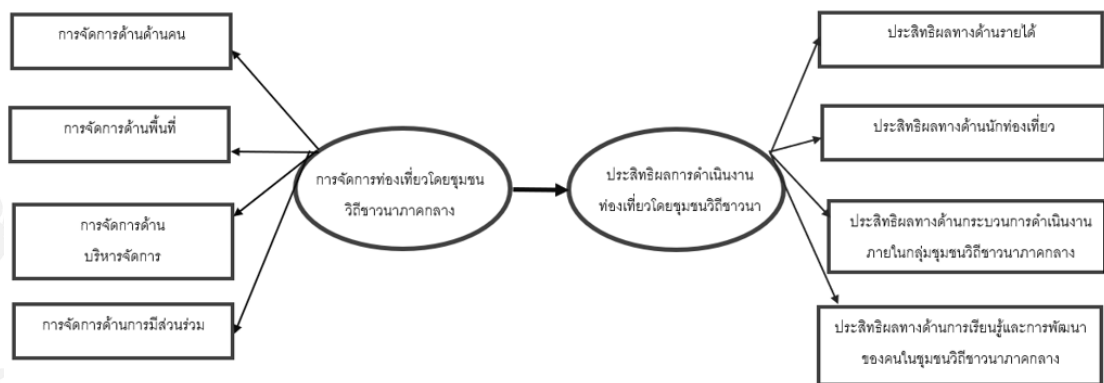
เอกปรัชญา ยานะสาร (2545) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาวิชาชีพโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาชีพทุกด้านในภาพรวมปานกลาง โดยมีความต้องการมีส่วนร่วมมากในเรื่องการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดการฝึกวิชาชีพของศูนย์เรียนรู้ชุมชนรองลงมา มีความต้องการสนับสนุนงบประมาณในการจัดฝึกอบรม ส่วนรูปแบบการจัดการศึกษาวิชาชีพจะมีคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งมาจากการคัดเลือกจากหน่วยงานต่าง ๆ การบริหารจัดการ และการตัดสินใจใช้เสียงส่วนใหญ่จากการประชุมของคณะกรรมการศูนย์ส่วนคณะกรรมการศูนย์จะกำหนดนโยบาย โครงการ และแนวทางการจัดการศึกษาวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน คือ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการฝ่ายต่าง ๆ สำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนจัดทำหลักสูตรวิชาชีพ แผนงาน โครงการ ประชาคมหมู่บ้าน จัดการศึกษาวิชาชีพให้เป็นไปตามแผนงาน ติดตามและประเมินผล การวัดการศึกษา สรุปรายงานผลการปฏิบัติ และการจัดทำรายงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

บทที่ 3

กรอบแนวคิดและวิธีการวิจัย

3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชาวนาภาคกลางมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3.2 นิยามเชิงปฏิบัติการ

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง หมายถึง การจัดการ การท่องเที่ยวที่มีรูปแบบเพื่อเรียนรู้ นำเสนออัตลักษณ์วิถีชาวนาท้องถิ่นไทย สืบสานภูมิปัญญา วัฒนธรรมข้าว ประเพณี อาหาร และวิถีชีวิตคนไทยที่สัมพันธ์กับข้าว เน้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยกลุ่มชาวนาและคนในชุมชนท้องถิ่น สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การจัดการด้านคน 2) การจัดการด้านพื้นที่ 3) การจัดการด้านบริหารจัดการ 4) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การจัดการด้านคน หมายถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง โดยมีจุดหมายเพื่อพัฒนา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำ เครือข่าย/เชื่อมโยง และ ด้านทักษะและความรู้

การจัดการด้านพื้นที่ หมายถึง องค์ประกอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ประกอบไปด้วย 5 ด้าน หรือ 5A's คือ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) 2) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) 5) ด้านที่พัก (Accommodation)

การจัดการด้านบริหารจัดการ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการดำเนินงานให้มีการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาภาคกลาง เพื่อให้งานในชุมชนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยใช้ วงจรบริหาร 4 ขั้นตอน ที่ประกอบ 1) การวางแผนปฏิบัติงาน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การตรวจสอบหรือการประเมิน 4) การปรับปรุง

การจัดการด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่คนในชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาภาคกลาง มีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายในการจัดการการท่องเที่ยวให้บรรลุผลสำเร็จ โดยอาศัยรูปแบบการมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา หมายถึง ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของชุมชนที่สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยใช้เครื่องมือ Balanced Scorecard วัด 4 มุมมอง ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพทางด้านรายได้ 2) ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว 3) ประสิทธิภาพทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชานาภาคกลาง 4) ประสิทธิภาพทางด้าน การเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

3.3 ระเบียบวิธีวิจัย

การกำหนดวิธีวิจัยตามกระบวนการ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง 3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยการใช้แบบสอบถามเป็นตัวขับเคลื่อนในการค้นหาข้อค้นพบที่น่าสนใจ โดยมีวิธีการดังนี้

3.3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวนาภาคกลาง ประกอบไปด้วย 8 ชุมชน ได้แก่

- 1) ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง
- 2) ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่อง เนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สิงห์บุรี
- 3) ชุมชนบ้านหนองโหลง จ.สิงห์บุรี
- 4) ชุมชนเสาไห้ จ.สระบุรี
- 5) ชุมชนหนองแซง จ.สระบุรี
- 6) ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี
- 7) ชุมชนชุมชนคลองจิก จ.อยุธยา
- 8) ชุมชนคลองโยง จ.นครปฐม

ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวนาภาคกลาง ได้แก่

- 1) ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง
- 2) ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่อง เนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สิงห์บุรี
- 3) ชุมชนบ้านหนองโหลง จ.สิงห์บุรี
- 4) ชุมชนเสาไห้ จ.สระบุรี
- 5) ชุมชนหนองแซง จ.สระบุรี
- 6) ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี
- 7) ชุมชนชุมชนคลองจิก จ.อยุธยา
- 8) ชุมชนคลองโยง จ.นครปฐม

ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัดเนื่องจาก ดังนั้นจึงใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนท่องเที่ยววิถีชวนาภาคกลาง มีดังนี้

- 1) เป็นชุมชนท่องเที่ยววิถีชวนา ที่ได้รับการพัฒนาเป็นต้นแบบจากโครงการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (The Thailand Research Fund) หรือ สกว.
- 2) เป็นชุมชนวิถีชวนาภาคกลางในกลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งใน 6 จังหวัดภาคกลางตอนบน ได้แก่ (สระบุรี ลพบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง) โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระบุรี หรือ

3) เป็นชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง ที่พัฒนาต่อยอดจากโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว โดยกรมการพัฒนาชุมชน

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างประชากรของ W. G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยมีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{สูตร } n = \frac{P(1 - P)Z^2}{E^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดตัวอย่าง

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำลังสุ่ม = .50

Z แทน ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

โดย Z = 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ระดับ .05)

E แทน ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่เกิดขึ้น = .05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{(.05)(1 - .5)(1.96)^2}{(.05)^2} \\ &= 384.16 \end{aligned}$$

ดังนั้นจึงต้องใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละได้ โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งผ่านเกณฑ์ตามขนาดตัวอย่างที่คำนวณหา คือไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง

3.3.3 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เลือกกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง ได้แก่

- 1) ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง
- 2) ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สิงห์บุรี
- 3) ชุมชนบ้านหนองโหลง จ.สิงห์บุรี

- 4) ชุมชนเสาไห้ จ.สระบุรี
- 5) ชุมชนหนองแขง จ.สระบุรี
- 6) ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี
- 7) ชุมชนชุมชนคลองจิก จ.อยุธยา
- 8) ชุมชนคลองโยง จ.นครปฐม

ให้ครบจำนวน 400 ตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จะทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชนวนภาคกลางตามกลุ่มตัวอย่าง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการแจกแบบสอบถามแก่ชาวบ้านในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีชีวิตชนวน เพื่อสอบถามถึงองค์ประกอบองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของวิถีชีวิตชนวนภาคกลางและองค์ประกอบประสิทธิผลของการดำเนินงานของชุมชน แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูล คำถามเพื่อคัดกรองเพื่อตรวจสอบท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชนวนภาคกลาง จำนวน 1 ข้อ แบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด เพื่อตรวจสอบท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชนวนภาคกลาง ใช่ หรือ ไม่

ท่านได้เป็นสมาชิกกลุ่มของท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชนวน หรือไม่

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ลักษณะคำถามปลายปิด ซึ่งมีให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น มีข้อความจำนวน 4 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 เพศ เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale)

ข้อที่ 2 อายุ เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทอันดับ (Ordinal Scale)

ข้อที่ 3 สถานะการสมรส เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทบัญญัติ (Nominal Scale)

ข้อที่ 4 ระดับการศึกษา เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทอันดับ (Ordinal Scale)

ข้อที่ 5 ระยะเวลาที่อยู่อาศัย เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale)

ข้อที่ 6 ชื่อชุมชนที่ท่านอาศัย เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทบัญญัติ (Nominal Scale)

ข้อที่ 7 อาชีพหลัก และ อาชีพเสริม เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทบัญญัติ (Nominal Scale)

ข้อที่ 8 รายได้ต่อเดือน และ รายได้จากการท่องเที่ยวต่อเดือน เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale)

ส่วนที่ 3 คำถาม เกี่ยวกับปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง จำนวน 70 ข้อ ได้แก่ 1.ปัจจัยการจัดการด้านคน 2.ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ 3.ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ 4. ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม แหล่งที่มาแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางประยุกต์มาจาก (กฤติยา สมศิลา, 2561; กฤษณา ฟุ้งฟู, 2560; จิราภรณ์ แก้วมณี, 2557; นิทัศน์ย์ เจริญงาม และวิทยา ธรรมเจริญ, 2559; วรพร ฉายที่, 2556; อมราวดี คำบุญ, 2555)

ตารางที่ 3.1 หัวข้อคำถามสำหรับวัดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

หัวข้อคำถามสำหรับวัดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง	จำนวนข้อคำถาม
การจัดการด้านคน	14
การจัดการด้านพื้นที่	26
การจัดการด้านบริหารจัดการ	12
การจัดการด้านการมีส่วนร่วม	18

ส่วนที่ 4 คำถาม เกี่ยวกับปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพทางด้านรายได้ 2) ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว 3) ประสิทธิภาพทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชานาภาคกลาง 4) ประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง แหล่งที่มาแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ประยุกต์มาจาก (J. B. Brown & McDonnell, 1995; ชญานันท์ ไสกระจำง, 2558; อารยา แป๊ะป่อง, 2558)

ตารางที่ 3.2 หัวข้อคำถามสำหรับวัดประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา
ภาคกลาง

หัวข้อคำถามสำหรับวัดประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชาวนาภาคกลาง	จำนวนข้อ คำถาม
ประสิทธิผลทางด้านรายได้	5
ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว	5
ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยว โดยวิถีชาวนาภาคกลาง	4
ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยว โดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง	6

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบเลือกตอบได้หนึ่งตัวเลือก และส่วนที่ 3 – 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวของ Likert ซึ่งแต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้เลือกตามลำดับความสำคัญ 5 ระดับ โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (วัลลภ ลำพวย, 2549, น. 103-104) ดังนี้

หลักเกณฑ์การให้คะแนน

มากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	5	คะแนน
มาก	ให้คะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	ให้คะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	1	คะแนน

นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในการแปลความหมายของคะแนนใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเป็นเกณฑ์ ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการแปลผล โดยใช้สูตรคำนวณค่าพิสัยตามช่วงชั้นดังนี้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2548)

$$\frac{\text{จำนวนคะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

3.4.2 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1) การทดสอบหาความเที่ยงตรงเนื้อหา (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Concurrence: IOC) โดยใช้สูตรการตรวจสอบความตรง (Content Validity) ตามเนื้อหาทำการทดสอบแบบสอบถาม (Questionnaire) ในความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) หมายถึง คุณภาพของเครื่องมือวัดที่ได้ถูกต้องตามเนื้อเรื่องที่ต้องการวัดหรือวัดได้ครอบคลุมเนื้อเรื่องทั้งหมด (วัลลภ ลำพวย, 2549, น. 115) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

(1) ดร.สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์

(2) ผศ.ดร.จิตศักดิ์ พุฒจรรยา อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

(3) ดร.สมคิด แก้วทิพย์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามของแบบสอบถามมีความตรงเนื้อหาตามเนื้อเรื่องมากน้อยเพียงใด มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งมีเกณฑ์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกำหนดให้เลือกตอบ 3 ช่อง คือ

เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามของแบบสอบถามมีความตรงเนื้อหาตามเนื้อเรื่องมากน้อยเพียงใด มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ซึ่งมีเกณฑ์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกำหนดให้เลือกตอบ 3 ช่อง คือ

สอดคล้อง (+1) หมายถึง เห็นว่าข้อคำถามสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการถาม
ไม่แน่ใจ (0) หมายถึง ไม่สามารถสรุปได้ว่าข้อคำถามสอดคล้องหรือไม่กับ
ประเด็นที่ต้องการถาม
ไม่สอดคล้อง (-1) หมายถึง เห็นว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับประเด็นคำถามที่
ต้องการถาม

การคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Concurrence: IOC) ข้อคำถามที่ใช้ได้ต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สุวิมล ติรกันันท์, 2548, น. 140)

สูตรการคำนวณ
$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

IOC คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

n คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผลการทดสอบแบบสอบถามได้ค่าความสอดคล้องทั้งฉบับจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ความเห็นและดำเนินการแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป

2) การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยจะหาความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองเครื่องมือ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 30 รายเพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) มีค่าระหว่าง $0 \leq \alpha \leq 1$ ซึ่งค่าที่ใกล้เคียง 1 จะมีค่าความเชื่อมั่นสูง โดยเกณฑ์ยอมรับค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) ของแบบสอบถามอยู่ที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 72-74)

จากสูตรการคำนวณ
$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

n แทน จำนวนข้อในแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของค่าคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability Test) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางโดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.958 ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ค่าเท่ากับ 0.925 ซึ่งจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ที่มีค่ามากกว่า 0.70 ทำให้เครื่องมือของงานวิจัยที่สร้างขึ้นมานี้มีความเชื่อมั่นและเหมาะสมจึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการนำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ พร้อมนำหนังสือขออนุญาตในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลใน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน กำนัน ตัวแทนชุมชน และ ชาวบ้านมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 1) ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง 2) ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่อง เนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สิงห์บุรี 3) ชุมชนบ้านหนองโหลง จ.สิงห์บุรี 4) ชุมชนเสาไห้ จ.สระบุรี 5) ชุมชนหนองแขง จ.สระบุรี 6) ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี 7) ชุมชนชุมชนคลองจิก จ.อยุธยา 8) ชุมชนคลองโยง จ.นครปฐมจำนวน 400 คน โดยการให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองจนได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้

จากนั้นรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยเลือกแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ จึงนำแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับการบรรยายและอธิบายผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามข้อมูลเชิงลักษณะ คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (แบบสอบถามส่วนที่ 1 และ 2) ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาอาศัยอยู่ นำมาหาค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ระดับจัดกลุ่มจากนั้นจึงนำมาเรียงลำดับของข้อมูล

2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistic) หาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง และประสิทธิผลของกรดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต (Observed Variable) กับตัวแปรแฝง (Latent Variable) โดยการวิเคราะห์การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้และปัจจัยแฝงว่าตัวแปรในโมเดลที่มีความพร้อม กับจัดกลุ่มตัวแปรที่มีคุณลักษณะ เหมือนกันเข้าเป็นปัจจัยแฝงเดียวกัน (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

ตารางที่ 3.3 สรุประเบียบวิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	การเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
Objective	Research Method (s)	Population	Sample Size	Sampling Technique (s)	Research Tool (s)	Data Analysis
1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลาง	- การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)	- ประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน 8 ชุมชน	- จำนวน 400 คน	- สุ่มแบบสอบถาม	- แบบสอบถาม (Questionnaire)	สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)
2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิภาพดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลางภาคกลาง	- การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)	- ประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน 8 ชุมชน	- จำนวน 400 คน	- สุ่มแบบสอบถาม	- แบบสอบถาม (Questionnaire)	สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	การเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
Objective	Research Method (s)	Population	Sample Size	Sampling Technique (s)	Research Tool (s)	Data Analysis
3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณาภาคกลางต่อประสิทธิภาพการผลิต การดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณาภาคกลาง	- การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)	- ประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ 8 ชุมชน	- จำนวน 400 คน	- สุ่มแบบสอบถาม	- แบบสอบถาม (Questionnaire)	การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) การวิเคราะห์เส้นทางของโมเดลสมการโครงสร้างชุมชนวิถีชาวณาภาคกลาง

3.7 จริยธรรมและจรรยาบรรณในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง ผู้วิจัยได้ดำเนินงานอยู่บนพื้นฐานของหลักเกณฑ์ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณในการวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2541) โดยผู้วิจัยทำการศึกษาอย่างมุ่งมั่นและเต็มความสามารถ ผ่านการทบทวนวรรณกรรมเพื่อแสวงหาข้อมูลเพื่อมาใช้ในการวิจัย ซึ่งไม่มีการลอกเลียนแบบผลงานทางวิชาการอื่น แต่ได้มีการอ้างอิงบุคคลและแหล่งที่มาของผลงานที่นำมาใช้อย่างครบถ้วน ในส่วนของการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยให้ความเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ไม่มีการบังคับหรือหลอกลวงเพื่อให้ประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยินยอมให้ข้อมูล ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนและข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับ ไม่เผยแพร่ชื่อหรือข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล อีกทั้งผู้วิจัยยังวางทัศนคติเป็นกลาง ไม่ยึดเอาความชอบหรือความคิดเห็นส่วนตัวมาใช้ในทุกขั้นตอนการวิจัย แต่เป็นการให้น้ำหนักทุกตัวแปรที่ใช้ศึกษาเท่ากัน เพื่อมิให้เกิดความลำเอียงและบิดเบือนข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังรับฟังคำแนะนำความคิดเห็นและเหตุผลทางวิชาการจากทั้งอาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้วิจัยท่านอื่น เพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงผลการวิจัยให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการนำเสนอเผยแพร่การวิจัยเพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง ทั้งในด้านชุมชนให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่วนด้านวิชาการสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาต่อยอดงานวิจัยในอนาคต

บทที่ 4

การวิเคราะห์และผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชานาภาคกลาง จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ได้แก่ 1) ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ. อ่างทอง 2) ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สิงห์บุรี 3) ชุมชนบ้านหนองไขลง จ.สิงห์บุรี 4) ชุมชนเสาไห้ จ. สระบุรี 5) ชุมชนหนองแสง จ. สระบุรี 6) ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ. สุพรรณบุรี 7) ชุมชนชุมชนคลองจิก จ.พระนครศรีอยุธยา 8) ชุมชนคลองโยง จ. นครปฐม และเข้าเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาภาคกลาง ดังนี้

1) เป็นชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาที่ได้รับการพัฒนาเป็นต้นแบบจากโครงการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (The Thailand Research Fund) หรือ สกว.

2) เป็นชุมชนวิถีชานาภาคกลางในกลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งใน 6 จังหวัดภาคกลางตอนบน ได้แก่ (สระบุรี ลพบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง) โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระบุรี

3) เป็นชุมชนวิถีชานาภาคกลางที่พัฒนาต่อยอดจากโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว โดยกรมการพัฒนาชุมชน เก็บข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ได้ผลการศึกษาและแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

(1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) นำเสนอในรูปแบบค่าร้อยละ (Percentage)

(2) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง และระดับความคิดเห็นปัจจัยประสิทธิภาพการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอในรูปแบบค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

(3) ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง และปัจจัย

ประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ ปัจจัยองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจในการนำเสนอการวิเคราะห์ผลของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดอักษรย่อและ สัญลักษณ์แทนตัวแปรและค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

CBT_FARM	หมายถึง	การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง
CBT_HUM	หมายถึง	การจัดการด้านคน
CBT_AREA	หมายถึง	การจัดการที่ดินพื้นที่
CBT_MAN	หมายถึง	การจัดการด้านบริหารจัดการ
CBT_PAR	หมายถึง	การจัดการด้านการมีส่วนร่วม
BSC_FARM	หมายถึง	ประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง
BSC_REV	หมายถึง	ประสิทธิผลทางด้านรายได้
BSC_TOUR	หมายถึง	ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว
BSC_PRO	หมายถึง	ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง
BSC_LRN	หมายถึง	ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

S.D	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
Df	แทน	ชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
GFI, AGFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี
RMSEA	แทน	ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า

β แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta Weight)

S.E. แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย

R แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

R^2 แทน กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณหรือร้อยละของค่าความแปรผันร่วมกันของตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์

t แทน ค่าการแจกแจงแบบ t (t-distribution)

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลาง จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลาง จำนวน 400 ชุด ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทของข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	225	56.25
	หญิง	175	43.75
	รวม	400	100
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	29	7.25
	20 – 29 ปี	35	8.75
	30 – 39 ปี	56	14.00
	40 – 49 ปี	94	23.50
	50 – 59 ปี	98	24.50
	60 ปีขึ้นไป	88	22.00
รวม	400	100	
สถานภาพสมรส	โสด	98	24.50
	สมรส	204	51.00
	หย่าร้าง	80	20.00
	แยกกันอยู่	18	4.50
	รวม	400	100
ระดับการศึกษาสูงสุด	ประถมศึกษา	163	40.75
	มัธยมศึกษาตอนต้น	70	17.50
	มัธยมศึกษาตอน	63	15.78
	ปลาย/ ปวช.		
	อนุปริญญา/ปวส.	66	16.50

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
ปริญญาตรี	36	9.00	
รวม	400	100	
ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ภายในชุมชน	น้อยกว่า 1 ปี	3	
	1 – 5 ปี	9	
	6 – 10 ปี	36	
	มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	352	
	รวม	400	100
ชื่อชุมชนที่ท่านอาศัย	1. ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ. อ่างทอง	90	22.50
	2. ศูนย์เรียนรู้โครงการ อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จ.สิงห์บุรี	53	13.25
	3. ชุมชนบ้านหนอง โหลง จ. สิงห์บุรี	41	10.25
	4. ชุมชนเสาไห้ จ.สระบุรี	37	9.25
	5. ชุมชนหนองแขง จ.สระบุรี	49	12.25
	6. ชุมชนบ้านบาง แม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี	67	16.75
	7. ชุมชนชุมชน คลองจิก จ.อยุธยา	23	5.75
	8. ชุมชนคลองโยง จ.นครปฐม	40	10.00
รวม	400	100	

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก/เดือน	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	88	22.00
	รับจ้าง/เกษตรกร	184	46.00
	แม่บ้าน	26	6.50
	ราชการ	52	13.00
	พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	14	3.50
	นักเรียน/นักศึกษา	36	9.00
รวม		400	100
อาชีพเสริม/เดือน	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	400	100.00
	รวม	400	100
รายได้หลักเฉลี่ย/เดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	224	56.00
	5,001-10,000 บาท	92	23.00
	10,001-15,000 บาท	30	7.50
	15,001-20,000 บาท	27	6.75
	20,001-25,000 บาท	20	5.00
	ตั้งแต่ 25,000 ขึ้นไป	7	1.75
รวม		400	100
รายได้จากท่องเที่ยว/เดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	382	95.50
	5,001-10,000 บาท	13	3.25
	10,001-15,000 บาท	4	1.00
	15,001-20,000 บาท	1	0.25
รวม		400	100
ท่านเป็นสมาชิกท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวนา หรือไม่	ใช่	400	100
รวม		400	100
ท่านเข้าร่วมกลุ่มนี้มา	1 ปี	2	0.55
	2 ปี	73	18.25
	3 ปี	78	19.50

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4 ปี	46	11.50
5 ปี	58	14.50
6 ปี	25	6.25
7 ปี	9	2.25
8 ปี	17	4.25
9 ปี	48	12.00
10 ปี	20	15.00
11 ปี	2	0.50
13 ปี	2	0.50
14 ปี	8	2.00
15 ปี	4	1.00
16 ปี	8	2.00
รวม	400	100
ท่านเข้าร่วมกิจกรรม- การจัดการการ ท่องเที่ยว	ไม่เคย	3
	แทบจะไม่เข้าร่วม	57
	บางครั้ง	92
	บ่อยครั้ง	136
	ทุกครั้ง	112
รวม	400	100
เหตุผลที่ท่านเข้าร่วม กลุ่มนี้	ต่อยอดการเกษตร	57
	พัฒนาชุมชน	90
	เรียนรู้สู่การพัฒนาตนเอง	65
	เพิ่มรายได้จากการ ท่องเที่ยวเป็นอาชีพ	144
	เสริมเพื่อความภูมิใจ	
	ท้องถิ่นตนเอง	44
รวม	400	100

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลหลักที่ไม่เข้า	คนที่เข้ากลุ่มเป็น	400	100.00
ร่วมกลุ่มท่องเที่ยวฯ	สมาชิกท่องเที่ยววิถี ชวมนา		
รวม		400	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชวมนาภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 50-59 ปี มีสถานภาพ คือ สมรส มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย คือ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่อาศัยชุมชนบางเจ้าฉ่า จ. อ่างทอง มีอาชีพหลัก คือ รับจ้าง/เกษตรกร และมีอาชีพเสริม คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีรายได้หลักเฉลี่ย/เดือน คือ ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน และอาชีพเสริม/เดือน คือ ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน โดยเป็นสมาชิกโดยชุมชนท่องเที่ยววิถีชวมนาภาคกลาง และเข้าร่วมกลุ่ม 3 ปี มีการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวมนาภาคกลางบ่อยครั้ง และเหตุผลที่เข้าร่วมกลุ่มนี้เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม และคนที่เข้ากลุ่มทุกคนเป็นสมาชิกท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวมนาภาคกลาง

1) เพศ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 และเป็นเพศหญิงจำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75

2) อายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 40 – 49 ปี มีจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 อายุ 60 ปีขึ้นไป ปี มีจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 อายุระหว่าง 30 – 39 ปี มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 อายุระหว่าง 20-29 ปี มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.75 และอายุต่ำกว่า 20 ปี มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.25

3) สถานภาพ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีสถานภาพคือ สมรส มีจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 รองลงมาคือ มีสถานภาพโสด มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 มีสถานภาพหย่าร้าง มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และมีสถานภาพแยกกันอยู่ มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50

4) ระดับการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า มีจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 รองลงมาคือ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ระดับการศึกษา ปวส. มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 ระดับการศึกษามัธยมปี 6 หรือ ปวส. มีจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ

15.78 ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50

5) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยภายในชุมชนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยภายในชุมชน มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 352 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00 รองลงมาคือ อาศัยภายในชุมชน 6 -10 ปี มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 อาศัยภายในชุมชน 1-5 ปี มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.25 และ อาศัยภายในชุมชน น้อยกว่า 1 ปี มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75

6) ชื่อชุมชนที่ท่านอาศัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ที่ชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลางมีจำนวน คือ ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ. อ่างทอง มีจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 รองลงมาคือ ชุมชนที่ท่านอาศัย คือ ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ. สุพรรณบุรี มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ. สิงห์บุรี มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25 ชุมชนหนองแขง จ. สระบุรี มีจำนวน 49 คิดเป็นร้อยละ 12.25 ชุมชนบ้านหนองไชลง จ. สิงห์บุรี มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25 ชุมชนคลองโยง จ. นครปฐม มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ชุมชนเสาไห้ จ. สระบุรี มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.25 และชุมชนคลองจิก จ. ออยุธยา มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75

7) อาชีพหลัก พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพหลัก คือ รับจ้าง/เกษตรกร มีจำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมาคืออาชีพ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 อาชีพรับราชการ มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 และ อาชีพพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50

8) อาชีพเสริม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง คือ ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100

9) รายได้หลักต่อเดือน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีรายได้หลักต่อเดือน คือ มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 รองลงมาคือ รายได้ 5,001-10,000 บาท มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 รายได้ 10,001-15,000 บาท มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 รายได้ 15,001-20,000 บาท มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75 รายได้ 20,001-25,000 บาท มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 และรายได้ ตั้งแต่ 25,000 ขึ้นไป มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75

10) รายได้จากการท่องเที่ยวต่อเดือน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ มีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาต่อเดือน คือ มีรายได้จากการท่องเที่ยวต่อเดือน ต่ำ

กว่า 5,000 บาท มีจำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 95.50 รองลงมา คือ รายได้ 5,001-10,000 บาท มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.25 รายได้ 10,001-15,000 บาท มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 และ รายได้ 15,001-20,000 บาท มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25

11) ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มของท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยว วิถีชานามีจำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100

12) ท่านเข้าร่วมกลุ่มนี้มากี่ปี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ เข้าร่วมกลุ่มนี้เป็นระยะเวลา 3 ปี มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 รองลงมาคือ เข้าร่วมกลุ่มนี้เป็นระยะเวลา 2 ปี มีจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.25 ระยะเวลา 5 ปี มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 ระยะเวลา 9 ปี มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ระยะเวลา 4 ปี มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.50 ระยะเวลา 6 ปี มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 ระยะเวลา 10 ปี มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ระยะเวลา 8 ปี มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.25 ระยะเวลา 7 ปี มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.25 ระยะเวลา 14 ปี มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 และ ระยะเวลา 16 ปี มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ระยะเวลา 15 ปี มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 และ ระยะเวลา 11 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ระยะเวลา 13 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ระยะเวลา 1 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50

13) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยว วิถีชานาภาคกลาง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาภาคกลาง คือ บ่อยครั้ง มีจำนวน 136 คนคิดเป็นร้อยละ 34.00 รองลงมา คือ เข้าร่วมกิจกรรมฯ ทุกครั้ง มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 เข้าร่วมกิจกรรมฯ บางครั้ง มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 เข้าร่วมกิจกรรมฯ แทบจะไม่เข้าร่วม มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 และเข้าร่วมกิจกรรมฯ ไม่เคย มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75

14) เหตุผลที่ท่านเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ภาคกลาง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ เข้าร่วมกลุ่มนี้ เพราะ เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม มีจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 รองลงมาคือ เข้าร่วมกลุ่มนี้ เพราะพัฒนาชุมชน มีจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 เข้าร่วมกลุ่มนี้ เพราะต่อยอดการเกษตร มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 และ เข้าร่วมกลุ่มนี้ เพราะ เพื่อความภูมิใจท้องถิ่นตนเอง มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00

15) ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เข้าร่วมกลุ่มเพราะทุกคนเป็นสมาชิกท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง มีจำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง อันได้แก่ ปัจจัยการจัดการด้านคน ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ และการจัดการด้านการมีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สามารถสรุปผลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ด้านต่าง ๆ ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง	Mean	S.D.	ระดับ
1) ปัจจัยการจัดการด้านคน	3.94	.54	มาก
2) ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่	3.90	.53	มาก
3) ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ	3.71	.64	มาก
4) ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม	4.23	.31	มากที่สุด
โดยรวม	3.95	.47	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญด้าน ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม มากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 รองลงมาคือ ปัจจัยการจัดการด้านคน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ผลการศึกษา ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลางของปัจจัย
การจัดการด้านคน

ปัจจัยการจัดการด้านคน	Mean	S.D.	ระดับ
1) ด้านภาวะผู้นำ	4.05	.58	มาก
2) ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง	3.91	.67	มาก
3) ด้านทักษะและความรู้	3.85	.57	มาก
โดยรวม	3.94	.54	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการด้านคน อยู่ใน
ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของปัจจัยการจัดการด้านคน
พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง มีค่า
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และ ด้านทักษะและความรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ผลการศึกษา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง
ด้านภาวะผู้นำ ในปัจจัยการจัดการด้านคน

ด้านภาวะผู้นำ	Mean	S.D.	ระดับ
1) ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาในชุมชน ของท่าน มีความรอบรู้ และทักษะเกี่ยวกับการจัดการ การท่องเที่ยว	4.13	.692	มาก
2) ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาในชุมชน ของท่าน มีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม การ แบ่งกลุ่มและการปฏิบัติงานร่วมกันของชุมชนในการ จัดการการท่องเที่ยว	4.00	.699	มาก
3) ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาในชุมชน ของท่าน มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการ จัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างชัดเจน	4.11	.757	มาก
4) ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาในชุมชน ของท่าน มีการส่งเสริมให้พัฒนาบุคลากรทางการ ท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน	3.96	.707	มาก

ด้านภาวะผู้นำ	Mean	S.D.	ระดับ
5) ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของท่าน นำนโยบายและแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.06	.757	มาก
โดยรวม	4.05	.58	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับด้านภาวะผู้นำ ของปัจจัยการจัดการด้านคน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของท่าน มีความรอบรู้ และทักษะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 รองลงมาคือ ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของท่าน มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของท่าน นำนโยบายและแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของท่าน มีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม การแบ่งกลุ่มและการปฏิบัติงานร่วมกันของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของท่าน มีการส่งเสริมให้พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง ในปัจจัยการจัดการด้านคน

ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง	Mean	S.D.	ระดับ
1) ชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนาของท่าน มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย เพื่อประสานงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอื่นๆ	4.03	.742	มาก
2) ชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนาของท่าน มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	3.84	.757	มาก

ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง	Mean	S.D.	ระดับ
3) ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมือนกัน	3.89	.753	มาก
4) ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการสร้างเครือข่ายกับเกษตรกรในระดับท้องถิ่นและระดับสากล	3.86	.767	มาก
5) ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การท่องเที่ยวชุมชนผ่านสื่อและเครือข่ายทางด้านการท่องเที่ยว	3.92	.754	มาก
โดยรวม	3.91	.67	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง ของปัจจัยการจัดการด้านคน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย เพื่อประสานงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 รองลงมาคือ ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การท่องเที่ยวชุมชนผ่านสื่อและเครือข่ายทางด้านการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมือนกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการสร้างเครือข่ายกับเกษตรกรในระดับท้องถิ่นและระดับสากล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และ ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านทักษะและความรู้ ในปัจจัยการจัดการด้านคน

ด้านทักษะและความรู้	Mean	S.D.	ระดับ
1) คนในชุมชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนา	3.88	.631	มาก
2) คนในชุมชนมีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	3.73	.741	มาก

ด้านทักษะและความรู้	Mean	S.D.	ระดับ
3) คนในชุมชนได้รับการสนับสนุนและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.93	.789	มาก
4) ชุมชนมีการรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและลายลักษณ์อักษร	3.86	.789	มาก
โดยรวม	3.85	.57	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับด้านด้านทักษะและความรู้ ของปัจจัยการจัดการด้านคน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ คนในชุมชนได้รับการสนับสนุนและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 รองลงมาคือ คนในชุมชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ชุมชนมีการรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและลายลักษณ์อักษร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และ คนในชุมชนมีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง ของ ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่

ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่	Mean	S.D.	ระดับ
1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	4.08	.48	มาก
2) ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility)	3.88	.65	มาก
3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	3.67	.62	มาก
4) ด้านที่พัก (Accommodation)	3.91	.64	มาก
5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)	3.97	.64	มาก
โดยรวม	3.90	.53	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ด้านด้านที่พัก

(Accommodation) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ด้านความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่

สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	Mean	S.D.	ระดับ
1) แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีทรัพยากรที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นและอุดมสมบูรณ์ และเข้าถึงง่าย	4.05	.673	มาก
2) แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีวัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์น่าสนใจ	4.15	.636	มาก
3) แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีจุดหมายปลายทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีความวุ่นวาย เรียนรู้ และแบ่งปันความรู้	4.06	.620	มาก
4) แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีทัศนียภาพที่สวยงามและมีคุณค่าน่าประทับใจ	4.16	.600	มาก
5) แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีค่าใช้จ่ายในราคาที่คุ้มค่าและเหมาะสม	3.98	.694	มาก
โดยรวม	4.08	.48	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีทัศนียภาพที่สวยงามและมีคุณค่าน่าประทับใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีวัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีจุดหมายปลายทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีความวุ่นวาย เรียนรู้ และแบ่งปันความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีค่าใช้จ่ายในราคาที่คุ้มค่าและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่

ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility)	Mean	S.D.	ระดับ
1) แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของท่าาน มีระบบสาธารณูปโภคอย่างครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร	3.86	.752	มาก
2) แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของท่าาน มีป้ายบอกเส้นทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย	3.86	.745	มาก
3) สภาพท้องถนนภายในชุมชน มีสภาพที่ดีในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตอย่างสะดวก และปลอดภัย	3.85	.766	มาก
4) การคมนาคมขนส่งโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสะดวกและปลอดภัยและมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.95	.605	มาก
โดยรวม	3.88	.65	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นมากในหัวข้อ การคมนาคมขนส่งโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสะดวกและปลอดภัยและมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของท่าาน มีระบบสาธารณูปโภคอย่างครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของท่าาน มีป้ายบอกเส้นทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และ สภาพท้องถนนภายในชุมชน มีสภาพที่ดีในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตอย่างสะดวก และปลอดภัย 3.85 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่

สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	Mean	S.D.	ระดับ
1) ชุมชนมีการให้บริการร้านอาหาร / ร้านค้า / ร้านขายของที่ระลึกและของฝากให้เลือกหลากหลาย	3.96	.610	มาก
2) ชุมชนมี พื้นที่จอดรถสะดวกและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว	3.80	.762	มาก
3) ภายในชุมชนมีจุดรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายภายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนา	3.87	.620	มาก
4) มีป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและขั้นตอนการติดต่อที่ชัดเจน เข้าใจง่าย	3.58	.758	มาก
5) ชุมชนมีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอต่อการใช้งาน	3.27	1.066	ปานกลาง
6) ชุมชนมีพื้นที่ทิ้งขยะบริเวณอย่างเพียงพอ	3.55	.916	มาก
โดยรวม	3.67	.62	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนมีการให้บริการร้านอาหาร / ร้านค้า / ร้านขายของที่ระลึกและของฝากให้เลือกหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 รองลงมาคือ ภายในชุมชนมีจุดรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายภายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ชุมชนมี พื้นที่จอดรถสะดวกและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 มีป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและขั้นตอนการติดต่อที่ชัดเจน เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ชุมชนมีพื้นที่ทิ้งขยะบริเวณอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และ ชุมชนมีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านที่พัก (Accommodation) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่

ด้านที่พัก (Accommodation)	Mean	S.D.	ระดับ
1) ที่พักมีความสะอาด	3.85	.798	มาก
2) มีที่พักหลายระดับให้เลือกใช้บริการในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชานา	3.98	.754	มาก
3) ราคาที่พักและการให้บริการมีความเหมาะสมต่อการเข้าใช้บริการ	3.87	.800	มาก
4) ระยะทางจากที่พักไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานามีความเหมาะสมไม่ไกลจนเกินไป	3.97	.754	มาก
5) ที่พักมีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ	3.88	.689	มาก
โดยรวม	3.91	.64	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านด้านที่พัก (Accommodation) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ มีที่พักหลายระดับให้เลือกใช้บริการในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชานา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 รองลงมาคือ ระยะทางจากที่พักไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานามีความเหมาะสมไม่ไกลจนเกินไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ที่พักมีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ราคาที่พักและการให้บริการมีความเหมาะสมต่อการเข้าใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 และ ที่พักมีความสะอาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่

กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)	Mean	S.D.	ระดับ
1) กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา มีความหลากหลาย เช่น สานิดการทำนา ทำอาหารพื้นบ้าน ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ฯลฯ	4.01	.734	มาก

กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)	Mean	S.D.	ระดับ
2) รูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความน่าสนใจและช่วยสร้างประสบการณ์เพิ่มพูนความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ร่วมกับชาวบ้าน	3.97	.678	มาก
3) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ให้ความรู้ในช่วงสาธิตการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม		.741	มาก
4) กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีระยะเวลาเหมาะสมและปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว	3.99	.720	มาก
5) กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กับ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น	3.98	.711	มาก
6) กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ช่วยเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน	3.98	.712	มาก
โดยรวม	3.97	.64	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นมากในหัวข้อ กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความหลากหลาย เช่น สาธิตการทำนา ทำอาหารพื้นบ้าน ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 รองลงมาคือ กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีระยะเวลาเหมาะสมและปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กับ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ช่วยเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 รูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความน่าสนใจและช่วยสร้างประสบการณ์เพิ่มพูนความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ร่วมกับชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ให้ความรู้ในช่วงสาธิตการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม 3.93 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลางของการจัดการด้านบริหารจัดการ

ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ	Mean	S.D.	ระดับ
1) การวางแผนปฏิบัติงาน	3.71	0.56	มาก
2) การปฏิบัติตามแผน	3.82	0.66	มาก
3) การตรวจสอบหรือการประเมิน	3.56	0.87	มาก
4) การปรับปรุง	3.78	0.70	มาก
โดยรวม	3.71	.64	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของปัจจัยการจัดการด้านการบริหารจัดการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ ด้านการปฏิบัติตามแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ด้านการปรับปรุง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 และด้านการตรวจสอบหรือการประเมิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ

ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน	Mean	S.D.	ระดับ
1) ชุมชนท่านมีแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจอย่างชัดเจน	3.72	.726	มาก
2) ชุมชนของท่านมีการจัดทำเอกสารและคู่มือการท่องเที่ยวเพื่อให้คนในชุมชนทุกระดับนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจ	3.49	.653	มาก
3) คนในชุมชนของท่าน ทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจ	3.77	.734	มาก
4) ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการแนวปฏิบัติและวัตถุประสงค์ของการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจอย่างชัดเจน	3.84	.806	มาก
โดยรวม	3.71	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ของ ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการแนวปฏิบัติและ วัตถุประสงค์ของการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมาคือ คนในชุมชนของท่าน ทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการการท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชวานา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ชุมชนท่านมีแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถี ชวานาอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และ ชุมชนของท่านมีการจัดทำเอกสารและคู่มือการ ท่องเที่ยวเพื่อให้คนในชุมชนทุกระดับนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการปฏิบัติ ตามแผน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ

ด้านการปฏิบัติตามแผน	Mean	S.D.	ระดับ
1) ชุมชนของท่าน ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชวานาอย่างมีคุณภาพและนำไปปฏิบัติได้ตามแผนได้ อย่างชัดเจน	3.74	.740	มาก
2) ชุมชนของท่าน มีการประชาสัมพันธ์แผนการ ดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา ให้บุคลากร ทุกระดับ รับทราบก่อนนำไปปฏิบัติตามแผน	3.85	.844	มาก
3) ชุมชนของท่านมีการดำเนินงาน การท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชวานาให้มีมาตรฐานและปฏิบัติตรงตามเกณฑ์ การประเมิน การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถี ชวานา ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	3.90	.779	มาก
4) ชุมชนของท่านมีการส่งเสริม สนับสนุนและจัดสิ่ง อำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ตาม แผนได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา	3.77	.815	มาก
โดยรวม	3.82	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการปฏิบัติตามแผน ของ ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนของท่านมีการดำเนินงาน การท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชานนาให้มีมาตรฐานและปฏิบัติตรงตามเกณฑ์การประเมิน การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชานนา ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 รองลงมาคือ ชุมชนของท่าน มีการ ประชาสัมพันธ์แผนการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานนา ให้บุคลากรทุกระดับ รับทราบก่อน นำไปปฏิบัติตามแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ชุมชนของท่านมีการส่งเสริม สนับสนุนและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ตามแผนได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพในการ ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และ ชุมชนของท่าน ดำเนินการการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานนาอย่างมีคุณภาพและนำไปปฏิบัติได้ตามแผนได้อย่างชัดเจน 3.74 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบ หรือการประเมิน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ

ด้านการตรวจสอบหรือการประเมิน	Mean	S.D.	ระดับ
1) ชุมชนของท่านมี การควบคุม กำกับ และดูแลการ ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานนาเป็น ระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง	3.62	.966	มาก
2) ชุมชนของท่านมีการตรวจประเมินคุณภาพการ ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานนาอย่างต่อเนื่อง	3.50	.898	มาก
โดยรวม	3.56	0.87	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการตรวจสอบหรือการ ประเมิน ของปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนของท่านมี การควบคุม กำกับ และดูแลการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานนาเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.62 รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมีการตรวจประเมินคุณภาพการดำเนินการท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชานนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุง ใน
ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ

ด้านการปรับปรุง	Mean	S.D.	ระดับ
1) ชุมชนของท่านมีการปรับปรุง พัฒนาจุดแข็ง-จุดอ่อน การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา อย่างต่อเนื่อง	3.82	.786	มาก
2) ชุมชนของท่าน มีการเสนอแนวทางการปรับปรุงการ ปฏิบัติงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาสำหรับการ ดำเนินงานภายในกลุ่มการท่องเที่ยว	3.73	.789	มาก
โดยรวม	3.78	0.70	มาก

จากตารางที่ 4.17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการปรับปรุงของปัจจัย
การจัดการด้านบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า
กลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนของท่านมีการปรับปรุง พัฒนาจุดแข็ง-จุดอ่อน
การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา อย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 รองลงมาคือ ชุมชนของท่าน
มีการเสนอแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาสำหรับการดำเนินงาน
ภายในกลุ่มการท่องเที่ยว 3.73 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 ผลการศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลางของการ
จัดการด้านการมีส่วนร่วม

ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม	Mean	S.D.	ระดับ
1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.31	0.38	มากที่สุด
2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.26	0.48	มากที่สุด
3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.15	0.56	มาก
4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.22	0.49	มาก
โดยรวม	4.23	0.31	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม
อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของปัจจัยการ
จัดการด้านการมีส่วนร่วม พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ ด้านด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	Mean	S.D.	ระดับ
1) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ การปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวาวนา	4.36	.557	มากที่สุด
2) ท่านมีส่วนร่วมในการการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวาวนา	4.33	.502	มากที่สุด
3) ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุยปรึกษาและพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวาวนา	4.29	.566	มากที่สุด
4) ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวาวนา	4.28	.558	มากที่สุด
5) ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวาวนาให้ตรงประเด็น	4.30	.600	มากที่สุด
โดยรวม	4.31	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ การปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวาวนาให้ตรงประเด็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุยปรึกษาและพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการ

พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และ ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	Mean	S.D.	ระดับ
1) ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	4.30	.579	มากที่สุด
2) ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยวิถีชาวนา เช่น ฐานการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ที่พักโฮมสเตย์ เป็นต้น	4.27	.567	มากที่สุด
3) ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ	4.27	.615	มากที่สุด
4) ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติในการสนับสนุนช่วยเหลือ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	4.20	.675	มาก
โดยรวม	4.26	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.20 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยวิถีชาวนา เช่น ฐานการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ที่พักโฮมสเตย์ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และ ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติในการสนับสนุนช่วยเหลือ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 เป็นต้น

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	Mean	S.D.	ระดับ
1) ท่านได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา เช่น สินค้าของชุมชน ของที่ระลึก ขายอาหาร เป็นไกด์ เป็นต้น	4.09	.669	มาก
2) ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	4.18	.647	มาก
3) ท่านได้รับผลประโยชน์จากการสนับสนุนรายได้จากเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	4.14	.671	มาก
4) ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน	4.18	.637	มาก
โดยรวม	4.15	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.21 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 รองลงมา คือ ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ท่านได้รับผลประโยชน์จากการสนับสนุนรายได้จากเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และ ท่านได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา เช่น สินค้าของชุมชน ของที่ระลึก ขายอาหาร เป็นไกด์ เป็นต้น 4.09 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	Mean	S.D.	ระดับ
1) ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อเตรียมการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา	4.25	.633	มากที่สุด
2) ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา	4.33	.576	มากที่สุด
3) ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับชุมชน	4.25	.624	มากที่สุด
4) ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.19	.622	มาก
5) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา	4.06	.788	มาก
โดยรวม	4.22	0.49	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อเตรียมการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้เหมาะสมกับชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และ ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ตามลำดับ

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

ตารางที่ 4.23 ผลการศึกษาระดับปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

ปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง	Mean	S.D.	ระดับ
1) ประสิทธิภาพทางด้านรายได้	4.06	.53	มาก
2) ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว	3.92	.56	มาก
3) ประสิทธิภาพทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลาง	3.82	.52	มาก
4) ประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง	3.99	.55	มาก
โดยรวม	3.95	.47	มาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลางอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ ประสิทธิภาพทางด้านรายได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ด้านประสิทธิผลทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ด้านประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และ ประสิทธิภาพทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลาง 3.82 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพ
ทางด้านรายได้ ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา
ภาคกลาง

ด้านประสิทธิผลทางด้านรายได้	Mean	S.D.	ระดับ
1) ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมดำเนินการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	3.95	.668	มาก
2) ท่านมียอดขายสินค้าจากการเข้าร่วมดำเนินการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามากขึ้น	4.06	.654	มาก
3) ท่านมีการแบ่งกำไรจากการเข้าร่วมดำเนินการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพิ่มขึ้น	4.17	.809	มาก
4) ท่านมีวิธีการลดต้นทุน ในการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชาวนาไม่ให้เกิดกับความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยว	3.99	.804	มาก
5) จากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ช่วย พัฒนาสภาพความเป็นอยู่ชุมชนดีขึ้นและเกิดความ ภูมิใจกับวิถีชาวนา	4.12	.674	มาก
โดยรวม	4.06	.53	มาก

จากตารางที่ 4.24 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านประสิทธิผลทางด้านรายได้
อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็น
มากในหัวข้อ ท่านมีการแบ่งกำไรจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพิ่มขึ้น
มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 รองลงมา คือ จากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ช่วยพัฒนาสภาพ
ความเป็นอยู่ชุมชนดีขึ้นและเกิดความภูมิใจกับวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ท่านมียอดขายสินค้า
จากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ท่านมีวิธีการ
ลดต้นทุน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาไม่ให้เกิดกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
มีค่าเท่ากับ 3.99 และ ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มี
ค่าเท่ากับ 3.95 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.25 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพ ทางด้านนักท่องเที่ยง ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถี ชาวนาภาคกลาง

ด้านประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยง	Mean	S.D.	ระดับ
1) ท่านคิดว่านักท่องเที่ยงมีความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	3.92	.717	มาก
2) ท่านคิดว่า การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีกิจกรรมที่พัฒนาสมาชิกให้มีความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยงได้	3.92	.662	มาก
3) ท่านคิดว่า ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงและคิดกิจกรรมใหม่เพื่อเพิ่มความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยงโดยไม่วิถีชาวนาของชุมชน	3.85	.690	ทาก
4) ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยสำหรับนักท่องเที่ยง	4.02	.720	มาก
5) ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการศึกษาข้อมูลและแจ้งให้สมาชิกทราบถึงลักษณะนิสัยและความต้องการของนักท่องเที่ยง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยงได้	3.90	.797	มาก
โดยรวม	3.92	.56	มาก

จากตารางที่ 4.25 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยสำหรับนักท่องเที่ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 รองลงมาคือ ท่านคิดว่านักท่องเที่ยงมีความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ท่านคิดว่า การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีกิจกรรมที่พัฒนาสมาชิกให้มีความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยงได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการศึกษาข้อมูลและแจ้งให้สมาชิกทราบถึงลักษณะนิสัยและความ

ต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และ ท่านคิดว่า ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงและคิดกิจกรรมใหม่เพื่อเพิ่มความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวโดยไม่ทิ้งวิถีชาวนาของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลาง ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

ด้านประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลาง	Mean	S.D.	ระดับ
1) คนในชุมชนมีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนากิจกรรมใหม่ๆ	3.91	.705	มาก
2) คนในชุมชนมีการจัดการด้านเวลาการทำงานได้อย่างรวดเร็วในการดำเนินงานภายในกลุ่มสมาชิก	3.80	.787	มาก
3) คนในชุมชนสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว	3.80	.710	มาก
4) คนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว	3.78	.659	มาก
โดยรวม	3.82	.52	มาก

จากตารางที่ 4.26 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ คนในชุมชนมีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนากิจกรรมใหม่ ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 รองลงมาคือ คนในชุมชนมีการจัดการด้านเวลาการทำงานได้อย่างรวดเร็วในการดำเนินงานภายในกลุ่มสมาชิก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 คนในชุมชนสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว 3.80 และคนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว ตามลำดับ

ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่ ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ใน ปัจจัย ประสิทธิภาพการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคน ในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง	Mean	S.D.	ระดับ
1) ท่านได้รับการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิ ชานาอยู่ตลอดเวลา	4.07	.732	มาก
2) ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางของท่าน มี การรักษากลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาให้มี แรงจูงใจในการทำการท่องเที่ยว	3.98	.697	มาก
3) ชุมชนของท่านมี การรวบรวมข้อมูลความเป็นมา และความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชานา จากคน ในชุมชนที่รู้จักความรู้เรื่องนี้	3.86	.709	มาก
4) ชุมชน มีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับข้อมูลความ เป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชานาของ ชุมชน ให้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม	4.14	.744	มาก
5) ท่านได้ มีการนำความรู้เกี่ยวกับการทำท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชานา มาพัฒนาเป็นสินค้าใหม่ๆในชุมชน เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว	3.88	.756	มาก
6) จากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ท่านได้ มีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อ พัฒนาความสามารถของสมาชิก เช่น การอบรม Facebook, Line, Instagram โปรโมตกิจกรรมการทำ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา	4.02	.770	มาก
โดยรวม	3.99	.55	มาก

จากตารางที่ 4.27 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชน มีการแบ่งปัน

ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ให้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 รองลงมาคือ ท่านได้รับการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวเขาอยู่ตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 จาก การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวเขา ท่านได้ มีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาความสามารถของสมาชิก เช่น การอบรม Facebook Line Instagram โปรโมตกิจกรรมการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวเขา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวเขาภาคกลางของ ท่าน มีการรักษากลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวเขาให้มีแรงจูงใจในการทำการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ท่านได้ มีการนำความรู้เกี่ยวกับการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวเขา มาพัฒนาเป็นสินค้าใหม่ ๆ ในชุมชน เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และ ชุมชนของท่านมีการรวบรวมข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวเขาจากคนในชุมชนที่รู้จัก ความรู้เรื่องนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ตามลำดับ

4.3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

4.3.1 ผลการวิเคราะห์การแจกแจงข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

การวิเคราะห์นี้เป็นการตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้ แต่ละตัวว่ามีการแจกแจงปกติ โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าเบ้ (Skewness) ความโด่ง (Kurtosis) เพื่อให้สามารถสรุปได้ว่าตัวแปรในการวิจัยแต่ละตัวมีการแจกแจงแบบปกติหรือไม่อย่างไร (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ของแต่ละตัวแปร ดังแสดงในตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร	\bar{X}	S.D.	SK	KU
การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวเขาภาคกลาง (CBT_FARM)				
การจัดการด้านคน (CBT_HUM)	3.94	0.54	-0.14	-0.58
การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA)	3.90	0.53	0.02	-0.61
การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN)	3.71	0.64	-0.14	-0.82
การจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR)	4.23	0.31	0.26	1.28

ตัวแปร	\bar{X}	S.D.	SK	KU
ประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถี				
ชานนาภาคกลาง (BSC_FARM)				
ประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV)	4.06	0.53	-0.40	0.46
ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR)	3.92	0.56	0.31	-0.39
ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายใน	3.82	0.52	-0.25	-0.14
กลุ่มชุมชนวิถีชานนาภาคกลาง (BSC_PRO)				
ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคน	3.99	0.55	-0.35	0.14
ในชุมชนวิถีชานนาภาคกลาง (BSC_LRN)				

จากตารางที่ 4.28 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness) หรือความไม่สมมาตรของการแจกแจงในภาพรวม ซึ่งเป็นการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล โดยพิจารณาจากค่าความเบ้มีค่าอยู่ระหว่าง -3 ถึง +3 ที่แสดงถึงการแจกแจงปกติ (Kline, 2005, อ้างถึงใน สุภมาส อังคุโชติ และรัชนิกุล วิทยุญาณวัฒน์, 2554) พบว่า ตัวแปร 5 ตัวที่มีอยู่ในแบบจำลอง มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรมีค่าคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยมีค่าความเบ้อยู่ระหว่าง -0.25 ถึง -0.40 ส่วนอีก 3 ตัวแปรมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ขวา (ค่าความเบ้เป็นบวก) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรมีค่าคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยมีค่าความเบ้อยู่ระหว่าง 0.02 ถึง 0.31

เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Kurtosis) หรือความสูงของการแจกแจง พบว่า ตัวแปร 3 ตัวที่อยู่ในแบบจำลอง มีค่าความโด่งมากกว่าปกติ (Lepto Kurtic) โดยค่าความโด่งที่คำนวณได้จะมากกว่าศูนย์หรือมีค่าเป็นบวก แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้ดังกล่าวมีการกระจายข้อมูลในลักษณะค่อนข้างโด่งหรือโค้งมาก หรือมีการกระจายของข้อมูลน้อย โดยมีค่าความโด่งอยู่ระหว่าง 0.14 ถึง 1.28 และตัวแปร 5 ตัวที่อยู่ในแบบจำลอง มีค่าความโด่งราบกว่าปกติ (Platy Kurtic) โดยค่าความโด่งที่คำนวณได้จะน้อยกว่าศูนย์หรือมีค่าเป็นลบ แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้ดังกล่าวมีการกระจายข้อมูลในลักษณะค่อนข้างป้านหรือโค้งน้อย หรือมีการกระจายของข้อมูลมาก โดยมีค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -0.14 ถึง -0.82

4.3.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อให้ได้เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ และผู้วิจัยใช้ค่าสถิติทดสอบ 2 ค่า คือ Kaiser-Mayer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และสถิติ Bartlett's test of sphericity เพื่อทดสอบว่าตัว

แปรสังเกตได้ทั้งหมดเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) หรือไม่ (สุภมาส อังคุโชติ และรัชนีกุล วิทยุญาณวัฒน์, 2554) เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ดังแสดงในตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	CBT_HUM	CBT_AREA	CBT_MAN	CBT_PAR	BSC_REV	BSC_TOUR	BSC_PRO	BSC_LRN
CBT_HUM	1							
CBT_AREA	0.715**	1						
CBT_MAN	0.788**	0.795**	1					
CBT_PAR	0.664**	0.683**	0.664**	1				
BSC_REV	0.540**	0.587**	0.558**	0.524**	1			
BSC_TOUR	0.726**	0.671**	0.732**	0.630**	0.522**	1		
BSC_PRO	0.498**	0.572**	0.548**	0.480**	0.586**	0.678**	1	
BSC_LRN	0.754**	0.762**	0.713**	0.589**	0.625**	0.782**	0.705**	1
\bar{X}	3.94	3.90	3.71	4.23	4.06	3.92	3.82	3.99
<i>S.D.</i>	0.54	0.53	0.64	0.31	0.53	0.56	0.52	0.55

Bartlett's test of sphericity = 3158.929, df = 28, p = 0.000, KMO = 0.880

หมายเหตุ: ** p < 0.01, * p < 0.05

จากตารางที่ 4.29 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงทั้งหมดของการวิจัย พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรแฝงทั้งหมด 2 ตัวแปร ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 8 ตัวแปร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 8 ตัวแปร รวมทั้งหมด 28 คู่ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงทุกคู่ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีจำนวน 10 คู่ ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.705-0.795 มีจำนวน 14 คู่ มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.522-0.678 และมีจำนวน 2 คู่ มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.480-0.495 ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีค่าอยู่ระหว่าง 0.480 ถึง 0.795 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันไม่เกิน 0.80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ที่กำหนดไว้ (ยุทธ ไกยวรรณ, 2556, น. 220)

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะหรือไม่ พบว่า มีค่าเท่ากับ 3158.929, $df = 28$, $p < .01$ แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์มีความแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณะอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี KMO พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.880 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์ภายในต่อกัน จึงสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีตัวแบบการวัด (Measurement Model) ซึ่งอาศัยหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ตัวแปรควรมีความสัมพันธ์กัน

4.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ให้ได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์แตกต่างจากศูนย์หรือไม่ ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเมทริกซ์ใดไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือมีความสัมพันธ์กันน้อย แสดงว่าเมทริกซ์นั้นไม่มีองค์ประกอบร่วมกัน และไม่มีประโยชน์ที่จะนำเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไปวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และค่าดัชนีไกเซอร์ เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy: KMO) ค่า KMO ควรจะมีค่าเข้าใกล้ 1.00

เมื่อได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้แต่ละองค์ประกอบแล้วผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) โดยพิจารณาจากค่าดัชนี ได้แก่ (1) Chi-square (χ^2) (2) Relative Chi-square (χ^2/df) (3) Goodness of Fit Index (GFI) (4) Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) (5) Comparative Fit Index (CFI) (6) Normed Fit Index (NFI) (7) Incremental Fit Index (IFI) (8) Tucker - Lewis Index (TLI) (9) Root Mean Square Residual (RMR) และ (10) Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) ผู้วิจัยนำเสนอค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนดิบ (b) และค่าน้ำหนักองค์ประกอบใน รูปคะแนนมาตรฐาน (β)

4.4.1 การตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันจากตารางที่ 4.30 พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ที่บ่งชี้องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.664 ถึง 0.795 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ตัวแปรการจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) กับตัวแปรการจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีค่าเท่ากับ 0.795 รองลงมา คือ ตัวแปรการจัดการด้านคน (CBT_HUM) กับตัวแปรการจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีค่าเท่ากับ 0.788 ตามลำดับ ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ ตัวแปรการจัดการด้านคน (CBT_HUM) กับตัวแปรการจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) และตัวแปรการจัดการด้านคน (CBT_HUM) กับตัวแปรการจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีค่าเท่ากับ 0.664 เท่ากัน

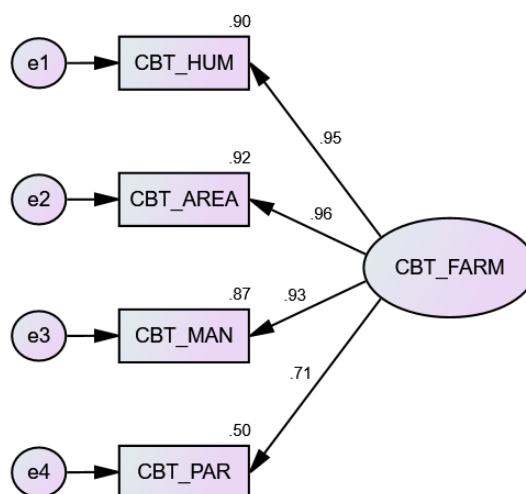
ค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 1684.089 ($p < 0.01$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่า KMO มีค่าเท่ากับ 0.848 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์หองค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชิวานาภาคกลาง

ตัวแปร	CBT_HUM	CBT_AREA	CBT_MAN	CBT_PAR
CBT_HUM	1			
CBT_AREA	0.715**	1		
CBT_MAN	0.788**	0.795**	1	
CBT_PAR	0.664**	0.683**	0.664**	1
\bar{X}	3.94	3.90	3.71	4.23
<i>S.D.</i>	0.54	0.53	0.64	0.31

Bartlett's test of sphericity = 1684.089, df = 6, p = 0.000, KMO = 0.848

หมายเหตุ: ** p < 0.01

Chi-square=1.081,df=2,p-value=.583, Chi-square/df=.540,
GFI=.999, AGFI=.993,CFI=1.000, NFI=.999, IFI=1.001,TLI=1.002,
RMR=.001, RMSEA=.000

ภาพที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
วิถีชานาภาคกลาง

ตารางที่ 4.31 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของการจัดการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์	ค่าที่ได้	ผล
chi-square (χ^2)	ไม่มีนัยสำคัญ (p > 0.05)	ไม่มีนัยสำคัญ p = 0.583	ผ่าน
relative chi-square (χ^2/df)	< 2.00	1.081 / 2 = 0.540	ผ่าน
goodness of fit index (GFI)	> 0.90	0.999	ผ่าน
adjusted goodness of fit index (AGFI)	> 0.90	0.993	ผ่าน
comparative fit index (CFI)	> 0.90	1.000	ผ่าน
normed fit index (NFI)	> 0.90	0.999	ผ่าน
incremental fit index (IFI)	> 0.90	1.001	ผ่าน
Tucker - Lewis Index (TLI)	> 0.90	1.002	ผ่าน
root mean square residual (RMR)	< 0.05	0.001	ผ่าน
root mean square error of approximation (RMSEA)	< 0.05	0.000	ผ่าน

จากภาพที่ 4.1 และตารางที่ 4.31 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผ่านทุกเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่า โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกดัชนี ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่ามีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 10 ดัชนี ดังนี้ (1) Relative Chi-square (χ^2/df) = 0.540 (น้อยกว่า 2) (2) Goodness of Fit Index (GFI) = 0.999 (มากกว่า 0.90) (3) Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.9993 (มากกว่า 0.90) (4) Comparative Fit Index (CFI) = 1.000 (มากกว่า 0.90) (5) Normed Fit Index (NFI) = 0.999 (มากกว่า 0.90) (6) Incremental Fit Index (IFI) = 1.001 (มากกว่า 0.90) (7) Tucker - Lewis Index (TLI) = 1.001 (มากกว่า 0.90) (8) Root Mean Square Residual (RMR) = 0.001 (น้อยกว่า 0.05) และ (9) Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.000 (น้อยกว่า 0.05) ดังภาพที่และตาราง

ตารางที่ 4.32 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ			t	R ²	สัมประสิทธิ์องค์ประกอบ
	b	β	SE			
การจัดการด้านคน (CBT_HUM)	1.00	0.95	-	-	0.91	0.31
การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA)	0.98	0.96	0.02	43.36**	0.92	0.41
การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN)	1.15	0.93	0.03	38.05**	0.87	0.19
การจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR)	0.43	0.71	0.02	18.61**	0.50	0.08

หมายเหตุ: ** p < 0.01

จากตารางที่ 4.32 เมื่อพิจารณาความสำคัญขององค์ประกอบมาตรฐานแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงถือว่าตัวแปรสังเกตได้สามารถแจกแจงความเป็นรูปธรรมของตัวแปรแฝงแต่ละตัวได้อย่างเหมาะสม โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.96 การจัดการด้านคน (CBT_HUM) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ

0.95 การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 และการจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.71 ตามลำดับ และมีความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวมนาภาคกลาง ร้อยละ 92, 91, 87 และ 50 ตามลำดับ

4.4.2 การตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวมนาภาคกลาง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันจากรายที่ 4.18 พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ที่บ่งชี้องค์ประกอบประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวมนาภาคกลาง ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.522 ถึง 0.782 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ตัวแปรประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) กับตัวแปรประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชวมนาภาคกลาง (BSC_LRN) มีค่าเท่ากับ 0.782 รองลงมา คือ ตัวแปรประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชวมนาภาคกลาง (BSC_PRO) กับตัวแปรประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชวมนาภาคกลาง (BSC_LRN) มีค่าเท่ากับ 0.705 ตามลำดับ ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ ตัวแปรประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) กับตัวแปรประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) มีค่าเท่ากับ 0.522

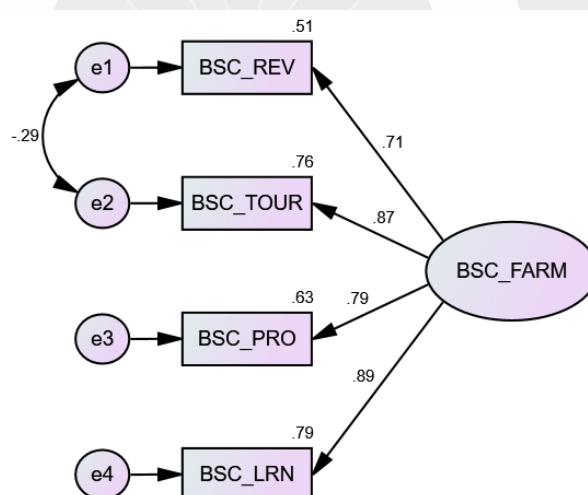
ค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 907.596 ($p < 0.01$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่า KMO มีค่าเท่ากับ 0.805 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ขององค์ประกอบประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง

ตัวแปร	BSC_REV	BSC_TOUR	BSC_PRO	BSC_LRN
BSC_REV	1			
BSC_TOUR	0.522**	1		
BSC_PRO	0.586**	0.678**	1	
BSC_LRN	0.625**	0.782**	0.705**	1
\bar{X}	4.06	3.92	3.82	3.99
<i>S.D.</i>	0.53	0.56	0.52	0.55

Bartlett's test of sphericity = 907.596, df = 6, p = 0.000, KMO = 0.805

หมายเหตุ: ** p < 0.01

Chi-square=1.745,df=1,p-value=.186, Chi-square/df=1.745,
GFI=.998, AGFI=.978,CFI=.999, NFI=.998, IFI=.999,TLI=.995,
RMR=.002, RMSEA=.043

ภาพที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลการดำเนินงาน
ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง

ตารางที่ 4.34 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลการดำเนินงาน
ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจขนาดกลาง

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์	ค่าที่ได้	ผล
chi-square (χ^2)	ไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)	ไม่มีนัยสำคัญ $p = 0.186$	ผ่าน
relative chi-square (χ^2/df)	< 2.00	1.745 / 1 = 1.745	ผ่าน
goodness of fit index (GFI)	> 0.90	0.998	ผ่าน
adjusted goodness of fit index (AGFI)	> 0.90	0.978	ผ่าน
comparative fit index (CFI)	> 0.90	0.999	ผ่าน
normed fit index (NFI)	> 0.90	0.998	ผ่าน
incremental fit index (IFI)	> 0.90	0.999	ผ่าน
Tucker - Lewis Index (TLI)	> 0.90	0.995	ผ่าน
root mean square residual (RMR)	< 0.05	0.002	ผ่าน
root mean square error of approximation (RMSEA)	< 0.05	0.043	ผ่าน

จากภาพที่ 4.2 และตารางที่ 4.34 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผ่านทุกเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่า โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกดัชนี ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่ามีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 10 ดัชนี ดังนี้ (1) Relative Chi-square (χ^2/df) = 1.745 (น้อยกว่า 2) (2) Goodness of Fit Index (GFI) = 0.998 (มากกว่า 0.90) (3) Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.978 (มากกว่า 0.90) (4) Comparative Fit Index (CFI) = 0.999 (มากกว่า 0.90) (5) Normed Fit Index (NFI) = 0.998 (มากกว่า 0.90) (6) Incremental Fit Index (IFI) = 0.999 (มากกว่า 0.90) (7) Tucker - Lewis Index (TLI) = 0.995 (มากกว่า 0.90) (8) Root Mean Square Residual (RMR) = 0.002 (น้อยกว่า 0.05) และ (9) Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.043 (น้อยกว่า 0.05)

ตารางที่ 4.35 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลการดำเนินงาน
ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง

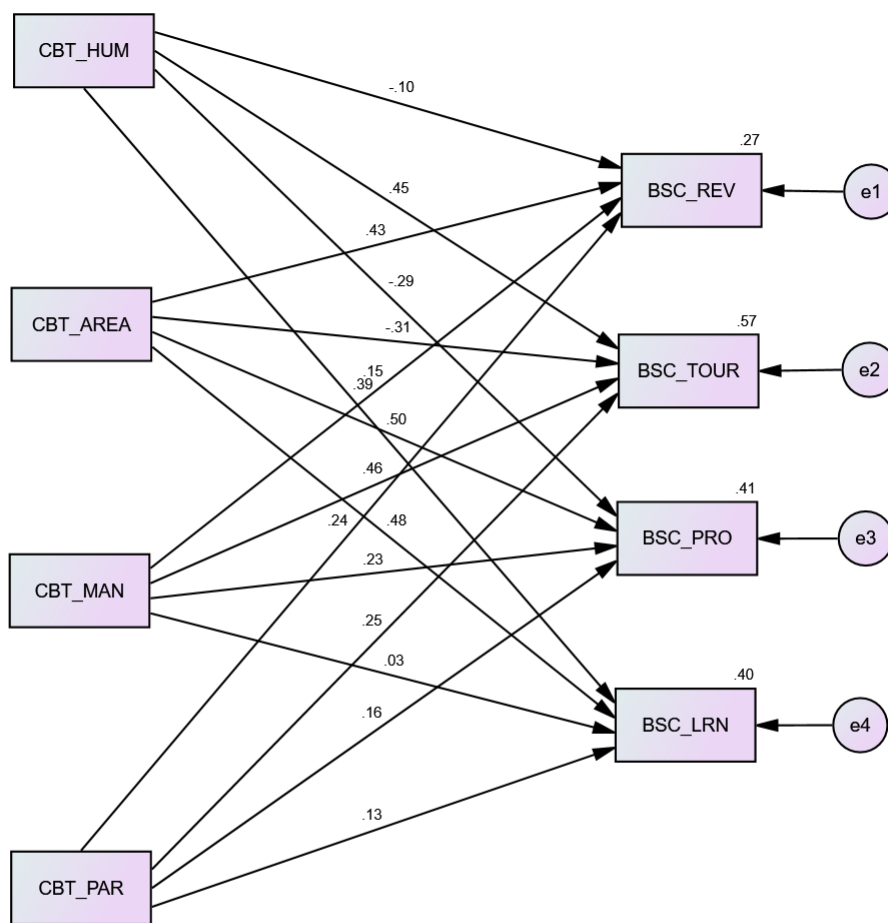
ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ			t	R ²	สัมประสิทธิ์ องค์ประกอบ
	b	β	SE			
ประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV)	1.00	0.71	-	-	0.51	0.14
ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR)	1.29	0.87	0.09	14.52**	0.76	0.25
ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการ ดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชวานา ภาคกลาง (BSC_PRO)	1.09	0.79	0.08	14.47**	0.63	0.13
ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการ พัฒนาของคนในชุมชนวิถีชวานาภาค กลาง (BSC_LRN)	1.30	0.89	0.08	15.66**	0.80	0.24

หมายเหตุ: ** p < 0.01

จากตารางที่ 4.35 เมื่อพิจารณาความสำคัญขององค์ประกอบมาตรฐานแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลองค์ประกอบของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงถือว่าตัวแปรสังเกตได้สามารถแจกแจงความเป็นรูปธรรมของตัวแปรแฝงแต่ละตัวได้อย่างเหมาะสม โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง (BSC_LRN) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89 ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง (BSC_PRO) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.79 และประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.71 ตามลำดับ และมีความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง ร้อยละ 80, 76, 63 และ 51 ตามลำดับ

4.5 ผลการวิเคราะห์เส้นทางของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการ จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถี ชวานาภาคกลาง

การวิเคราะห์อิทธิพลความสัมพันธ์และทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการ
โครงสร้างการศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผล
การดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่าง
โมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง
(Structural Equation Model - SEM) โดยประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลด้วยวิธีประมาณ
ค่าสูงสุด (Maximum Likelihood Estimates - MLE) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้ค่า
ดัชนีต่างๆ เป็นค่าสถิติในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จำนวน
10 ดัชนี ได้แก่ (1) Chi-square (χ^2) (2) Relative Chi-square (χ^2/df) (3) Goodness of Fit
Index (GFI) (4) Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) (5) Comparative Fit Index (CFI)
(6) Normed Fit Index (NFI) (7) Incremental Fit Index (IFI) (8) Tucker - Lewis Index (TLI)
(9) Root Mean Square Residual (RMR) และ (10) Root Mean Square Error of
Approximation (RMSEA) ทั้งนี้หากผลการตรวจสอบมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่า
โมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) ผลการวิเคราะห์ความ
สอดคล้องระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ก่อนปรับโมเดล) มีรายละเอียดดังตารางที่
4.36

Chi-square=2084.298,df=12,p-value=.000, Chi-square/df=173.691,
 GFI=.450, AGFI=.651,CFI=.344, NFI=.346, IFI=.347,TLI=-.531,
 RMR=.151, RMSEA=.658

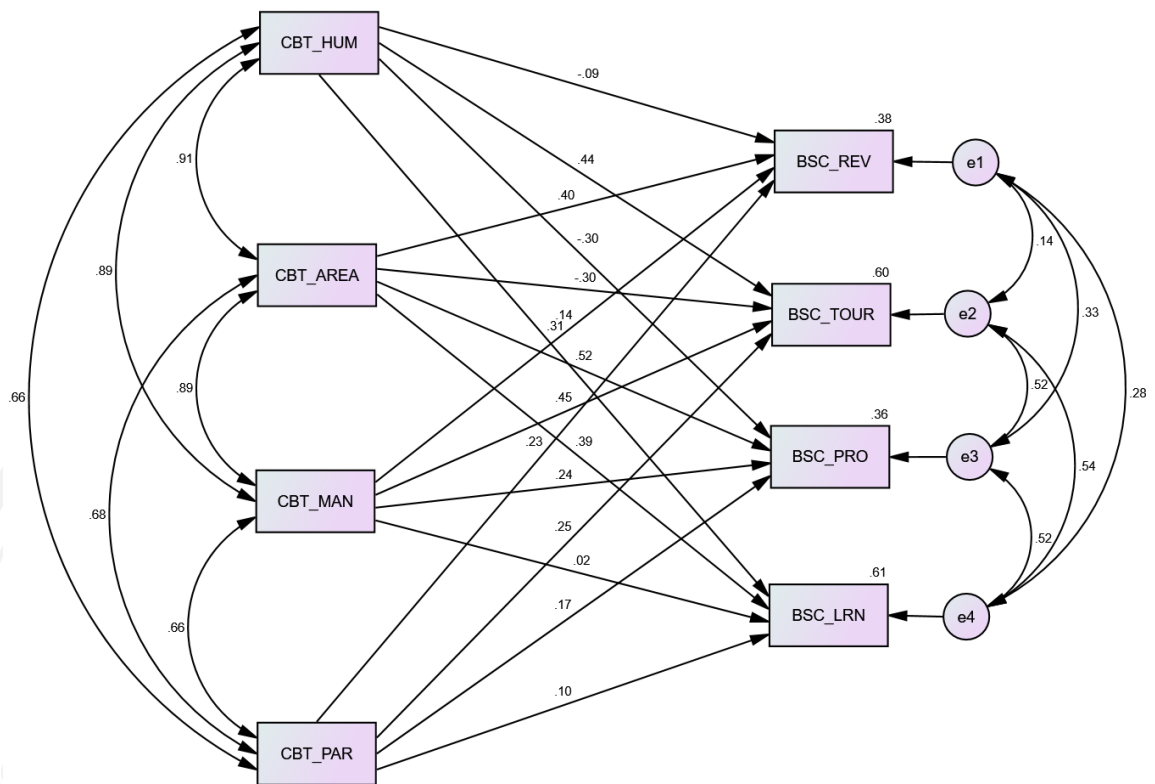
ภาพที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการ
 ท้องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนา
 ภาคกลาง (ก่อนปรับโมเดล)

ตารางที่ 4.36 ดัชนีความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยัน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง (ก่อนปรับโมเดล)

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์	ค่าที่ได้	ผล
chi-square (χ^2)	ไม่มี	ไม่มีนัยสำคัญ	
	นัยสำคัญ ($p > 0.05$)	$p = 0.000$	ไม่ผ่าน
relative chi-square (χ^2/df)	< 2.00	$2084.298 / 12 = 173.691$	ไม่ผ่าน
goodness of fit index (GFI)	> 0.90	0.450	ไม่ผ่าน
adjusted goodness of fit index (AGFI)	> 0.90	0.651	ไม่ผ่าน
comparative fit index (CFI)	> 0.90	0.344	ไม่ผ่าน
normed fit index (NFI)	> 0.90	0.346	ไม่ผ่าน
incremental fit index (IFI)	> 0.90	0.347	ไม่ผ่าน
Tucker - Lewis Index (TLI)	> 0.90	0.531	ไม่ผ่าน
root mean square residual (RMR)	< 0.05	0.151	ไม่ผ่าน
root mean square error of approximation (RMSEA)	< 0.05	0.658	ไม่ผ่าน

จากภาพที่ 4.3 และตารางที่ 4.36 ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าดัชนีดังนี้ χ^2 มีค่า $p = 0.000$, $\chi^2/df = 173.691$, GFI = 0.450, AGFI = 0.651, CFI = 0.344, NFI = 0.346, IFI = 0.347, TLI = 0.531, RMR = 0.151 และ RMSEA = 0.658 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ดัชนีทั้ง 10 ดัชนีไม่ผ่านเกณฑ์ การพิจารณาที่กำหนดไว้ แสดงว่า โมเดลไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงทำการปรับโมเดลเพื่อให้มีจำนวนดัชนีที่มีค่าผ่านเกณฑ์ทุกค่า และทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพราะโมเดลจะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก็ต่อเมื่อมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุก ดัชนี ดังภาพที่ 4.4 และตารางที่ 4.37

จากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลครั้งแรกพบว่า โมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดล โดยพิจารณาจากค่าดัชนีปรับโมเดล (Modification Indices: MI) ตามที่โปรแกรมเสนอแนะ และทำการปรับโดยพิจารณาจากค่าดัชนีปรับโมเดลที่มีค่ามากที่สุดก่อน โดยผลการปรับโมเดลมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.37

Chi-square=1.147,df=1,p-value=.284, Chi-square/df=1.147,
 GFI=.999, AGFI=.974,CFI=1.000, NFI=1.000, IFI=1.000,TLI=.999,
 RMR=.002, RMSEA=.019

ภาพที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการ
 ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา
 ภาคกลาง (ก่อนปรับโมเดล)

ตารางที่ 4.37 ดัชนีความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยัน
การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวโดย
ชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง (หลังปรับโมเดล)

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์	ค่าที่ได้	ผล
chi-square (χ^2)	ไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)	ไม่มีนัยสำคัญ $p = 0.284$	ผ่าน
relative chi-square (χ^2/df)	< 2.00	1.147 / 1 = 1.147	ผ่าน
goodness of fit index (GFI)	> 0.90	0.999	ผ่าน
adjusted goodness of fit index (AGFI)	> 0.90	0.974	ผ่าน
comparative fit index (CFI)	> 0.90	1.000	ผ่าน
normed fit index (NFI)	> 0.90	1.000	ผ่าน
incremental fit index (IFI)	> 0.90	1.000	ผ่าน
Tucker - Lewis Index (TLI)	> 0.90	0.999	ผ่าน
root mean square residual (RMR)	< 0.05	0.002	ผ่าน
root mean square error of approximation (RMSEA)	< 0.05	0.019	ผ่าน

จากภาพที่ 4.4 และตารางที่ 4.37 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผ่านทุกเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่า โมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดีหรือโมเดลมีความเที่ยงตรงสูง ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่ามีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 10 ดัชนี ดังนี้ (1) Relative Chi-square (χ^2/df) = 1.147 (น้อยกว่า 2) (2) Goodness of Fit Index (GFI) = 0.998 (มากกว่า 0.90) (3) Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.974 (มากกว่า 0.90) (4) Comparative Fit Index (CFI) = 1.000 (มากกว่า 0.90) (5) Normed Fit Index (NFI) = 1.000 (มากกว่า 0.90) (6) Incremental Fit Index (IFI) = 1.000 (มากกว่า 0.90) (7) Tucker - Lewis Index (TLI) = 0.999 (มากกว่า 0.90) (8) Root Mean Square Residual (RMR) = 0.002 (น้อยกว่า 0.05) และ (9) Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.019 (น้อยกว่า 0.05)

ตารางที่ 4.38 ผลการวิเคราะห์เส้นทางของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีวนาภาคกลาง

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล															
	BSC_REV				BSC_TOUR				BSC_PRO				BSC_LRN			
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	
CBT_HUM	-0.09	-	-0.09	0.44**	-	0.44**	-0.30**	-	-0.30**	0.31**	-	0.31**	-	-	0.31**	
CBT_AREA	0.40**	-	0.40**	-0.30**	-	-0.30**	0.52**	-	0.52**	0.39**	-	0.39**	-	-	0.39**	
CBT_MAN	0.14	-	0.14	0.45**	-	0.45**	0.24*	-	0.24*	0.02	-	0.02	-	-	0.02	
CBT_PAR	0.23**	-	0.23**	0.25**	-	0.25**	0.17*	-	0.17*	0.10**	-	0.10**	-	-	0.10**	
R ²	0.38				0.60				0.36				0.61			

หมายเหตุ: **p<0.01, *p<0.05

จากตารางที่ 4.38 พบว่า ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้าง การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง มีค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม มีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดการด้านคน (CBT_HUM) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.09 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ -0.09 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2) การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.40 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3) การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.14 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.14 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.23 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5) การจัดการด้านคน (CBT_HUM) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.44 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.44 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6) การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.30 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ -0.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

7) การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.52 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.52 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

8) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.39 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.39 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

9) การจัดการด้านคน (CBT_HUM) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง (BSC_PRO) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.30 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ -0.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

10) การจัดการทางด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_PRO) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.52 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

11) การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_PRO) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.24 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.24 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

12) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_PRO) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.17 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

13) การจัดการด้านคน (CBT_HUM) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_LRN) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.31 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

14) การจัดการทางด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_LRN) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.39 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.39 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

15) การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_LRN) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.02 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.02 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

16) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_LRN) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.10 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_PRO) และประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_LRN) มีค่า R^2 เท่ากับ 0.38, 0.60, 0.36 และ 0.61 ตามลำดับ แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรประสิทธิผลทางด้านรายได้ ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการ

ดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง และประสิทธิผลทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนา
ของคนในชุมชนวิชิชาวนาภาคกลาง ได้ร้อยละ 38, 60, 36 และ 61 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการศึกษาองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง” มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลางที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ได้แก่ 1) ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง 2) ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สิงห์บุรี 3) ชุมชนบ้านหนองโหลง จ.สิงห์บุรี 4) ชุมชนเสาไห้ จ.สระบุรี 5) ชุมชนหนองแขง จ.สระบุรี 6) ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี 7) ชุมชนชุมชนคลองจิก จ.อยุธยา 8) ชุมชนคลองโยง จ.นครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนท่องเที่ยววิถีสาวนาภาคกลางตามกลุ่มตัวอย่าง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนท่องเที่ยววิถีสาวนาภาคกลาง มีดังนี้

- 1) เป็นชุมชนท่องเที่ยววิถีสาวนา ที่ได้รับการพัฒนาเป็นต้นแบบจากโครงการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (The Thailand Research Fund) หรือ สกว.
- 2) เป็นชุมชนวิถีสาวนาภาคกลางในกลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งใน 6 จังหวัดภาคกลางตอนบน ได้แก่ (สระบุรี ลพบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง) โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระบุรี หรือ
- 3) เป็นชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ที่พัฒนาต่อยอดจากโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว โดยกรมการพัฒนาชุมชน

ซึ่งมีสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติการวิเคราะห์ถดถอย (Regression) และ การวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

และการวิเคราะห์ทางสถิติมาสรุปเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ซึ่งสามารถแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ได้ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการศึกษา
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้
- 5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษางานวิจัยครั้งต่อไป

5.1 สรุปผลการศึกษา และอภิปรายผล

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้ดังนี้

พบว่าประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 50-59 ปี มีสถานภาพ คือ สมรส มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย คือ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป อาศัยชุมชนบางเจ้าฉ่า จังหวัด อ่างทอง มีอาชีพหลัก คือรับจ้าง/เกษตรกร และมีอาชีพเสริม คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีรายได้หลักเฉลี่ย/เดือน คือ ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน และอาชีพเสริม/เดือน คือ ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน โดยเป็นสมาชิกโดยชุมชนท่องเที่ยววิถีสาวนาภาคกลาง และเข้าร่วมกลุ่ม 3 ปี มีการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง บ่อยครั้ง และเหตุผลที่เข้าร่วมกลุ่มนี้ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม และคนที่เข้ากลุ่มทุกคนเป็นสมาชิกท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง

5.1.2 ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง อันได้แก่ ปัจจัยการจัดการด้านคน ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ ปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ และการจัดการด้านการมีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญด้าน ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม มากที่สุด ($\bar{x} = 4.23$, $SD = 0.31$) ส่วนปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ น้อยที่สุด

($\bar{x} = 3.71$, $SD = 0.64$) และสามารถสรุปผลปัจจัยย่อยรายด้านของปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชานาภาคกลาง ด้านต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

5.1.2.1 ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ของ ปัจจัย การจัดการด้านคน ประกอบไป ด้วย 3 ด้าน ดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการด้านคน อยู่ในระดับมาก มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของปัจจัยการจัดการด้านคน พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างให้ความสำคัญปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.05$, $SD = 0.58$) ส่วนปัจจัยด้านทักษะ และความรู้ที่น้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.85$, $SD = 0.57$) และสามารถสรุปผลรายข้อย่อยของปัจจัยการจัดการ ด้านคน ด้านต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านภาวะผู้นำ ในปัจจัยการจัดการด้าน คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับด้านภาวะผู้นำ ของปัจจัยการจัดการด้านคนอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาในชุมชนของท่าน มีความรอบรู้ และทักษะเกี่ยวกับการ จัดการการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 รองลงมาคือ ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ในชุมชนของท่าน มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาในชุมชนของท่าน นำนโยบายและ แผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาในชุมชนของท่าน มีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม การแบ่งกลุ่มและการปฏิบัติงานร่วมกันของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาในชุมชนของท่าน มีการส่งเสริมให้พัฒนาบุคลากร ทางการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ตามลำดับ

2) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง ในปัจจัยการ จัดการด้านคน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง ของปัจจัยการจัดการ ด้านคน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับ คิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาของท่าน มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย เพื่อประสานงาน ด้านการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 รองลงมาคือ ชุมชนท่องเที่ยววิถีชานา ของท่าน มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การท่องเที่ยวชุมชนผ่านสื่อและเครือข่ายทางด้านการ ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ชุมชนท่องเที่ยววิถีชานาของท่าน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กับชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมือนกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ชุมชนท่องเที่ยววิถีชานา ของท่าน มีการสร้างเครือข่ายกับเกษตรกรในระดับท้องถิ่นและระดับสากล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86

และ ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ตามลำดับ

3) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง ในปัจจัยการจัดการด้านคน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับด้านด้านทักษะและความรู้ ของปัจจัยการจัดการด้านคน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ คนในชุมชนได้รับการสนับสนุนและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 รองลงมาคือ คนในชุมชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ชุมชนมีการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและลายลักษณ์อักษร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และ คนในชุมชนมีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ตามลำดับ

5.1.2.2 ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาภาคกลาง ของ ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ ประกอบไป ด้วย 5 ด้าน ดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.08$, $SD = 0.48$) ส่วนปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) น้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.67$, $SD = 0.62$) และสามารถสรุปผลรายข้อย่อยของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ ด้านต่างๆได้ดังต่อไปนี้

1) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีทัศนียภาพที่สวยงามและมีคุณค่าน่าประทับใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีวัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีจุดหมายปลายทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีความวุ่นวาย เรียนรู้ และแบ่งปันความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีค่าใช้จ่ายในราคาที่คุ้มค่าและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ตามลำดับ

2) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ การคมนาคมขนส่งโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสะดวกและปลอดภัยและมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่านมีระบบสาธารณูปโภคอย่างครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของท่าน มีป้ายบอกเส้นทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และ สภาพท้องถนนภายในชุมชนมีสภาพที่ดีในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างสะดวก และปลอดภัย 3.85 ตามลำดับ

3) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนมีการให้บริการร้านอาหาร / ร้านค้า / ร้านขายของที่ระลึกและของฝากให้เลือกหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 รองลงมาคือ ภายในชุมชนมีจุดรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายภายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ชุมชนมี พื้นที่จอดรถสะดวกและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 มีป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและขั้นตอนการติดต่อที่ชัดเจน เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ชุมชนมีพื้นที่ทิ้งขยะบริเวณอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และ ชุมชนมีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ตามลำดับ

4) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านที่พัก (Accommodation) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านด้านที่พัก (Accommodation) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ มีที่พักหลายระดับให้เลือกใช้บริการในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 รองลงมาคือ ระยะทางจากที่พักไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีความเหมาะสมไม่ไกลจนเกินไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ที่พักมีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ราคาที่พักและการให้บริการมีความเหมาะสมต่อการเข้าใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 และ ที่พักมีความสะอาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

5) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ในปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ของปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มี

ความหลากหลาย เช่น สานิตการทานา ทำอาหารพื้นบ้าน ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 รองลงมาคือ กิจกรรมท่องเที่ยวชมชนวิถีชาวนามีระยะเวลาเหมาะสมและปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ช่วยเสริมสร้างสัมพันธ์มิตรที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 รูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความน่าสนใจและช่วยสร้างประสบการณ์เพิ่มพูนความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ร่วมกับชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และมีทัศนคติท้องถิ่น ให้ความรู้ในช่วงสานิตการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม 3.93 ตามลำดับ

5.1.2.3 ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง ของ การจัดการด้านบริหารจัดการ ประกอบไป ด้วย 4 ด้าน ดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญด้านการปฏิบัติตามแผนมากที่สุด ($\bar{x} = 3.82$, $SD = 0.66$) ส่วนปัจจัยด้านการตรวจสอบหรือการประเมิน น้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.56$, $SD = 0.87$)

1) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการวางแผนปฏิบัติงานของปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการแนวปฏิบัติ และวัตถุประสงค์ของการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมาคือ คนในชุมชนของท่าน ทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ชุมชนท่านมีแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และ ชุมชนของท่านมีการจัดทำเอกสารและคู่มือการท่องเที่ยวเพื่อให้คนในชุมชนทุกระดับนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ตามลำดับ

2) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการปฏิบัติตามแผน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการปฏิบัติตามแผน ของปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนของท่านมีการดำเนินงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้มีมาตรฐานและปฏิบัติตรงตามเกณฑ์การประเมิน การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถี

ชาวณา ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 รองลงมาคือ ชุมชนของท่าน มีการประชาสัมพันธ์แผนการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณา ให้บุคลากรทุกระดับ รับทราบก่อนนำไปปฏิบัติตามแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ชุมชนของท่านมีการส่งเสริม สนับสนุนและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ตามแผนได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และ ชุมชนของท่าน ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณาอย่างมีคุณภาพและนำไปปฏิบัติได้ตามแผนได้อย่างชัดเจน 3.74 ตามลำดับ

3) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบหรือการประเมิน ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการตรวจสอบหรือการประเมิน ของปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนของท่านมี การควบคุม กำกับ และดูแลการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณาเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมีการตรวจประเมินคุณภาพการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ตามลำดับ

4) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุง ในปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการปรับปรุงของปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชนของท่านมีการปรับปรุง พัฒนาจุดแข็ง-จุดอ่อน การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณา อย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 รองลงมาคือ ชุมชนของท่าน มีการเสนอแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณาสำหรับการดำเนินงานภายในกลุ่มการท่องเที่ยว 3.73 ตามลำดับ

5.1.2.4 ระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวณาภาคกลาง ของ การจัดการด้านการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 4 ด้าน ดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 เมื่อพิจารณาเป็นปัจจัยรายด้านของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.31$, $SD = 0.38$) ส่วนปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์น้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.15$, $SD = 0.56$)

1) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ การปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้ตรงประเด็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุยปรึกษาและพิจารณากิจกรรมต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และ ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ตามลำดับ

2) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยวิถีชาวนา เช่น ฐานการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ที่พักโฮมสเตย์ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และ ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติในการสนับสนุนช่วยเหลือ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 เป็นต้น

3) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 รองลงมา คือ ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาจากกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ท่านได้รับผลประโยชน์จากการสนับสนุนรายได้จากเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และ ท่านได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา เช่น สินค้าของชุมชน ของที่ระลึก ขายอาหาร เป็นไกด์ เป็นต้น 4.09 ตามลำดับ

4) ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อเตรียมการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้เหมาะสมกับชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และ ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ตามลำดับ

5.1.3 ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง อันได้แก่ 1) ปัจจัยประสิทธิผลทางด้านรายได้ 2) ปัจจัยประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว 3) ปัจจัยประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลาง 4) ปัจจัยประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญด้าน ปัจจัยประสิทธิผลทางด้านรายได้มากที่สุด ($\bar{x} = 4.06$, $SD = 0.53$) ส่วนปัจจัยประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลางน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.82$, $SD = 0.52$) และสามารถสรุปผลปัจจัยย่อยรายด้านของปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง ด้านต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

5.1.3.1 ประสิทธิผลทางด้านรายได้ ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านประสิทธิผลทางด้านรายได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านมีการแบ่งกำไรจากการเข้าร่วมร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 รองลงมา คือ จากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา

ช่วยพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ชุมชนดีขึ้นและเกิดความภูมิใจกับวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ท่าน มียอดขายสินค้าจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ท่านมีวิธีการลดต้นทุน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาไม่ให้เกิดกระทบกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีค่าเท่ากับ 3.99 และ ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเท่ากับ 3.95 ตามลำดับ

5.1.3.2 ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยสำหรับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 รองลงมาคือ ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ท่านคิดว่า การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีกิจกรรมที่พัฒนาสมาชิกให้มีความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการศึกษาข้อมูลและแจ้งให้สมาชิกทราบถึงลักษณะนิสัยและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และ ท่านคิดว่า ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงและคิดกิจกรรมใหม่เพื่อเพิ่มความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวโดยไม่ทิ้งวิถีชาวนาของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

5.1.3.3 ประสิทธิภาพด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลาง ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านประสิทธิภาพด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชาวนาภาคกลาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับคิดเห็นมากในหัวข้อ คนในชุมชนมีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนากิจกรรมใหม่ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 รองลงมาคือ คนในชุมชนมีการจัดการด้านเวลาการทำงานได้อย่างรวดเร็วในการดำเนินงานภายในกลุ่มสมาชิก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 คนในชุมชนสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว 3.80 และคนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว ตามลำดับ

5.1.3.4 ประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง ในปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของ

คนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากในหัวข้อ ชุมชน มีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชาวนาของชุมชน ให้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 รองลงมาคือ ท่านได้รับการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอยู่ตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 จากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ท่านได้ มีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาความสามารถของสมาชิก เช่น การอบรม Facebook Line Instagram โปรโมทกิจกรรมการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลางของท่าน มีการรักษากลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้มีแรงจูงใจในการทำการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ท่านได้ มีการนำความรู้เกี่ยวกับการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มาพัฒนาเป็นสินค้าใหม่ๆในชุมชน เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และ ชุมชนของท่านมีการรวบรวมข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวนา จากคนในชุมชนที่รู้จัก ความรู้เรื่องนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ตามลำดับ

5.1.4 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยองค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลางพบว่า ผ่านทุกเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่า โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกดัชนี จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง ประกอบด้วย การจัดการด้านคน (CBT_HUM) การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) และการจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) นอกจากนี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงถือว่าตัวแปรสังเกตได้สามารถแจกแจงความเป็นรูปธรรมของตัวแปรแฝงแต่ละตัวได้อย่างเหมาะสม โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.96 การจัดการด้านคน (CBT_HUM) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95 การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 และการจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.71 ตามลำดับ และมีความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง ร้อยละ 92, 91, 87 และ 50 ตามลำดับ

5.1.5 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยองค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลของการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลของการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางพบว่า ผ่านทุกเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่า โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกดัชนี จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ประกอบด้วย ประสิทธิภาพทางด้านรายได้ (BSC_REV) ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) ประสิทธิภาพทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชานาภาคกลาง (BSC_PRO) และประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชานาภาคกลาง (BSC_LRN) นอกจากนี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงถือว่าตัวแปรสังเกตได้สามารถแจกแจงความเป็นรูปธรรมของตัวแปรแฝงแต่ละตัวได้อย่างเหมาะสม โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชานาภาคกลาง (BSC_LRN) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89 ประสิทธิภาพด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 ประสิทธิภาพด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชานาภาคกลาง (BSC_PRO) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.79 และประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.71 ตามลำดับ และมีความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ร้อยละ 80, 76, 63 และ 51 ตามลำดับ

5.1.6 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

ผลการวิเคราะห์เส้นทางของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง พบว่าตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง มีค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมสูงสุดต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านการรายได้ (BSC_REV) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.40 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.45 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.45 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านการบริหารการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_PRO) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.52 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.52 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_LRN) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.39 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.39 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_PRO) และประสิทธิผลทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง (BSC_LRN) มีค่า R² เท่ากับ 0.38, 0.60, 0.36 และ 0.61 ตามลำดับ แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรประสิทธิผลทางด้านรายได้ ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง และประสิทธิผลทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ได้ร้อยละ 38, 60, 36 และ 61 ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีสาวนาภาคกลางในครั้งนี้ได้นำผลการศึกษามาพิจารณาประกอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

5.2.1 องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุก

ดัชนี จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ประกอบด้วย การจัดการด้านคน (CBT_HUM) การจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) การจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) และการจัดการด้านการมีส่วนร่วม (CBT_PAR) สอดคล้องกับงานวิจัยของพจนานวนศรี (2546); พิฑูรย์ ทองฉิม (2558); วีระพล ทองมา (2547) และสามารถอภิปรายผลปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ทั้ง 4 องค์ประกอบได้ดังนี้

5.2.1.1 ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านคน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยด้าน 1) ภาวะผู้นำ (Leadership) 2) เครือข่าย (Partnership/Lingages/Networking) 3) ทักษะและความรู้ (Skill and Knowledge) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Laverack (2005); Laverack and Thangphet (2009); Maclellan-Wright et al. (2007); Parker et al. (2010); Zapata, Hall, Lindo, and Vanderschaeghe (2011); จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540); สินธุ์ สโรบล (2546) โดยปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านคน อันประกอบด้วยด้านภาวะผู้นำ ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง และด้านทักษะและความรู้ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานบูรณาการร่วมกันเพื่อช่วยขับเคลื่อนให้การจัดการท่องเที่ยววิถีสาวนาภาคกลางเพิ่มความสามารถทางการท่องเที่ยวชุมชนได้ในทุกระดับ ทั้งคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ดังนั้น การศึกษาเรื่องปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาภาคกลาง ปัจจัยการจัดการด้านคน จึงสามารถศึกษาได้จาก 3 องค์ประกอบที่กล่าวมา สอดคล้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

ด้านภาวะผู้นำ คือการที่ผู้นำชุมชนท่องเที่ยววิถีสาวนาภาคกลางมีภาวะผู้นำชุมชน มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่เข้มแข็งสามารถสร้างความเข้าใจให้กับลูกบ้าน สมาชิกและคนในชุมชน สามารถประสานขอความสนับสนุนจากหน่วยต่าง ๆ ภายนอกได้ ผู้นำชุมชนเป็นหลักสำคัญที่สร้างแนวคิดให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และมีภาวะผู้นำ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนามีทักษะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม การแบ่งกลุ่มและการปฏิบัติงานร่วมกันของชุมชน การวางแผนและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน อีกทั้งจะต้องมีการส่งเสริมให้พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน และนำไปสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับ Burns (1978, น. 258) ผู้นำชุมชนจะต้องมีภาวะในการบริหารจัดการคนในกลุ่มเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณัด วฑฒโน (2561) ที่กล่าวว่า ถ้าผู้นำมีภาวะรู้จักใช้คุณสมบัติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนจะเกิดความสำเร็จได้ รวมถึงแนวคิดของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณัด วฑฒโน (2561) ที่กล่าวว่าการมีผู้นำชุมชนที่ชาวบ้าน

ให้ความเชื่อถือ เคารพ และศรัทธา มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมในพื้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จได้

ด้านเครือข่าย/เชื่อมโยง ชุมชนท่องเที่ยววิถีชวนาภาคกลางมีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายเพื่อประสานงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอื่น ๆ การทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมือนกัน มีการสร้างเครือข่ายกับเกษตรกรในระดับท้องถิ่น และระดับสากล มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การท่องเที่ยวชุมชนผ่านสื่อและเครือข่ายทางด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัย ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี (2561) ที่ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนบ้านอาลีและชุมชนบ้านอ้อมแก้ว ซึ่งชุมชนจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการศึกษาดูงานเพื่อสร้างเครือข่ายให้เกิดเป็นรูปแบบการจัดการ มีตัวแทนองค์กรเครือข่ายและกำหนดบทบาทเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน รวมถึงสอดคล้องกับ ปวีวรรณ สมนึก และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างรูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมใน เส้นทางท่องเที่ยวตามริมน้ำโขงของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งการสร้างรูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพัฒนาขึ้นได้ตามกระบวนการคือ การค้นหาศักยภาพของชุมชนการท่องเที่ยวทั้งสี่แห่ง จากการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อปรับวิสัยทัศน์และการประยุกต์ใช้สำหรับเครือข่ายของตนเอง การอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครือข่ายในด้านการบริหารจัดการในประเด็นต่าง ๆ ของเครือข่าย

ด้านทักษะและความรู้ การที่คนในชุมชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยววิถีชวนา มีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และได้รับการสนับสนุนและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ชุมชนมีการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม และลายลักษณ์อักษร สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญพร วณิชฤทธา (2550) ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ในชุมชน กรณีศึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ในชุมชนมีส่วนประกอบสำคัญ คือ ความรู้ คน และกระบวนการความรู้ กล่าวคือความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการ โดยมีคนเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการหรือกิจกรรมต่างๆ และกระบวนการจึงเป็นวิธีเชื่อมประสานคน ความรู้และกระบวนการเข้าไว้ด้วยกัน และทำให้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้

5.2.1.2 ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวนาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านพื้นที่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 4) ด้านที่พัก (Accommodation) 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) สอดคล้อง

กับ Dickman (1996); Gee, James, Deriter, and Choy (2007); Hall et al. (2004); Lafferty and van Fossen (2001); McIntosh and Goeldner Charles (2007); Swanson and Horrigan (2004) โดยทุกท่านได้ศึกษา 5 องค์ประกอบประกอบ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการท่องเที่ยว (Amenity) ที่พักแรม (Accommodation) และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) ดังนั้นการศึกษาเรื่องปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชนบท กลาง ของปัจจัยด้านการจัดการด้านพื้นที่จึงสามารถศึกษาได้จาก 5 องค์ประกอบที่กล่าวมา สอดคล้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) กล่าวคือแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนวิถีชีวิตชนบทมีทรัพยากรที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นและอุดมสมบูรณ์และเข้าถึงง่าย รวมทั้งมีวัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์น่าสนใจ มีจุดหมายปลายทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีความวุ่นวาย เรียนรู้ และแบ่งปันความรู้ มีทัศนียภาพที่สวยงามและมีคุณค่าน่าประทับใจ และมีค่าใช้จ่ายในราคาที่คุ้มค่าและเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของอิสรพงษ์ พลธานี (2562) พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมาก อีกทั้งงานวิจัยของ Pike (2008) ที่พบว่าสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความประทับใจและสนใจมาท่องเที่ยวเยือนวิถีชีวิตชุมชนท่องเที่ยว

ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ด้านความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) กล่าวคือแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชนบทมีระบบสาธารณูปโภคอย่างครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร รวมทั้งมีป้ายบอกเส้นทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชนบทที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย สภาพท้องถนนภายในชุมชนมีสภาพที่ดีในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชนบทอย่างสะดวกและปลอดภัย รวมทั้งการคมนาคมขนส่งโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสะดวก ปลอดภัย และมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพยอม ธรรมบุตร (2549) ซึ่งกล่าวว่าการมีสิ่งบริการขั้นพื้นฐานในการรองรับสถานที่ท่องเที่ยวทั้งระบบสาธารณูปโภค มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน การมีระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่เหมาะสม เช่น ระบบคมนาคม สนามบิน ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศทำให้ให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางได้อย่างสะดวก

ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) กล่าวคือการที่ชุมชนมีการให้บริการร้านอาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึกและของฝากให้เลือกหลากหลาย ชุมชนต้องมีพื้นที่จอดรถสะดวกและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว ภายในชุมชนมีจุดรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายภายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตชนบท มีป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและขั้นตอนการติดต่อที่

ชัดเจน เข้าใจง่าย ชุมชนมีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอต่อการใช้งาน และชุมชนมีพื้นที่ที่ทั้งขณะบริเวณอย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาศศุภา นิรมบุญจาช (2558) ที่พบว่าศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยววันนั้นเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับจำนวนร้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่จอดรถ และห้องน้ำที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวและสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Burkart and Medlik (1985) ที่ศึกษาว่าแหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น (Amenity)

ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ด้านที่พัก (Accommodation) กล่าวคือการที่ที่พักในชุมชนมีความสะอาด มีที่พักหลายระดับให้เลือกใช้บริการในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนา เช่น โฮมสเตย์ รีสอร์ท และอื่นๆ ราคาที่พักและการให้บริการมีความเหมาะสมต่อการเข้าใช้บริการ ระยะทางจากที่พักไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีความเหมาะสมไม่ไกลจนเกินไป ที่พักมีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mill and Morrison (1985) ที่พบว่าความสะดวกในเรื่องที่พักเป็นส่วนประกอบหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้ อีกทั้งสอดคล้องกับ Wall (1993) ที่ศึกษาด้านที่พักแรม (Accommodation) และเสนอแนะว่าควรมีจำนวนสถานที่พักแรมอยู่โดยรอบ และไม่ไกลจากจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว ควรมีความหลากหลายในด้านราคา มีการบริการที่เหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และถือเป็นกุญแจกำหนดลักษณะของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามา

ปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) กล่าวคือกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีความหลากหลาย เช่น สาธิตการทำนา ทำอาหารพื้นบ้าน ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ฯลฯ รูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีความน่าสนใจและช่วยสร้างประสบการณ์เพิ่มพูนความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้าน เกิดการสะท้อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้ความรู้ในช่วงสาธิตการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งนักท่องเที่ยวได้ลงมือเรียนรู้ด้วยกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนาโดยมีระยะเวลาเหมาะสมและปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีความสอดคล้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาช่วยเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ McIntosh (1984) ที่พบว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่าง ๆ นั้นต้องมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวต่อไป เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Richards (2003) พบว่าการสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมลงมือทำและกิจกรรมนั้นต้อง

เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในขณะที่งานวิจัยของ Vengesai (2003) ให้ความสำคัญกับกิจกรรมเป็นปัจจัยผลักดันที่สามารถนำเสนอความเป็นเอกลักษณ์ที่เกิดขึ้นของพื้นที่นั้นๆได้ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวหากแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีการผลิตผสมผสานความหลากหลายของกิจกรรมเข้าไปด้วย

5.2.1.3 ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ด้านการจัดการด้านบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนปฏิบัติงาน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การตรวจสอบหรือการประเมิน 4) การปรับปรุง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bayat and Ferreira (2008); Daft et al. (2010); Howard and Hine (1997); ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545); สมคิด บางโม (2550); สมยศ นาวิการ (2536) ดังนั้น การศึกษาเรื่องปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางของปัจจัยการจัดการด้านบริหารจัดการจึงสามารถศึกษาได้จาก 4 องค์ประกอบที่กล่าวมา สอดคล้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

การจัดการบริหารจัดการ ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน กล่าวคือ ชุมชนมีแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาอย่างชัดเจน ชุมชนมีการกำหนดเกณฑ์ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาอย่างชัดเจน ชุมชนมีการจัดทำเอกสารและคู่มือการท่องเที่ยวเพื่อให้คนในชุมชนทุกระดับนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา คนในชุมชนทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ชุมชนการบริหารจัดการแนวปฏิบัติและวัตถุประสงค์ของการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาอย่างชัดเจน

การจัดการบริหารจัดการ ด้านการปฏิบัติตามแผน กล่าวคือ ชุมชนดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาอย่างมีคุณภาพและนำไปปฏิบัติได้ตามแผนได้อย่างชัดเจน ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์แผนการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาให้บุคลากรทุกระดับรับทราบก่อนนำไปปฏิบัติตามแผน รวมทั้งชุมชนมีการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาให้มีมาตรฐานและปฏิบัติตรงตามเกณฑ์การประเมินการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และชุมชนมีการส่งเสริม สนับสนุนและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานตามแผนได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา

การจัดการบริหารจัดการ ด้านการตรวจสอบหรือการประเมิน กล่าวคือ ชุมชนมีการถอดบทเรียนจากการทำงาน และดูแลการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และชุมชนมีการตรวจประเมินคุณภาพการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาอย่างต่อเนื่อง

การจัดการบริหารจัดการ ด้านการปรับปรุง กล่าวคือ ชุมชนมีการปรับปรุง พัฒนา จุดแข็ง-จุดอ่อนของการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีการเสนอแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาสำหรับการดำเนินงานภายในกลุ่มการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิฑูรย์ ทองฉิม (2558) ได้ศึกษา แนวการจัดการความร่วมมือด้านการ

ห้องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ประกอบไปด้วย การวางแผน โดยคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้และคำนึงถึงการวางแผนกับการบูรณาการทุกภาคส่วน การปฏิบัติหรือการดำเนินงานตามแผน เป็นการนำแผนงานมาดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ ได้แก่ การจัดบุคคลหรือคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยการแบ่งและจัดสรรหน้าที่ให้เหมาะสม และดำเนินการตามแผนให้บรรลุ ขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะจะต้องอาศัยผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกันทำงานเพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ การตรวจสอบหรือการประเมิน ซึ่งเป็นการชี้แนะหรือการนำชุมชน มีภาวะผู้นำที่สามารถจูงใจหรือชักจูง หรือกระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมกันทำงานได้มีความรู้ความสามารถ ภาระหน้าที่ ดูแลการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นระยะๆ การควบคุมองค์กร และการประเมินผล การควบคุมชุมชนให้ดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่ตั้งไว้ ต้องมีการประเมินผลของแผนเมื่อดำเนินงานแล้วเสร็จ เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานว่าสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้หรือไม่ ถ้ามีข้อผิดพลาดหรือไม่เป็นไปตามแผนต้องทำการปรับปรุงแผน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนใหม่อีกครั้ง แล้วจะต้องดำเนินการตามแผนที่ปรับปรุงแล้วอีกครั้ง ทั้งนี้การประเมินผลจะต้องทำเป็นระยะควบคู่ไปตลอดการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงงานวิจัยของ Samuel and Trevis (2006) ที่ได้แบ่งการจัดการเป็น 4 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การนำและการเป็นผู้นำ 4) การควบคุม

ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลาง ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cohen and Uphoff (1980); World Health Organisation and United Nations Childrens Fund (1978); พจนา สวนศรี (2540); มธุรดา ศรีจันทร์ (2554); อคิน รพีพัฒน์ (2527) ดังนั้นการศึกษาเรื่องปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลางของปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม จึงสามารถศึกษาได้จาก 4 องค์ประกอบที่กล่าวมา สอดคล้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กล่าวคือสมาชิกชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวภาคกลางมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ การปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลาง มีส่วนร่วมในการการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลาง มีส่วนร่วมในการพูดคุยปรึกษาและพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวภาคกลาง มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยว

โดยชุมชนวิถีชาวนา มีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ให้ตรงประเด็น

ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ กล่าวคือ สมาชิกชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยวิถีชาวนา เช่น ฐานการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ที่พักโฮมสเตย์ เป็นต้น มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติในการสนับสนุนช่วยเหลือ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา

ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ กล่าวคือ สมาชิกชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนาได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา เช่น สินค้าของชุมชน ของที่ระลึก ขายอาหาร การรับหน้าที่เป็นไกด์ เป็นต้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา และได้รับผลประโยชน์จากการสนับสนุนรายได้จากเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ได้ถึงเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน

ปัจจัยการจัดการด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการประเมินผล กล่าวคือ สมาชิกชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนามีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อเตรียมการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2533) ได้กล่าวถึงลักษณะหรือมิติของการมีส่วนร่วมไว้ 4 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในตัดสินใจ หมายถึง การร่วมคิดค้นหาและตัดสินใจหรือการกำหนดรายละเอียดของสิ่งที่จะดำเนินการ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการในกิจกรรมโครงการ หมายถึง การที่มีส่วนเข้ามาร่วมดำเนินโครงการ การร่วมแรงร่วมใจให้ข้อมูลที่จำเป็น ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ การร่วมในการบริหารงานหรือการประสานงาน 3) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ หมายถึง การได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา เช่น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีการกระจายโอกาสทางการพัฒนา การรับความรู้แนวความคิด และการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ มากขึ้น เป็นต้น 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่

ประชาชนเข้าร่วมเพื่อการประเมินผลการดำเนินโครงการ โดยอาจดำเนินการผ่านกระบวนการทางการเมืองหรือสื่อสารมวลชนต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยของ Cohen and Uphoff (1977) ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งไม่ได้หมายความว่า เป็นการตัดสินใจแต่เพียงอย่างเดียวแต่มีการตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงาน (Implementation) และการตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนในเรื่องของผลประโยชน์ (Benefits) การประเมินผล (Evaluation) นอกจากนี้งานวิจัยของศลิษา หมัดลิ่ง (2549) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองสน กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่าประเด็นเกี่ยวกับประชาชนชาวบ้านคลองสน มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ด้านร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน และร่วมในการติดตามผล ซึ่งพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมีส่วนร่วมน้อย

5.2.2 องค์ประกอบเชิงยืนยันของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดของประสิทธิผลของการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางสรุปได้ว่า ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางประกอบด้วย ประสิทธิภาพทางด้านรายได้ (BSC_REV) ประสิทธิภาพทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) ประสิทธิภาพทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชานาภาคกลาง (BSC_PRO) และประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชานาภาคกลาง (BSC_LRN) สอดคล้องกับงานวิจัยของภิญญาพัชญ์ มุณีแก้ว และคณะ (2562) ได้ศึกษาการใช้หลักการของการวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุลในการประเมินความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยว การนำความคิดการวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล หรือ Balanced Scorecard มาประเมินความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้มุมมองที่ครอบคลุมในการพัฒนา ทั้งมุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านการดำเนินภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา แสดงถึงความสำเร็จในการนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้ให้ความสำคัญกับมุมมองทั้งหมดทำให้แผนมีความชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bostan and Grosu (2011); Heginbotham et al. (2015); Tan et al. (2017); ภิญญาพัชญ์ มุณีแก้ว และคณะ (2562) ดังนั้นการศึกษาเรื่องปัจจัยองค์ประกอบของประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง จึงสามารถศึกษาได้จาก 4 องค์ประกอบที่กล่าวมา ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลาง ด้านประสิทธิผลทางด้านรายได้ กล่าวคือ สมาชิกชุมชนท่องเที่ยววิสาหกิจกลางมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจ การมียอดขายสินค้าจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจมากขึ้น มีการแบ่งกำไรจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจเพิ่มขึ้น ท่านมีวิธีการลดต้นทุน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจไม่ให้เกิดกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจช่วยพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น รวมทั้งสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน และเกิดความภูมิใจกับวิสาหกิจ

ปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลาง ด้านประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจ การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจมีกิจกรรมที่พัฒนาสมาชิกให้มีความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจ มีการปรับปรุงและคิดกิจกรรมใหม่เพื่อเพิ่มความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวโดยไม่ทิ้งวิสาหกิจของชุมชน และการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจ มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยสำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้ง ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจ มีการศึกษาข้อมูลและแจ้งให้สมาชิกทราบถึงลักษณะนิสัยและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาด้านประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยวของ Borza and Bordean (2006) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องการวัดผลการปฏิบัติงานของธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยนำเอาแนวคิดการวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard) มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และไม่ได้มองเฉพาะมุมมองด้านการเงิน แต่ยังมีมุมมองด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มุมมองด้านกระบวนการภายในและกิจกรรม รวมถึงมุมมองด้านนวัตกรรมและการปรับปรุงองค์กร มาใช้ประเมินการปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลประโยชน์ทางการเงินขององค์กรหรือชุมชนในอนาคต จากการศึกษาพบว่า การวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดกลางและขนาดย่อมสำหรับการดำเนินธุรกิจ ให้พิจารณามุมมองของนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นมุมมองที่มีความสำคัญต้องพิจารณาจากความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับขั้นตอนการให้บริการ เรื่องเวลา คุณภาพและค่าใช้จ่าย เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ และนำมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว

ปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกลาง ด้านประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายใน กล่าวคือ คนในชุมชนมีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจกิจกรรมใหม่ๆ และ คนในชุมชนมีการจัดการด้านเวลาการทำงานได้อย่างรวดเร็วในการดำเนินงานภายในกลุ่มสมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษา

ด้านประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในของทิวากร เหล่าลือชา (2563) ได้ศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางการตลาดของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร (รูปแบบ CMLT) โดย วัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางการตลาดของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัด มุกดาหาร ได้แก่ 1) มุมมองการเงิน 2) มุมมองลูกค้า 3) มุมมองกระบวนการภายใน 4) มุมมองการ เรียนรู้และการพัฒนา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางการตลาดของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัด มุกดาหาร ในมุมมองกระบวนการภายในมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้อาจเกิดจากพัฒนารูปแบบที่ เริ่มต้นด้วยการวางแผน จากนั้นทำการรวมกลุ่ม แล้วการปฏิบัติการ โดยมีการตรวจสอบผลทาง การตลาดของชุมชนท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงงานวิจัยของ Borza and Bordean (2006) ได้ ทำการศึกษาเรื่องการวัดผลการปฏิบัติงานของธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยนำเอาแนวคิดการวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced scorecard) มาเป็นเกณฑ์ในการ พิจารณาการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว สำหรับมุมมองด้านการดำเนินการ ภายใน ตัวชี้วัดในมุมมองนี้คือ การเพิ่มทักษะที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน เพื่อ เป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวโดยผ่านทางพนักงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความพึงพอใจ ของผู้มีส่วนได้เสียรวมถึงนักท่องเที่ยว

ปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง ด้านประสิทธิผล ทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนา กล่าวคือ มีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถในการ ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาอยู่ตลอดเวลา ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางของ มี การรักษากลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาให้มีแรงจูงใจในการทำการท่องเที่ยว ชุมชนมีการ รวบรวมข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชานาจากคนในชุมชนที่รู้จัก ความรู้เรื่องนี้ ชุมชนมีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับ วิถีชานาของชุมชนให้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม และมีการนำความรู้เกี่ยวกับการทำท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชานามาพัฒนาเป็นสินค้าใหม่ ๆ ในชุมชนเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว จากการ ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานามีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนา ความสามารถของสมาชิก เช่น การอบรม Facebook, Line, Instagram โปรโมทกิจกรรมการทำ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาด้านประสิทธิผลทางการเรียนรู้และ การพัฒนาของเกศรา สุขเพชร (2562) ได้ศึกษาตัวชี้วัดการเรียนรู้และการเติบโตของชุมชน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวได้มีการรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ และจด บันทึกรายการในชุมชนและประสบการณ์เพื่อเป็นฐานความรู้ในการพัฒนาสู่การเป็นทรัพยากรการ ท่องเที่ยว รวมทั้งการถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ ชุมชนได้มีการ การพัฒนาเยาวชนในท้องถิ่น เรียนรู้ การเป็นยุวมัคคุเทศก์ ตัวแทนสื่อความหมายการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีการสร้างนวัตกรรมให้ชุมชนมีการ พัฒนาตนเองบนฐานทรัพยากรข้าวและที่นาที่ตนเองมี อีกทั้งยังมีการพัฒนาสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว

บนฐานทรัพยากรวิถีชีวิตชาวนาของตนเอง สำหรับด้านการพัฒนาคน สรุปได้ว่า ชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในการสื่อสารและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาสู่การเป็นวิทยากรสื่อสารอัตลักษณ์และทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งงานวิจัยของสัญญา เคนาภูมิ (2558) พบว่าการจัดการความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนตามสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็วสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้เฉพาะด้าน ใช้เงินทุนดำเนินการไม่สูงนักทำให้เข้าสู่ธุรกิจได้ง่าย สามารถผลิตสินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายและลูกค้าเฉพาะกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3 โมเดลสมการโครงสร้าง ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง ต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

ผลการวิเคราะห์เส้นทางของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่าตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง มีค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมสูงสุดต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง โดยเฉพาะการจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) ที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายใน (BSC_PRO) และประสิทธิผลทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (BSC_LRN) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.40 0.52 0.39 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยการจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการท่องเที่ยว (Amenity) ที่พักแรม (Accommodation) และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) จะส่งผลต่อประสิทธิผลทางด้านรายได้ ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายใน และประสิทธิผลทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนา สอดคล้องกับการศึกษาของอิสรระพงษ์ พลธานี (2562) พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมาก อีกทั้งงานวิจัยของ Pike (2008) ที่พบว่าสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความประทับใจและสนใจมาท่องเที่ยวเหมือนวิถีชีวิตชุมชนท่องเที่ยว อีกทั้งมาศศุภา นิมบุญจาจ (2558) พบว่าศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นสิ่งทีนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับจำนวนร้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่จอดรถ และห้องน้ำที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวและสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Burkart and Medlik

(1985) ที่ศึกษาว่าแหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น (Amenity) นอกจากนี้งานวิจัยของ Mill and Morrison (1985) พบว่าความสะดวกในเรื่องที่พักเป็นส่วนประกอบหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้ อีกทั้งสอดคล้องกับ Wall (1993) ที่ศึกษาด้านที่พักแรม (Accommodation) และเสนอแนะว่าควรมีจำนวนสถานที่พักแรมอยู่โดยรอบ และไม่ไกลจากจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว ควรมีความหลากหลายในด้านราคา มีการบริการที่เหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และถือเป็นกุญแจกำหนดลักษณะของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามา

Richards (2003) พบว่าการสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมลงมือทำและกิจกรรมนั้นต้องเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในขณะที่งานวิจัยของ Vengesai (2003) ให้ความสำคัญกับกิจกรรมเป็นปัจจัยหลักต้นที่สามารถนำเสนอความเป็นเอกลักษณ์ที่เกิดขึ้นของพื้นที่นั้นๆได้ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวหากแหล่งท่องเที่ยว นั้นมีการผสมผสานความหลากหลายของกิจกรรมเข้าไปด้วย

สำหรับประสิทธิผลของการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีสาวนาภาคกลางสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาด้านประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยวของ Borza and Bordean (2006) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องการวัดผลการปฏิบัติงานของธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยนำเอาแนวคิดการวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard) มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และไม่ได้มองเฉพาะมุมมองด้านการเงิน แต่ยังมีมุมมองด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มุมมองด้านกระบวนการภายในและกิจกรรม รวมถึงมุมมองด้านนวัตกรรมและการปรับปรุงองค์กร มาใช้ประเมินการปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลประโยชน์ทางการเงินขององค์กรหรือชุมชนในอนาคต จากการศึกษาพบว่า การวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดกลางและขนาดย่อมสำหรับการดำเนินธุรกิจ ให้พิจารณามุมมองของนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นมุมมองที่มีความสำคัญต้องพิจารณาจากความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับขั้นตอนการให้บริการ เรื่องเวลา คุณภาพและค่าใช้จ่าย เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ และนำมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว

5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้

1) จากผลการศึกษาการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ของโมเดลสมการโครงสร้าง การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการ

ดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง พบว่าการจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านรายได้ (BSC_REV) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.40 ดังนั้นจึงสามารถเสนอแนะแนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลทางด้านรายได้ผ่านการพัฒนาการจัดการด้านพื้นที่ โดยกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลางควรพัฒนาองค์ประกอบ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะด้านการจัดการด้านพื้นที่ในประเด็นต่างๆ อาทิ สิ่ง ที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง โดยนำฐานทรัพยากร ของชุมชนมาเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทั้งวิถีชีวิตการทำนา วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการดึงเอาอัตลักษณ์วิถีชีวิตของท้องถิ่นและนำความต้องการของ นักท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนากิจกรรม สินค้า และบริการของท่องเที่ยวโดย ชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง เพื่อให้เกิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลางบนฐานทรัพยากรของชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะไม่ซ้ำใครและ ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตามที่ตน คาดหวังและชุมชนได้นำเสนอในสิ่งที่ตนถนัดและสร้างความภาคภูมิใจ จึงส่งผลให้สมาชิกชุมชน ท่องเที่ยววิถีชวามาภาคกลางมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา การมี ยอดขายสินค้าจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามากขึ้น ช่วยพัฒนาสภาพ ความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น รวมทั้งสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน และเกิดความภูมิใจกับวิถีชวามา

2) จากผลการศึกษาการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ของโมเดลสมการโครงสร้าง การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการ ดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง พบว่าการจัดการด้านบริหารจัดการ (CBT_MAN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว (BSC_TOUR) โดยมีค่าอิทธิพล ทางตรงเท่ากับ 0.45 ดังนั้นจึงสามารถเสนอแนะแนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลทางด้าน นักท่องเที่ยวผ่านการพัฒนาการจัดการด้านบริหารจัดการ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ กล่าวคือ ชุมชนมีแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาอย่าง ชัดเจน ชุมชนมีการกำหนดเกณฑ์ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาอย่างชัดเจน ชุมชนมีการจัดทำ เอกสารและคู่มือการท่องเที่ยวเพื่อให้คนในชุมชนทุกระดับนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา คนในชุมชนทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา ชุมชนการบริหารจัดการแนวปฏิบัติและวัตถุประสงค์ของการทำงาน ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาอย่างชัดเจน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานใน ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย ควรมีนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบให้ผู้คนใน ท้องที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา (Bottom Up Development) ดังนั้นการร่วมกันพัฒนาและ บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาจากฐานทรัพยากรและอัตลักษณ์ในท้องถิ่น นำเสนอ

ในสิ่งที่ชุมชนนัดเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง โดยเฉพาะการสร้าง ความตั้งใจและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาสัมผัสประสบการณ์ในชุมชน นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้มีกิจกรรมที่พัฒนาสมาชิกให้มีความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงและคิดกิจกรรมใหม่เพื่อเพิ่มความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวโดยไม่ทิ้งวิถีชาวนาของชุมชน และการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยสำหรับนักท่องเที่ยว

3) จากผลการศึกษาระวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ของโมเดลสมการโครงสร้าง การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่าการจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง (BSC_PRO) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.52 ดังนั้นจึงสามารถเสนอแนะแนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในผ่านการพัฒนาการจัดการด้านพื้นที่ โดยให้คนในชุมชนมีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนากิจกรรมใหม่ ๆ และ คนในชุมชนมีการจัดการด้านเวลาการทำงานได้อย่างรวดเร็วในการดำเนินงานภายในกลุ่มสมาชิกเพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้และเกิดประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

4) จากผลการศึกษาระวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ของโมเดลสมการโครงสร้าง การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง พบว่าการจัดการด้านพื้นที่ (CBT_AREA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง (BSC_LRN) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.39 ดังนั้นจึงสามารถเสนอแนะแนวทางสำหรับสร้างประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชาวนาภาคกลางผ่านการพัฒนาการจัดการด้านพื้นที่ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชน (Activities) กล่าวคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีความหลากหลาย เช่น สาธิตการทำนา ทำอาหารพื้นบ้าน ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ฯลฯ รูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีความน่าสนใจและช่วยสร้างประสบการณ์เพิ่มพูนความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้าน เกิดการสะท้อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้ความรู้ในช่วงสาธิตการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งนักท่องเที่ยวได้ลงมือเรียนรู้ด้วยกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาโดยมีระยะเวลาเหมาะสมและปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนวิถีชาวนามีความสอดคล้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาช่วยเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนจึงสามารถช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น อพท. ททท. ควรให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวรูปแบบเฉพาะที่ผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยววิถีชาวนา ให้เป็นที่รู้จักแก่ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่สะท้อนวิถีชีวิต มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์น่าสนใจ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพได้

6) ภาคการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดการและพัฒนาองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวทางการสร้างประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชน โดยมุ่งให้การศึกษาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน มุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนระหว่างเจ้าบ้าน (Host) กับผู้มาเยือน (Guest) เพื่อให้เข้าใจถึงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้า (Authenticity) ของชุมชนอย่างลึกซึ้ง เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกทุกคนในชุมชน และ มอบประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับผู้มาเยือน

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งนี้อาจศึกษาเฉพาะกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง สำหรับการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบเฉพาะ คือการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาของภูมิภาคอื่น ๆ หรือของประเทศ เพื่อใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

2) การศึกษาครั้งต่อไปควรมุ่งศึกษาเฉพาะรายปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ด้านการจัดการด้านคน ด้านการจัดการด้านพื้นที่ ด้านการจัดการด้านบริหารจัดการ ด้านการจัดการด้านการมีส่วนร่วม เพื่อมุ่งสร้างและพัฒนาปัจจัยองค์ประกอบด้านนั้น ๆ ว่าส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนมากน้อยเพียงใด

3) ควรศึกษากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง เพื่อส่งเสริมการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้เชิงบวกต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง และตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวภายในชุมชน

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ เนตรล้อมวงษ์. (2558). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน* [เอกสารประกอบการบรรยาย]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. (2542). การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว. *จุลสารการท่องเที่ยว*, 18(4), 48-52.
- กวรรณรณ สังขกร. (2552). ความรู้พื้นฐานและมาตรฐานการจัดการ Homestay. ใน *เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรอบรม “การจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ (Homestay)”*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรีช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กฤติยา สมศิลา. (2561). ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนอำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(1), 103-123.
- กฤษฏา นาโสก. (2552). *วิถีชาวนาอีสานตอนล่าง: ศีรษะกรณีสุมชนชาวนาบ้านตาแย ตาบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- กฤษณา ฟุ้งฟู. (2560). ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ความผูกพันต่อชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชาชน ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 1(2), 1-10.
- กัญญา เพิ่มผล. (2551). *การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- เกศรา สุขเพชร. (2562). *โครงการการพัฒนาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา - เกษตรกร ภาคกลางอย่างสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการพัฒนาการตลาด 4.0 อย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- โกวิท พวงงาม. (2542). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- โกศล ดีศีลธรรม. (2547). *เครื่องมือสำหรับนักบริหารยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: อินฟอร์มีเดียบุ๊กส์.
- คณินิจ อนุโรจน์. (2548). การสร้างความตระหนักผู้ปกครอง. สืบค้นจาก <http://www.researchers.in.th.blog/hrdresearch/1276>
- โฆสิต ไชยประสิทธิ์. (2554). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติการพัฒนาจากภายใน กรณีศึกษาชุมชนใน*

ศูนย์พัฒนา โครงการหลวงหนองหอย (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่.

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนัด วฑฒโน. (2561). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6, 527-538.

จารุพงศ์ พลเดช. (2546). การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการให้อำนาจปฏิบัติ. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 42(42), 13-18.

จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). *การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิระประภา อัครบวร. (2549). *สร้างคนสร้างผลงาน*. กรุงเทพฯ: ก. พลพิมพ์.

จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหัวเขาเงิน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

จุฬารัตน์ โสตะ. (2543). *แนวคิด ทฤษฎี และกลยุทธ์การพัฒนาสุขภาพ*. ขอนแก่น: ภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2526). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาคการพิมพ์.

เจ็ลย บุรีภักดี และคณะ. (2545). *การเรียนรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

ชญานันท์ ไสกระจำง. (2558). *แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของบริษัทนำเที่ยวขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยการเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ชนัญญา สังวาลย์ และอุทัย ปริญญาสุทธีพันธ์. (2557). ระโนดกับวิถีชีวิตชาวนาที่เปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 3(1), 109-124.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2533). *การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนการพัฒนาขององค์กรประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชุลีกร คงศรีทอง. (2553). *วิถีชาวนา ตำบลบางนบ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*, วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

ญาณวุฒิ อภิวงค์. (2554). *แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างผลประโยชน์ต่อคนในชุมชนของบ้านมั่งคองปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารภูมิแล*, 23(2-

3), 1-7.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2544). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ภาคปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: เอช. อาร์. เซ็นเตอร์.

ณรงค์ศักดิ์ บุญยมาลิก. (2551). ประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการใช้ Balanced Scorecard. สืบค้น

จาก <http://bananachak.blogspot.com>

दनัย เทียนพุด. (2537). *กลยุทธ์การพัฒนาคคน: สิ่งท้าทายความสำเร็จของธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดร.รชนี เอมพันธ์ และสรุเชษฐ์ เชษฐ์มาส. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*

(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บพิศการพิมพ์.

ดวงใจ หล่อธนาวิชย์. (2550). *รัฐทุนชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน: ศึกษาเปรียบเทียบ*

ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ตุลา มหาพสุชานนท์. (2547). *หลักการจัดการและการบริหาร*. กรุงเทพฯ: พ.ศ. พัฒนา.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2540). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2546). *มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร*. กรุงเทพฯ: อินฟอรมีเดีย บุ๊คส์.

ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี. (2561). *รูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของชุมชนบ้าน*

อาลี และชุมชนบ้านอ้อมแก้ว จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัย

อุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

ทิวากร เหล่าลือชา. (2563). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางการตลาดของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัด*

มุกดาหาร (รูปแบบ CMLT). *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 14(3), 165-

177.

เทพรัฐ สวนแก้ว. (2556). *การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชาวนาอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*.

นครปฐม: สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธงชัย สันติวงษ์. (2534). *การตลาดสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธริษตรี ธนรัตน์พิมลกุล. (2555). *การสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายความมั่นคงทางอาหาร เรื่องข้าว ของ*

บริษัททีวีบูรพา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ธัญพร วนิชฤทธา. (2550). *การจัดการความรู้ในชุมชน: กรณีศึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*

โดยชุมชนมีส่วนร่วม จังหวัดสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัย

ศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีรพงษ์ เฉลิมจิระวัฒน์. (2537). *พื้นฐานงานอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ:

ไทยวัฒนาพานิช.

ธีระพงษ์ แก้วหาพงษ์. (2543). *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสังคม*.

ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

นเรศ สงเคราะห์สุข. (2541). *กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

นพดล ภาคพรต. (2548). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. ใน *เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล*

หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (หน่วยที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมธิราช.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2527). *ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ:
598 Print.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วม หลักพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง*. เชียงใหม่:
สิริลักษณ์การพิมพ์.

นิทัศน์ย์ เจริญงาม และวิทยา ธรรมเจริญ. (2559). *การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงนิเวศ*
กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองขุด จังหวัดจันทบุรี (รายงานการวิจัย). จันทบุรี: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). *แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย.

เนชั่นออนไลน์. (2563). *ท่องเที่ยววิถีชิวน่าต้อง "ปันนาโฮมสเตย์" ธรรมชาติสุดชิลวิวทุ่งนา*. สืบค้นจาก
<https://www.nationtv.tv/lifestyle/378794459>

เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2546). *การจัดการสมัยใหม่ (Modern Management) (พิมพ์ครั้งที่ 2)*.
กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

บุญณินดา โสดา. (2544). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอิสระชาว*
ต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

บุษบา สิทธิการ. (2551). *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยว*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา. (2544). วัฒนธรรมประจำโรงเรียน. *สารพัฒนาหลักสูตร*, 8(3), 40.
- ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา. (2549). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนชุมชนเกษตรกรรม*.
 ขอนแก่น: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ:
 สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปวีรรต สมนึก และคณะ. (2559). *การสร้างรูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในเส้นทางการท่องเที่ยวตามริมน้ำโขงของจังหวัดอุบลราชธานี* (รายงานการวิจัย).
 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ:
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). *ท่องเที่ยววิถุชาวนาในลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ สุข
 กาย สุขใจ บนวิถีชีวิตชาวนา*. สืบค้นจาก [https://mgronline.com/entertainment/
 detail/9630000091709](https://mgronline.com/entertainment/detail/9630000091709)
- พจนา สวนศรี. (2540). *การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: โครงการ
 ท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พจนา สวนศรี. (2541). *การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน*. *จุลสารการท่องเที่ยว*, 2,
 12-36.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism
 Handbook)*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบัน
 การท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ:
 สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรเพ็ญ วิจักขณ์ประเสริฐ. (2555). *คู่มือการจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพักแบบโฮมสเตย์*.
 เชียงใหม่: สภาวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรรณภัทร ใจเอื้อ, สมพงษ์ ยุงทอง, อติศักดิ์ จันทรวินานวงศ์, ไพศาล เจียนศิริจินดา, สุริพงษ์ อยู่สนิท,
 นพดล มั่นศักดิ์ และภัทรินทร์ เข้มแข็ง. (2552). *การพัฒนาารูปแบบเครือข่ายโรงเรียนชาวนา
 จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน* (รายงานการวิจัย)
 กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- พสุ เตชะรินทร์. (2546). *กลยุทธ์ใหม่ในการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- พะยอม ธรรมบุตร. (2549). *การวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย

ศรินครินทร์วิโรฒ.

- พิฑูรย์ ทองฉิม. (2558). *การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- พิฑูรย์ บวรวัฒนา. (2530). *ประสิทธิผลของหน่วยงาน ทฤษฎีองค์การสำหรับนักรัฐประศาสนศาสตร์. ใน เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- พิฑูรย์ อรุณพงษ์. (2551). *ศึกษาการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการทำนาของชาวบ้านหนองตาบุญ ตำบลยาง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- พินธ์ทิพภา สนธิสุวรรณกุล. (2561). *การปรับตัวของเกษตรกรชาวนาต่อสถานการณ์ภัยแล้ง ในชุมชนบ้านไผ่กระเซ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภะการพิมพ์.*
- ไพศาล พากเพียร. (2550). *การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากนาดำเป็นนาหว่านในชุมชน บ้านหนองน้ำขุ่นตำบล นาหม่อม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์. (2529). *การประเมินประสิทธิผลขององค์การ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2543). *การวางแผนตลาดการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2544). *บ้านพักชุมชน Home Stay. อนุสาร อสท.*
- ภิญญาพัชญ์ มุณีแก้ว และคณะ. (2562). *การจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เพื่อความเป็นธรรม ถูกต้องและยั่งยืน: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(3), 531-545.*
- มจรูดา ศรีจันทร์. (2554). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม. สืบค้นจาก <http://www.gotoknow.org/blog/mathu/33443>*
- มยุลี พิมพ์พาท. (2546). *เศรษฐกิจชุมชนชาวนาแบบพึ่งพาตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอดอนตูมจังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- มาศศุภา นิมบุญจาซ. (2558). *การศึกษาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มี*

- ผลต่อความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาสนหนอกว้าว (อุทยานแห่งชาติเขาแหลม)
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด, นกุล เครือฟู และอัศวพงศ์ อ้นทอง. (2548). *มูลค่าเพิ่มในประเทศของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2556). *การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา ทาตายุ. (2543). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการผลิต: กรณีศึกษาของการผลิตบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด (ปัญหาพิเศษปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์)*, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). *การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- รัชพร จันทร์สว่าง. (2546). *ความหมายของนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐจวน ประวัติเมือง, ปรมัตต์ปัญปรัชญ์ ต้องประสงค์, ลักษณะสุภา บัวบางพลู และเมธาพร ชโนเตอร์. (2559). *แนวทางการยกระดับวิถีชีวิตชาวนาไทยด้วยแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีพื้นที่ปราจีนบุรี* (รายงานการวิจัย) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- วรพร ฉายที. (2556). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการเข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย*. *วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา*, 5(3), 103-116.
- วัฒนา พัฒนพงศ์. (2546). *การบริหารเพื่อมุ่งอนาคต*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2549). *ระบบทวิภาคีกับการแก้ไขปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า*. กรุงเทพฯ: กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัลลภ ลำพาย. (2549). *เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีระเดช เชื้อนาม. (2547). *เขย่า Balanced Scorecard*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้าพริ้นติ้ง.
- วีระชัย เตะตะนาม. (2552). *การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน: กรณีศึกษาการอนุรักษ์ป่าชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

- วีระพล ทองมา. (2547). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในที่ดินป่าไม้. สืบค้นจาก <https://m.facebook.com/200962903432088/photos/การท่องเที่ยวโดยชุมชน-community-based-tourism-cbt-สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน/791316651063374/>
- วุฒิสาร ตันไชย. (2544). *การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิรัตน์ เจตนาธรรมจิต. (2546). *กระบวนการพัฒนาโดยประชาชน: กรณีศึกษา หมู่ 8 บ้านปากมาบ ตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศลิษา หมดลั้ง. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองสน กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพฯ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศุภวรัช เชื้อเมืองพาน, ปารณีย์ เผ่าภูธร, สังคม แสนบุตรดี และจักรพงษ์ พวงงามชื่น. (2556). การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาบ้านไร่กองจิง ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารแก่นเกษตร*, 41(ฉบับพิเศษ 1), 678-684.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2557). รู้จักสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I). สืบค้นจาก <https://cbtyouth.wordpress.com/cbt-youth/cbti/>
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. (2550). *ฐานข้อมูลชุมชนที่มีการดำเนินการท่องเที่ยว ปี 2550*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สถิต บัวขวัญ. (2543). *ประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาบางประเภทของปลัดอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมคิด บางโม. (2550). *องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2514). *การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: เกษมสุวรรณ.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2521). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สมยศ นาวิการ. (2536). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สมศักดิ์ เจริญพันธ์. (2546). *ทัศนคติต่อการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ของชาวนาในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*, สถาบันราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.

สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต. (2531). แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเมือง.
ท้องถิ่น, 8(9), 71-72.

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2545). พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สรอายุ ประมวลวรชาติ. (2544). ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคในการนำ *Balanced Scorecard* มาใช้ใ
องครกลุ่มธุรกิจการสื่อสารของไทย: กรณีศึกษาบริษัท *Telecom Asia Public Company
Limited (TA)* และบริษัท *Advanced Info Service Public Company Limited (AIS)*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สฤณี ธีรวิภาจนา. (2547). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษา
เฉพาะกรณีชุมชนในเขตเทศบาลตรัง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยทักษิณ,
สงขลา.

สหทัย ติวิเศษ. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มอัย
ศรีถ้อย ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ),
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ.

สัญญา เคนาภูมิ. (2558). แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัด
มหาสารคาม. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2(3), 68-85.

สินธุ์ สโรบล. (2546). ชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ข้อเสนอเพื่อปรับตัวของชุมชนดีเด่น ด้านการ
ท่องเที่ยวไทย. จุลสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์.

สิริวิมล ดันดิถนอมวงศ์. (2547). การเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวนาไทยภาคกลาง: กรณีศึกษา บ้าน
คลองสิบ ตำบลบึงทองหลาง จังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ),
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สุนันทา สังข์ทัศน์. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
อาชีวศึกษาโดยใช้แนวคิด *Balanced Scorecard*. วารสารวิชาการ *RMUTT Global
Business and Economics Review*, 8(2), 100-115.

สุภมาส อังสุโชติ และรัชนิกุล ภิญโญภานวัฒน์. (2554). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์
และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เจริญดีมีงค
การพิมพ์.

สุรศักดิ์ เชื้องาม. (2555). การปรับเปลี่ยนและการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตชาวนาตำบลกบเจา อำเภอบาง
พาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2549 (สารนิพนธ์ปริญญา
โทบริหารธุรกิจ ไร่), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2543). การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรง

พิมพ์จามจรี.

- สุรางค์ เมรานนท์. (2545). การศึกษาแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาการผลิต กระเป๋าจักสานไม้ไผ่ ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมู่ที่ 8 ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัด อ่างทอง. ปทุมธานี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรณ.
- สุริยะ หาญพิชัย และพีรพล ไทยทอง. (2561). การพัฒนาชาวนาไทยรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ไทย. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 5(2), 1-16.
- สุรีย์ จันทรมาลี. (2541). การมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนเขตเมือง ในการเผยแพร่ความรู้โรคเอดส์. วา สารสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 21(78), 1-11.
- สุรีย์ บุญญานุกพงศ์. (2539). ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิมล ตีรกานนท์. (2548). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: ปัจจัยองค์ประกอบและแนวทางสู่การ ปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบาย สาธารณสุข.
- อนุภาพ ธีรลาภ. (2528). การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร บัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะ ของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมราวดี คำบุญ. (2555). การประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอ เขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 7(1), 3-22.
- อรัญ กักพล. (2546). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิปริญญาโทสำหรับนักบริหาร รัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณทัย อุ่นไธสง. (2560). พุทธเศรษฐกิจของวิถีชาวนาลาวเวียงในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์), มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- อรุณ รักธรรม. (2525). หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อรุณ รักธรรม. (2534). การบริหารและการจัดองค์การ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อัจฉรา จันทร์ฉาย. (2549). สู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ คู่มือการวางแผนกลยุทธ์และการจัดทำ BSC

(Balanced Scorecard). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อารยา เป๊ะป่อง. (2558). *การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลการประเมินองค์กรแบบสมดุล (Balanced Scorecard) และการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการในเขตย่านธุรกิจการค้าสีลม* (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- อาสา คงวิทยากุล และคณะ. (2529). *การศึกษาปัญหาการใช้เคียวแทนแกะเก็บเกี่ยวข้าว ของชาวนาในเขตชนบทยากจน จังหวัดนครศรีธรรมราช* (รายงานการวิจัย). นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยเกษตรกรรม นครศรีธรรมราช.
- อำพน แสงดี. (2546). *ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีการทำนาของชาวบ้านในอำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา ตั้งแต่เริ่มพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2504 - 2545)* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- อิสระ บุญญะฤทธิ์. (2557). *จิตวิทยาเชิงบวกกับการเผชิญปัญหาสัมพันธ์ภาวะพระหว่างบุคคลในการทำงาน. ใน วิชิตา กิจธรรม (บรรณาธิการ), *รวมบทความวิจัยและทฤษฎีเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ในองค์กร*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- อิสระพงษ์ พลธานี. (2562). *การศึกษาองค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 14(2), 17-24.*
- อุบลวรรณ ประดับสุข. (2549). *การเรียนรู้และประสบการณ์เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว. Tourism Journal (ภาค E-tat), 3, 24-32.*
- อุษา โชติกะสิริ. (2547). *การเปลี่ยนอาชีพของชาวนาในเขตปริมณฑล กรณีศึกษา ตำบลลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพฯ.
- เอกปรัชญา ยานะสาร. (2545). *การจัดการศึกษาวิชาชีพโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เอกวินิต พรหมรักษา. (2555). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงกลยุทธ์ขั้นสูง: แนวคิดและทฤษฎี Harrington Emerson. สืบค้นจาก <http://promruca-dba04.blogspot.com/2012/10/harrington-emerson.html>*
- Amartunga, D., Baldry, D., & Saushar, M. (2001). Process improvement through performance measurement. *Work Study, 50(5), 179-189.* Asker, S., Boronyak, L., Carrard, N., & Paddon, M. (2010). Effective community based tourism. *Heng Mui*

Keng Terrace, Singapore: Sustainable Tourism Cooperative Research Centre.

- Banker, R. D., Chang, H., Janakiraman, S. N., & Konstans, C. (2004). A balanced scorecard analysis of performance metrics. *European Journal of Operational Research*, 154(2), 423-436.
- Banker, R. D., Potter, G., & Srinivasan, D. (2000). An empirical investigation of an incentive plan that includes nonfinancial performance measures. *The Accounting Review*, 75(1), 65-92.
- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1991). *Management*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Bateman, S. T., & Snell, A. S. (2009). *Management: Leading & collaborating in a competitive world* (8th ed.). Boston, MA: McGraw-Hill.
- Bayat, M. S., & Ferreira, I. W. (2008). A theoretical basis for managing human resources in tourism. *Journal of Business and Management Dynamics (JBMD)*.
- Bennis, W. G. (1971). Toward a Truly scientific management: The concept of organization health. In J. Chorpade (Ed.), *Assessment of organizational effectiveness: Issues, analysis, reading*. Pacific Palisades, Calif: Goodyear.
- Bible, L., Kerr, S., & Zanini, M. (2006). The balanced scorecard: here and back: From its beginnings as a performance measurement tool. *Management Accounting Quarterly*, 7(4), 18-23.
- Bopp, M., Germann, K., Bopp, J., Baugh Littlejohns, L., & Smith, N. (2000). Assessing community capacity for change. *Red Deer, Alberta: David Thompson Health Region & Four Worlds Centre for Development Learning*.
- Borza, A., & Bordean, O. (2006). Performance measuring of tourism small medium-sized enterprises. *Management Marketing*, 1(4).
- Boscia, M. W., & McAfee, R. B. (2014). *Using the balance scorecard approach: A group exercise*. Paper presented at the Developments in Business Simulation and Experiential Learning: Proceedings of the Annual ABSEL conference.
- Bostan, I., & Grosu, V. (2011). Contribution of balance scorecard model in efficiency of managerial control. *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 14(3), 178-199.
- Bovisualize. (2013). แนวคิดกระบวนการบริหาร POSDCORB. Retrieved from <http://bovisualize.wordpress.com/2013/01/29ทฤษฎี-กระบวนการบริหาร-posdcorb>

- Brown, J. B., & McDonnell, B. (1995). The balanced score-card: Short-term guest or long-term resident? *International Journal of Contemporary Hospitality Management*.
- Brown, S. R. (1980). *Political subjectivity: Applications of Q methodology in political science*: Yale University Press.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism management*, 21(1), 97-116.
- Burkart, A. J., & Medlik, S. (1985). *Tourism : past, present and future*. London: Heinemann.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York, NY: Harper and Row.
- Certo, S. C. (2003). *Modern management*. New Jersey, NJ: Prentice Hall.
- Chavan, M. (2009). The balanced scorecard: A new challenge. *Journal of management development*, 28(5), 393-406.
- Chi, C. G.-Q., & Qu, H. (2008). Examining the structural relationships of destination image, tourist satisfaction and destination loyalty: An integrated approach. *Tourism management*, 29(4), 624-636.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: concepts and measures for project design, implementation and evaluation*. Ithaca, NY: Rural Development Committee Cornell University.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World development*, 8(3), 213-235.
- Cornwall, A. (2002). Locating citizen participation. Retrieved from https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/8659/IDSB_33_2_10.1111-j.1759-5436.2002.tb00016.x.pdf?sequence=1
- Daft, R. L., Murphy, J., & Willmott, H. (2010). *Organization theory and design*. London: Cengage learning EMEA.
- Davis, K., & Newstrom, J. W. (1989). *Human behavior at work*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Davis, S., & Albright, T. (2004). An investigation of the effect of balanced scorecard implementation on financial performance. *Management accounting research*,

15(2), 135-153.

Decenzo, D. A., & Robbins, S. P. (2004). *Human resource management* (6th ed.). New York, NY: John Wiley & Son.

Díaz Bordenave, J. (1994). Participative communication as a part of building the participative society. *Participatory communication: Working for change and development*, 35-48.

Dickman, S. (1996). *Tourism: An introductory text*. Sydney: Hodder Education.

Dulani, B. (2003). How participatory is participation in social funds. Retrieved from https://www.participatorymethods.org/sites/participatorymethods.org/files/how%20participatory%20is%20participation_dulani.pdf

Dumitrescu, L., & Fuciu, M. (2009). Balance scorecard--a new tool for strategic management. *Buletin Stiintific*, 14(2).

Dyck, B., & Neubert, M. J. (2009). *Principles of management*. London: South-Western Cengage Learning.

Etzioni, A. (1968). *The active society*. New York, NY: The Free.

Fekade, W. (1994). Local Determinants of Development Sustainability. *A Study of Rural Development Projects in Tanzania*.

Fetterman, D. M., & Wandersman, A. (2005). *Empowerment evaluation principles in practice*. New York, NY: Guilford.

Fooladvand, M., Yarmohammadian, M. H., & Shahtalebi, S. (2015). The application strategic planning and balance scorecard modelling in enhance of higher education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, 950-954.

Fornaroff, A. (1980). *Community involvement in Health System for Primary Health Care*. Geneva: World Health Organization.

Friedman, H. H., & Friedman, L. (1979). Endorser effectiveness by product type. *Journal of advertising research*.

Fulop, L. (2002). Practising what you preach: Critical management studies and its teaching. *Organization*, 9(3), 428-436.

Gee, Y., James, C., Deriter, J., & Choy, L. (2007). *Travel industry* (2nd ed.). New York, NY: John Wiley & Sons.

Giddens, A. (2001). *The global third way debate*. Cambridge: Polity.

- Gould, S. J. (1996). *The mismeasure of man*. New York, NY: WW Norton & Company.
- Gumbus, A., & Lussier, R. N. (2006). Entrepreneurs use a balanced scorecard to translate strategy into performance measures. *Journal of Small Business Management*, 44(3), 407-425.
- Gurd, B., & Gao, T. (2007). Lives in the balance: an analysis of the balanced scorecard (BSC) in healthcare organizations. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 57(1), 6-21.
- Hall, C. M., Sharples, L., Mitchell, R., Macionis, N., & Cambourne, B. (2004). *Food tourism around the world: Development*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Hart, R. A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship. *Innocenti Essay*(4).
- Healey, P. (1997). *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies*. London: Red Globe.
- Heginbotham, E., Nixon, M., Morgan, F. E., Heim, J. L., Hagen, J., Li, S., . . . Shlapak, D. A. (2015). *The US-China military scorecard: Forces, geography, and the evolving balance of power, 1996–2017*. Santa Monica, CA: Rand Corporation.
- Hettne, B. (1990). *The globalization of development theory* (Vol. 130). N.p.: Institute for World Economics of the Hungarian Academy of Sciences.
- Hine, D., & Howard, D. (2003). An analysis of changing management roles in small Australian services exporters in response to the stages in industry development. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 9(2), 74-88.
- Hoque, Z., & James, W. (2000). Linking balanced scorecard measures to size and market factors: Impact on organizational performance. *Journal of Management Accounting Research*, 12(1), 1-17.
- Howard, D., & Hine, D. (1997). The population of organisations life cycle (POLC): Implications for small business assistance programs. *International Small Business Journal*, 15(3), 30-41.
- Hoy, W., & Miskel, C. G. (1991). *Educational administration: Theory, research, and practice*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Hu, Q., & Huang, C. D. (2005). *Aligning IT with firm business strategies using the balance scorecard system*. Paper presented at the Proceedings of the 38th Annual

- Hawaii International Conference on System Sciences.
- Hussain, M. (2005). Management accounting performance measurement systems in Swedish Banks. *European Business Review*, 17(6), 566-589.
- Ismail, Y., & Sarif, S. M. (2011). *The role of Tawhidic paradigm in the transformation of management system*. Paper presented at the Seminar Transformasi Sistem Pengurusan Islam di Malaysia.
- Jianhui, L. U. (2009). Discussion on Project Quality Management under Owner's Predomination Action. *Construction Economy*, S2.
- Johnsen, Å. (2001). Balanced scorecard: theoretical perspectives and public management implications. *Managerial auditing journal*, 16(6), 319-330.
- Kaifi, B. A., & Noori, S. A. (2010). Organizational management: A study on middle managers, gender, and emotional intelligence levels. *Gender, and Emotional Intelligence Levels*.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1992). *The balanced scorecard: measures that drive performance*. Boston, MA: Harvard Business Publishing.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Boston: Harvard Business School Press.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1999). The balanced scorecard for public-sector organizations. *Balanced Scorecard Report*, 15(11), 1999.
- Koontz et al. (1986). *Strangers putnam*. New York, NY: Routledge.
- Korten, D. C. (1981). Rural development programming: The learning process approach. *Rural Development Participation Review*, 2(2), 1-8.
- Kozak, M., & Rimmington, M. (1999). Measuring tourist destination competitiveness: Conceptual considerations and empirical findings. *International Journal of Hospitality Management*, 18(3), 273-283.
- Kutucuoglu, K. Y., Hamali, J., Irani, Z., & Sharp, J. M. (2001). A framework for managing maintenance using performance measurement systems. *International Journal of Operations Production Management*.
- Kyessi, A. G. (2002). Community participation in urban infrastructure provision: servicing informal settlements in Dar es Salaam. *Dortmund: University of Dortmund*, 405.
- Lafferty, G., & van Fossen, A. (2001). Integrating the tourism industry: Problems and

- strategies. *Tourism management*, 22(1), 11-19.
- Laverack, G. (2005). Using a 'domains' approach to build community empowerment. *Community Development Journal*, 41(1), 4-12.
- Laverack, G., & Thangphet, S. (2009). Building community capacity for locally managed ecotourism in Northern Thailand. *Community Development Journal*, 44(2), 172-185.
- Laws, E. (1995). *Tourist destination management: issues, analysis and policies*. London: Routledge.
- Liberato, S. C., Brimblecombe, J., Ritchie, J., Ferguson, M., & Coveney, J. (2011). Measuring capacity building in communities: A review of the literature. *BMC public health*, 11(1), 850.
- Lisk, F. (1985). *Popular participation in planning for basic needs: concepts, methods and practices: A study prepared for the International Labour Office within the framework of the World Employment Programme*. Aldershot: Gower.
- Longenecker, J. G., & Pringle, C. D. (1981). *Management*. Ohio: Merrill.
- Lucchetti, V. G., & Font, X. (2013). Community based tourism: Critical success factors. *ICRT occasional paper*, 27, 1-20.
- Lückenkötter, J. (1999). Planning Theory and the Study of Local Partnerships. From Westholm, E. et al. 1999. *Local Partnerships and Rural Development in Europe*, 229-245.
- Lukovic, T. (2014). *Inside and outside of managerial mind building the bridges between disciplines Planning and Controlling, Separable or Symbiotic Functions of Management*. Paper presented at the International OFEL Conference on Governance, Management and Entrepreneurship.
- MacLellan-Wright, M. F., Anderson, D., Barber, S., Smith, N., Cantin, B., Felix, R., & Raine, K. (2007). The development of measures of community capacity for community-based funding programs in Canada. *Health Promotion International*, 22(4), 299-306.
- Mahoney, T. A., & Weitzel, W. (1969). Managerial models of organizational effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 14(3), 357-365.
- Manyara, G., & Jones, E. (2007). Community-based tourism enterprises development in

- Kenya: An exploration of their potential as avenues of poverty reduction. *Journal of sustainable tourism*, 15(6), 628-644.
- Mayo, M., & Craig, G. (1995). *Community empowerment: A reader in participation and development*. London: Zed Books.
- McIntosh, R. W., & Goeldner Charles, R. (2007). *Tourism: principles, practice and philosophies*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Mill, R. C., & Morrison, A. M. (1985). *The tourism system: An introductory text*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall International.
- Möller, A., & Schaltegger, S. (2005). The sustainability balanced scorecard as a framework for eco-efficiency analysis. *Journal of Industrial Ecology*, 9(4), 73-83.
- Moorhead, G., & Griffin, R. W. (2001). *Organizational Behavior, Managing people and Organization* (5th ed. ed.). New York, NY: Houghton Mifflin.
- Murphy, P., Pritchard, M. P., & Smith, B. (2000). The destination product and its impact on traveller perceptions. *Tourism management*, 21(1), 43-52.
- Neely, A. (2008). Does the balance scorecard work: An empirical investigation. Retrieved from <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.484.5851&rep=rep1&type=pdf>
- Norreklit, H. (2000). The balance on the balanced scorecard a critical analysis of some of its assumptions. *Management accounting research*, 11(1), 65-88.
- O'Meara, K., Sandmann, L. R., Saltmarsh, J., & Giles, D. E. (2011). Studying the professional lives and work of faculty involved in community engagement. *Innovative Higher Education*, 36(2), 83-96.
- Olve, N. G., Petri, C. J., Roy, J., & Roy, S. (2003). *Making scorecards actionable: Balancing strategy and control*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Othman, R. (2006). Balanced scorecard and causal model development: Preliminary findings. *Management Decision*, 44(5), 690-702.
- Parker, M., Patton, K., Madden, M., & Sinclair, C. (2010). From committee to community: The development and maintenance of a community of practice. *Journal of Teaching in Physical Education*, 29(4), 337-357.
- Pelasol, M. R. J., Tayoba, M. A. T., Mondero, E., Jugado, K., & Lahaylahay, C. (2012).

- Igcabugao: A potential tourist destination in the southern part of Iloilo, Philippines. *Editorial Board*, 71.
- Pelser, A. M. F., & Van Wyk, C. (2016). Teacher participation in stress management through different theoretical lenses: A study conducted in the mahikeng area. *Journal of International Education Research*, 12(1), 1-12.
- Pike, S. (2008). Destination branding-analysing brand equity for queensland's coral coast. *CAUTHE: Tourism Hospitality Research, Training Practice: Where the'bloody hell'are we?*, 653-669.
- Pretty, J. N. (1994). Alternative systems of inquiry for a sustainable agriculture. *IDS bulletin*, 25(2), 37-49.
- Pretty, J. N., & Pimbert, M. P. (1995). *Beyond conservation ideology and the wilderness*. Paper presented at the Natural Resources Forum.
- Putti, J. M., Aryee, S., & Phua, J. (1990). Communication relationship satisfaction and organizational commitment. *Group & Organization Studies*, 15(1), 44-52.
- Reddin, W. J. (1970). *Managerial effectiveness*. New York, NY: McGraw-Hill Book.
- Renaissance. (1998). *The Balanced Scorecard: An Overview, White Paper*: Renaissance Worldwide.
- Richards, G. (2003). *Social capital: A measure of quality of life and determinant of quality of experience?* Paper presented at the The ATLAS Annual Conference, Leeuwarden, The Netherlands.
- Richardson, A. (1983). *Participation* (Vol. 1). London: Routledge.
- Rifkin, S. B. (1985). *Health planning and community participation: Case studies in South-East Asia*. London: Croom Helm.
- Rondinelli, D. A., & Cheema, G. S. (1983). *Decentralization and development: Policy implementation in developing countries*. New York, NY: Sage Beverly Hills.
- Samuel, C., & Trevis, C. (2006). *Modern management*. New Jersey, NJ: Pearson Education.
- Sarif, S. M., & Ismail, Y. (2010). Sustaining knowledge management development through the ulū al-albāb approach. *International Journal of Business, Economics and Law*, 18(6), 37-44.

- Sharma, A. (2009). Implementing balance scorecard for performance measurement. *ICFAI Journal of Business Strategy*, 6(1), 7-16.
- Soderberg, M., Kalagnanam, S., Sheehan, N. T., & Vaidyanathan, G. (2011). When is a balanced scorecard a balanced scorecard? *International Journal of Productivity and Performance Management*, 60(7), 688-708.
- Stoner, J. A. F., & Freeman, E. R. (1989). *Management* (4th ed.). New Jersey, NJ: Prentice-Hall.
- Suwanbamrung, C., Dumpan, A., Thammapalo, S., Sumrongtong, R., & Phedkeang, P. (2011). A model of community capacity building for sustainable dengue problem solution in Southern Thailand. *Health*, 3(09), 584.
- Swanson, K. K., & Horridge, P. E. (2004). A structural model for souvenir consumption, travel activities, and tourist demographics. *Journal of Travel Research*, 42(4), 372-380. doi:10.1177/0047287504263031
- Tan, Y., Zhang, Y., & Khodaverdi, R. (2017). Service performance evaluation using data envelopment analysis and balance scorecard approach: an application to automotive industry. *Annals of Operations Research*, 248(1-2), 449-470.
- United Nations. (1981). *Yearbook of international trade statistics*. Washington DC: Author.
- Vengesai, S. (2003). A conceptual model of tourism destination competitiveness and attractiveness. Retrieved from https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/32243045/A_conceptual_model_of_tourism_destination_competitiveness_and_attractiveness-with-cover-page-v2.pdf
- Vyas-Doorgapersad, S. (2011). Paradigm shift from new public administration to new public management: Theory and practice in Africa. *TD: The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa*, 7(2), 235-250.
- Wall, G. (1993). International collaboration in the search for sustainable tourism in Bali, Indonesia. *Journal of sustainable tourism*, 1(1), 38-47.
- White, M. E. (1994). *After the greening: the browning of Australia*. New South Wales: Kangaroo.
- World Health Organisation, & United Nations Childrens Fund. (1978). *World Health Organisation/United Nations Childrens Fund Primary Health Care*. Geneva:

World Health Organisation.

Wu, S.-I., & Hung, J.-M. (2007). The performance measurement of cause-related marketing by balance scorecard. *Total Quality Management & Business Excellence*, 18(7), 771-791.

Zapata, M. J., Hall, C. M., Lindo, P., & Vanderschaeghe, M. (2011). Can community-based tourism contribute to development and poverty alleviation? Lessons from Nicaragua. *Current Issues in Tourism*, 14(8), 725-749.

เลขที่แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน
ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ใช้รวบรวมข้อมูลการวิจัยการศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลางเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสถานการณ์และกระบวนการดำเนินการของพื้นที่การวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาของข้อคำถาม เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้เนื้อหาเกิดความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน โปรดกรอกข้อมูลให้ครบถ้วนทุกข้อ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อผลการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลางให้เกิดความอย่งยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลคำถามเพื่อคัดกรองเพื่อตรวจสอบท่านมีความสนใจการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานาภาคกลาง

1. ท่านได้เป็นสมาชิกกลุ่มของท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยววิถีชวานา หรือไม่

- 1) ใช่ 2) ไม่ใช่

ถ้าใช่ ก) กรุณาใส่ชื่อกลุ่มที่เข้าร่วม _____

ข) สมาชิกในกลุ่มมีจำนวนกี่คนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว _____ คน

ค) ท่านเข้าร่วมกลุ่มนี้มากี่ปี _____ ปี

ง) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยววิถีชวานา

- 1) ไม่เคย 2) แทบจะไม่เข้าร่วม 3) บางครั้ง
 4) บ่อยครั้ง 5) ทุกครั้ง

จ) เหตุผลที่ท่านเข้าร่วมกลุ่มนี้ _____

ถ้า ไม่ใช่ ก) อะไรคือเหตุผลหลักที่ทำให้ท่านไม่เข้าร่วมกลุ่ม (กรุณาเลือกเพียงคำตอบเดียว)

- 1) ขาดข้อมูลที่เพียงพอ 2) ขาดความกระตือรือร้น
 3) มีเวลาที่จำกัด 4) ไม่มีควมสนใจ
 5) มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ 6) อื่น ๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลาง
(โปรดทำเครื่องหมายถูก ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การจัดการด้านคน					
ภาวะผู้นำ					
1. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลางในชุมชนของท่าน มีความรอบรู้ และทักษะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว					
2. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลางในชุมชนของท่าน มีการส่งเสริมการแบ่งกลุ่มและการปฏิบัติงานร่วมกันของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว					
3. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลางในชุมชนของท่าน มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างชัดเจน					
4. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลางในชุมชนของท่าน มีการส่งเสริมให้พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน					
5. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวภาคกลางในชุมชนของท่าน นำนโยบายและแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
เครือข่าย/เชื่อมโยง					
1. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวภาคกลางของท่าน มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย เพื่อประสานงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอื่นๆ					
2. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวภาคกลางของท่าน มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน					
3. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวภาคกลางของท่าน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมือนกัน					
4. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวภาคกลางของท่าน มีการสร้างเครือข่ายกับเกษตรกรในระดับท้องถิ่นและระดับสากล					
5. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวภาคกลางของท่าน มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การท่องเที่ยวชุมชนผ่านสื่อและเครือข่ายทางการท่องเที่ยว					
ด้านทักษะและความรู้					
1. คนในชุมชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวภาคกลาง					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.คนในชุมชนมีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน					
3.คนในชุมชนได้รับการสนับสนุนและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
4.ชุมชนมีการรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและลายลักษณ์อักษร					
การจัดการด้านพื้นที่					
สิ่งที่ดึงดูดใจ (Attraction)					
1. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของบ้าน มีทรัพยากรที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นและอุดมสมบูรณ์					
2. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของบ้าน มีวัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์น่าสนใจ					
3. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของบ้าน มีจุดหมายปลายทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีความวุ่นวาย เรียนรู้และแบ่งปันความรู้					
4. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของบ้าน มีทัศนียภาพที่สวยงามและมีคุณค่าน่าประทับใจ					
5. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของบ้าน มีค่าใช้จ่ายในราคาที่คุ้มค่าและเหมาะสม					
ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility)					
1.แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของบ้าน มีระบบสาธารณูปโภคอย่างครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร					
2. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตของบ้าน มีป้ายบอกเส้นทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย					
3.สภาพท้องถนนภายในชุมชน มีสภาพที่ดีในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตอย่างสะดวก และปลอดภัย					
4. การคมนาคมขนส่งโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสะดวกและปลอดภัยและมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว					
สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)					
1. ชุมชนมีการให้บริการร้านอาหาร / ร้านค้า / ร้านขายของที่ระลึกและของฝากให้เลือกหลากหลาย					
2. ชุมชนมี พื้นที่จอดรถสะดวกและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ภายในชุมชนมีจุดรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายภายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนา					
4. มีป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและขั้นตอนการติดต่อที่ชัดเจน เข้าใจง่าย					
5. ชุมชนมีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอต่อการใช้งาน					
6. ชุมชนมีพื้นที่ทิ้งขยะบริเวณอย่างเพียงพอ					
ด้านที่พัก (Accommodation)					
1. ที่พักมีความสะอาด					
2. มีที่พักหลายระดับให้เลือกใช้บริการในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนา เช่น โฮมสเตย์ รีสอร์ท และอื่นๆ					
3. ราคาที่พักและการให้บริการมีความเหมาะสมต่อการเข้าใช้บริการ					
4. ระยะทางจากที่พักไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามีความเหมาะสมไม่ไกลจนเกินไป					
5. ที่พักมีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ					
กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)					
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความหลากหลาย เช่น สาธิตการทำนา ทำอาหารพื้นบ้าน ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ฯลฯ					
2. รูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความน่าสนใจและช่วยสร้างประสบการณ์เพิ่มพูนความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ร่วมกับชาวบ้าน					
3. มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ให้ความรู้ในช่วงสาธิตการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม					
4. กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนวิถีชาวนามีระยะเวลาเหมาะสมและปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว					
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กับ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น					
6. กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ช่วยเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน					
การจัดการด้านบริหารจัดการ					
การวางแผนปฏิบัติงาน					
1. ชุมชนท่านมีแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างชัดเจน					
2. ชุมชนของท่านมีการจัดทำเอกสารและคู่มือการท่องเที่ยวเพื่อให้คนในชุมชนทุกระดับนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. คนในชุมชนของท่าน ทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
4. ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการแนวปฏิบัติและวัตถุประสงค์ของการทำงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างชัดเจน					
การปฏิบัติตามแผน					
1. ชุมชนของท่าน ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างมีคุณภาพและนำไปปฏิบัติได้ตามแผนได้อย่างชัดเจน					
2. ชุมชนของท่าน มีการประชาสัมพันธ์แผนการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ให้บุคลากรทุกระดับ รับทราบก่อนนำไปปฏิบัติตามแผน					
3. ชุมชนของท่านมีการดำเนินงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้มีมาตรฐาน และปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมิน การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง					
4. ชุมชนของท่านมีการส่งเสริม สนับสนุนและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ตามแผนได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
การตรวจสอบหรือการประเมิน					
1. ชุมชนของท่านมี การถอดบทเรียนจากการทำงาน และดูแลการดำเนินการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง					
2. ชุมชนของท่านมีการตรวจประเมินคุณภาพการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างต่อเนื่อง					
การปรับปรุง					
1. ชุมชนของท่านมีการปรับปรุง พัฒนาจุดแข็ง-จุดอ่อน การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา อย่างต่อเนื่อง					
2. ชุมชนของท่าน มีการเสนอแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาสำหรับการดำเนินงานภายในกลุ่มการท่องเที่ยว					
การจัดการด้านการมีส่วนร่วม					
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ การปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.ท่านมีส่วนร่วมในการการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
3.ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุยปรึกษาและพิจารณากิจกรรมต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
4.ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
5. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้ตรงประเด็น					
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ					
6.ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
7.ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยวิถีชาวนา เช่น สถานการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ที่พักโฮมสเตย์ เป็นต้น					
8.ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ					
9.ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติในการสนับสนุนช่วยเหลือ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
10.ท่านได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา เช่น สินค้าของชุมชน ของที่ระลึก ขายอาหาร เป็นไกด์ เป็นต้น					
11.ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
12.ท่านได้รับผลประโยชน์จากการสนับสนุนรายได้จากเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
13.ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาจากกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน					
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
15.ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อเตรียมการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
16.ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
17. ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนาเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้เหมาะสมกับชุมชน					
18. ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการปฏิบัติงาน					
19. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสาวนา					

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง
(โปรดทำเครื่องหมายถูก ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ประสิทธิผลทางด้านรายได้					
1. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
2. ท่านมียอดขายสินค้าจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามากขึ้น					
3. ท่านมีการแบ่งกำไรจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามากขึ้น					
4. ท่านมีวิธีการลดต้นทุน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาไม่ให้เกิดกระทบกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว					
5. จากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ช่วยพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ชุมชนดีขึ้น รวมทั้งสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน และเกิดความภูมิใจกับวิถีชาวนา					
ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว					
1. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา					
2. ท่านคิดว่า การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีกิจกรรมที่พัฒนาสมาชิกให้มีความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้					
3. ท่านคิดว่า ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงและคิดกิจกรรมใหม่เพื่อเพิ่มความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวโดยไม่มีทิ้งวิถีชาวนาของชุมชน					
4. ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยสำหรับนักท่องเที่ยว					
5. ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มีการศึกษาข้อมูลและแจ้งให้สมาชิกทราบถึงลักษณะนิสัยและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้					
ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยว					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
โดยวิถีชานาภาคกลาง					
1.คนในชุมชนมีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยชุมชนวิถีชานากิจกรรมใหม่ๆ					
2.คนในชุมชนมีการจัดการด้านเวลาการทำงานได้อย่างรวดเร็วในการดำเนินงานภายในกลุ่มสมาชิก					
3.คนในชุมชนสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว					
4. คนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว					
ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยว โดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง					
1.ท่านได้รับการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาอยู่ตลอดเวลา					
2.ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลางของท่าน มีการรักษากลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาให้มีแรงจูงใจในการทำการท่องเที่ยว					
3.ชุมชนของท่านมี การรวบรวมข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชานา จากคนในชุมชนที่รู้องค์ความรู้เรื่องนี้					
4. ชุมชน มีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชานาของชุมชน ให้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม					
5. ท่านได้ มีการนำความรู้เกี่ยวกับการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา มาพัฒนาเป็นสินค้าใหม่ๆในชุมชน เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว					
6. จากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา ท่านได้ มีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาความสามารถของสมาชิก เช่น การอบรม Facebook Line Instagram โปรโมทกิจกรรมการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานา					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอบพระคุณค่ะ

ภาคผนวก ข

แบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญการหาค่าดัชนีความ
สอดคล้องของวัตถุประสงค์

(Index of Item Objective Congruence : IOC)

แบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ
การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์
(Index of Item Objective Congruence : IOC)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบ
 เชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชน
 วิถีชานาภาคกลาง มีเกณฑ์การให้คะแนนค่าดัชนี IOC ดังนี้

- 1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการที่ต้องการวัด
- 0 หมายถึง ไม่อาจตัดสินว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง
- 1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการที่ต้องการวัด

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลคำถามเพื่อคัดกรองเพื่อตรวจสอบท่านมีความสนใจการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง					
1. ท่านได้เป็นสมาชิกกลุ่มของท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยววิถีชานา หรือไม่	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านลักษณะประชากร					
1. เพศ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. อายุ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. สถานภาพสมรส	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. ระดับการศึกษาสูงสุด	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. ระยะเวลาที่อยู่อาศัย	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6. ชื่อชุมชนที่ท่านอาศัย	1	1	1	1.00	ใช้ได้
7. อาชีพหลัก/อาชีพเสริม	1	1	1	1.00	ใช้ได้
8. รายได้หลัก/รายได้จากการท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาภาคกลาง					
การจัดการด้านคน					
ภาวะผู้นำ					
1. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาในชุมชนของท่าน มีความรอบรู้ และทักษะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชานาในชุมชนของ	1	1	0	0.67	ใช้ได้

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
ท่าน มีการส่งเสริมการแบ่งกลุ่มและการปฏิบัติงานร่วมกัน ของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว					
3. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของ ท่าน มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชนอย่างชัดเจน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของ ท่าน มีการส่งเสริมให้พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เพื่อ สนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. ผู้นำของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาในชุมชนของ ท่าน นำนโยบายและแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของ ชุมชนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
เครือข่าย/เชื่อมโยง					
1. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนาของท่าน มีการจัดตั้งกลุ่ม เครือข่าย เพื่อประสานงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน อื่นๆ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนาของท่าน มีการทำงานร่วมกับ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนาของท่าน มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ เหมือนกัน	1	1	0	0.67	ใช้ได้
4. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนาของท่าน มีการสร้างเครือข่าย กับเกษตรกรในระดับท้องถิ่นและระดับสากล	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. ชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนาของท่าน มีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่การท่องเที่ยวชุมชนผ่านสื่อและเครือข่าย ทางการท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ด้านทักษะและความรู้					
1. คนในชุมชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว ของชุมชนท่องเที่ยววิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. คนในชุมชนมีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหา เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. คนในชุมชนได้รับการสนับสนุนและพัฒนาองค์ความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง	1	1	0	0.67	ใช้ได้

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
4. ชุมชนมีการรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและลายลักษณ์อักษร	1	1	1	1.00	ใช้ได้
การจัดการด้านพื้นที่					
สิ่งที่ดึงดูดใจ (Attraction)					
1. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีทรัพยากรที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นและอุดมสมบูรณ์	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีวัฒนธรรมประเพณีที่มีเอกลักษณ์น่าสนใจ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีจุดหมายปลายทางเพื่อ พักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีความวุ่นวาย เรียนรู้ และแบ่งปันความรู้	1	1	0	0.67	ใช้ได้
4. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีทัศนียภาพที่สวยงามและมีคุณค่าน่าประทับใจ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีค่าใช้จ่ายในราคาที่คุ้มค่าและเหมาะสม	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility)					
1. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีระบบสาธารณูปโภคอย่างครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร	0	1	1	0.67	ใช้ได้
2. แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาของท่าน มีป้ายบอกเส้นทางในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. สภาพท้องถนนภายในชุมชน มีสภาพที่ดีในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชีวิตชาวนาอย่างสะดวก และปลอดภัย	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. การคมนาคมขนส่งโดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสะดวกและปลอดภัยและมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	0	1	1	0.67	ใช้ได้
สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)					
1. ชุมชนมีการให้บริการร้านอาหาร / ร้านค้า / ร้านขายของที่ระลึกและของฝากให้เลือกหลากหลาย	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. ชุมชนมี พื้นที่จอดรถสะดวกและเพียงพอสำหรับ	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อความคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
นักท่องเที่ยว					
3. ภายในชุมชนมีจุดรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายภายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชวานา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. มีป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและขั้นตอนการติดต่อที่ชัดเจน เข้าใจง่าย	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. ชุมชนมีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอต่อการใช้งาน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6. ชุมชนมีพื้นที่ทิ้งขยะบริเวณอย่างเพียงพอ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ด้านที่พัก (Accommodation)					
1. ที่พักมีความสะอาด	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. มีที่พักหลายระดับให้เลือกใช้บริการในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีชวานา เช่น โฮมสเตย์ รีสอร์ท และอื่นๆ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. ราคาที่พักและการให้บริการมีความเหมาะสมต่อการเข้าใช้บริการ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. ระยะทางจากที่พักไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานามีความเหมาะสมไม่ไกลจนเกินไป	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. ที่พักมีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)					
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา มีความหลากหลาย เช่น สาธิตการทำนา ทำอาหารพื้นบ้าน ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ฯลฯ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. รูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา มีความน่าสนใจและช่วยสร้างประสบการณ์เพิ่มพูนความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ร่วมกับชาวบ้าน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ให้ความรู้ในช่วงสาธิตการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนวิถีชวานามีระยะเวลาเหมาะสมและปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กับ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6. กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวานา ช่วยเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อความถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
การจัดการด้านบริหารจัดการ					
การวางแผนปฏิบัติงาน					
1.ชุมชนท่านมีแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างชัดเจน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. ชุมชนของท่านมีการจัดทำเอกสารและคู่มือการท่องเที่ยวเพื่อให้คนในชุมชนทุกระดับนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. คนในชุมชนของท่าน ทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการแนวปฏิบัติและวัตถุประสงค์ของการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างชัดเจน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
การปฏิบัติตามแผน					
1.ชุมชนของท่าน ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างมีคุณภาพและนำไปปฏิบัติได้ตามแผนได้อย่างชัดเจน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. ชุมชนของท่าน มีการประชาสัมพันธ์แผนการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ให้บุคลากรทุกระดับ รับทราบก่อนนำไปปฏิบัติตามแผน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. ชุมชนของท่านมีการดำเนินงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้มีมาตรฐานและปฏิบัติตรงตามเกณฑ์การประเมิน การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.ชุมชนของท่านมีการส่งเสริม สนับสนุนและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ตามแผนได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
การตรวจสอบหรือการประเมิน					
1.ชุมชนของท่านมี การถอดบทเรียนจากการทำงาน และดูแลการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง	1	1	0	0.67	ใช้ได้
2.ชุมชนของท่านมีการตรวจประเมินคุณภาพการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาอย่างต่อเนื่อง	1	0	1	0.67	ใช้ได้

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
การปรับปรุง					
1.ชุมชนของท่านมีการปรับปรุง พัฒนาจุดแข็ง-จุดอ่อน การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา อย่างต่อเนื่อง	1	0	1	0.67	ใช้ได้
2. ชุมชนของท่าน มีการเสนอแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาสำหรับการดำเนินงานภายในกลุ่มการท่องเที่ยว	1	0	1	0.67	ใช้ได้
การจัดการด้านการมีส่วนร่วม					
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ การปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.ท่านมีส่วนร่วมในการการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุยปรึกษาและพิจารณากิจกรรมต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้ตรงประเด็น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ					
6.ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
7.ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยวิถีชาวนา เช่น ฐานการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ที่พักโฮมสเตย์ เป็นต้น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
8.ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
9.ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติในการสนับสนุนช่วยเหลือ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
10.ท่านได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา เช่น สินค้าของชุมชน ของที่ระลึก ขยายอาหาร	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
เป็นปกติ เป็นต้น					
11.ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
12.ท่านได้รับผลประโยชน์จากการสนับสนุนรายได้จากเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
13.ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาจากกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
15.ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อเตรียมการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
16.ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
17.ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้เหมาะสมกับชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
18.ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการปฏิบัติงาน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
19.ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยประสิทธิผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง					
ประสิทธิผลทางด้านรายได้					
1.ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.ท่านมียอดขายสินค้าจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนามากขึ้น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.ท่านมีการแบ่งกำไรจากการเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาเพิ่มขึ้น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.ท่านมีวิธีการลดต้นทุน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	1	1	0	0.67	ใช้ได้

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
วิถีชวามาไม่ให้เกิดกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว					
5. จากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา ช่วยพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ชุมชนดีขึ้น รวมทั้งสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน และเกิดความภูมิใจกับวิถีชวามา	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ประสิทธิผลทางด้านนักท่องเที่ยว					
1. ท่านคิดว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา	1	0	1	0.67	ใช้ได้
2. ท่านคิดว่า การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา มีกิจกรรมที่พัฒนาสมาชิกให้มีความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้	1	0	1	0.67	ใช้ได้
3. ท่านคิดว่า ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา มีการปรับปรุงและคิดกิจกรรมใหม่เพื่อเพิ่มความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวโดยไม่วิถีชวามาของชุมชน	1	0	1	0.67	ใช้ได้
4. ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา มีการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยสำหรับนักท่องเที่ยว	1	0	1	0.67	ใช้ได้
5. ท่านคิดว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา มีการศึกษาข้อมูลและแจ้งให้สมาชิกทราบถึงลักษณะนิสัยและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้	1	0	1	0.67	ใช้ได้
ประสิทธิผลทางด้านกระบวนการดำเนินงานภายในชุมชนท่องเที่ยวโดยวิถีชวามาภาคกลาง					
1. คนในชุมชนมีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามา กิจกรรมใหม่ๆ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. คนในชุมชนมีการจัดการด้านเวลาการทำงานได้อย่างรวดเร็วในการดำเนินงานภายในกลุ่มสมาชิก	1	1	0	0.67	ใช้ได้
3. คนในชุมชนสามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. คนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ประสิทธิผลทางการเรียนรู้และการพัฒนาของคนในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาภาคกลาง					
1. ท่านได้รับการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามาอยู่ตลอดเวลา	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถามในแบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
2. ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลางของท่าน มีการรักษาภูมิคุ้มกันการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาให้มีแรงจูงใจในการทำการท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. ชุมชนของท่านมี การรวบรวมข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวนา จากคนในชุมชนที่รู้จักเรื่องนี้	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. ชุมชน มีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับข้อมูลความเป็นมาและความรู้ที่สำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชาวนาของชุมชน ให้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่ม	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. ท่านได้ มีการนำความรู้เกี่ยวกับการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา มาพัฒนาเป็นสินค้าใหม่ๆในชุมชน เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6. จากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา ท่านได้ มีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาความสามารถของสมาชิก เช่น การอบรม Facebook Line Instagram โปรโมทกิจกรรมการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนา	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๑๓๐

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กทม ๑๐๒๔๐

๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

เรียน นางสาวนิตา ศรีเม่น ตำแหน่ง กำนันตำบลม่วงงาม อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ด้วย นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรา สุกเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม หน่วยงานของท่าน

เพื่อให้การศึกษาของนักศึกษาดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน ถ้าท่านสะดวกในการแจกแบบสอบถามในครั้งนี้ โปรดติดต่อ นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๔ E-mail meomeaw.ps@gmail.com ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

คณบดีคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว

สำนักงานเลขานุการคณะ

โทรศัพท์ ๐-๒๗๒๗-๓๖๔๘

นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๔ E-mail meomeaw.ps@gmail.com

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๑๓๐

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กทม ๑๐๒๔๐

๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

เรียน คุณนันทา ประสารวงษ์ ตำแหน่ง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโหนดชุมชนคลองโยง-ลานตากฟ้า

ด้วย นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวามภาคกลาง” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรา สุขเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม ณ หน่วยงานของท่าน

เพื่อให้การศึกษาของนักศึกษาดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน ถ้าท่านสะดวกในการแจกแบบสอบถามในครั้งนี้ โปรดติดต่อ นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

คณบดีคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว

สำนักงานเลขานุการคณะ

โทรศัพท์ ๐-๒๗๒๗-๓๖๕๘

นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๑๓๐

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กทม ๑๐๒๔๐

๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

เรียน นายวรวรรณ ธีรสิริพิสิฐ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

ด้วย นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาศึกษาศาสตร์ หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบ บูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวนาภาคกลาง” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรา สุกเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม ณ หน่วยงานของท่าน

เพื่อให้การศึกษาของนักศึกษาดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน ถ้าท่านสะดวกในการแจกแบบสอบถามในครั้งนี้ โปรดติดต่อ นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

คณบดีคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว

สำนักงานเลขานุการคณะ

โทรศัพท์ ๐-๒๗๒๗-๓๖๙๘

นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๑๓๐

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กทม ๑๐๒๔๐

๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

เรียน คุณกิตติการ์ ชื่นกลิ่น ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านหนองโหลง

ด้วย นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาคพิเศษ หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรา สุกเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม หน่วยงานของท่าน

เพื่อให้การศึกษาของนักศึกษาดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน ถ้าท่านสะดวกในการแจกแบบสอบถามในครั้งนี้ โปรดติดต่อ นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

คณบดีคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว

สำนักงานเลขานุการคณะ

โทรศัพท์ ๐-๒๗๒๗-๓๖๙๘

นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๑๓๐

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กทม ๑๐๒๔๐

๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

เรียน คุณชชาติ ผลทับทิม กำนันตำบลลอนสมอ

ด้วย นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีขานภาคกลาง” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรา สุกเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม ณ หน่วยงานของท่าน

เพื่อให้การศึกษาของนักศึกษาดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน ถ้าท่านสะดวกในการแจกแบบสอบถามในครั้งนี้ โปรดติดต่อ นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

คณบดีคณะกรรมการการท่องเที่ยว

สำนักงานเลขานุการคณะ

โทรศัพท์ ๐-๒๗๒๗-๓๖๕๘

นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๑๓๐

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กทม ๑๐๒๔๐

๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

เรียน คุณฉลภา เจริญศิลป์ กำนันตำบลบางเจ้าฉ่า

ด้วย นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาศึกษาศาสตร์ หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบ บูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสวนนาภาคกลาง ” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรา สุกเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม ณ หน่วยงานของท่าน

เพื่อให้การศึกษาของนักศึกษาดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้าแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน ถ้าท่านสะดวกในการแจกแบบสอบถามในครั้งนี้ โปรดติดต่อ นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ มนต์พานทอง)

คณบดีคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว

สำนักงานเลขานุการคณะ

โทรศัพท์ ๐-๒๗๒๗-๓๖๙๘

นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๙ E-mail meomeaw.ps@gmail.com

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๑๓๐

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กทม ๑๐๒๔๐

๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

เรียน คุณชัยวัฒน์ ศรีเมืองอินทร์ ท่องเที่ยวขานาหนองแขง จ.สระบุรี

ด้วย นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาศึกษาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีขานาภาคกลาง” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรา สุกเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นต้องขออนุญาตแจกแบบสอบถาม หน่วยงานของท่าน

เพื่อให้การศึกษาของนักศึกษาดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จึงใคร่ขออนุญาตให้นักศึกษาเข้าแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน ถ้าท่านสะดวกในการแจกแบบสอบถามในครั้งนี้ โปรดติดต่อ นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๔ E-mail meomeaw.ps@gmail.com ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

คณบดีคณะการจัดการการท่องเที่ยว

สำนักงานเลขานุการคณะ

โทรศัพท์ ๐-๒๗๒๗-๓๖๔๘

นางสาวจิตติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๔ E-mail meomeaw.ps@gmail.com

ภาคผนวก ง

หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๔๕

คณะกรรมการจัดการการท่งเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ดร.สุภาวิณี ทรงพรพาณิชย์

ด้วยนางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา 6011721007 นักศึกษาปริญญาโท ภาคพิเศษ หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่งเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่งเที่ยว ได้ศึกษาหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการ จัดการการท่งเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผล การดำเนินงานการท่งเที่ยวโดยชุมชนวิถีขานวนภาคกลาง ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุกเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

คณะกรรมการจัดการการท่งเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็น ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้กับ นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เพื่อให้เครื่องมือการศึกษาวิทยานิพนธ์มีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ รายละเอียดตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์รับเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)
คณบดีคณะกรรมการจัดการการท่งเที่ยว

สำนักงานเลขาธิการคณะ

โทรศัพท์ ๐ ๒๗๒๗ ๓๖๙๘

นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ ๐๙๘๘-๑๔๕๕๑๘๘๘ Email: meomeawps@gmail.com

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๔๕

คณะกรรมการจัดการการท่งเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผศ.ดร.จิตศักดิ์ พุฒจร

ด้วยนางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาคพิเศษ หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่งเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่งเที่ยว ได้ศึกษาหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการท่งเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผล การดำเนินงานท่งเที่ยวโดยชุมชนวิถีชวนาภาคกลาง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุขเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

คณะกรรมการจัดการการท่งเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้กับนางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เพื่อให้เครื่องมือการศึกษาวิชาวิทยานิพนธ์มีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ รายละเอียดตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์รับเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)
คณบดีคณะกรรมการจัดการการท่งเที่ยว

สำนักงานเลขาธิการคณะ

โทรศัพท์ ๐ ๒๗๒๗ ๓๖๙๘

นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ ๐๙๘ - ๑๔๕๕๑๔๔ E-mail meomeawps@gmail.com

ที่ อว ๗๒๑๖/ว ๔๕

คณะกรรมการจัดการการท่งเที๋ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑๔๘ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ดร.สมคิด แก้วทิพย์

ด้วยนางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๑๑๗๒๑๐๐๗ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาศึกษาศาสตร์ หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่งเที๋ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่งเที๋ยว ได้ศึกษาหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาของค้ประกอบเชิงยืนยันการ จัดการการท่งเที๋ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิผล การดำเนินงานการท่งเที๋ยวโดยชุมชนวิถีขาวนภาคกลาง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุขเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นอย่างที่จะต้อง หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

คณะกรรมการจัดการการท่งเที๋ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็น ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้กับ นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ เพื่อให้เครื่องมือการศึกษาวิชาวิทยานิพนธ์มีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ รายละเอียดตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์รับเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ มนต์พานทอง)
คณบดีคณะกรรมการจัดการการท่งเที๋ยว

สำนักงานเลขาธิการคณะ

โทรศัพท์ ๐ ๒๗๒๗ ๓๖๙๘

นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์ ๐๙๘๘ - ๑๔๕๕๑๔๕๔ E-mail meomeawps@gmail.com

ภาคผนวก จ

เอกสารรับรองจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการ
วิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

COA No. 2021/0117

Protocol ID No. ECNIDA 2021/0136

เอกสารรับรองโครงการวิจัย

Certificate of Approval

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ขอรับรองว่าโครงการวิจัยตามที่ระบุด้านล่างได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการรับรองตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เป็นมาตรฐานสากล ได้แก่ ประกาศเฮลซิงกิ แนวทางการปฏิบัติการวิจัยทางคลินิกที่ดี และรายงานเบลมอนต์

This is to certify that the research project identified below has received an approval on human research protection by the Ethics Committee in Human Research, National Institute of Development Administration, which is in full compliance with international guidelines of human research protection such as Declaration of Helsinki, CIOMS Guidelines, and the Belmont Report.

ชื่อโครงการ: การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชนวิถีชาวนาภาคกลาง

Project title: The Study of Confirmatory Factor Analysis of Community Based-Tourism Management Affecting the Tourism Performance of the Central Region Farmer Communities

ผู้วิจัยหลัก: นางสาวธิติวราภรณ์ พูลทรัพย์

Principal Investigator: Miss Thitiwarapom Poonsub

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุกเพชร

Advisor: Assistant Professor Dr.Kassara Sukpetch

สังกัด: คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Affiliation: Graduate School of Tourism Management,
National Institute of Development Administration

ประเภทการพิจารณา: การพิจารณาแบบเร่งด่วน

Type of Protocol Review: Expedited Review

(ศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี ใสนาส)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Chairperson of the Ethics Committee in Human Research,
National Institute of Development Administration

วันที่รับรอง: 11 พฤศจิกายน 2564
Approval Date: November 11th, 2021

วันหมดอายุการรับรอง: 10 พฤศจิกายน 2565
Expiration Date: November 10th, 2022

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์แล้ว

ระเบียบปฏิบัติหลังจากได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มีดังนี้

- 1) ขอให้ผู้วิจัยนำเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยและหนังสือแสดงความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัยที่มีตราประทับรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ไปสำเนาให้กับผู้เข้าร่วมการวิจัยของโครงการวิจัยที่ได้รับการรับรองเท่านั้น
- 2) หากผู้วิจัยต้องการปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางส่วนของโครงการวิจัย ขอให้ผู้วิจัยแจ้งมายังศูนย์ประสานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยกรอกแบบฟอร์ม “แบบขอปรับเปลี่ยนรายละเอียดโครงการวิจัยที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ แล้ว (Approved Protocol Amendment Request Form)” เพื่อขอรับการพิจารณารับรองก่อนเริ่มต้นการวิจัย เมื่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์พิจารณาเรียบร้อยแล้ว จะมีหนังสือตอบรับแจ้งไปยังผู้วิจัย โดยระบุวันที่รับรอง ผู้วิจัยจึงสามารถเริ่มต้นการวิจัยต่อไปได้
- 3) หากมีเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมการวิจัย ขอให้ผู้วิจัยหลักรายงานต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยกรอกแบบฟอร์ม “แบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากโครงการวิจัยที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ แล้ว (Adverse Event Report Form)” และนำส่งศูนย์ประสานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือที่เห็นนอกสถานที่และหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์พิจารณาเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์แล้ว จะมีหนังสือแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้วิจัย
- 4) หากผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นภายใน 1 ปี ขอให้ผู้วิจัยดำเนินการสรุปผลโครงการวิจัยและรายงานการสิ้นสุดโครงการวิจัยตามแบบฟอร์ม “แบบสรุปผลโครงการวิจัยและรายงานการสิ้นสุดโครงการวิจัย (Protocol Summary and Closure Form)” และนำส่งศูนย์ประสานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หลังจากศูนย์ประสานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ได้รับรายงานแล้ว จะมีหนังสือตอบรับการสิ้นสุดโครงการวิจัยส่งไปยังผู้วิจัย
- 5) ในกรณีที่โครงการวิจัยของผู้วิจัยมีระยะเวลาเกินกว่า 1 ปี ผู้วิจัยจะต้องส่งรายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยตามแบบฟอร์ม “แบบติดตามผลการดำเนินการวิจัยประจำปีและขอต่ออายุเอกสารรับรอง (Annual Progress Report and Certificate of Approval Renewal Form)” และนำส่งศูนย์ประสานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ภายใน 30 วันทำการก่อนถึงกำหนดวันหมดอายุการรับรอง เพื่อขอต่ออายุเอกสารรับรองโครงการวิจัย หลังจากศูนย์ประสานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ได้รับรายงานแล้ว จะมีหนังสือตอบรับการรายงานโครงการวิจัยและต่ออายุเอกสารรับรองโครงการวิจัยส่งไปยังผู้วิจัย

This research project has been certified by the Ethics Committee in Human Research,
National Institute of Development Administration.

Regulations for research conduct after research ethics approval are as follows:

- 1) The research team can distribute copies of the Participant Information Sheet and the Informed Consent Form certified by the Ethics Committee in Human Research, National Institute of Development Administration (ECNIDA) to participants of the research project identified above only.
- 2) If the principal investigator needs to amend some details of the research project, he/she has to inform the Center of the Ethics Committee in Human Research, National Institute of Development Administration (CECNIDA) by completing the Approved Protocol Amendment Request Form for ECNIDA consideration before carrying out the research project. After the amendment is reviewed and approved by ECNIDA, the acceptance letter with the date of approval will be sent to the principal investigator. Then the research project can be continued.
- 3) If there is an adverse event occurring in one or more participants of the research project, the principal researcher has to report the issue to ECNIDA by completing the Adverse Event Report Form and submit to CECNIDA, together with relevant documents. After the adverse event is considered by ECNIDA, the letter indicating the result will be sent to the principal investigator.
- 4) If the research project is completed within a year, the principal investigator has to complete the Protocol Summary and Closure Form and submit to CECNIDA. After receiving the form, the project closure acknowledgment letter will be sent to the principal investigator.
- 5) If the research project is not completed within a year, the principal investigator has to complete the Progress Report and Certificate of Approval Renewal Form and submit to CECNIDA no less than 30 days prior to the expiration date of the original approval for approval renewal. After receiving the form, the progress report acknowledgment letter with approval renewal will be sent to the principal investigator.

ศูนย์ประสานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
เลขที่ 148 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

Center of the Ethics Committee in Human Research, National Institute of Development Administration
148 Serithai Road, Klong-Chan, Bangkok, Bangkok THAILAND 10240

Website: <http://ecnida.nida.ac.th/th/>

E-mail: ecnida@gmail.com

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นางสาวฐิติวราภรณ์ พูลทรัพย์
ประวัติการศึกษา วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2559
ประสบการณ์การทำงาน พ.ศ. 2559 -2560
คุณครูสอนสถาบันสอนโปรแกรมหุ่นยนต์ โรบอท พอร์ คிடส์
(Robot 4 Kids) สาขา วัชรพล
พ.ศ. 2560-2561
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
กลุ่มวิจัยและพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตร
สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน สปก.
พ.ศ. 2561-ปัจจุบัน
ผู้ช่วยนักวิจัย
ศูนย์วิจัยภาคบริการและการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์